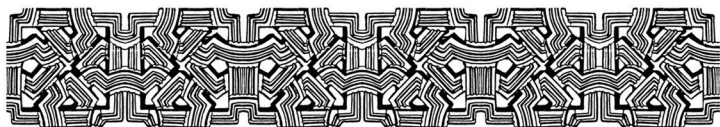

**Паччагълугъарин
китабар**

Паччагълугъарин китабар

Гирами Китабар илГикІру Институт
Москва
2023

Паччагьлугьарин китабар

Таржумачи Къурбанов А. И.

Табасаран чIалназ Гирами Китабар
илтIикIбарин сесниинди вуйи ва
электронный жюриир Гирами Китабар
илтIикIру Институтдин сайтдиъ
дихьидичвуз:
<http://ibt.org.ru/ru/media?id=TBN>

СИФТЕ ГАФ

Гьюрматлу урхрур!

Яв улих табасаран чІалниинди Гирами тарихи Китабар хьа. Дурариз шартІниинди Паччагьлугьгарин Китабар кІуру. Паччагьлугьгарин Китабар юкьуб тарихи китабдиз кІуру: Паччагьлугьгарин Сабпи, Кьюбпи, Шубубпи ва Юкьубпи Китабар. Паччагьлугьгарин вари китабарин бинайиъ паччагьдин гьалайиъ духну ккунди гьахь тарихи дикІбар ва гьаригьандин ляхнар ктухувалар а.

Паччагьлугьгарин Сабпи ва Кьюбпи китабар эвелиъ саб багьламайик (свитокдик) гьидикІнийи, амма хьасин дурар кьуб йишваз жара гьапІнийи. Паччагьлугьгарин Сабпи ва Кьюбпи китабариз «Шамуилин китабар» кІуру, амма думу ччвур дицикьан ярамиш вуйиб дар: Шамуил я автор дар, я кидибтурайибдин кІулин игит дар, дугькан улхуб Сабпи китабдин эвелин пайнаъІан гьябгьюрадар. Паччагьлугьгарин Сабпи ва Кьюбпи китабарийъ жугьуд халкьдин диндин регьбер Шамуил пайгьамбар бабкан гьахьихьанмина Давуд паччагьдин паччагьлугьвалин аьхириз тарихи муддат гьадабгьна.

Паччагьлугьгарин Сабпи Китабдиъ Израилин тарихдиъ илтІибкІбан бицІи вахтнакан – тухмарин йикьрариинди вуйи уьлкейихьан сар касди идара апІру уьлкейихьна гьюваликан, дидин кьяляхъ гьахь гьядисйирикан – бикІура. Дидланна савайи, мушваъ Давуд паччагьдин уьмрин эвелин пайнакан ктибтура.

Сабпи Китаб давам апІурайиб Кьюбпи Китаб ву.

Дидиъ Давудди паччагьвал апІбан тарихдикан, дугьахьна паччагьвал гьурубкьу Сулейман бабкан хьуваликан, паччгарин тухум арайиз гьюваликан ктибтура. Гьамушваъ сюжетдин сабсана цІар – Израил ва Ягьуда жара хьувал ва

сабдиз саб кършуди дийигъвал – ккебгъра. Думу цар хъасин Паччагълугъарин Шубубпи ва Юкьубпи китабарих давам шула.

Паччагълугъарин Шубубпи ва Юкьубпи китабарра эвелих саб багъламайик (свитокдик) гъидикІнийи, амма хъасин дурар кьуб йишваз жара гъаІнийи. Думу китабар Паччагълугъарин Сабпи ва Кьубпи китабарин давам ву. Паччагълугъарин Шубубпи ва Юкьубпи китабар израилар Вавилондих йисирвалих айи вахтна тешкил гъаІдар, хъана якъинди, ахиримжи ражну вуди дюз алаъдар ву. Дурарин асас метлеб – дарагънайи Израилин халкъ чпин аьжувалин себебнан гъаврикк ккаувал ву: Заанурихъди вуйи Йикърар хътудубтІди чІур апІрувализ лигну, Израилин халкъдиз Раббийи жаза тувну.

Паччагълугъарин Шубубпи китабдин сабпи пайнах Ерусалимдих Раббийин Хал тикмиш гъаІу Сулейманди паччагъвал апІбакан ктибтура. Давуд пайгъамбрин бай Сулейман мюгътал шлубсикъан аьндарвалиинди, политикайин хъуркъувалариинди машгъур вуди гъахъну. Дугъу бутариз ибадат апІру дишагълийир хпарди гъадагънийи, хъа дурари дугъаз ис ахъуз ял ва думу Раббийихъан ярхла гъаІнийи. Сулейманди бутариз гъурбнар апІуз хъюгънийи. Гъадму гунгъин натижайихъ улке кьуб йишваз пай гъаІнийи. Сулеймандин бай Рехувам кьибла паччагълугъдин – Ягъудайин паччагъ вуйи. Хъа Яравам кафари паччагълугъдин – Израилин паччагъ гъахънийи. Кьуб бутдиз ибадат апІувал тьайин апІбиинди Яравамди жара хъувал дерин гъаІнийи.

Паччагълугъарин Шубубпи ва Юкьубпи китабарихъ гъацира жюрбежюр пайгъамбрариканра ктибтура. Дурарикан варитІан машгъур вуйидар Ил'яс ва Элиш гъахъну. Пайгъамбрарин мелзналан Раббийи халкъдиз йикъариинди чпин мажбурнамиир гъарган КІваин апІури ва чпиин улубкъбанди вуйи жазайикан улихъ ккимиди кІури гъахъну.

Пайгъамбрари гъапи хайлин гафар тамам хъувал гъаму китабарийъ рябкъюз шулу.

Натихайийъ къюбиб паччагълугъарра терг гъапИнийи: Израил – ашурари ихъ эрайиз улихъна 722-пи йисан дин меркез Самария бисбахъан; Ягъуда – вавилонари ихъ эрайиз улихъна 586-пи йисан Ерусалим бисбахъан. Хъа халкъ йисирвализ гъубхнийи. Гъаци вуйивализ дилигди, китаб ужувлак умуд кайивалиинди – Ягъудайин аьхирим-жириз улихъна вуйи паччагъ Якин зиндандиан азад аПувалиинди – ккудубкІуру.

Табасаран чІалназ гъацира таржума дапІна: «Эвел», «Дюз уьмриз насигъатар», «Эстер. Даниял», «Рут. Юнус», «ЦИийи Йикърар».

Гирами Китабар илтІикІуру Институтди таржумачйириз, редакторариз ва гъаму китаб гъазур аПІбаъ иштирак гъахъидариз варидиз чухсагъл кІура.

Гирами Китабар илтІикІуру Институт

**Паччагълугъарин
сабпи китаб**

Элкана ва дугъан хизан

1¹ Ефраимдин дагълариъ айи Раматаим-Цуфимдиъ Ефраимдин насил айи йишваъ сар кас яшамиш шули гъахъну. Дугъаз Элкана кІуйи, думу Ерохамдин бай, хъа Ерохам Элигуйин, Элигу Тохуйин, Тоху Цуфдин баяр вуйи. ² Дугъаз кьюр хпир айи: сариз Анна кІуйи, тмунуриз – Пенинна. Пениннайихъ бицІидар хъайи, хъа Аннайихъ бицІидар хътайи.

³ Гъарсад йисан Элкана чан шагъриан Шилойиз Заварин Къувватарин Ахъюриз* ибадат ва гъурбнар апІуз гъягъюйи. Душваъ Заанурин гъуллугъчйирди** Илийин кьюр бай айи: Хофни ва Пинехас. ⁴ Гъурбан апІуру йигъан Элканайи Пениннайиз ва дугъан баяризна шубариз гъурбан гъапІубдикан чпиз рубкъру йиккун са-саб парчи тувуйи. ⁵ Аннайиз дугъу кьубди ахю парчи йикк тувуйи, гъаз гъапиш дугъаз думу, РАББИ-ЙИ*** учв бицІидар хуз даршлур гъапІнушра, артухъди

* ^{1:3} Заварин Къувватарин Ахъюр: яни Заанур. Заварин Къувватар – малайикар вая хядар.

** ^{1:3} Заанурин гъуллугъчйир: му Заанури гъядягънайи, инсанарин ва Заанурин арайиъ айи ксар ву. Дурари Заануриз гъурбан апІуру ва Заанурин къанунар тамам апІувал гюзчиваликк гъибтру.

*** ^{1:5} РАББИ: Заанури Муса пайгъамбриз Чан ччвур ачмиш гъапІну. Заанурихъна вуйи гъюрматнаан жугъдари думу ччвур кІури гъахъундар. Дидин ерина дурари «РАББИ»,

ккундийи. ⁶ Къямшли думу, дугъ'ина РАББИЙИ гъапНайи бицИдар хуз даршлувал рихшанд апІури, сикинди гъитурдайи. ⁷ Гъаци йис'ан йисаз текрар шулай: Анна РАББИЙИН Хулаз гъафибси, гъар ражну Пениннайи думу рихшанд апІуйи. Магъа саб ражну Анна ишуради ва фукІа дирипІради гъахъну.

⁸ Ва дугъан жилири, Элканайи, гъапну:

– Анна, гъаз ишурава? Гъаз ипІурадарва? Фти яв кІваз хажалат тувну? Узу увуз йицІур яв байтІан ужуйи вуза аьхир!

Анна ва Заанурин гъуллугъчи Илий

⁹⁻¹⁰ Гъурбан апІбан дем* ккудубкІиган, Анна, яманди ишури, РАББИЙИЗ ккарагуз хъюгъю (думу вахтна Заанурин гъуллугъчи Илий РАББИЙИН Хулаъ учІврушвахъ деънайи). ¹¹ Ва Аннайи гъамциб ху гъапІнийи:

– Заварин Къувватарин Аьхюр! Яв лукІ асккан апІувал Увуз гъябкъиш, эгер Увуз узу кІваин гъахъиш ва узу гъадрархиш, эгер Яв лукІраз Уву бицІир тувиш, узу думу бицІир РАББИЙИЗ бахш апІидиза. Чан вари уьмриъ думу яв вуйир хъиди, ва дугъу чан куш алдапІидар**.

¹² Думу РАББИЙИЗ ккарагури гизаф вахт гъабхънийи, хъа Илийи гъадму вахтна дугъахъ ул хъипнайи. ¹³ Аннайи, сессузди кІвантІар ришвури, чав чакди гафар апІурайи, хъа Илийи думу пиян духъна кІуру фикир гъапІнийи.

яни «йиз Аьхюр» кІури гъахъну. Думу ччвур фици кІуйиш, дюзди аьгъдар, гъаддиз дидин ерина РАББИ бикІура.

* ^{1:9-10} Дем: ипІруб-убхъруб гъивувал.

** ^{1:11} Куш алдапІидар: куш алдадапІуб РАББИЙИЗ гаф тувбан лишан вуйи.

¹⁴ – Пиянди мушвахъ къаназ дийигъну гъуздива? – гъапи дугъаз Илийи. – Сарун мубхъан!

¹⁵ – Ваъ, йиз жанаби, – жаваб туву Аннайи, – узу я чяхир, я ички гъубхъундарза. Узу дерин дерднакк кказа, гъаддиз РАББИЙИН улихъ йиз рюгъ ачухъ апІурайза. ¹⁶ Узкан, яв лукІракан, чІуру фикир ма-пІан. Пашманвали ва гиранвали уьлдюгъюри ацІназу, гъаддиз узу гъаци гъапнийза.

¹⁷ Илийи жаваб туву:

– Ислягъвалиинди гъарах! Израилин Заанури уву Чакан ккун апІурайиб тувдивуз.

¹⁸ – Узухъна рягъимлу йихъ, – гъапи Аннайи.

Думу чан йишвахъна гъушу, дугъу уьл гъипІу ва дидхъантина пашманвал гъизигдар.

¹⁹ ГвачІнин ухди дурари РАББИЙИЗ ибадат гъа-пІу, ва дурар чпин хулаз, Рамайиз*, гъушу. Элкана чан хпир Аннайиз багахъ шулу. РАББИЙИЗ Анна кІваин гъахъну – ²⁰ Анна гъагъдиъ шулу, дугъаз бай гъахъну.

– Узу му РАББИЙИКАН ккун гъапІунза, – дуп-ну, дугъу бал’ин Шамуил ччвур иливу.

Шамуил Раббийиз бахш апІувал

²¹ Аннайин жилир Элкана вари хизан хъади РАББИЙИЗ йискъубан гъурбан апІуз ва гаф тувбан гъурбан апІуз гъушу, ²² хъа Анна гъушундайи.

– БицІир никкдихъан хъатІуз вахт улубкъи-ган, узу чав думу хъади гъагъидиза, – гъапи дугъу жилириз. – Думу РАББИЙИН улихъ дийигъиди ва гъадушваъ гъаргандиз гъузди.

²³ Элканайи дугъаз гъапи:

* ^{1:19} Рама: дидиз Раматаим-Цуфим шагъурра кІури гъахъну (лиг 1:1).

– Уву дюз гысаб апІрубси апІин. Думу никкдихъ хъмидикъан гагъди, хулаъ гъуз. Анжагъ РАББИЙИ Чав туву гаф тамам апІри!

Думу хулаъ гъузнийи, ва дугъу, никкдихъан хътатІ-ру вахт хъайизкъан, бализ никк тувнийи. ²⁴ Хъасин Анна, чахъди шубуд йисаъ айи жерд, саб эфа* хю ва саб эрж чяхир гъадагъну, чан балихъди Шилойиз гъушнийи. Думу чан балихъди, гъеле думу бицІир вушра, РАББИЙИН Хулаъ учІвнийи.

²⁵ Дурари жерд гъурбан гъапІнийи. Бай Илийин багахъна хъади гъушнийи.

²⁶ – Узуз гаф пуз ихтияр тув, йиз жанаби, – ккебгъу Аннайи. – Яв уъмриинди ху апІурза, йиз жанаби, узу, гъамушвахъ дийигъну, яв уларикк РАББИЙИЗ ккарагу гъадму дишагъли вуза. ²⁷ Хъа магъа узу ккун гъапІу велед. Узу Чакан ккун гъапІганси, РАББИЙИ думу узуз тувну. ²⁸ Ва магъа узу, йиз нубат гъабхъиган, думу РАББИЙИЗ тувраза: Дугъаз думу уъмурлугъди тувна.

Илийи РАББИЙИЗ ибадат гъапІу.

Аннайин ккарагуб

2 ¹ Хъа Анна ккарагуз хъюгъю:

– РАББИЙИ кІваз шадвал тувниз,
йиз кІул за гъапІну РАББИЙИ.
Душмнарин улихъ мелз жикъи дариз,
шад вуза Уву узу уърхбиин.

² Адар гирамир, РАББИСИ.
Я УвутІан жарар адар!
Ич Заанур мягъкам ву гъарзси,
я адар Дугъаз барабар!

* ^{1:24} Эфа: тахминан 22 литр, яни тахминан 10 килограмм.

- 3 Дебккай ичв фурс кайи лягьягъ,
мапІанай гафар такабур!
Ич РАББИЙИЗ вари аьгья,
думу ву ихъ ляхнар ерцрур!
- 4 ГукІни гъабхьну игитарин
хилариъ ай дерккучІимир,
алдакдар къувват адарди
цІийикІултІан гъахьну гужли.
- 5 Чпин фунар ацІну айидар
уьлин къацІнахъ лихури а,
Хъа гашди вуйи инсанар
Сарун аьжувалиъ имдар.
БицІир даршлу дишагълийи
ургур велед гъахну магъа.
Хъа гизаф бицІидар айир
сарна-сарди чурхури а.
- 6 РАББИЙИ, ккундуш, йикІуру,
чІиви апІуру, Чаз ккундуш,
вая тму дюн'яйиз гатІархъуру,
ккундуш, душв'ан адагъуру.
- 7 РАББИЙИ касиб апІуру,
девлетра тувру, Чаз ккундуш.
Чаз ккундуш, асккан апІуру,
заан апІуру, Чаз ккундуш.
- 8 Касибриз – биширугдиан,
гъилицнациз уршвлилан за
хъуз гьитур ва дитур дурар
абурлуйирихъди, гъацира
гъюрматлуйихъди саб йишв'ин.
РАББИЙИН гъюкмий а мурхълар,
чиб'ин Дугъу жил гъудубкъдар.
- 9 Чаз вафалударин рякъяр

уърхюру Дугъу, хъа писдар
мучІушнаъ чиб хъиди фана,
адми за апІруб чан гуж дар.

- ¹⁰ РАББИЙИЗ аькси вуйидар
терг апІиди; заварин
сес ипну, дурарин зиин,
апІиди Дугъу хъухърумар.
РАББИ жилин Диванчи ву,
саб кІакІнахъан кІакІнахъна тму.
Чан ччим ктатур*, паччагъ Дугъу
апІуру къувватлу, адлу!

¹¹ Элкана чпин хулаз, Рамайиз, къяляхъ хътаку, хъа
бай Заанурин гьуллугъчи Илийихъ РАББИЙИЗ гьул-
лугъ апІуз гъузу.

Илийин баяр

¹² Илийин баяр мердимазарар вуйи — дурариз
РАББИ аьгъдайи. ¹³ Дурари, Заанурин гьуллугъчйир
вушра, халкъдихъди чиб гьамци гъахуйи: шли-вуш
гъурбан гьапІиган, хлиъ шубуб кІакІ али шиш ади,
Заанурин гьуллугъчийин гъараваш гъюйи, ва, йикк
гъязур шули имиди, ¹⁴ шиш йигъгий, баттлиъ, чІа-
къаъ вая гъазниъ убчвуйи. Шишрахъди ккадабгъуз
шлуб вари Заанурин гьуллугъчийи чахъди гъабхуйи.
Чпихъна Шилойиз гъафи вари израиларихъди дурар-
ри гъациб ляхин апІуйи. ¹⁵ Хюл убгайизра**, гъурбан

* ^{2:10}Ччим ктатур: паччагъ. Кюгъне вахтарианмина жугъдарин
зейтундин ччим ктатувалиинди инсанар асас гьуллугъназ
адаъру аьдат ади гъабхъну.

** ^{2:15}Хюл убгайизра: гъурбан апІруган, РАББИЙИИН гъюр-
матназ сифте хюл убгури, хъасин йикк убхъури гъахъну.

апІру касдихъна гьуллугъчийин гъараваш гъюйи ва дугъаз кІуйи: «Заанурин гьуллугъчийиз убжуз йикк ча. Гъубхъуб дугъу къабул апІидар, анжагъ дурубхъуб-тІан!»

¹⁶ Хъа думу касди, «сифте хюл убгри, гьадмуган увуз ккуниб вари гьадабгъидива!» кІури, наразивал улупури гъахъиш, гьуллугъчийин гъаравашди жаваб тувуйи: «Гъамусяаьт ча, дархъиш узу тадабгъидиза!»

¹⁷ Заанурин жигьил гьуллугъчийрин гунагъ РАББИ-ЙИИН улихъ гизаф зурбаб вуйи: дурар РАББИЙИЗ гъурбан апІбарихъна дерин гъюрмат адарди янаш-миш шули гъахъну!

¹⁸ Шамуили РАББИЙИИН Хулаъ гьуллугъ апІура-йи, ва дугъахъ гинбин ирин улгъани* гъабхънайи.

¹⁹ Гъарсад йисан дадаи дугъаз бицІи чуха бирхуйи ва, жилирихъди гъарисандин гъурбан апІуз гъюруган, думу хуйи. ²⁰ Илиий гъар ражну Элканайиз ва дугъан хпириз ужувлар ккун апІуйи:

– РАББИЙИЗ бахш гъапІурин ерина гъит РАББИ-ЙИИ увуз гъаму дишагълийикан насил туври!

Ва дурар хулаз хътаркуйи. ²¹ РАББИЙИИ Анна кІваин гъапІнийи, дугъак саб-швнубан бицІир кирш-нийи, ва дугъу шубурсана бай ва къюр риш гъахни-йи, хъа Шамуил РАББИЙИИН Хулаъ гьуллугъ апІури ахъю шулайи.

²² Хъа Илий бегъем къаби гъахънийи. Дугъаз израи-ларихъди чан баяри чпи гъякъсузди гъахруваликан ва дурар Гъюрюшнан Чадрикк** ккучІвршвахъ гьуллугъ

* ^{2:18} Улгъани: Заанурин гьуллугъчийири алабхърударикан саб. Заанурин ахъюну гьуллугъчийин улгъанийиъ къюб гирами гъван ади гъахъну. РАББИЙИИН амур агъюу апІбан бадали думу гъванарихъди тупут ипри гъахъну.

** ^{2:22} Гъюрюшнан Чадур: Заанурин амриинди Муса пай-гъамбри тикмиш гъапІу ибадат апІрушв. Сулейман

апІурайи дишагълийирихъди дахъруваликан ктибтүри шуйи. ²³ Дугъу чан баяриз кІуйи:

– Гъаз мициб апІурчва? Варидикан узуз ебхъруб ичв гъясуз ляхнарин гъякънаан ву! ²⁴ ЧІяаьн ву, йиз баяр! РАББИЙИН халкъдин арайиъ учвкан чІуру хабрар лицура. ²⁵ Сар касди тмунуриз къаршуди гунагъ гъапІиш, Заанурихъан дугъхъан хъюгъюз шулу. Хъа эгер РАББИЙИЗ къаршуди гунагъ гъапІиш, дугъхъан фуж хъюгъди?

Амма дурад адашдин гафарихъ хъпехъундаи, гъаз гъапІиш РАББИЙИ дурад талаф апІуз къарар адабгънади гъабхънийи.

²⁶ Хъа Шамуил саб къадар ахъю духънайи, ва думу гъам РАББИЙИЗ, гъамсана инсанариз артухъартухъди хуш шулайи.

Илийин хизандиз къаршуди улукъру гафар

²⁷ Илийихъна пайгъамбар гъафну, ва дугъу гъапну:

– РАББИЙИ гъамци кІура: «Яв тухмин архйириз, дурад Египетдиъ фяряуьндин хулан лукІар ву-йиган, Узу Узу улупнийза. ²⁸ Йиз Заанурин гъуллугъчйир хъпан, йиз гъурбан апІрушв’ина улдучІвбан, цІа кипбиинди ици ниар адаъбан ва Узуз гъуллугъ апІруган, улгъани гъабхъбан бадали, Израилин вари тухмарикан Узу дурад ктагънийза! Израилари гъахи вари садакъйирин эйвал апІуз яв архйир дерккнийза. ²⁹ Узу Узуз хуз амур гъапІу гъурбнар ва садакъйир учву гъаз рихшанд апІурачва? Гъаз уву яв баяр Узу-тІан заанди дерккунва? Израилин Йиз халкъди Узуз

паччагъди РАББИЙИН Хал тикмиш апІайиз, думу чадурин улихъ Заануриз гъурбнар апІуйи. Анжагъ Заанурин гъуллугъчйиризтІан думу чадрин айтІ учІвиз ихтияр адаи.

хру гъурбнарин ужударсдар парчйир итІури, учву чагъ шулачва!»

³⁰ Гьамци кІура Израилин Заанури, РАББИЙИ: «Узу гаф тувнийза, яв хизан ва яв тухум Йиз машинан улихъ гьарган яшамиш хьиди, кІури. Хъа гьамусдихъантина дици хьибдар!» – кІура РАББИЙИ. «Узу Йиз гьюрмат убхрудар заан апІидиза, хъа Узу гьясппикк ккадрудар асккан апІидиза. ³¹ Узу яв арчул хил – яв хизандин къувват – хъадабтІру йигъ багагъ дубхъна: яв бицІидарикан гьич саркъан къаби хъайиз гьузидар! ³² Уву Израилин бахтлу ва арбаб уьмриз бахилвалиинди лигидива, гъаз гъапиш яв хизандиан сарун сарра къаби хъайиз гьузидар. ³³ Узу яв наслар Йиз гьурбан апІрушвхъан ярхла апІидарза – дурар душвахъ, пашманвалиан яв улар кур ва рюгъ иццури хъпан бадали, гьитдиза. Вари яв наслар уьмрин къувватнан чагълариъ ади йикІиди.

³⁴ Магъа увуз дугъри лишан: яв баяр Хофни ва Пинехас къюридра сад йигъан йикІиди. ³⁵ Хъа Узу Узуз вафалу, Йиз амриинди ляхнар апІру гьуллугъчи агидиза. Узу дугъан тухум дурумлуди дийибгъруб апІидиза. Дугъан наслари гьарган Узу ччим ктату паччагъдиз гьуллугъ апІиди. ³⁶ Яв тухумдиан чІивиди гьуздарикан гьарсар дурарихъна, сацІибкъана пул ва уьлин къацІ ккун апІури, икрамниинди гьиди, ва дугъу пиди: „Узхъан узуз уьлин къацІ гъазанмиш апІуз хъпан бадали, узу Заанурин гьуллугъчивалин фунуб вушра гьуллугъниин деркк“».

Рабби Шамулиз ашкар шулу

З¹ Шамуил, Илийиз кюмек апІури, РАББИЙИН Хулаъ гьуллугъниин гъахъну. Думу вахтари инсанариз РАББИЙИН гаф цїибтІан ашкар шули

гъабхъундар. Инсанаризра РАББИЙИХЪАН рякъюваларра думукъан гизаф шули гъахъундар.

² Саб ражари Илий чан аьдати йишв'ин дахънади гъахъну. Дугъан уларин акв зяиф гъабхънийи, дугъаз фукIа рякъюратади. ³ РАББИЙИН Хулаъ хябяхъдиан гвачIиндиз кабхъну шлу шамадан гъеле кутIубшвнатади. Шамуилра душваъ, Заанурин сундух* хъайишвахъ дахънайи. ⁴ РАББИЙИ Шамуилиз дих гъапIу. Дугъу «гъай» гъапи:

– Узу гъамушвахъ хъаза! – ⁵ ва Илийихъна гъаракат гъапIу.

– Уву узуз дих гъапIнийва – узу гъафунза, – гъапи дугъу.

– Ваъ, дих гъапIундайза, – жаваб туву дугъаз Илийи. – Къяляхъ гъарах, дахъ.

Шамуил къяляхъ гъушу ва хъана дахъу.

⁶ РАББИЙИ хъана Шамуилиз дих гъапIу. Думу гъудужву, Илийихъна гъафи, ва дугъу гъапи:

– Уву узуз дих гъапIнийва – узу гъафунза.

– Ваъ, узу дих гъапIундайза, йиз бай, – жаваб туву дугъаз Илийи. – Къяляхъ гъарах, дахъ.

⁷ Думуган Шамуилиз РАББИ гъеле аьгъдайи – думугандиз РАББИЙИН гаф дугъаз ачмиш гъабхъундайи. ⁸ Шубубпи ражари РАББИЙИ Шамуилиз дих гъапIу. Думу гъудужву, Илийихъна гъафи:

– Уву узуз дих гъапIнийва – узу гъафунза.

Думуган Илий жигъилихъна РАББИ илтIикIурайивалин гъавриъ ахъу, ⁹ ва дугъу Шамуилиз гъапи:

* ³³ Заанурин сундух: израиларин асас гирами шейъ, гакIвликан кадапIнайи ва гъизилихъди дабалгнайи ишикI. Дидиъ Заанури, Израилин халкъдихъди йикърар йибтIруган, Синай дагъдиин Мусайиз туву 10 табшуругъ утIурчнайи гъвандин къюб шиб айи. Сундхин гъапгъийн гъизиликан кадаънайи хлинцар гъатIарццнайи къюб малайик-херувим алийи.

– Гъарах, дахъ, хъа увуз дих гъапІиган, жаваб тув: «Йип, РАББИ! Яв лукІ увухъ хъпехъура».

Шамуил къяляхъ хътарку ва цІийикІултІан чан йишв'ин дахъу. ¹⁰ РАББИ учІву ва, дийигъну, цІийикІултІан, мугагъназси, дих гъапІу:

– Шамуил! Шамуил!

– Йип, Яв лукІ увухъ хъпехъура, – жаваб туву Шамуили.

¹¹ – Узу Израилиъ гъациб апІбанди вуза, – гъапи РАББИЙИ, – дидкан гъеебхъу гъарсарин юкІв тІубкІиди. ¹² Думу йигъан Узу эвелиан ахиризкъан вари тамам апІдиза – вари, Узу Илийиз дугъан тухумдикан гъапиб. ¹³ Узу дугъаз, дугъан тухумдиз гъаргандиз вуди жаза тувруваликан, гъапнийза, гъаз гъапиш Илийик тахсир ка: дугъаз чан баяри Заанур беябур апІурайивал аьгъяйи, амма дугъу дурар дерккундар. ¹⁴ Гъаддиз Илийин тухумдихъан чпин гунгъар гъурбнар апІувалиинди ва садакъйириинди ктІуршвуз затра хъидар. Дици вуйивалин Узу ху гъапІунза.

¹⁵ Шамуил гвачІиндиз дахъну гъузу, дугъу РАББИЙИН Хулан ракнар арцу. Дугъаз чаз гъябкъюб Илийиз ктибтуз гучІурайи. ¹⁶ Хъа Илийи дугъаз чахъна дих гъапІу:

– Шамуил, йиз бай.

– Узу гъамушвахъ хъза, – жаваб туву дугъу.

¹⁷ – Фу гъапунвуз Дугъу? Узхъан фукІа жин мапІан. Дугъу увукна гъапи саб гафкъан уву узхъан жин гъапІиш, гъит Заанурин хъял ув'ин алабхъри!

¹⁸ Шамуили, фукІа жин дарапІди, дугъаз вари ктибту.

– Думу РАББИ ву, ва Дугъу, Чаз фици ккундуш, гъаци апІуру вари! – гъапи Илийи.

¹⁹ Шамуил ахъю гъахъи, ва РАББИ дугъахъди хъайи: Шамуили гъапиб вари улубкъурайи, ²⁰ ва

Дандихъан Беэр-Шевайихъна* вари Израилиз Шамуил РАББИЙИН гьякьикьки пайгъамбар вуйивал аьгъяйи. ²¹ Шилойиь РАББИ Шамуилиз РАББИ-ЙИН гафнаьди ачмиш гъахьихъантина, Думу душваь ачмиш хьувал давам гъабхънийи.

4 ¹ Ва Шамуилин гаф вари Израилихъна вуйиб гъабхъну.

Душмнари Раббийихъди Йикърарин сундух тадабгъуру

Израилар филистимарихъди дявдиз гъягъюру, Эвен-Эзерин багагъ чадрар йивуру, хъа филистимар Афекдиь дийигънайи. ² Филистимдин къушум израилин къушмиз къаршуди дийибгъу, дяви ккебгъу. Дявдиь юкъуд агъзур касдихъ мягърум духъну, израилар филистимариз магълуб гъахьи. ³ Къушум бинайиина къяляхъ гъафиган, Израилин аьхюдар гъапи:

– Филистимари ухъу дагъитмиш аплуз РАББИЙИ гъаз гъитну? РАББИ ухъухъди хъпан, Дугъу душмнарехъан ухъу уьрхбан бадали, гъачай Шилойиан РАББИЙИХЪДИ Йикърарин сундух хухъа.

⁴ Шилойиз Йикърарин сундух хуз адмийир гъау. Думу Йикърар РАББИЙИХЪДИ – малайикар-херувимарин** зиихъ деънайи Заварин Къувватарин Аьхюрихъди йибтйнайи. Заанурихъди Йикърарин сундхихъ хъайидар Илийин баяр Хофни ва Пинехас вуйи.

* ^{3:20} Дандихъан Беэр-Шевайихъна: Дан кафарийиь, Беэр-Шева къиблайиь айи шагъар гъахъну, му вари Израилиь клуру гаф ву.

** ^{4:4} Малайикар-херувимар: завуь айи хлинцар кайи чиви шей'ар.

⁵ РАББИЙИХЪДИ Йикърарин сундух бинайии-на гьабхиган, израилари гьациб гьарай гьапІнийики, жил гукІни гьабхънийи. ⁶ Гьаму гьарай ебхъури, филистимарик гьалабулугъ кабхънийи: «Жугьдарин бинайиъ гьаму ягъал гьарйир гьапІрудар ву?» Дурариз бинайиина РАББИЙИН сундух хуваликан агъюу гьабхънийи. ⁷ ГучІ гьабхъи филистимариз.

– Дурарин бинайиина Заанур гьафну, – кІурайи дурари. – Язухъ ву ихъ! Мугагназ дициб шулдайи! ⁸ Язухъ ву ихъ! Шли уърхиди ухъу думу къудратлу Заанурихъан?! Дугъу буш чюлиъ египетлуйириз, дурариина жюрбе-жюр балйир гьаъну, гьивнийи аьхир! ⁹ Учву мугагназ ихъ лукІар гьахъи жугьдарин лукІар дархъбан бадали, къуватар уч апІнай, къягъялар йихъай, филистимар! Къягъялар йихъай, дявдиз удучІвай!

¹⁰ Филистимар дявдиъ архънийи, израилар да-гьитмиш гьапІнийи, ва дурар хулариз гьергнийи. Израиларин магълубвал зулумнануб гьабхънийи: дурарин терефнаан сумчІур агъзур пияда эскер гьакІ-нийи. ¹¹ Душмнари Заанурин сундух тадабгънийи, хъа Илийин баяр Хофни ва Пинехас йивну гьакІ-нийи.

Илийин аьжал

¹² Вениаминдин наслиан вуйи сар кас дявдин майдандилан гьергнийи ва гьадму йигъан Шилойиз хъуркънийи. Дугъан палтар дерднаъ айивалин лишан вуди дячІяргънайи, хъа кІул’ин къасустІан бишируг алабхънайи. ¹³ Думу гьюруган, Илий, цІйии хабрариз ккилигури, къял хъабхъру аьхю кусрийиин рякъюхъ деънади шулу; дугъак Заанурин сундхин гьякънаан гьалабулугъ кайи. Шагъриз гьафибси, думу касди гьабхъибдикан ктибтуру. Вари шагъур

ишлихъди абцІу. ¹⁴ Илийиз ишал гъеебхъу ва дугъак гъалаб кабхъу:

– Фу сес ву?

Ва думуган Илийихъна, дугъаз варибдикан ктиб-туз, гъадму кас жаргъури гъафи. ¹⁵ (Думу вахтна Илийин урчІвцІурна миржид йис вуйи, дугъан улар кутІуршвнайи: думу кур духънайи.) ¹⁶ Думу касди гъапи:

– Му узу вуза. Узу – гъи дявдин майдандилан жаргъури гъафир! Узхъан къутармиш хъуз* гъабхъунзухъан.

– Душваъ фу гъабхъну, йиз бай? – гъерху Илийи.

¹⁷ – Филистимари израилар гъергуз мажбур гъапІну, – жаваб туву чархачийи**, – душваъ гизаф адмийир гъийихну. Яв баяр Хофни ва Пинехас йивну гъакІну, хъа Заанурин сундух тадабгъну.

¹⁸ Дугъу Заанурин сундхикан гъеле пуз хъюгъюбси, Илий къял хъабхъру ахю кусрийилан маш зисди ахъу, дугъан гардан гъюбгъю, ва думу гъамушвахъ, урнарихъ, гъакІи; думу гизаф къабир ва ахю жандкинур вуйи. Илий ягъчІвур йисан Израилин регъбер гъахъну.

¹⁹ Хъа дугъан швушвак, Пинехасдин хпирик, бицІир киршнади гъахъну, ва дугъу багарихъди бицІир духну ккундийи. Заанурин сундух тадабгъуваликан, хъа сижар аба ва чан жилир дукІнайиваликан гъеебхыган, дугъак уърар кучІву, дурар гизаф гъагъидар вуйи. Дугъу, къамкъариин дусну, бицІир гъахи. ²⁰ Думу кечмиш шулайиган, дугълан илтІикІнайи дишагълийири кІурайи:

– ГучІ мапІан! Уву бай гъахунва.

Хъа дугъу дурариз жаваб ясана фикир тувундайи. ²¹ Бализ дугъу Ихавод (ад имдар) ччвур туву,

* ^{4:16} Къутармиш хъуз: уърхюз.

** ^{4:17} Чархачи: табшуругъ хъади гъаънайир.

«Израилин ад гъубшну!» кІури. (Дугъан фикриъ Заанурин сундух тадабгъувал, хъа гъацира сижар аба-йинна жилирин къисмат айи.)²² Гъамци гъапну дугъу:
– Израилин ад гъубшну: Заанурин сундух тадабгъна!

Заанурин сундух – филистимарихъ

5¹ Заанурин сундух тадабгъган, филистимари думу Эвен-Эзериан Ашдоддиз гъабхнийи.² Душваъ дурари думу Дагон кІуру чпин бутдин* хулаъ Дагон кІуру бутдин багахъ дивнийи.³ Хъайигъан гвачІининган Ашдоддин агъалйириз Дагон кІуру бут РАББИ-ЙИН сундхин улихъ жилиин маш исизди дабхънади рябкъюру. Дурари думу за гъапІну ва мугагъназ али йишв’ин дивну.⁴ Хъайигъан гвачІининган Дагон кІуру бут РАББИЙИН сундхин улихъ жилиин маш исизди дабхънади гъабхъну, хъа Дагондин кІул алдабтІну, ва тІубарихъан хилар хъадатІну, гурзлийн дахънади гъахъну; Дагондин жандактІан имдаи.⁵ Гъаддиз гъира** Дагондин гъуллугъчйири ва Дагондин хулаъ учІврудари вариди Ашдоддиъ айи Дагондин хулан гурзлийн ликар дивурдар.

⁶ РАББИЙИ Ашдоддин агъалйириин Чан гъагъи хил иливну; пис гучІ кабхъну дурарик. Шагърин ва дидин гъирагъарин агъалйирик Дугъу кесмейинсдар аъмгълар каъну.⁷ Шулайиб дябкъну, Ашдоддин агъалйири къарар адабгъуру:

– Израилин Заанурин сундух ухъухъ гъубзну ккундар! Ухъуз, ихъ гирами бут Дагондиз гъиву Дугъан хил гъагъиб ву!

* ⁵² Бут: думу гъвандикан, металликан, ясана гакІвликан ктапІуйи. Дурар заанурарси гъисаб апІуйи, дурариз ибадат апІуйи.

** ⁵⁵ Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

⁸ Дурари чпихъна вари филистим гьюкумдрариз дих апІуру, ва дурар гьюкумдрарихъна илтІикІуру:

– Учу Израилин Заанурин сундхикан гьапІча?

Дурари жаваб тувну:

– Израилин Заанурин сундух Гъат кІуру шагъриз хъадапІри.

Ва дурари Израилин Заанурин сундух дина гъубху.

⁹ Думу дина гъабхиган, РАББИЙИ шагърин Чан хил иливу, ва инсанарик зурба гучІ кабхъу. РАББИЙИ, бицірихъан ахъюрихъна, вари инсанарик уьзур киву: дурар вари кесмейинсдар аьмгъларин аьзиятнакк ккахъу. ¹⁰ Думуган Заанурин сундух Экрондиз хътапІу. Думу дина хъубкъубси, Экрондин агъалйир дишлади ишуз хъюгъю:

– Учу, ич вари халкъ тІанкъ апІуз мина Израилин Заанурин сундух гъабхну!

¹¹ Дурари вари филистим гьюкумдрариз дих гьапІу ва гъапи:

– Израилин Заанурин сундух мушв’ан хъадапІай! Гъит думу чан йишвахъна къяляхъ гъарабхри, дархъиш диди учу, ич вари халкъ тІанкъ апІиди.

Вари шагъриъ аьжлихъансиб гучІ абхънийи, гъаз гъапиш дид’ин Заанурин гъагъи хил иливнайи.

¹² Сасдар агъалйир йикІурайи, тмундар кесмейинсдар аьмгъларин аьзиятнакк ккайи ва, завкан чпи уьрхюб ккун апІури, гъарйир апІуйи.

Раббийин сундух къяляхъ гъюру

6¹ Филистимарин уьлкейиъ РАББИЙИН сундух ургуб вазли гъубзну, ² ва филистимар чпин бутариз гьуллугъ апІурайидарихъна ва сюгъюрчйирихъна илтІикІуру:

– Учу РАББИЙИН сундхикан гьапІну ккунду? Думу фици къяляхъ хътапІуруш, учуз улупай.

³ – Эгер учвуз Израилин Заанурин сундух кьяляхъ хътапІуз ккундуш, – жаваб туву дурари, – думу пешкешар хътарди медеебтанай. Дидиз хил алдабгъувализ лайикъ хъпан пешкеш чарасуз абкъинай. Думуган учву сагъ хъидичва ва, учвуз Дугъан хли гъаз жаза тувраш, гъавриъ ахъдичва.

⁴ – Дидиз хил алдабгъувализ лайикъ хъпан пешкешди фу хучахъа? – гьерху дурари.

– Хьур гьюкумдар айичв – гъизиликан вуйи хьуб аьмгъял ва гъизиликан вуйи хьуб къюл акъинай, ичв вари хьуб шагъриина саб зулумат гъафну аьхир. ⁵ Гъизиликан гъацдар аьмгълар ва ичв уьлке ичІи апІурайи къюлар кадаай, гъаддиинди Израилин Заанур адлу апІинай. Мумкин ву, Дугъу учвлан, ичв бутарилан ва ичв жилилан Чан хил алдабгъур. ⁶ Египетлуйирси ва фьяряуьнси ижмиди дийигъувал ичв гъаз вуйичв? Гъаци вушра Думу дурариин гъалиб гъахъну, ва дурариз израилар деертуб алабхъну, ва израилар гъушну! ⁷ Гъаци вуйиган, цІийи аьраба кадапІай, гъамусдиз юрkkгъикк ккидритІу ккитру къюб хюни аьрабайикк ккитІай, хъа дурарин кІарар аьхъиз гъайихай. ⁸ РАББИЙИН сундух гъадабгъай, думу аьрабайиъ ивай, хъа дидиз учву хру хил алдабгъувализ лайикъ хъпан пешкешарди хру гъизилин шей’ар сундхин багахъ ишкІиъ ивай. Хъасин сундух деетбай, гъит гъабрахри. ⁹ Дидихъ ул хъипай: эгер думу Бет-Шемеш* шагъриз рякъюъди, чан уьлкейиз, гъубшиш, гъаци кІуруб вуки, ухъ’инна бедбахтвал гъабхир РАББИ ву. Эгер дици дархъиш, ухъуз аьгъю хъибдихъузки, ухъуз жаза тувур Думу дар, хъа думу гъаци алабхъувал гъабхъну.

* ^{6:9} Бет-Шемеш: думу шагъур филистимариз варитІан багахъ вуйи.

¹⁰ Дурари гъаци гъапІнура ву: ккитру кьюб хюни гъидисну, аьрабайикк ккитІну, хъа кІарар аьхъиь гъитну. ¹¹ Аьрабайиь РАББИЙИН сундух ва гъизиликан гъапІу кьюларна аьмгълар айи ишикІ иву. ¹² Хюнийр дюзди Бет-Шемешдин терефназди рякьюь учІву. Дураар, я арччлахъинди, я гагвлахъинди илтГитІикІди, рякьюьди гъягъюрайи ва ягъалди рагурайи. Хъа филистим гьюкумдрар дураарихъди тап Бет-Шемешайихънакъан гьюру.

¹³ Бет-Шемешдиь думуган игнар ургру вахт вуйи — дерейиь дяхнин бегъер уч апІурайи. Дикъатниинди гъилигиган, игнар ургурайидариз сундух гъябкънийи, ва дураар шад гъахънийи. ¹⁴ Аьраба Бет-Шемешдиан вуйи Гъисайин хутІлиина гъафнийи ва душв'ин аьхю гъвандихъ дийибгънийи. Аьраба ургуз гакІвлариз гьюбгънийи ва аьрабайин гакІвларин цІиин хюнийр РАББИЙИЗ вариургбан гьурбан гъапІнийи. ¹⁵ Дидиз улихъна левитари* РАББИЙИН сундух ва дидин багахъ хъайи гъизилин шей'ар айи ишикІ аьрабайиан адагънийи ва дураар аьхю гъвандиин дивнийи. Бет-Шемешдин агъалйири думу йигъан РАББИЙИЗ вариургбан гьурбнар ва жара гьурбнар гъапІнийи. ¹⁶ Думу ляхин дябкъну, филистим хьур гьюкумдар гъадму йигъан Экрондиз къяляхъ хътаркнийи.

¹⁷ Магъа филистимари РАББИЙИЗ хил алдабгъуз лайикъ хъпан пешкешди гъахи гъизиликан гъапІу аьмгъларин сиягъ: саб — Ашдоддихъан, саб — Газайихъан, саб — Ашкелондихъан, саб — Гъатдихъан ва саб — Экрондихъан. ¹⁸ Гъизиликан гъапІу кьюлар гъадмукъан вуйики, хьур филистим гьюкумдрин мюгъкам дапІнайи шагърар, чпин багагъ хъайи бицІи

* ^{6:15} Левитар: Левийин наслиан вуйидар, Заанурин гьулугъчйирин кюмекчйир. Левий Якъубдин (Израилин) шубурпи бай вуйи.

гьуларра кади, фукъан вуш. РАББИЙИН сундух диву ва гьабхьибдин шагьид вуйи ахью гьван Бет-Шемешдин Гьисайин хутІлиин гьира* рябкьюз шулу.

¹⁹ Хъа РАББИЙИ Чан сундхин айтІинди лигбан Бет-Шемешдин агьалйириз жаза тувну ва ургуцІур кас гьакІну. Агьалйирик хажалат кабхьну, гьаз гьапиш хайлиндариз РАББИЙИ гьивну.

²⁰ – Шлихъан РАББИЙИН, гьаму Гирами Заанурин, улихь дурум тувуз шул? – кІуйи дурари. – Ухьхъан Думушлихъна-вуш жарарихъна гьушнийиш!

²¹ Дурари Кирьят-Еаримдиз «Филистимари РАББИЙИН сундух кьяляхъ гьапІну. Гьачай ва думу учвухъна гьайибхай» гафар хьади чархачйир гьау.

7¹ Кирьят-Еаримдин агьалйир гьафи, дурари РАББИЙИН сундух гьадабгьу ва тепейиин али Авинадавдин хулаз гьубху, хъа дугъан бай Элеазар, РАББИЙИН сундхиз лигбан бадали, марцц гьапІу.

Шамуил – Израилин регьбер

² Кирьят-Еаримдиъ сундух дивхъанмина гизаф вахт гьубшнийи – къад йис. Вари израилар ишури РАББИЙИХЪНА илтІикІнийи. ³ Шамуили дурариз гьапи:

– Эгер учву РАББИЙИХЪНА кІваантІан кьяляхъ хьтаркнуш, жарадарин бутар ва Астарта** кІуру бут ярхла апІинай, юкІв РАББИЙИХЪНА илтІибкІай ва

* ^{6:18} Гьира: китаб гьибикІу вахтнакан кІура.

** ^{7:3} Астарта: бегьерлувалин бут-дишагьли, дидиз ханаанари ибадат апІури гьахьну. Астартайиз ибадат апІуру йишварий гакІвлин дестгар дурснади гьахьну, мумкин ву, бут-дишагьлийин адатІнайи шиклар кади.

Дугъаз сариз гьуллугъ апІинай. Думуган Дугъу филистимарихъан учву уърхиди.

⁴ Израилари чпин бутар ярхла гьапІиний; бутарин ччвурар Баал* ва Астарта вуйи. Ва дурар анжагъ сар РАББИЙИЗ гьуллугъ апІуз хьюгью.

⁵ Шамуили гьапи:

– Гьит вари израилар Мицпайиъ уч ишри – узу учвхъанди РАББИЙИЗ ккарагидиза.

⁶ Дурар Мицпайиъ уч гьахьи, шид уч гьапІу ва думу РАББИЙИН улихъ удубзу. Думу йигъан душваъ дурари ушв гьибиснийи ва кІуйи:

– Учу РАББИЙИЗ кьаршу гунгъар гьапІунча.

Мицпайиъ Шамуили учв израиларин регьберси гьухну.

⁷ Филистимариз израилар Мицпайиъ уч хьуваликан аьгью гьабхьиган, дурарин гьюкумдрар Израилиз кьаршу дявдиз удучІу. Дидкан гьеебхьган, израилариз филистимарихъан гучІ гьабхьи. ⁸ Дурари Шамуилиз гьапи:

– Учу магатІархъан! Зат ккебебехъди, РАББИЙИЗ, ихъ Заануриз, Дугъу ухьу филистимарихъан уърхбан бадали, ккараг.

⁹ Шамуили никкдихъ хъайи ччил гьадабгъу ва думу РАББИЙИЗ вариубгбан гьурбан гьапІу. Шамуил, Израилиз кюмек ккун апІури, РАББИЙИЗ гьарайниинди ккарагу, ва РАББИЙИ дугъаз жаваб туву.

¹⁰ Гьеле Шамуили вариубгбан гьурбан апІури, хъа филистимар, Израилиин алархьуз ккунди, багахъ шули имиди, РАББИЙИ филистимарин кІул'ин ахью хьухърумар гьапІу – думу йигъан Дугъу филистимарик гьалабулугъ кипу, ва дурар израилари

* ^{7:4} Баал: ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гьахьи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси».

дагъитмиш гъапу. ¹¹ Израилин къшум Мицпайиан удубчІву ва Бет-Карихъна ва дидлантинара филистимарихъ, рякъюъ дурар йивну йикури, хъчІабкку.

¹² Шамуили гъван гъадабгъу ва думу Мицпайинна Шендин арайиъ диву, ва, «Гъамушвахъна ухъухъди РАББИЙИН кюмек хъайи!» дупну, думу гъвандиз Эвен-Эзер (кюмек апІбан гъван) ччвур туву. ¹³ Филистимар сикин гъапІнийи, ва сарун дурар израиларин ругариина алжагъундайи; Шамуил чІивиди имидикъан гагъди, филистимар РАББИЙИ Чан хлихъди дерккнийи. ¹⁴ Мугагъназ филистимари гъидису шагърар, Экрондихъан Гъатдихъна, Израили къяляхъ гъидису. Гъадму шагърарин багарихъ хъайи жиларра израилари филистимарихъан къяляхъ гъидиснийи. Амореярихъди Израилин ислягъвал айи.

¹⁵ Чан аъжал хъайизкъан Шамуил Израилин регъбер вуди гъахъну. ¹⁶ Гъарисан думу рякъюъ учІвуйи ва нубатнахъди Бет-Эл, Гилгал ва Мицпа шагърарилан илдицуйи. Израилин регъбриси, дугъу гъадму вари шагърариин гъюкумдарвал апІурайи. ¹⁷ Амма гъарган думу Рамайиз къяляхъ хътаркуйи; душваъ дугъан хулар айи, душв'ан дугъу Израилин гъюкумдарвал апІуйи, душваъ дугъу РАББИЙИЗ гъурбан апІрушв тикмиш гъапІнийи.

Израилари паччагъ ккун апІуру

8 ¹ Шамуили, учв къаби гъахъиган, чан баяр Израилин регъбрарди дерккнийи. ² Ахъюну бализ Яил кІуйи, хъа къюрпирин ччвур Авия вуйи; дурари Беэр-Шевайиъ гъюкумдарвал апІурайи. ³ Амма баяри чпин адашди апІрубси апІурдайи; дурар тямгъкрар вуйи, дурари дашбашар дисуйи ва гъякъ диван апІувал чІур апІуйи.

⁴ Вари Израилин ахюдар уч гъахънийи, Рамайиз Шамуилихъна гъафнийи, ⁵ ва дурари гъапнийи:

– Лиг, уву къаби духънава, хъа яв баяри уву апІ-рубси апІурадар. ДицитІан, уч’ин гъюкумдарвал апІуз, вари жара халкъарин ккебгънайиганси, учуз паччагъ деркк.

⁶ – Уч’ин гъюкумдарвал апІуз учуз паччагъ ча, – кІуру гъаму гафар Шамуилиз къабул гъахъундаи, ва думу РАББИЙИЗ ккарагуз хъюгънийи. ⁷ РАББИЙИ Шамуилиз гъапи:

– Халкъдин тІалабназ мютІюгъ йихъ, дурари увкан ккун апІурайиб вари апІин. Дурари уву ярхла апІурадар гъа, хъа Узу ярхла апІура – Узу чпин паччагъ вуди ккундар. ⁸ Узу дурар Египетдиан адахъанмина гъамусдизкъан дурари гъаци апІури гъахъну ва апІура – дурари Узу ярхла апІуйи ва жарадарин бутариз гъуллугъ апІуйи. Увухъдира дурари гъаци апІура. ⁹ Дурарин тІалабназ мютІюгъ йихъ, амма дурар улихъмиди хабардар апІин ва, дурариин паччагъди гъахъиган, паччагъди дурариин фици гъюкумдарвал апІидиш, чарасузди гъаврикк ккаъ.

¹⁰ Чакан паччагъ тІалаб апІурайи халкъдиз Шамуили чаз РАББИЙИ гъапиб вари ктибту. ¹¹ Дугъу гъапи:

– Учв’ин паччагъ гъахъиган, паччагъди гъамци гъюкумдарвал апІиди: дугъу ичв баяр тадагъиди, саспидар фургънарин къушмиъ ва атлуйирин къушмиъ гъуллугъ апІуз гъаъди, тмундарикан чан фургънихъ хъайи атлуйир апІиди. ¹² Дугъу дурар агъзур-агъзуриз ва хъцІур-хъцІуриз пай дапІна-йи, эскрарин къушмин буйругъчйирди дерккди. Ичв баяри дугъан хутІлар хъаъди ва дугъан бегъер уч апІиди, дугъаз яракъ ва дявдин абрабйириз ву-йи алатар апІиди. ¹³ Чаз ицци ниар хъайи ччимар, хурагар гъязур апІуз ва уъл убжуз дугъу ичв шубар

тадагьиди. ¹⁴ Ичв ужударсдар хутІлар, тІумтІин багълар ва зейтундин багъар дугъу тадагьиди ва чан везирариз тувди. ¹⁵ Тахилин ва тІумтІарин бегъерин йицІубпи пай дугъу учвхъан тадабгьиди ва чан гьуллугъчйиризна везирариз тувди. ¹⁶ Ичв ужударсдар лукІар ва лукІ-дишагълийир, варитІан гужлидар ва жигъил, ва ичв дажйир дугъу паччагъдин ляхнариина тадагьиди. ¹⁷ Дугъу йицІуб пайнак саб пай ичв цІигъар ва марччар тадагьиди. Учву дугъан лукІар хьидичва. ¹⁸ Учву игъар ва учву учвуз ктагъу паччагъдилан аьрзар апІидичва, амма думуган сарун РАББИ учвухъ хъпехъидар.

¹⁹ Амма халкъ Шамуилин гафарихъ хъпехъундаи.

– Ваъ, – гъапнийи дурари, – гъит уч’ин паччагъ ишри, ²⁰ учура жара халкъарси хъпан бадали: паччагъди уч’ин гьюкумдарвал апІуз, дявйириъ ич кІулиъ хъуз ва учу женгназ гъахуз.

²¹ Шамуил хъпехъу дурарихъ, ва дугъу РАББИЙИЗ дурарин гафар ктиту. ²² РАББИЙИ Шамуилиз амур гъапІу:

– Дурариз мютІюгъ йихъ ва дурариин паччагъ деркк.

Хъасин Шамуили израилариз гъапну:

– Гъарсар ичв шагъариз гъарахай.

Саулиз Шамуил алахъуру

9¹ Вениаминдин наслиан сар кас гъахъну, дугъаз Киш кІуйи. Думу Авиэлин бай вуйи, хъа Авиэл Церорин, Церор Бехоратдин, Бехорат Афиахдин баяр вуйи. Думу касдиз ахъю гьюрмат айи. ² Хъа дугъахъ Саул кІуру бай хъайи; жигъил ва тІарам буй айи думу вари израилартІан заан вуйи, дурарикан фунуртІанра саб кІул’инди зина вуйи.

³ Саб ражари Кишдин, Саулин адашдин, дажйир гъудургну, ва дугъу Саулиз, чан бализ, гъапнийи:

– Гъаравашарикан сар гъадагъ ва гъарах, дажйир аг.

⁴ Думу Ефраимдин дагъларилан ва Шалиша жилилан илдицу, амма дугъаз дурар гъидихъдар; Шаалим жилилан илдицу, амма душваъра дурар адайи; Вениаминдин жилилан илдицу, амма душваъра дурариз фукIа гъибихъдар.

⁵ Дурар Цуфдин жилиина гъафи, ва Саули чахъди хъайи гъаравашдиз гъапи:

– Гъач къяляхъ хътаркурхъа, дарш адашдик дажйирин ваъ, хъа ихъ гъякънаан гъалабулугъ кабхъди.

⁶ Дугъу жаваб туву:

– Дийигъ, гъаму шагъриъ пайгъамбар а, гизаф гъюрмат айир; дугъу улигъмиди гъапиб вари кIулиз удубчIвур. Гъач, шагъриъ учIвхъа. Мумкин ву, ухъу наанди душну ккундуш, дугъу кIур.

⁷ Саули чан гъаравашдиз гъапи:

– Гъягъюз шул, хъа дугъахъна ухъу фу хъади гъягъиди? Ухъухъ хъайи уъл ккудубкIнихъ, пайгъамбарихъна ичIи хиларди гъягъидинхъа? Ухъухъ фу хъа?

⁸ Гъаравашди Саулиз гъапи:

– Магъа узухъ арснан шекелин юкъуб пайнакан саб пай* хъазухъ. Думу пайгъамбриз тувдиза, хъа дугъу ухъуз, наанди душну ккундуш, пиди.

⁹ (Улихъди израилари, Заанурикан ккун апIуз гъягъюз гъязур шлуган, кIуйи: «Гъачай гъюзимбуб рябкъру касдихъна гъягъюрхъа». Гъамус пайгъамбрар кIурудариз улихъна гъюзимбуб рябкъру ксар кIуйи.)

¹⁰ Думуган Саули гъаравашдиз гъапи:

– Ужуйи, уву кIуруганси апIурхъа. Гъягъюрхъа.

Ва дурар пайгъамбар яшамиш шулайи шагъриз гъушу.

* ^{9:8} Шекелин юкъуб пайнакан саб пай: тахминан 3 грамм.

¹¹ Магъа дурар машнаканзина шагъриз за шулу, хъа дурариз гъапагъапди шид хуз гъягъюрайи шубар алахъуру.

– Мушваъ гъюзимбуб рябкъру кас айин? – гьерх-ру дурарихъан Саули ва дугъан гъаравашди.

¹² – Ав, думу гъамушваъ а. Дюзди гъарахай. Анжагъ гъялак йихъай! Думу гъи шагъриз гъафну, гъи ибадат апІрушваъ халкъди Заануриз гъурбан апІуру. ¹³ Шагъриъ учІвубси, учвуз думу дишлади дихъидичвуз! Тядиди, думу ибадат апІрушваъ шлу демдиз гъягъяйиз, думу хъгарди, халкъ ипІуз хъюбгъидар, гъурбан гъапІу йикк ипІуз дугъу РАББИЙИХЪАН ипІуз хъюгъюз ихтияр гъадабгъну ккунду аьхир, анжагъ гъаддин къяляхътІан хяларихъан ипІуз шулдар. Къан дарапІди гъарахай, учвуз думу дишлади дихъидичвуз.

¹⁴ Саули гъаравашдихъди рякъ давам гъапІу. Дурар шагъриъ учІвруган, дурариз гъапагъапди гъюрайи Шамуил алахъу – думу ибадат апІрушваз гъягъюрайи.

¹⁵ Хъа Саулихъди му гюрюшдиз сад йигъ улихъна РАББИЙИ Шамуилиз улигъмиди дупнайи:

¹⁶ – Закур гъаму вахтна узу увухъна Вениаминдин ругарилан вуйи адми гъаъдиза, хъа уву дугъкан Израилин, Йиз халкъдин, зин гъюкумдар хъуз лишан вуди, зейтундин ччим кадат*. Дугъу Йиз халкъ филистимарихъан уьбхиди. Узу Йиз халкъдихъинди гъилигунза: Узухъна дидин аьрзар хъуркъну.

¹⁷ Шамуилиз Саул гъяркъиган, РАББИЙИ дугъаз гъапну:

– Магъа думу, Узу увуз чакан гъапир. Дугъу Йиз халкъдиин гъюкумдарвал апІиди.

* ^{9:16} Зейтундин ччим кадат: Ччим кадатбиинди инсан тялуьк гъуллугъназ бахш апІуйи. Гъациб аьдат пайгъамбар, паччагъ ва Заанурин гъуллугъчи хъуз апІуйи.

¹⁸ Саул Шамуилихъна, думу урнарехъ хъайиган, багахъ шулу, ва дугъу гьерхру:

– Йип узуз, гъюзимбуб рябкъру касдин хулар наанди хъа?

¹⁹ Шамуили Саулиз жаваб туву:

– Узу вуза гъюзимбуб рябкъру кас. Гъачай узухъди ибадат апІрушваз, гъи учву узухъди сатІиди уъл ипІидичва, хъа гвачІиниган узу уву деетидиза. Увук гъабулугъ кипнайибдиз варибдиз жаваб тувдиза. ²⁰ Хъа шубуд йигъ улихъна гъудургу яв дажйириккан фикир мапІан: дурар гъидихъну. Гъамус Израилин вари делетар шлиндар ву? Яв ва яв тухумдин!

²¹ Саули гъапи:

– Узу Израилиъ варитІан бицІи тухмарикан вуйи Вениаминдин наслиан вуза ахир, ва йиз мирас Вениаминдин тухумдиъ ахиримжиб ву! Уву фтикан улхурава?!

²² Шамуили Саул ва дугъан гъараваш сумчІурихъна хялар уч духънайи ахю хулаз хъади гъафи, дурар суфрайин кІулихъ диту, ²³ ва думу къасабрихъна илтІикІу:

– Узу увухъна уьбхюб ккун дапІну туву гъадму йиккун парчи аьбкъин.

²⁴ Къасабри агъ ва чарвайин рижв гъахи ва Саулин улихъ жаради диву. Шамуили гъапи:

– Гъадабгънайиб гъаму вуйи. Гъадабгъ ва ипІин, гъаз гъапиш узу хялариз теклиф дапІназа гъапиган, гъамциб дюшюшдиз думу увуз дюбхнайи.

Гъамци думу йигъан Саули Шамуилихъди сатІиди уъл гъипІу.

²⁵ Дурар ибадат апІрушв’ан шагъриз къяляхъ гъафи, ва Шамуили Саулихъди гъваин гафар-чІалар гъапІнийи.

²⁶ Ахсрар ккивган, Шамуили гъваин али Саулиз чІигъ гъапІу:

– Гъязур йихь, узу уву рякъюъ аурза!

Саул рякъюъ учІвуз гъязур гъахьи, Шамуилна думу раккнарихъна удучІву.

Шамуили Сауликан паччагъвализ ччим ктатуру

²⁷ Шагърин гъирагъдихъ Шамуили Саулиз гъапи:

– Гъаравашдиз рякъ давам апІуз амур апІин, хъа уву дийигъ; узу увукна Заанурихъан вуйи гаф пидиза.

Ва гъараваш улихъди гъушу.

10¹ Хъасин Шамуили зейтундин ччим айи гъаб гъадабгъу, дугъан кІул’ин улубзу, дугъаз мак гъапІу ва гъапи:

– РАББИЙИ увкан Чан девлетниин – Чан халкъдиин гъюкумдар хъуз ччим ктатну! Уву РАББИЙИИ халкъдин зиин гъюкумдарвал апІидива ва думу юкъуб тереф илтІикІнайи душмнарихъан уьбхидива. Магъа РАББИЙИ уву Чан халкъдин гъюкумдарди ктагъбан лишан.² Гъамус, узхъан гъушган, Вениаминдин юрднаъ, Целцахдиъ, Рахилин накъвдихъ увуз къюр кас алахъидивуз, ва дурари увуз пиди: уву агурайи дажйир гъидихъну, яв адашдиз дажйирикан кІваиндира имдар, хъа гъамус дугъак ичв гъалабулугъ кабхъна, ва гъерхру: «Йиз бализ фу гъабхъну?»

³ Душвхъантина рякъ давам апІидива ва Таворихъ айи мяхъюн гъарихъна гъидива. Душваъ увуз шубур кас алахъидивуз. Дурар Бет-Элиз Заануриз ибадат апІуз гъягъюради хъиди. Сари шубуб мудур, тмунури шубуб уъл, хъа шубурпири чяхир айи илж гъахуради хъибди.⁴ Дурари увуз салам тувди ва къюб уъл теклиф апІидивуз: дурар дис.

⁵ Хъасин уву филистимарин десте дийибгънайи Заанурин Гива кІуру шагъриз гъягъидива. Шагъриз багахъ гъахъиган, ибадат апІрушв'ан гъюрайи пайгъамбрарин мажлис алабхъидивуз: дурари чюнгра-рин, дафарин, швутІрамарин сесериккди ялхъвнар апІиди ва, чІигъар апІури, пайгъамбарвалин ицлиъ учІвди. ⁶ Ва РАББИЙИН Рюгъ ув'ин алабхъиди – увура пайгъамбарвалин ицлиъ учІвуз хъюгъдива ва асуллагъ жара инсан хъидива. ⁷ Гъаму улупбан лиш-нар тамам хъпан къяляхъ яв къувватнаъ айиб вари апІин: увухъди Заанур хъиди. ⁸ Уву Гилгализ гъягъи-дива ва душваъ узутІан ухди хъидива, хъасин, вари-убгбан ва демдин гъурбнар* апІбан бадали, узу увук ктикъидиза. Ургуд йигъан узуз ккилиг. Узу гъафи-ган, уву душвхъантина фу дапІну ккундуш, гъаврикк ккаъдизаву.

⁹ Шамуилихъан гъягъюз Саул илтІикІубси, Заанури Саулин юкІв жараси гъапІу. Вари улупбан лишнар чан гъадму йигъан тамам гъахъи. ¹⁰ Гива шагъриз ба-гахъ гъахъиган, Саулиз пайгъамбрарин мажлис алаб-хъу, ва Заанурин Рюгъ дугъ'ин алабхъу, ва дугъу пай-гъамбрарихъди сатІиди кърякъру гафар пуз хъюгъю. ¹¹ Думу аьгъю инсанариз, пайгъамбрарихъди сатІиди думу пайгъамбарвалин ицлиъ фици учІвнаш, гъябкъ-нийи, ва дурари сари сарихъан гьерхрайи:

– Кишдин бализ фу дубхъна? Саулра пайгъамбар духънайкІан?

* ^{10:8} Демдин гъурбнар: Му жюре гъурбнар Заанурихъди дюз аьлакъйир уърхюз ва Дугъахъди албагбан ва цІийикІултІан аьлакъйир хъпан шадлугъар ипІбар-ухбариинди къайд апІуз апІури гъахъну. Убккбахъан гъяйванатдин тялукъ пай гъурбан апІрушв'ин убгуйи; хъа имбу пай гъурбан гъа-пІу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипІу-ри гъахъну.

¹² Хъа гъадму йишваъ яшамиш шулайи адмиири-
кан сари дурарихъди рази дарувал улупу:

– Хъа имбударин абйир фузар ву?

Гъаци арайиз гъафну «Саулра пайгъамбараригъ
гъайин?» кІуру мисал.

¹³ Хъа Саул, пайгъамбарвал апІувал дебккнун, иба-
дат апІрушваъ учІу.

¹⁴ Саулин эмди дугъхъан ва гъаравашдихъан гъерху:

– Учву наана гъушнийчва?

Дугъу жаваб туву:

– Дажйир агурайча, дидрихъган, Шамуилихъна
гъушнийча.

¹⁵ Эмди гъерху:

– Фу гъапнийкІан учвун Шамуили? Кидибт!

¹⁶ Саули жаваб туву:

– Дугъу учун, дажйир гъидихъну, гъапнийи.

Хъа Шамуили чаз паччагъваликан пувал дугъу гъа-
пундайи.

Саул паччагъди мялум апІуру

¹⁷ Шамуили халкъдиз РАББИЙИХЪНА Мицпайиз
дих гъапнийи ¹⁸ ва израилариз гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ, Израилин Заанури:
«Египетдиан израилар Узу адаунза; египетлуйири-
хъан ва учвун истисмар апІури гъахъи жара паччагъ-
лугъарихъан Узу гъюрхюнза учву». ¹⁹ Хъа гъамус учву
бедбахтваларихъан ва кІваин алдру балйирихъан уърх-
ру ичв Заанур ярхла гъапІунчва ва гъапунчва: «Ваъ,
уч’ин паччагъ деркк». Гъан, РАББИЙИН улихъ тух-
мариинди ва мирасариинди жергйиригъди дийигъай.

²⁰ Шамуили Израилин вари наслариз чяхъна гъюз
амур гъапІу, ва улупуб Вениаминдин насил гъабхъ-
нийи. ²¹ Дугъу Вениаминдин наслиз мирасариинди

нубатнахъди чахъна гъюз амур гъаІу, ва улупуб Матри мирас гъабхънийи, хъа думу мирасдиъ Саулин, Кишдин балин, ччвур гъапнийи. Ва думу агуз хъюгънийи, амма агуз шуладайи. ²² Думуган РАББИЙИ-ХЪАН хъана гьерху:

– Мина хъана фужкІа дуфну ккундийин?

РАББИЙИ жаваб туву:

– Гъатмагъа думу, аърабайиъ жин духъна.

²³ Дугъахъна гъажаргънийи ва Саул халкъдихъна гъахънийи. ЖарадартІан думу саб кІул’инди заан вуйиб варилиз гъабкънийи. ²⁴ Думуган Шамуили гъапи:

– Рьякъюрачвуз, учвуз РАББИЙИ фуж ктагънуш? Дугъаз барабар вуйир халкъдин арайиъ адар.

Ва халкъди гъарай гъаІу:

– Яшамиш ишри паччагъ!

²⁵ Шамуили халкъ, паччагъди фици гъюкумдарвал даІну ккундуш, гъаврикк ккау, думу китабдик гъибикІу ва РАББИЙИН улихъ диву, хъасин халкъдиз хулариз алдагъуз амур гъаІу.

²⁶ Саулра Гивайиз чан хулаз гъушу, ва дугъахъди – чпин юкІварик Заанур куркІу варитІан кІубан эскрарра.

²⁷ – Гъамгъу ухъу уърхидин? – кІуру мердимазаррарра гъахънийи. Чпиз Саул рьякънукъан даккнивал улупури, дурари дугъаз пешкешар хурдайи, хъа дугъу думу ляхин чаз дярѣбкъруб гъисаб апІуйи.

Саули аммунар дагъитмиш апІуру

11 ¹ Аммундиан вуйи Нахаш дявдиз удучІвнийи, ва дугъу Галааддин Явеш шагъур къялаъ тІапІнийи. Явешдин вари агъалйири Нахашдиз гъапнийи:
– Учухъди мясляаътнан йикърар йитІ, ва учу увуз табигъ хъидича.

²Хъа Аммундиан вуйи Нахашди дурариз гъапнийи:

– Узу учвухъди мясляатнан йикърар саб шартI-ниинди йитIарза: гъарсарин арчул ул адабгъарза ва гъаци вари Израил аьйибнакк ккипарза.

³Явешдин абхюдари дугъаз гъапнийи:

– Учуз ургуд йигъ вахт ча. Учү Израилин вари йишвариз вакилар гъадича ва, сарира учуз кюмек дарапIиш, учу увуз мютIюгъ хьидича.

⁴Вакилар Саул яшамиш шулайи Гивайиз гъафиган, ва дурари дидкан халкъдиз ктибтиган, вари халкъ ишуз хъюбгю. ⁵Гъадму вахтна Саул йицарин къяхъди хутIлиан гъюради гъахъну. Саули гьерху:

– Фу гъабхъну? Гъаз инсанар ишура?

Ва дугъаз Явешдин агъалйирин гафар ктитнийи.

⁶Думу гафар чаз гъеерхьиган, Саулиин Заанурин Рюгъ алабхънийи ва дугъак яманди хъял кубчIвнийи.

⁷Дугъу жут йицар гъадагънийи, парчйириз гъадатIниийи ва, «Саулихъди ва Шамуилихъди сатIиди дявдиз дурушиш, дугъан йицарикан гъамци хьибди» дупну, вакиларихъди думу парчйир Израилин вари йишвариз хътаънийи.

Ва вари халкъдиин РАББИЙИХЪАН гучI алабхънийи, гъаддиз вари, сарси, удучIвнийи. ⁸Саули дурар Безекдиъ лигуз уч гъапIнийи, ва Израилиан шубудварж агъзур кас ва Ягъудайиан сумчIур агъзур кас жилар гъахънийи.

⁹Думуган вакилариз гъапнийи:

– Галааддин Явешдин агъалйириз йипай, закур лисундиз дурар къурхуйиккан уърхиди.

Къяляхъ дуфну, вакилари Явешдин агъалйириз дидкан ктибтнийи, дурар гизаф шад гъахънийи. ¹⁰Думуган Явешдин агъалйири аммунариз жаваб туву:

– Закур учу учвуз мютIюгъ хьидича, ва учкан учвуз ккуниб апIинай.

¹¹ ГвачІнинган Саули кьушум шубуб дестейиз пай гьапІу, ва дурари, душмни бина йивнайи йишваъ учІвну, ахсрар ккивхъанмина лисузкъан аммунариз гьивнийи, сагъди гъуздар, са-сарди гьергри, кьутармиш гьахънийи.

¹² Думуган халкъди Шамуилиз гьапнийи:

– Саул паччагъ хьуз ярамиш кайир дар шли гьапну? Ча учухъна думу адмийир, учу дурарин гьял апІурча.

¹³ Хъа Саул рази гьахъундар:

– Гъи саризра йикІбан жаза тувидар, гъаз гьапиш гъи РАББИЙИ Изра依лиз кьутармиш'вал пешкеш гьапІну.

¹⁴ Шамуили халкъдиз гьапи:

– Гъачай Гилгализ гьагъюрхъа ва Саул паччагъди ктагъувалин гьюрматназ серенжем гьабхурхъа.

¹⁵ Думуган вари Гилгализ гьушу. Душваъ, Гилгалиъ, РАББИЙИН улихъ Саул паччагъ вуди мялум гьапІу ва РАББИЙИЗ демдин гьурбнар гьахи. Саули ва вари израилари думу гьядиса ахъю шадвалиинди къайд гьапІнийи.

Халкъдихъна Шамуилин аьхиримжи гаф

12¹ Шамуили вари Изра依лиз гьапи:

– Магъа узу ичв хаиш тамам гьапІунза ва учв'ин паччагъ дитунза. ² Гьамус паччагъди ичв'ин гьюкумдарвал апІиди. Узу къаби гьахъунза, йиз кІул лизи гьабхъниз, хъа йиз баяр учвухъди гъузди. Узу жигъил вахтнахъанмина гьамусдиз ичв'ин гьюкумдарвал гьапІунза. ³ Магъа узу: РАББИЙИН улихъ ва Дугъу ччим кадатнайирин улихъ узук тахсир кипай. Узу шлин йиц тадабгъну? Узу шлин дажи тадабгъну? Узу шлиз истисмар гьапІну? Узу шлиз гиран ктапІну?

Ляхин дюз апІуз узу шлихъан дашбаш гъадабгъну?
Узу учвуз гъабхъи зарар ктипарза.

⁴ Дурари жаваб туву:

– Ваъ, уву учуз истисмар гъапІундарва, учуз гиран
ктапІундарва ва сарихъанра фукІа гъадабгъундарва.

⁵ Дугъу дурариз гъапи:

– Гъи РАББИ ва Дугъу ччим кадатнайир учвуз
узук фукІа дибрихъувалин учвуз шагъидар ву.

Дурари жаваб туву:

– Ав, шагъидар ву.

⁶ Шамуили давам апІурайи:

– Учвуз Муса ва Гъарун тѣин гъапІур ва ичв
абйир Египетдиан адаур гъадму РАББИ ву. ⁷ Хъа гъа-
мус гъязур йихъай: РАББИЙИН улихъ узу учвук тахс-
рар кирчдиза ва учвузна ичв абйириз РАББИЙИ гъа-
пІу ужувлар кІваин апІидиза.

⁸ Якъуб Египетдиз гъафиган, ичв абйир, кюмек
ккун апІури, РАББИЙИЗ ккарагнийи, ва РАББИЙИ
дурариз Мусана Гъарун гъаънийи. Дурари ичв абйир
Египетдиан адаънийи ва гъаму уълкейиъ дитнийи.

⁹ Хъа ичв абйири РАББИ, чпин Заанур, кІваълан
гъаънийи, ва Дугъу дурар чпихъди дявйир апІури
гъахъи хацор къушмин аьхюр вуйи Сисерайин хлиз,
филистимарин хлиз ва Муавдин паччагъдин хлиз
тувнийи. ¹⁰ Ичв абйир РАББИЙИЗ ккарагуйи, ва ду-
рари кІуйи: «Учук тахсрар качук: учу РАББИ гъитун-
ча ва Баалинна Астартайин бутариз* гъуллугъ апІуз

* ^{12:10} Баалинна Астартайин бутар: Баал – ханаанарин кІулин
бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гъахъи
завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси». Астар-
та – бегъерлувалин бут-дишагъли, дидиз ханаанари ибадат
апІури гъахъну. Астартайиз икрам апІру йишвариъ гакІв-
лин дестгар дурснади гъахъну, мумкин ву, бут-дишагъли-
йин адатІнайи шиклар кади.

хьюгъюнча. Уччу ич душмнарехъан азад апІин, ва учу Увуз ибадат апІидича». ¹¹ Ва РАББИЙИ Ерубаал, Бедан, Еффай ва Шамуил гъаьнийи – Дугъу учву учвлан илтІишнаи душмнарехъан азад гъапІинийи, ва учву, сабдихъанра къурху адарди, яшамиш гъахънийчва.

¹² Аммунарин паччагъ Нахаш учв’ина дядвиинди гъюри гъяркъиган, учву узуз гъапнийчва: «Ваъ, гъит паччагъди уч’ин гъюкумдарвал апІри», РАББИ, ичв Заанур, ичв паччагъ вуди гъахънушра. ¹³ Гъаци, магъа учву ктагъу паччагъ. Учву думу тІалаб апІуйчва, ва РАББИЙИ учвуз паччагъ тувну. ¹⁴ Анжагъ учву РАББИЙИХЪАН гучІ апІинай, учву Дугъаз гъуллугъ апІинай ва Дугъаз мютІюгъ йихъай, РАББИЙИН амрариз аькси муудучІванай, учвур, ичв паччагъра РАББИЙИХЪДИ, ичв Заанурихъди, гъарахай. ¹⁵ Хъа эгер учву РАББИЙИЗ мютІюгъвалиан удучІвиш, эгер учву РАББИЙИН амур апІбариз аькси шули гъахъиш, РАББИЙИН хли учвуз, ичв абйириз фици гъивнуш, гъаци йивиди.

¹⁶ Хъа гъамус гъязур йихъай: ичв уларики РАББИЙИ апІру зурба аьламат рябкъидичвуз. ¹⁷ Гъамус игнар ургру, затра мархъар дурургъру вахт ву, гъаци дарин? Хъа узу РАББИЙИЗ ккарагидиза, ва Дугъу мархъна къюркълин цІийир гъаьди, ва учву учвуз паччагъ ккун апІбан РАББИЙИН улихъ зурба гунагъ апІувалин гъавриъ ахъдичва.

¹⁸ Шамуил РАББИЙИЗ ккарагу, ва РАББИЙИ гъадму йигъан мархъна къюркълин цІийир гъау, гъаци вуйиган, вари халкъдик РАББИЙИН ва Шамуилин улихъ гучІ кабхъу.

¹⁹ Халкъди Шамуилиз гъапи:

– Яв лукІарихъанди яв РАББИЙИЗ, яв Заануриз, учу диликІбан бадали, ккараг, гъаз гъапиш ич вари

гунгъариин учуз паччагъ ккун апІувалин гъаму тах-
сирра иливунча.

²⁰ Ва Шамуили халкъдиз жаваб туву:

– ГучІ мапІанай. Гьелбетда, учвук тахсрар ка-
чвук, амма РАББИЙИХЪАН ярхла махъанай ва
кІваантІан Дугъаз гьуллугъ апІинай. ²¹ Ярхла махъа-
най, чибхъан я уърхюз даршлу, чибкан я хайир ад-
ру кучІлин бутарихъди мягъянай, гъаз гъапиш дурар
фукІа дарудар ву. ²² РАББИЙИ, Чан машгъур ччвур-
нан гъюрматназ, Чан халкъ ярхла апІидар, учву Чан
халкъ апІуз РАББИЙИ къарар адабгъну аьхир! ²³ Хъа
узхъан РАББИЙИИН улихъ гунагъ апІуз – учвхъанди
ккараарагди гъзуз – хьибдарзухъан. Узу учву ужуб
ва дугъри рякъ’ин алаидиза. ²⁴ Анжагъ РАББИЙИ-
ХЪАН гучІ апІинай, хьугъвалиинди ва дугърива-
лиинди, лап кІваантІан Дугъаз гьуллугъ апІинай:
Дугъу учву бадали гъапІу зурба ляхнар кІваълан ма-
гъаанай! ²⁵ Эгер учву гъамусдихъантинара гунгъар
апІури гъахъиш, ичв паччагъдихъди сатІиди йикІи-
дичва.

Филистимарихъди дяви

13¹ Саул, сумчІур йис яшнаъ ади, паччагъ гъахъ-
ну, ва дугъу ягъчІвурна къюд йисан Израилиин
паччагъвал гъапІну.

² Саули израиларигъян шубуд агъзур эскер гъя-
дягъю. Къюд агъзур кас Саулихъди Михмасдиъ ва
Бет-Элин багахъ дагълариъ айи, агъзур кас – Вениа-
миндин Гивайиъ Юнатандихъди. Имбудар вари дугъу
чпин хулариз деету.

³ Юнатанди Гива кІуру шагъриъ бина йивнайи
филистимарин десте дагъитмиш апІуру, ва вари фи-
листимариз дидкан агъю шулу. Хъа Саули, «Гъит

жугъдариз ебхъри!» кІури, вари уълкейиъ кІарчназ ухшар вуйи зурна йивуру.

⁴ Саули филистимарин десте дагъитмиш апІбакан ва Израил филистимариз лапра даккниб хьува-ликан израилариз аьгъю гъабхъиган, халкъ Гилгализ Саулихъна уч гъабхъну.

⁵ Филистимар Израилиз къаршуди дявдиз удучІву. Дурарин гъайвнар ккитІнайи сумчІур агъзур фургъун, йирхъуд агъзур атлу ва гъюлин гъирагъдихъ гъумкъан гизаф пияда къушум айи. Дурари, дуфну, Бет-Авендихъан ригъ гъудубчІвру терефнаъ айи Михмасдиъ бина гъивнийи. ⁶ Израилар, чпиз къурхувал айиб дябкъну (дурар гужалди хъуржуйи), хъарарийъ, гъалинди айи рукар-къаларигъ, гъарзаригъ, жилиъ ерккнайи йишвариъ ва шид уьбхюз вуйи ичІарийъ жин гъахънийи. ⁷ Гаддин ва Галааддин ругариин жин хъпан бадали, саб пай жугъдар Ярдан ниркан ктучІвнийи. Хъа Саул гъеле Гилгалиъ имийи, ва дугъахъди хъайи къушум гучІ'валиан гукІни дубхънайи. ⁸ Саул ургуд йигъан Шамуилиз, чаз дугъу гъапиганси, кки-лигнийи, хъа Шамуил Гилгализ гъюрадаи, ва адми-йир дугъхъан, Саулихъан, гъергуз хъюгънийи. ⁹ Думуган дугъу гъапи:

– Вариубгбан ва демдин гъурбнар апІуз гъязур дапІнайиб вари гъамина аьбкъинай, – ва вариубгбан гъурбан гъапІу.

¹⁰ Думу вариубгбан гъурбан дапІну ккудубкІуз хъуркъайизра, Шамуил гъафи, ва Саул, дугъаз салам тувбан бадали, дугъан улихъна удучІву. ¹¹ Амма Шамуили гъапи:

– Уву фу гъапІва?

Саули жаваб туву:

– Узуз рябкъюрайуз: адмийир узхъан гъерг-райи, йикъар гъапІу йигъан уву дуфнадайва, хъа

филистимар Михмасдиъ уч духънайи. ¹² Ва узу фикир гъапІнийза: филистимар багарихъди Гилгалиъ уз'ин алархъиди, хъа узу РАББИЙИХЪАН узуз ягъур шлувал тямин дапІнадайза. Гъаддиз узуз вариубгбан гъурбан апІуб алабхънийзуз.

¹³ Шамуили Саулиз гъапи:

– Ахмакъ ляхин гъапІунва. Уву РАББИЙИИН, яв Заанурин, Дугъу увуз гъапІу амур чІур гъапІунва.* РАББИЙИХЪАН Израилиин паччагъвалин яв гъюкум аьсаризди мюгъкам апІуз хъибдийи, ¹⁴ хъа гъамус яв гъюкмихъан дурум тувуз хъибдар. РАББИЙИ сарун чан кІваъ РАББИЙИИН амур айи адми ктагъну ва думу Чан халкъдин гъюкумдарди тъяин гъапІну, гъаз гъапиш уву РАББИЙИИН амур чІур гъапІунва.

¹⁵ Ва Шамуил Гилгалиан гъушну, Вениаминдин Гивайиз за гъахъну. Саули чан имбу адмийир гъисаб гъапІу: дурап йирхъудварж касдихъна гъахънийи.

¹⁶ Саул, дугъан бай Юнатан ва дурарин адмийир Вениаминдин Гивайиъ бина йивну дийигънийи, хъа филистимарин бина Михмасдиъ айи. ¹⁷ Чпин бинайиан филистимари шубуб терефназди аьтрафариъ алжагъбар апІуйи: саб-кІуруб, Офрайихъна, Шуал кІуру вилайтдихъна; ¹⁸ кюб-кІуруб, Бет-Хорондихъна; шубуб-кІуруб, Цевоим дерейин зиъхъан сяргъятдихъна, ичІи чюлин терефназ гъябгъюрайи рякъюхъна.

¹⁹ Израиларин уьлкейиъ думуган саркъан рукъан уста адайи, гъаз гъапиш, жугъдари чпи чпиз турар ва жидйир ктаур кІури, филистимар гъилигури гъахъну.

* ^{13:13} РАББИЙИИН, яв Заанурин, Дугъу увуз гъапІу амур чІур гъапІунва: Саулин гунагъ вариубгбан гъурбан апІуб вуйи, думу гъурбан апІуз Заанурин гъуллугъчийризтІан ихтияр адайи.

²⁰ Чпин мукъйир, газар, екІвар ва дагърар учІру апІуз вари израилар филистимарихъна мажбури вуди душну ккундийи. ²¹ Мукъу, газу, кюрш, екІв вая гъяйвнатар хъаъру жиди учІру апІуз шекел арснан шубуб пайнак кюб пай* кымат вуйи.

²² Гъаддиз, дяви ккебгъиган, Саулин ва Юнатандин адмийирихъ турар ва жидйир хъади гъахъундар, дурар анжагъ Саулихъ ва Юнатандихъ, Саулин балихъ, хъайи.

²³ Гъадму арайиъ филистимарин улгъан десте Михмасдин гуриз багахъ гъабхънийи.

Юнатандин гъунар

14¹ Саб ражари Юнатанди, Саулин бали, чан яракъ хруриз гъапну:

– Гъач филистимарин улгъан дестейихъна дерейин тмуно терефнаан ктучІвухъа.

Хъа адашдиз дидкан гафкъан гъапундайи.

² Саули Гивайихъан ярхла дарди, Мигрондиъ нарин гъарикк бина йивнайи ва дугъахъди йирхъудварждихъна адми хъайи. ³ РАББИЙИЗ суал тувбан бадали вуйи улгъани** Ахияйихъ хъайи. Думу Ихаводдин чве Ахитувдин бай вуйи. Ахитув Шилойиъ Заанурин гъуллугъчи Илиийн бай вуйи Пинехасдин бай вуйи. Юнатан гъягъюваликан халкъдиз агъдайи.

⁴ Хъа Юнатанди филистимарин жергейихъна удучІвуз къаст дапІнайи дерейин гъацІкъялаъ кюбиб

* ^{13:21} Шекел арснан шубуб пайнак кюб пай: тахминан 8 грамм.

** ^{14:3} Улгъани: Заанурин гъуллугъчйири алабхърударикан саб. Заанурин абхюну гъуллугъчийин улгъанийиъ кюб гирами гъван ади гъахъну. РАББИЙИН амур агъюу апІбан бадали, думу гъванарихъди тупут гъипри гъахъну.

терефарианра тик гъарзар а: сабдиз Боцец кІуру, тмунубдиз — Сене. ⁵ Саб тик гъарз кафарийизди, Михмасдихъинди илтІибкІна; тмунуб — кыблайизди, Гивайихъинди.

⁶ Гъаци, Юнатанди яракъ хруриз гъапну:

— Гъач гъаму ккадрабтІдарин улгъан дестейихъна ктучІвурхъа. Белки, РАББИЙИ ухъуз кюмек апІур. РАББИЙИЗ, ухъу гизаф вая цІиб вуйивализ дилигди, ухъуз гъалибвал тувуб читин ляхин дар.

⁷ Яракъ хрури гъапи:

— Увуз ккунибси апІин. Гъарах, узурa увухъди гъидиза, увуз наана ккундуш.

⁸ Юнатанди гъапи:

— Ухъу думу адмийирихъна гъягъидихъа ва дурариз ухъу рякъюз гъузидихъа. ⁹ Эгер дурари гъапиш: «Дийигъай, учу учвухъна гъидича», — ухъу дийигъидихъа ва дурарихъна зиина ктучІвидархъа. ¹⁰ Хъа эгер дурари гъапиш: «Учухъна зина кудучІвай», — ухъу зина ктучІвидихъа, гъаз гъапиш думу РАББИЙИ дурар ихъ хлиз тувнайивалин лишан хъибди.

¹¹ Дурар филистимарин улгъан дестейиз рякъру йишвахъна хъуркыган, филистимари гъапи:

— Лигай, жугъдар чиб жин гъахъи урхъариан удучІвурa.

¹² Ва думу дестейиан вуйи адмийири Юнатандиз ва дугъан яракъ хруриз чІигъар гъапІу:

— Учухъна зина кудучІвай. Учу учвуз фу-вуш пидича.

Юнатанди яракъ хруриз гъапи:

— Узухъди гъач: РАББИЙИ Израилиз дурариин гъалибвал тувна.

¹³ Ва думу, хиларихъди ва ликарихъди хъчІхури, зина ктучІву, дугъан яракъ хрурра — дугъахъди. Филистимар Юнатандин улихъ алдакуйи, хъа яракъ

хрури жан илимбудар йивну йихуйи. ¹⁴ Думу сабпи кчІихбаъ Юнатанди ва дугъан яракъ хрури сад жут йицари сад йигъан хътабкру хутІлин гъацІ йишв'ин къарихъна адми йивну гъакІнийи.

¹⁵ Филистимарин бинайиъ, вари аътрафариъ ва къушмиъ къурхулувал ккебгъу; улгъан дестейиъ ва алжагъбар апІру дестйиригъра къурхулувал абхъу; жил гукІни гъабхъи, Заанури дурариина зурба пис гучІ'вал гъапІнийи.

¹⁶ Саулин Вениаминдин Гивайиъ айи гъаравлариз вари терефаризди гьерграи адмийирин гъварч гъябкънийи.

¹⁷ Саули чан эскрариз гъапи:

– Вари кудухай ва, ихъдарикан фуж гъушнуш, аьгъю апІинай.

Дих апІури, вари ктуху, ва Юнатан ва дугъан яракъ хрур адрувал аьгъю гъабхъи.

¹⁸ Саули Ахияйиз гъапи:

– Заанурин сундух абкъин.

Ляхин гъадушваъ аки, думуган Заанурин сундух израиларихъ чпихъди хъайи. ¹⁹ Саули Заанурин гъуллугъчийиз дици кІури имиди, филистимарин бинайиъ къурхулувал гужал шулайи. Думуган Саули Заанурин гъуллугъчийиз гъапи:

– Лазим дар.

²⁰ Чан адмийир уч дапІну, Саул дяви гъябгъюрайи йишваъ архъу. Дурариз гъябкъю, бегъемди къурхулувалиъ ахъну, филистимари турарихъди сари сар уркурайи. ²¹ Филистимарихъан вуйи ва дурарихъди дурарин бинайиз гъафи жугъдар гъамус Саулин ва Юнатандин израиларихъанди гъахънийи. ²² Ефрамдин дагълариъ жин гъахъи израилар, филистимар гьергуз мажбур апІуб аьгъю дубхъну, дурарихъ, дурар урччури, хъергу. ²³ Думу йигъан РАББИЙИ

Израилиз гъаци гъалибвал тувнийи. КчИхувал тап Бет-Авендихъна давам гъабхънийи.

Саули Юнатан нянатнакк ккаъру

²⁴ Думу йигъан израилар бизарвалиан къувватсуз гъахънийи, амма Саули, «Хябяхъдиз, узу йиз душмнарилан къисас алдабгъайиз, фукIа гъипIур нянатнакк ишри» дупну, адмийириин къадагъа иливу. Ва адмийири ипIрубдик тIубкъан кучундаи. ²⁵ Дурариз яркврантина гъягъюб алабхънийи. Душваъ жилиин йиччв али йишв айи. ²⁶ Ярквраъ учIвган, адмийирииз, йиччв фици удубчIвураш, гъябкънийи, амма думу гъадабгъуз ва ипIуз кIубанвал сарикра гъабхъундаи, гъаз гъапиш варилиз къадагъайихъан гучIурайи. ²⁷ Хъа Юнатандиз адашди инсанариз къадагъа апIру гафар гъеерхъундаи. Чан хлиъ айи маргъ гъачIабккну, дугъу дидин кIакI йиччвун рягъюк кубсу ва ушвнихъна гъабхи. Дугъан лигуб ачухъ гъабхъи. ²⁸ Думуган шливуш дугъаз гъапи:

– Яв адашди «Гъи хураг гъипIур нянатнакк ишри» кIуру къадагъа иливну. Гъаддиз халкъ къувватсузра дубхъна.

²⁹ Юнатанди гъапи:

– Йиз адашди улке терг гъапIну. Узу сацIиб йиччв гъипIну кIури, йиз лигуб фици ачухъ гъабхънуш, лигай. ³⁰ Хъа халкъди гъи, душмандихъ хюч дибихъну, ккунибкъан гъипIнийиш, ухъ филистимар бегъемди дагъитмиш гъапIну хъидийхъа!

³¹ Думу йигъан дурари Михмасдихъан Айялондихъна* филистимариз гъивнийи. Адмийир хябяхъдиз гизаф бизар гъахънийи. ³² Ккабхъубдиин алархъну,

* ^{14:31} Михмасдихъан Айялондихъна: думу шагърарин арайиъ 25 километр айи.

дурари марччар, йицар ва кIарар дисуйи ва, гьидису йишвахь дурккнун, ифдихъан бегъемди марцц хъайиз ккилилигди, йикк ипIуйи. ³³ Дидин гьякънаан, «Лиг, халкъди РАББИЙИН улихь гунагъ апIура: ифи кади йикк ипIура» дупну, Саулиз хабар дебккнийи.

Дугъу гъапи:

– Учву хаинкрар вучва! Гъамусяаьт узухъна саб зурба гъван хуз амур апIинай.

³⁴ Ва Саули гъапи:

– Адмийирилан илдицай ва гъарсариз узухъна чпин йицар ва марччар хуз амур апIинай. Ифи кади йикк ипIури, РАББИЙИН улихь гунагъ дарапIбан бадали, гъит дурар гъамушвахь урккри ва итIри.

Ва думу йишвди вари адмийири чпихъди йицар хуйи ва гъадушвахь урккуйи. ³⁵ Хъа Саули РАББИЙИЗ гъурбан апIрушв тикмиш гъапIнийи. Дугъу тикмиш гъапIу РАББИЙИЗ гъурбан апIрушварикан думу сабпиб вуйи.

³⁶ Хъасин Саули гъапи:

– Гъачай йишвну филистимариин, акв алабхъайиз дурарин бина тIараш апIбан ва, сарра гъидритди, вари йивну йикIбан бадали, алархъурхъа.

Дугъаз жаваб туву:

– Увуз фици ккундуш апIин.

Амма Заанурин гъуллугъчийи гъапи:

– Сифте Заанурин мурад аьгъю апIурхъа.

³⁷ Ва Саули Заанурихъан гъерху:

– Филистимариин алархъуза? Уву дурар израиларин хлиз тувдина?

Амма думу йигъан дугъаз жаваб тувундайи.

³⁸ Саули гъапи:

– Къушмиз буйругъ туврайидар вари мина гъачай! Гъи фу гунагъ гъапIнуш, аьгъю апIинай. ³⁹ Израил гъюбхю РАББИЙИИНДИ ху апIурза, йиз бай

Юнатанди гьадму гунагъ гъапІнушра, думу жаза гьадабтІбиинди йикІиди.

Амма сарира дугъаз жаваб тувундар.

⁴⁰ Думуган дугъу вари израилариз гъапи:

– Учву саб терефназди дийигъай, хъа узуна йиз бай Юнатан тмунуб терефназди дийигъидича.

Ва халкъди жаваб туву:

– Увуз фици ккундуш апІин.

⁴¹ Саули РАББИЙИЗ, Израилин Заануриз, гъапи:

– Гъит туптари тахсиркрар улупри.

Туптари Юнатанна Саул улупнийи, хъа халкъди-лан тахсир алдабгънийи. ⁴² Саули гъапи:

– Хъа гъамус узуз ва йиз бай Юнатандиз тупут ипай.

Тупти Юнатан улупнийи.

⁴³ Саули Юнатандиз гъапи:

– Уву фу гъапІнуш, кидибт.

Ва Юнатанди дугъан улихъ кІул’ин гъадабгъу:

– Узу йиз хлиъ айи маргълин кІакІниинди сацІиб йиччв гъипІунза ва гъаддиз аъжал къабул апІуз гъазур вуза.

⁴⁴ Ва Саули гъапи:

– Уву, Юнатан, жаза гъадабтІбиинди йикІидива, гъаци дарш, гъит Заанурин хъял уз’ин алабхъри.

⁴⁵ Амма халкъди Саулиз гъапи:

– Изра依лиз гъамкъан зурба гъалибвал гъабхи Юнатан жаза гъадабтІбиинди йикІидин? Ваъ! РАББИЙИИИДИ ху апІурча, гъи дугъан кІуллап чІаркъан алдабхъидар, гъи гъунар улупуз дугъаз Заанури кюмек гъапІну аъхир.

Гъаци халкъди Юнатан жазайиинди йикІуваликкан гъюрхну.

⁴⁶ Саул филистимарихъди дявдиан къяляхъ гъафи, хъа филистимар чпин хулариз гъушу.

Саулин гъалибваларикан

⁴⁷ Израилиин паччагъвал чахъна гъурубкъган, Саули юкъуб тереф илтИшнаи вари душмнарихъди дявйир гъурхну: Муавдихъди, Аммундихъди, Эдумдихъди, Цувайн паччгъарихъди ва филистимарихъди. Шлихъди дугъу дяви апІури гъахънушра, варишварий думу гъалиб шули гъахъну. ⁴⁸ Дугъан къувват артухъ шули гъабхъну. Дугъу амалекар дагъитмиш гъапІну ва Израил ТIарашчивалин алжагъбарихъан гъюбхну.

Саулин хизандикан

⁴⁹ Саулин баяр Юнатан, Иш’ви ва Малкишуа вуйи, хъа къюр шуран ччвурар гъамцдар вуйи: ахъюну-рин – Мерав, бицІнуурин – Михал. ⁵⁰ Саулин хпириз Ахиноам кІуи, думу Ахимаацдин риш вуйи. Саулин къушмарин ахъюр чан Нер кІуру эмдин бай Авнер вуйи. ⁵¹ (Киш, Саулин адаш, ва Нер, Авнерин адаш, къюридра Авиэлин баяр вуйи.)

⁵² Саули паччагъвал апІуру вари вахтна филистимарихъди дяви яваш гъабхъндар. Чаз кІубан ва гужли адми гъидихъган, Саули думу чан къушмиз гъадагъуйи.

Саул ярхла гъапІну

15¹ Шамуили Саулиз гъапи: – Узу РАББИЙИ увкан Чан халкъдиин, Израилиин, паччагъди дерккуз ччим кадатуз гъаънийи, гъацци вуйиган хъебехъ РАББИЙИН гафнахъ. ² Гъамци кІура РАББИЙИ – Заварин Къувватарин Ахъюри: «Израил Египетдиан удубчІвруган, дидин рякъ гъадабтІуз чалишмиш шули, Амалекди Израилиз фу

гъапІнуш, Узуз кІваин гъабхъунзуз. ³ Гъарах ва дурариин алархъ. Дугъаз айиб вари нянайикк ккапІ ва терг апІин. Дугъан гъайиф мапІан, вари йивну йикІ – жиларра, дишагълийирра, бицІидарра, никкдихъ хъайидарра; йицарра, марччарра, дажйирра, девйирра йивну йих».

⁴ Саули къушмиз дявдиз гъягъюз дих гъапІу. Телаимди къушмиз гъилигиган, дугъу къюдварж агъзур пияда эскер ва алава вуди Ягъудайиан йицІуд агъзур эскер гысаб гъапІу. ⁵ Амалекдин шагърин багагъна дуфну, Саул гъяриъ ккеу. ⁶ Кеней халкъдиз Саули гъапи:

– Дургин йихъай гъамлин, узу учву дурарихъди сатІиди терг дарапІбан бадали, амалекарихъан жара йихъай: израилар Египетдиан удучІвруган, учву дурарихъна жумартди янашмиш гъахъунчва аьхир.

Ва кеней халкъ амалекарихъан жара гъабхънийи.

⁷ Хавилайихъан Египетдин сяргъятдихъ хъайи Шурихъна йивури, Саули амалекар дагъитмиш гъапІнийи. ⁸ Агаг, Амалекдин паччагъ, дугъу йисирвализ гъидиснийи, хъа дугъан халкъ нянайикк ккаънийи ва турихъди терг гъапІнийи. ⁹ Амма Саули ва дугъан адмийири Агаг йивну гъакІундайи, хъа гъацира ужударсар марччар ва йицар, варитІан чагъи кІарар, ччилар ва къимат хъайиб вари жараб дурариз гъайиф гъахънийи, анжагъ хайир кадруб ва лазим даруб терг гъапІнийи.

¹⁰ Думуган Шамуилихъна РАББИЙИН гаф гъафну:

¹¹ – Сауликан паччагъ апІбиин швумал гъахъунза. Дугъу Узхъан маш гъибицну ва Йиз табшуругъар тамам гъапІундар.

Шаму依лик яман хъял кубчІву. Ярхи йишвди думу РАББИЙИЗ ккарагу, ¹² хъа гъачІнин ухди Саулихъди гъюрюш абгуз гъушу. Шаму依лиз Саул Кармилиз

гъягъюваликан ва дугъу душваъ чаз ядигар дивува-
ликан, хъасин Гилгализ къяляхъ хътаркуваликан ха-
бар дебккнийи. ¹³ Хъа Шамуил Саулихъна гъафиган,
Саули дугъаз гъапи:

– РАББИЙИ ужувлакк ккаъриву. Узу РАББИ-
ЙИН табшуругъ тамам гъапунза.

¹⁴ Амма Шамуили гърху:

– Дици вуш, узуз марччарин меэр ва йицарин бе-
вер гъаз ерхъура?

¹⁵ Саули жаваб туву:

– Дурар амалекарихъан тадагъдар ву. Халкъди,
РАББИЙИЗ, яв Заануриз, гъурбан апІбан бадали,
ужударсдар марччар ва йицар гъитну. Хъа имбуб учу
нянайикк ккапунча ва терг гъапунча.

¹⁶ Думуган Шамуили Саулиз гъапи:

– ЧІяаьн! Гъаму йишван РАББИЙИ узукна гъа-
пиб узу увукна пидиза.

Дугъу жаваб туву:

– Йип.

¹⁷ Ва Шамуили гъапи:

– Уву, жвуву варитІан аскканурси гъисаб апІури
гъахънушра, Израилин вари тухмарин ахъюр гъахъун-
дайва? РАББИЙИ увкан Израилиин паччагъ хъуз
ччим ктатну. ¹⁸ «Гъарах, намуссуз амалекар нянайикк
ккаъ ва терг апІин. Думу бегъемди тІанкъ апІайиз-
къан дяви апІин» кІури амур дапІну, РАББИЙИ уву
дявдиз гъаънийи. ¹⁹ РАББИЙИ гъапибдилан уву гъаз
улдучІвунва, гъаз хюч’ин алархъунва ва РАББИЙИЗ
затра даккни ляхин гъапунва?

²⁰ Саули Шамуилиз гъапи:

– Узу РАББИЙИ гъапиб гъапунза. РАББИЙИ
узу гъау дявдиз гъушунза. Узу Агаг, Амалекдин па-
ччагъ, йисирвализ гъадагъунза, хъа имбу вари амале-
кар нянайикк ккаунза ва терг гъапунза. ²¹ Нянайикк

ккапІнайи хючкан адмийири, Гилгалиъ РАББИЙИЗ, яв Заануриз, гъурбан апІбан бадали, ужударсдар мар-ччар ва йицар гъадагъну.

²² Хъа Шамуили гъапи:

– РАББИЙИЗ вариубгбан гъурбнар ва
садакъйир
хъпехъувалтІан лазим вуйинхъа?

Ваъ, хъпехъувал Дугъаз садакъйиртІан ужу ву,
апІин кІуруб апІувал чагъу якъартІан ужу
ву.

²³ Хъа мютІюгъ дархъувал фал кипбан гунгъиз,
хъа инкарвал – бутариз ибадат апІбаз
барабар ву.

Уву РАББИЙИИН табшуругъ ярхла апІбаз
лигну,
Дугъу увура ярхла ва паччагълугъдихъ
мягърум гъапІну.

²⁴ Саули Шамуилиз гъапи:

– Узук тахсир казук: РАББИЙИИН амур ва яв улупбар тамам гъапІундарза; халкъдихъан гучІури, дидихъ хъпехъунза. ²⁵ Амма миннат апІурза, йиз гунгъилан хил алдабгъ ва, узхъан РАББИЙИЗ ибадат апІуз хъпан бадали, узухъди сатІиди къяляхъ хъадарк.

²⁶ Шамуили Саулиз гъапи:

– Узу увухъди къяляхъ хътаркидарза: уву РАББИ-ЙИИН гаф ярхла гъапІунва, ва Дугъу уву, Израилиин паччагъдин гъюкмихъ мягърум дапІну, ярхла гъапІну.

²⁷ Гъягъюз ккунди Шамуил илдициган, Саул дугъан чухайин канчІлихъан гъаци хъчІихнийики, дидкан саб парчи кчІябгъю. ²⁸ Ва Шамуили дугъаз гъапи:

– Гъи РАББИЙИИ увхъан Израилиин паччагъдин гъюкум тадабгъну ва жара касдихъна тувну, думу уву-тІан ужур ву. ²⁹ Израилин Даима Заанури Чан гаф

чІур апІурдар ва Думу Чав адабгъу къарариин швумал шулдар, гъаз гъапиш, Чан къарариин швумал хъуз, Думу адми дар.

³⁰ Саули гъапи:

– Узук тахсир казук. Амма миннат апІурза увкан: йиз халкъдин ахъударин улихъ ва Израилин улихъ узуз гъюрмат апІин – узухъди къяляхъ хъадарк, уз-хъан РАББИЙИЗ, яв Заануриз, ибадат апІуз хъпан бадали.

³¹ Думуган Шамуил Саулихъди къяляхъ хъадарку, ва Саули РАББИЙИЗ ибадат гъапІу.

³² Ва Шамуили гъапи:

– Узухъна Агаг, Амалекдин паччагъ, акъинай.

Агаг, «КъутІкъли аъжал йиз багъхъан гъубшну хъиди» – фикир апІури, дугъахъна архаинди гъафи.

³³ Хъа Шамуили гъапи:

– Яв тури жара дишагълийир бицІидарихъ фици мягърум апІуйиш, гъаци яв дадара бицІидар хътру дишагълийирикани ишри.

Ва Шамуили Гилгалиъ РАББИЙИН улихъ Агаг тикйириз гъурку.

³⁴ Хъасин Шамуил Рамайиз гъушу, хъа Саул чан хулаз, Саулин Гивайиз, къяляхъ хъадарку. ³⁵ Ва сарун Шамуил Саулихъди чан йигъар ккудуркІайизкъан гюрюшмиш гъахъундар, гъаз гъапиш Шамуили Саулин дерд зигури гъахъну, хъа РАББИ Сауликани Израилин зиин паччагъ апІбан швумал гъахъну.

Давуддикан паччагъвалиина зейтундин ччим ктатну

16¹ РАББИЙИ Шамуилиз гъапну:
– Саулин къаназ дерд зигури гъуздива? Узу думу ярхла гъапІунза – думу сарун Израилин паччагъ хъидар! Зейтундин ччимдихъди кІарч абцІ ва

рякъюъ учІв – Узу уву Вифлеемдиан вуйи Ессейихъ-на гъаъраза. Дугъан баярикан сар паччагъ апІуз ктагъунза.

² – Узу фици гъягъиди? – гьерху Шамуили. – Эгер Саулиз дидкан аъгъю гъабхъиш, узу йивну йикІиди!

РАББИЙИ гъапи:

– Увухъди личІ гъайибх ва йип: «Узу РАББИЙИЗ гъурбан апІуз гъафунза». ³ Гъурбан апІбаъ иштирак хъуз Ессейизра теклиф апІин, хъа Узу, уву фу дапІну ккундуш, мялум апІидизавуз, ва уву, фуж Узу улупиш, Узу бадали гъадгъукан ччим ктатидива.

⁴ Шамуили, чаз РАББИЙИ амур гъапІганси, гъапІу. Думу Вифлеемдиз гъафиган, ахъюдар гъалабулугъ кади дугъан улихъна удучІву.

– Ислягъвалиинди уву учухъна гъафунва? – гьерху дурари.

⁵ – Ислягъвалиинди, – жаваб туву дугъу. – Узу РАББИЙИЗ гъурбан апІуз гъафунза. Ичв марццишин апІинай – сатІиди гъурбан апІидихъа.

Дугъу Ессейин баярихъди чпин марццишин апІуз гъиту ва дурариз гъурбан апІбаъ иштирак хъуз дих гъапІу. ⁶ Дурагъафиган, Шамуилиз Элиав гъяркъю, ва Шамуили фикир гъапІу: «РАББИЙИ ччим кадатур гъаму вухъиди!» ⁷ Амма РАББИЙИ дугъаз гъапи:

– Дугъан зиълан рябкъювализ ва ягълишназ милган; Узу думу ярхла апІурза. Узу адми лигруганси лигурдарза ахъир: адми зиълан рябкъювализ, хъа РАББИ кІваз лигуру.

⁸ Ессейи Авинадавдиз дих гъапІу ва Шамуилихъна хъади гъафи.

– РАББИЙИ мунур ктагъундар, – гъапи Шамуили.

⁹ Ессейи Шамма хъади гъафи.

– РАББИЙИ мунур ктагъундар, – гъапи Шамуили.

¹⁰ Ессеи чан ургур бай хъади гъафи, амма дугъу гъапи:

– РАББИЙИ мурар ктагъундар.

¹¹ Думуган Шамуили Ессейихъан гъерху:

– Увухъ сарун баяр хътарвухъ?

Дугъу жаваб туву:

– Сарсана айиз, бицІинур. Думу гъамусяаьтна марччарихъ хъа.

Шамуили Ессейиз гъапи:

– Гъадму хъади гъюри. Думу дарфикъан гагъди, ухъу суфраийхъ деидархъа.

¹² Ессеи бай хъади гъюз гъау, ва думу хъади гъафи: думу уъру гарцІлар кайир, кІваз хуш шлур ва уччувдар улар айир вуйи.

– Гъаму думу ву, – гъапи РАББИЙИ, – гъудужв ва дугъкан ччим кадат.

¹³ Шамуили ччим айи кІарч гъадабгъу ва, дугъан чвйирра хъади, дугъкан ччим кадату. Гъадму йигъан Давуддиин РАББИЙИН Рюгъ алабхъу. Хъа Шамуил Рамайиз хътарку.

¹⁴ Гъадму вахтна Саулиан РАББИЙИН Рюгъ удубчІвнийи, ва РАББИЙИН амриинди пис жинди дугъаз аъзабар тувуз хъюгънийи.

¹⁵ Думуган Саулихъна дугъан везирар илтІикІу:

– Заанурин амриинди пис жинди увуз аъзабар тувраш, ¹⁶ гъит ич жанабийи чан улихъ дийигънайи чан лукІариз лирайиин* мукъмар йивуз аьгъю къавал агуз амур апІри. Ва ув'ин Заанурин амриинди пис жин алабхънайиган, къавли чан мукъмариинди яв аьзиятар пчІу апІиди.

¹⁷ Саули амур гъапІу:

– Лирайиин ужуйи мукъмар йивру къавал агай узуз ва узухъна акъинай думу.

* ^{16:16} Лира: симар али аьхю дару мукъмар йивру алат.

¹⁸ Сар гъаравашди гъапи:

– Узуз дицир аьгъязуз. Думу Вифлеемдиан вуйи Ессейин бай ву. Дугъаз мукъмар йивуз аьгъя. Дидланна савайи, думу кІубан, гучІ аьгъдру эскер, фикир апІрур ва лигуз-рякъюз ранг алир ву – дугъахъди РАББИ хъа.

¹⁹ Саули Ессейихъна гъамциб амриинди чархачийр гъау:

– Узухъна Давуд, марччарихъ хъайи яв бай, гъаь.

²⁰ Ессейи даждиин уьл, чяхир айи ирж иливу, саб мудур гъадабгъу ва, вари гъамрар чан бай Давуддихъна тувну, думу Саулихъна гъау.

²¹ Давуд Саулихъна гъафи ва дугъаз гъуллугъ апІуз хъюгъю. Саулиз думу гизаф ккун гъахъну ва чан яракъ хрурди деркку. ²² Саули Ессейиз гъамцдар гафар хътауз амур гъапІу:

– Гъит Давудди узухъ гъуллугъ апІри. Думу узуз кІваантІан къабул гъахъунзуз.

²³ Саулиин Заанурин амриинди пис жин алабхъиган, Давудди чюнгюр хлиз гъадабгъуйи ва мукъмар йивуйи, ва Саулиз рягъят шуйи, ва пис жин дугълан улдубчІвуйи.

Давуд ва Голиаф

17¹ Филистимар дявдиз удучІвнийи, ва дурари чпин къушмар Ягъудайин Сохойиь уч гъапІниийи. Дурари Сохойин ва Азекайин арайиь, Эфес-Даммимдиь бина гъивнийи. ² Хъа Саул ва израилар Эла кІуру дерейиь уч гъахънийи. Филистимарихъди дяви апІуз гъязур духъну, дурари душваь бина гъивнийи. ³ Филистимар саб дагъдиин дийигънайи, хъа израилар – дурариз къаршуди айи тмунуб дагъдиин: дурарин арайиь дере гъатІабццнайи.

⁴ Филистимарин арайиан Гъат шагъриан вуйи Го-
лиаф кІуру ва йирхъуб юкІна саб чІиб* ягълишин али
сарна-сарди элегру эскер удучІву. ⁵ Дугъан кІул'ин
кемшрин хункІ алийи, ва дугъ'ин балугъин пулсиб
ва хъуд агъзурихъна шекел** гъагъ айи занаг па-
лат алабхънайи. ⁶ Дугъан ликар кемшрин гъапгъари
урхюрайи, ва дугъан гъюнихъ кемшрин жикъи жи-
да хъебхнайи. ⁷ Дугъан ярхи жидайин маргъ ир убх-
ру дуркъарин мухъсиб вуйи, хъа дид'ин али рукъан
кІакІнаан йирхъудварж шекел*** гъагъ гъюйи. Ду-
гъан улихъди гъалхан хрур гъюрайи.

⁸ Израилин къушмин улихъ дийигъну, Голиафди
гъапи:

– Учву дявдиз гъаз дийигъначва? Узу – филистим,
хъа учву Саулин лукІар дарин дарш? Узухъди сарна-
сарди кчІихуз фуж-вуш сар гъядягъяй. ⁹ Эгер думу
уз'ин гъалиб гъахъиш ва узу йивну гъакІиш, учу ичв
лукІар хъидича. Хъа узу дугъ'ин гъалиб гъахъиш ва
узу думу йивну гъакІиш, учву ич лукІар хъидичва ва
учуз гъуллугъ апІидичва.

¹⁰ Хъана филистимди гъапи:

– Гъамусяаьтна узу израилин къушумдик кярхюн-
за! Узухъди кчІихуз шлу адми чавай узуз.

¹¹ Филистимдин гъаму гафар гъеерхъиган, Саулиз
ва израилариз гучІ гъабхъи, дурарик гъалабулугъ каб-
хъу.

¹² Давуд Ягъудайин Вифлеемдиан вуйи эфратлу Ес-
сейин бай вуйи. Ессейихъ миржир бай хъайи. Саули
паччагъвал апІруган, Ессе лапра къаби духънайи.

¹³ Дугъан ахъюну шубур бай Саулихъди сатІиди дяв-
диз гъушнийи. Дурарикан ахъюнуриз Элиав кІуйи,

* ^{17:4} Йирхъуб юкІна саб чІиб: тахминан 3 метр.

** ^{17:5} Хъуд агъзурихъна шекел: тахминан 55 килограмм.

*** ^{17:7} Йирхъудварж шекел: тахминан 7 килограмм.

кьюрпириз – Авинадав, шубурпириз – Шамма. ¹⁴ Давуд чвйирикан бицІинур вуйи. Шубур чве Саулихъди гьушнийи, ¹⁵ хъа Давуд вахт вахтарик Саулин бинайи-лан Вифлеемдиз адашдин марччарин лиж уьбхюз гьагъюйи. ¹⁶ Филистим ягъчІвур йигъан хъади-хъади гвачІнинганра, хябяхъганра израиларин улихъна удучІвуйи ва дийигъуйи.

¹⁷ Ессеи чан бай Давуддиз гъапи:

– Саб эфа* гьубцу дяхин ва гъаму йицІуб уьл гъадагъ ва тядиди бинайиина яв чвйирихъна гъайих. ¹⁸ Хъа гъаму нисун йицІуб кІикк дурарин агъзур эскрин абхюриз тув. Чвйирин сагъвал фици вуш, ва дурарихъан увухъди, узуз дурар ужуйи вуйивал аьгъю хъпан бадали, фукІа абкъин. ¹⁹ Яв чвйири Саулихъди ва имбу израиларихъди сатІиди Эла дерейиь филистимарихъди дяви апІура.

²⁰ Давуд гвачІнин ухди гьудужву, дугъу марччар жара марччлихъниз табшурмиш гъапІу, ва, Ессеи чаз амур гъапІганси, савкъатар гъадагъну, рякъюь учІву. Думу бинайиз гъафиган, къушум женгназ гъазур шулайи, женгназ дихар ерхъурайи. ²¹ Израилар ва филистимар чиб-чпиз къаршуди дийигънайи. ²² Давуд, чахъ хъайи гъагъ бинайин гъаравларихъ гьибтну, къушмихъна гъажаргъу, ва дугъу чвйириз салам туву.

²³ Дугъу дурарихъди гафар апІури имиди, филистимарин жергйириан Гъатдиан вуйи филистим, Голиаф ччвур алир, удучІву ва чан улхбар текрар гъапІу. Давуддиз дугъу кІуруб ебхъурайи. ²⁴ Голиаф гъяркъиган, вари израилар гучІ дубхъну гьергнийи. ²⁵ Дурари сари сариз гъапи:

– Улихъна удучІву гъатму адми рякъюрачвуз? Думу чан улхбариинди Изра依лик кърхюз улихъ удучІвна. Шли думу йивну гъакІиш, паччагъди дугъаз зурба

* ^{17:17} Эфа: тахминан 22 литр, яни тахминан 10 килограмм.

девет пешкеш апИиди, чан риш хпирди тувди, хъа дугъан хизан Израилиъ харжариккан азад вуйиб апИиди.

²⁶ Давудди багахъ дийигънайи адмийирихъан хъана гьерху:

– Гъаму филистим йивну гъакИириз ва Израилилан аъйиб алдабгъуриз фициб пешкеш хъибди? Фуж ву, дугъриданна, гъаму ккадрабтІу филистим, гъарган чИиви Заанурин къушмик гъамци кярхюз?

²⁷ Адмийири дугъаз гъамциб жаваб туву:

– Магъа шли думу йивну гъакИиш, дугъаз гъамциб пешкеш ккилибгура.

²⁸ Элиавдиз, Давуддин ахъюну чвуччвуз, дугъу багахъ хъайидарихъди фици гафар апІураш деебхъну, Давуддикан хъял гъафи, ва дугъу гъапи:

– Уву мина гъаз гъафунва? ИчИи чюлиъ уву ихъ марччар, ихъ бицІи сюри шлихъ гъитунва? Уву ахъю гафар апІурр вуйивал ва, яв фициб нягъякъ хасият вуш, узуз аыгъязуз. Уву анжагъ кчИихбаз лигуз гъафунва.

²⁹ Давудди наразивал улупу:

– Узу фу дициб гъапІну? Гьерхузра хай шулдарин?

³⁰ Жара касдихъна илтІикІну, дугъу хъана гъадму суал туву, ва адмийири дугъаз хъана гъациб жаваб тувуйи.

³¹ Гъадму арайиъ Давуддин гафар Саулиз ктиту, ва дугъу Давуддиз чахъна дих апІуз гъиту. ³² Давудди Саулиз гъапи:

– Гъаму филистимдихъантина гъит гъич саринра рюгъ ис адрабхъри. Яв лукІ гъягъиди ва дугъахъди кчИихиди.

³³ Саули Давуддиз жаваб туву:

– Увхъан гъаму филистимдиз къаршуди удучІвуз ва дугъахъди кчИихуз хъибдарвухъан. Уву бицІи бай вува, хъа думу живанвалихъанмина эскер ву.

³⁴ Амма Давудди Саулиз жаваб туву:

– Яв лукІраз адашдин марччарихъ гъягъюб хайлин алабхъну. Аслан вая швеъ дуфну, сюриийан марчч гытІибкІру вахтарра шуи. ³⁵ Думуган узу дидихъ хъергуйза, дид'ин алархъуйза ва дидин ушвнигъян хюч гъючІюбгъюйза. Хъа эгер думу уз'ин алабхъиш, узу дидин гардандиан ичІихуйза ва думу йивну йибкІуйза. ³⁶ Яв лукІраз асланарра, швеэрра йивну йихуб алабхъну. Гъарган чІиви Заанурин къушмик гъамци кърхрайи гъаму ккадрабтІу филистимра дюм-дюз гъаци йивну йикІидиза.

³⁷ Ва Давудди хъана гъапи:

– Асланарихъан ва швеэрихъан узу гъюрхю РАББИЙИ узу гъаму филистимдихъанра уърхиди.

Саули Давуддиз гъапи:

– Гъарах, увухъди РАББИРА хъади ишри.

³⁸ Ва дугъу Давуддиин чан дявдин палтар алахъу, дугъан кІул'ин чан кемшрин хункІ улубкІу ва занаг палат алабхъу. ³⁹ Дявдин палтарин зиълан Давудди дугъан тур гъидибтІу. Гъягъюз чалишмиш духъну (думу дявдин палтар алахъури вердиш дайи аъхир), Давудди Саулиз гъапи:

– Му палтар алди узхъан гъягъюз шулдарзухъан, вердишди дарза.

Гъадрар вари чаллан илдитну, ⁴⁰ дугъу чан маргъ гъадабгъу, гъяр'ан хъуб сакІли гъван гъюдюхю, дурар чан марччлихънин иржаъ иву, чІвегъент гъадабгъу, ва Давуд филистимдиз машна-машди гъушу.

⁴¹ Филистим, чан гъалхан гъабхрурра хъади, явашди Давуддиз багахъ хъуз хъюгъю. ⁴² Давуд дяркъну, Голиафди Давуддихъан чаз фукІа апІуз хъибдар кІуру фикир гъапІу: думу уччву ва уъру гарцІлар кайи живан бай вуйи. ⁴³ Филистимди Давуддиз гъапи:

– Узу ху вуйин? Уву уз'ина маргъ хъади гъаз гъюрава?

Ва филистимди Давуд чан бутарин ччвурарихъан агънакк ккау. ⁴⁴ Дугъу Давуддиз гъапи:

– Гъач йиз багахъна, ва узу яв жан заварин ничч-рариз ва чІурдин вягъшйириз туварза.

⁴⁵ Давудди филистимдиз жаваб туву:

– Уву уз’ина тур ва жида хъади гъюрава, хъа узу ув’ина уву нянайикк ккау Заварин Къувватарин Ахъюрин, Израилин къушмарин РАББИЙИН, ччвурнахъан гъюраза. ⁴⁶ Ав, гъи РАББИЙИ уву йиз хилариз тувди. Узу уву йивну йикІидиза ва яв кІул алдабтІидиза, хъа филистим эскрарин майтар заварин ниччрариз ва жилин вягъши гъяйванатариз къачІяргъюз тувдиза. Вари дюн’яйиз Израилиъ Заанур айивал рябкъиди. ⁴⁷ Гъамушвахъ дийигънайидариз варидиз рябкъиди: РАББИЙИ турихъди ва жидайихъди уърхюрдар, амма кчІихбан ахир РАББИЙИЛАН асиллу ву. Дугъу учву ич хилариз тувди.

⁴⁸ Филистим чахъна багахъ шули имиди, Давуд кчІихру йишвахъна, дугъаз машна-машди чкиди гъажаргъу. ⁴⁹ Иржаъ хил убччвну, дугъу дид’ан гъван адабгъу, думу, чІвегъентигъ гъивну, гатІабхъу, гъван филистимдин унтІан гъацІкъялак кубкІу. Гъванди келле гъюбгъю, ва филистим маш исизди жилиинди ккадарку. ⁵⁰ Гъаци, тур хъадарди, чІегъентиинди ва гъвандиинди Давудди филистим ккагъу, дугъу думу ккадарку ва йивну гъакІи.

⁵¹ Хъасин думу филистимдихъна гъажаргъу, дугъан багахъ дийигъу ва, дугъан тур халариан уьчІюбгъну, думу бегъемди йивну гъакІи ва дугъан кІул алдабтІу.

Чпин пягъливан йивну гъакІиб гъябкъиган, филистимар гъергуз хъюгъю. ⁵² Думу вахтна израилар ва ягъудар, чІигъар апІури, тап Гъатдихъна ва Экрондин урнарехъна филистимарихъ хъергу. Шаараимдиз вуйи рякъ тап Гъатдихъна ва Экрондихъна

филистимарин майтари абѠнаи. ⁵³ Къяляхъ хъадар-
киган, израилари филистимарин бина тПараш гъаПу.
⁵⁴ Давудди филистимдин кІул чяхъди гъадабгъу ва ду-
му Ерусалимдиз гъубху, хъа дугъан яракъ чан чадра-
йикк гъибту.

Давуд Саулиз улупуру

⁵⁵ Давуд филистимдихъди кчІихбаз фици гъя-
гъюраш рякъюри, Саули Авнерихъан, чан къушмин
ахъюрихъан, гъерху:

– Авнер, гъатму живан шлин бай ву?

Авнери жаваб туву:

– Яв уьмриинди ху апІурза, паччагъ, узуз аьгъдарзуз.

⁵⁶ Паччагъди гъапи:

– Гъатму живан шлин бай вуш, аьгъю апІин ари.

⁵⁷ Ва Давуд филистимдиин гъалиб гъахъиган, Ав-
нери думу Саулихъна хъади гъафи. Давудди хлиъ фи-
листимдин кІул дибиснаи. ⁵⁸ Саули дугъхъан гъерху:

– Уву шлин бай вува, живан?

Ва Давудди жаваб туву:

– Вифлеемдиан вуйи яв лукІ Ессейин бай.

18¹ Давудди Саулихъди гафар апІбан къяляхъ, Да-
вуддик Юнатандин юкІв кабсу, дугъаз думу, чаз
учвси, ккун гъахъи. ² Думу йигъан Саули Давуд, ду-
гъаз адашдихъна хулаз къяляхъ хътаркуз ихтияр тут-
рувди, чан багахъ гъиту. ³ Хъа Юнатанди Давуддихъди
йикърар гъийитІу, гъаз гъапиш Юнатандиз думу, чаз
учвси, ккун гъахънийи. ⁴ Чан чуха хъидибтну, Юна-
танди думу, чан дявдин палатдихъди, турихъди, дер-
кку-чІимрихъди ва парчайин чІулихъди сатІиди, Да-
вуддиз тувнийи.

⁵ Саули Давуд наана гъаишра, Давудди хъуркьувал гъазанмиш апІуйи, ва Саули думу кьушмин кІулиъ айидарикан сар вуди деркку. Вари халкъди ва Саулиз багахъ везирарира думу ляхин къабул гъапІинийи.

Давуддиин Саулин бахилвал

⁶ Давуд филистимдиин гъалиб гъахьиган ва кьушмар хулаз къяляхъ хътаркруган, Израилин вари шагърариан дишагълийир, ахъю шадвал улупури, Саул паччагъдин улихъна дафарин ва мукъмар йивру жара алатарин сесериккди мягълийир ва ялхъвнар апІури, удучІву. ⁷ Ва ялхъвнар апІури дишагълийири шадди чІигъар апІуйи:

– Саули агъзрар ккагъну,
Давудди – йицІуд агъзрар!

⁸ Саулиз хайлин хъял гъафнийи: гъаму гафар дугъаз къабул гъахъундаи. Дугъу гъапи:

– Давуддихъ йицІуд агъзрар хъитІра, хъа узухъ – анжагъ агъзрар. Дугъкан паччагъ апІубтІан гъубзрадар.

⁹ Ва гъадму йигъхъантина Саул Давуддихъна къяниди лигури гъахъну.

¹⁰ Хъайигъан Саулиин Заанурин амриинди пис жин алабхъу, ва думу, чан хулаъ ади, чав фу апІурушра агъгю даршлу гъялнаъ ахъу. Давудди, аьдат вуйиганси, мукъмар йивури думу сикин апІурайи. Саулин хлиъ жида айи, ¹¹ ва Саули, Давуд цалик карсуз ккунди, жида гатІабхъу. Хъа Давуддихъан къюб ражари жидайиккан ккутІурчІвуз гъахъи.

¹² Саулиз Давуддихъан гучІ хъуз хъюбгъю, гъаз гъапиш РАББИ Давуддихъди хъайи, хъа Саулихъан гъушнийи. ¹³ Саули, агъзур эскриин ахъювал табшурмиш дапІну, Давуд чахъан ярхла гъапІу. Давудди чан

эскрар дявдиз хъади гъягъюйи. ¹⁴ Дугъу фу апІурушра, дугъан хъуркъувал шуйи, гъаз гъапиш РАББИ дугъахъди хъайи. ¹⁵ Давуддин хъуркъувалар рякъюри, Саул дугъан улихъ гучІ'валихъ шуйи, ¹⁶ хъа израилариз ва ягъудариз Давуд ккундийи, гъаз гъапиш думу дурарин къушмин ахъюдарикан сар вуйи.

Давудди Саулин риш хпирди гъадагъуру

¹⁷ Думуган Саули Давуддиз гъапи:

– Магъа йиз ахъюну риш Мерав, узу увуз думу хпирди тувурза, анжагъ узуз кІубанди гъуллугъ апІин ва РАББИЙИН дявйир гъайих.

Хъа чав гъамци фикир апІури гъахъну:

– Гъит думу йиз хиллан ваъ, хъа филистимарин хиларилан гъарахри, гъаци ужуйи ву.

¹⁸ Давудди Саулиз жаваб туву:

– Узу паччагъдин язна хъуз, узу фуз ву, ва Израилихъ йиз адашдин тухум гъадмукъан адлуб вуйинхъа?

¹⁹ Хъа Мерав, Саулин риш, швуваз тувру вахт улубкъыган, Мехолайиан вуйи Адриэлиз хпирди тувнийи.

²⁰ Хъа Давуд Михализ, Саулин шураз, ккун гъахънийи. Дидкан Саулиз мялум гъапІнийи, ва паччагъ рази гъахънийи. ²¹ Саули гъамци фикир апІуйи:

– Йиз думу риш дугъаз тувдиза, ва думу ляхин дугъаз тІапІар хъибди. Гъамус думу филистимарин хиларилан гъягъиди.

Ва Саули Давуддиз хъана гъапи:

– Гъи уву йиз язна хъидива.

²² Хъа чан везирариз амур гъапІу:

– Давуддихъди жиниди гафар апІинай. Йипай: «Паччагъ увкан разиди ву, ва дугъан гъуллугънахъ айидариз варидиз уву ккунду. Паччагъдин язна йихъ сарун».

²³ Ва гъаравашари Давуддикна думу гафар текрар гъапIу. Дугъу дурариз наразиди гъапи:

– Ичв фикриан, узуси касибриз, адлу тухумдиан даруриз, паччагъдин риш хпирди хувал рягъят ляхин вуйин?

²⁴ Гъаравашари гъаму гафар Саулихъна гъурукъу, Давуддин жаваб гъамциб гъабхъну кIури. ²⁵ Думуган Саули гъапи:

– Давуддикна йипай: «Паччагъдиз швушвахъ кку-ни гъякъи ялгъуз сабтIан дар – паччагъдин душмарилан къисас вуди, варж филистимдин ккадабтIну хувал».

Саули гъисаб апIурайики, мици Давуд филистимарин хилариан талаф хъиди.

²⁶ Паччагъдин везирари Давуддиз гъаму гафар ктити, ва Давуддиз паччагъдин язна хъпан фикир къабул гъабхъи. Тъйин дапIнаи вахт ккудубкIайизра, ²⁷ Давуд чан адмийир хъади гъушу, ва дугъу къюдварж кас филистим йивну гъакIи. Дугъу дурарин ккадатIдар гъахну, ва дурар паччагъдиз Давуд дугъан язна хъпан бадали тамам къадарнаъди улупу. Ва Саули дугъаз чан риш Михал хпирди туву.

²⁸ Саулиз РАББИ Давуддихъди хъайивал ва чан риш Михализ Давуд ккунивал гъябкъну, ²⁹ ва дугъаз Давуддихъан хъана артухъ гучI хъуз хъюбгъю, думу Давуддин уьмурлугъ душман гъахъи.

³⁰ Филистимарин дестйир алархъиган, Давуддин хъуркъувалар паччагъдин имбу къушмарин ахъюдаринтIан заандар шуйи, ва думу гизаф адлу гъахънийи.

Саул Давуддин къяляхъ хъахъру

19¹ Саули чан бай Юнатандихъди ва багахъ везирарихъди, Давуд фици йивну йикIуруш, гъял

апІури шулу. Хъа Юнатандиз, Саулин бализ, Давуд гизаф ккунди гъахъну, ² ва дугъу думу хабардар апІуру:

– Йиз адаш Саулиз уву йивну йикІуз ккунда. Гъаддиз закур гвачІнинган ихтият йихъ, халват йишв абг ва душвахъ гъитІикІ. ³ Хъа узу хутІлиз, уву жин духънайишвахъна, удучІвидиза ва адашдин багахъ дийигъидиза ва яв гъакънаан адашдихъди гафар апІидиза. Эгер узуз фукІа агъю гъабхъиш, увуз агъю шлубси апІидиза.

⁴ Юнатанди Саулихъди, чан адашдихъди, думу Давуддин хайирназ илтІикІуз чалишмиш шули, гафчІал ккебгъу. Дугъу гъапи:

– Гъит паччагъди чан лукІ Давуддиз писвал да-рапІри, дугъу увуз саб жюрейинра писвал гъапІундар аъхир, хъа дугъу апІруб вари яв хайирназ ву. ⁵ Чан уьмур хатІайикк ккипну, дугъу филистим йивну гъакІну, ва РАББИЙИ Израилиз ахю гъалибвал пешкеш гъапІну. Увуз гъаму гъабкъюнвар ва шад гъахънийва. Тахсир ктру ифи удубзури ва саб себебра адарди Давуд йивну йикІну, писвал дапІну гъаз вуяв?

⁶ Саул Юнатандин гафарихъ хъпехъу, ва дугъу ху гъапІу:

– РАББИЙИИНДИ ху апІураза, думу жазайиинди йивну йикІидар.

⁷ Давуддиз дих дапІну, Юнатанди гъаму вари дугъаз ктибту. Хъасин Юнатанди Давуд Саулихъна хъади гъафи, ва думу мугагназси паччагъдиз гъуллугъ апІуз хъюгъю.

⁸ Хъана дяви ккебгъу. Давуд филистимариз къаршуди удучІву, ва дугъу дурариина зурба магълубвал гъабхи, дурар къяляхъ гьергу.

⁹ Саулиин РАББИЙИН амриинди пис жин хъана алабхъу. Паччагъ, хлиъ жида ади, хулаъ деънайи,

хъа Давудди, мукъмар йивури, думу сикин апІура-йи. ¹⁰ Саулиз жидайихъди Давуд цалик карсуз ккун гъабхънийи, амма Давуд ккутІурчІвнийи, гъаддиз жида цалиъ абснийи. Давуд гьергнийи ва гъадму йишван къутармиш гъахънийи.

¹¹ Саули Давуддин хуларихъна дугъаз ккеуз ва гъачІиндиз думу йивну йикІуз адмийир гъаънийи. Хъа Михали, Давуддин хпири, дугъаз гъапнийи:

– Эгер ахъли уву жин дархъиш, закур гъачІинган уву йивну йикІиди.

¹² Михали Давуддиз унчІв’ан удучІвуз кюмек гъапІу, ва думу гьергну гъушу ва къутармиш гъахъи.

¹³ Хъа Михали хулан бут гъадабгъу ва думу ахъникк киву, кІулихъ цІигъран чІарар диву ва бут леъфихъди элебку. ¹⁴ Ва Саули Давуд дисуз адмийир гъаиган, дугъу гъапи:

– Думу ищура.

¹⁵ Думуган Саули, гъамциб буйругъ тувну, Давуддиин улукъуз адмийир гъау:

– Думу узухъна ахъникк ккимиди акъъинай, ва узу думу йивну йикІидиза.

¹⁶ Хъа гъаънайидар гъафиган, дуариз ахъникк анжагъ хулан бут, хъа кІулихъ цІигъран чІарар гъидихъу.

¹⁷ Саули Михализ гъапи:

– Уву узуз кучІлар гъаз гъапІунва ва йиз душман, дугъаз гьергуз мумкинвал тувну, гъаз деетунва?

Михали Саулиз жаваб туву:

– Дугъу узуз гъапнийи: «Узу деет, дарш узу уву йивну йикІидиза!»

¹⁸ Хъа Давуд, гьергувалиинди къутармиш духъну, Шамуилихъна Рамайиз гъюру, ва дугъу, Саул чахъна фици янашмиш шули гъахънуш, ктибтуру. Шамуилна думу Рамайин Нают мягъялиз гъягъюру ва душваъ

яшамиш хъуз хъюгъру. ¹⁹ Саулихъна хабар хуру: «Давуд Наютдиъ, Рамайиъ а». ²⁰ Саули Давуд дисуз адмийир гъару. Гъафиган, дурариз пайгъамбарвалин ищлиъ айи пайгъамбарарин мажлис гъябкъю. Дурарин кІули Шамуил айи. Саулин адмийириин Заанурин Рюгъ алабхъу, ва дурарира пайгъамбарвал апІуз хъюгъю. ²¹ Дидин гъякънаан Саулиз гъапи, ва дугъу жара адмийир гъау, ва дурарира пайгъамбарвал апІуз хъюгъю. Саули шубубпи ражну адмийир гъау, амма дурарихъдира гъациб ляхин гъабхьи. ²² Думуган думу учв Рамайиз гъушу. Секуйиъ айи шид уьбхру ахъю гъуйдихъна хъуркъиган, дугъу гъерху:

– Шамуил ва Давуд наан а?

Шли-вуш дугъаз жаваб туву:

– Наютдиъ, Рамайиъ.

²³ Думу Наютдиз, Рамайиз рякъюъ учІву, ва дугъ’иннара Заанурин рюгъ алабхъу. Наютдиз, Рамайиз гъайизкъан вари рякъди думу пайгъамбарвалин ищлиъ ахъну гъахьи. ²⁴ Душваъ дугъу палтар илдитну дирчу ва Шамуилин улихъ алдакайизкъан пайгъамбарвал гъапІу. Думу гъяцІалди вари йигъ ва вари йишв дахъу. Ари гъаддиз кІури шулу: «Яраб Саулра пайгъамбар гъахънийкІан?»

Юнатандин ва Давуддин дуствал

20 ¹ Давуд Рамайиъ айи Наютдиан гъергъру, Юнатандихъна гъюру ва дугъахъна гъамци илтІикІуру:

– Узу фу гъапІну? Дугъаз узу йивну йикІуз ккун хъуз, узкан яв адашдин улихъ фу тахсир ктубчІвну?

² Юнатанди жаваб туву:

– Мици хъибдар! Уву йикІидарва. Узухъди насигъятнан гаф-чІал дарапІди, йиз адашди саб ляхинра

Ва дураар кьюридра хутІлиз удучІву. ¹² Юнатанди Давуддиз гъапи:

– РАББИЙИИНДИ, Израилин Заануриинди, ху апІураза: саритІ гъаму вахтна адашдин ниятар суракъ апІурза. Увухъна думу ужувлиинди янашмиш шулайин ясан шуладарин, дишлади увуз хабар дебккурза. ¹³ Адашди увуз къаршуди фу-вуш къаст дапІнайиваликан уву хабардар дарапІиш ва увуз жин хъуз мумкинвал тутрувиш, гъит РАББИЙИИН хъял Юнатандиин алабхъри. Ва гъит РАББИ увухъди ишри, Думу йиз адашдихъди гъахъиганси. ¹⁴ Хъа увура, узу чІивиди имидикъан гагъди, РАББИЙИИН ччвур кІваъ ади, узуз вафалу йихъ. Хъа узу гъакІиш, ¹⁵ йиз наслариз гъаргандиз – РАББИЙИ Давуддин вари душмнар жилилан терг гъапІиганра – вафалу йихъ.

¹⁶ Гъаци Юнатанди Давуддин тухмихъди йикърар гъийитІу ва гъапи:

– Гъит РАББИЙИ Давуддин душмнар жавабнахъна зигри.

¹⁷ Ва Юнатанди Давуд учв ккунивалин гъакънаан ху апІуз цІийикІултІан мажбур гъапІу, гъаз гъапиш дугъаз думу учвси ккундийи. ¹⁸ Юнатанди дугъаз гъапи:

– Закур ваз цІийи хъпан машквар ву. Уву адрувал рябкъиди, гъаз гъапиш уву суфрайихъ хъидарва.

¹⁹ Хъа шубудпи йигъан уву чкиди дуфну ккунду, хъасин гъубшу ражну жин гъахъи йишваз гъарах ва душваъ Эзел гъарзухъ деъ. ²⁰ Хъа узу думу терефназди, лишниз йивурайисиб тІул дапІну, шубуб чІимир дее-тидиза. ²¹ Ва, чІимрар агуз буйругъ тувну, гъараваш гъаъдиза. Эгер узу гъаравашдиз гъапиш: «Лиг, чІимрар яв къяляхъ хъа, дураар за апІин», увхъан кІубанди учухъна къяляхъ гъюз шулвухъан: РАББИЙИИНДИ

ху апІурза, увуз сабдихъанра кърху адар. ²² Эгер узу гъаравашдиз гъапиш: «Чимрар яв улихъ хъа», думуган гъарах, РАББИЙИН амур гъациб ву. ²³ Хъа ухъу фтин йикърар гъапІнуш, гъаддин РАББИ даима шагъид ву.

²⁴ Давуд хутІлиъ жин гъахъи. Хъа ваз цІийи шлу йигъ улубкъиган, паччагъ демдин* суфраийхъ деу. ²⁵ Паччагъ чан аьдати йишвахъ, цалихъ, деу, Юнатан дугъаз машна-машди, хъа Авнер Саулин багахъ деу. Давуддин йишв ичІиди айи. ²⁶ Думу йигъан Саули фукІа гъапундаи. Дугъу фикир гъапІнийи: «Думу дюшюшдиан марцциди адаршул. Ав, гъелбетда думу марцциди адар**».

²⁷ Амма ваз цІийи хъпахъан къюдпи йигъанра Давуддин йишв ичІиди гъубзнийи. Думуган Саули чан бай Юнатандиз гъапи:

– Ессейин бай ипІрубдихъна я накъ, я гъи гъаз гъафундар?

²⁸ Юнатанди жаваб туву:

– Давудди Вифлеемдиз гъягъюз узхъан тяди-ди гьерхну. ²⁹ Давудди гъапну: «Деет узу: ич тухумди шагъриъ демдин гърбан апІуру, ва йиз чвуччву узуз душваъ хъуз амур гъапІунзуз. Гъаци вуйиган, узухъна рягъимлу йихъ, узхъан йиз чвийр рякъюз хъпан бадали, деет узу». Гъаддиз думу паччагъдин ипІрубдихъна гъафундар.

³⁰ Гъаму вахтна Саули, Юнатандиина дишла ажугълу духъну, дугъаз гъапи:

– Лицру дишагълийин бич бай! Уву Ессейин ба-лин дуст хъувал узуз аьгъдар кІуру фикир апІурава? Увузра, яв дадайизра аьйиб ибшри! ³¹ Ессейин бай

* ^{20:24} Дем: ипІруб-убхъруб гъивувал.

** ^{20:26} Марцциди адар: суфраийхъ РАББИЙИЗ ибадат апІуз-си марцциди вуйидартІан деъри гъахъундар.

жилиин яшамиш шули имидикъан гагъди, уву ва яв паччагъвалин гьюкум кърхулуваликк хъиди. Гъаму-сяагт дугъахъна адмийир гъагъ, гъит думу гъамина хри: думу йикІну ккунду!

³² Юнатанди чан адаш Саулиз жаваб туву:

– Гъаз думу жазайиинди йивну йи кІуру? Фу гъапІну дугъу?

³³ Хъа Саули дугъахъинди, йивну йикІбан бадали, жида гатІабхъу. Гъадмуган Юнатан адашдиз Давуд йивну йикІуз якъинди ккунивалин гъавригъ гъахъи.

³⁴ Юнатан ажугълуди суфрайихъан гъудужву, ва дугъу ваз цІйи хъпахъан къюдпи йигъан фукІа гъипІун-дар, гъаз гъапиш адашди биябур гъапІу Давуддикан дугъаз гизаф дерд кайи.

³⁵ Хъайигъан гвачІнинган, гъараваш байра хъади, Юнатан, Давуддихъди шартІ дивганси, хутІлиз гъу-шу. ³⁶ Дугъу гъаравашдиз гъапи:

– Жаргъ, узу деетру чІимрар аг.

Ва гъараваш гъажаргъубси, дугъу байтІан ярхлаз тІибхрубси чІимир деебту. ³⁷ Гъараваш Юнатанди деебту чІимир дабхъу йишвахъна жаргъури хъркбу, хъа Юнатанди къяляхъди чІигъар гъапІу:

– ЧІимир яв улихъ хъа!

³⁸ Юнатанди гъаравашдин къяляхъди чІигъар гъа-пІу:

– Чкиди, гъялак йихъ, энгел махъан!

Юнатандин гъаравашди чІимир за гъапІу ва эй-сийихъна къяляхъ гъафи. ³⁹ Амма гъараваш сабдинра гъавригъ ахъундайи, анжагъ Юнатандиз ва Давуддиз аьгъйи, ляхин фтигъ аш. ⁴⁰ Юнатанди, гъаравашдиз: «Гъарах, гъамрар шагъриз гъайих» дупну, дугъахъна деркку-чІимрар ва чІимрар туву.

⁴¹ Гъараваш гъушубси, Давуд гъарзхъан гъудужву, ва дугъу Юнатандиз шубубан жилиинакъан икрам

гъапу. Дурари чиб-чпиз макар гъапу, ва кьюридра гъишу, хъа Давуд артухъди ишурайи. ⁴² Юнатанди Давуддиз гъапи:

– Гъарах, ягъур ибшривуз! Ухъу сари сариз РАББИЙИН ччвурниинди йиз ва яв арайиъ, йиз ва яв насларин арайиъ даимайиз РАББИ шагъид шлува-лин ху гъапунхъа.

⁴³ Давуд гъушу, хъа Юнатан шагъриз къяляхъ хътарку.

Давуд Саулихъан гьергеру

21¹ Давуд Новдиз, Заанурин гъуллугъчи Ахимелехдихъна гъафи. ГучІ’валиан гукІниди, Ахимелех дугъаз машна-машди гъушу ва гъапи:

– Уву гъаз сар вува, увухъди гъаз фужкІа хътар-вухъди?

² Давудди Заанурин гъуллугъчи Ахимелехдиз гъа-пи:

– Паччагъди узуз табшуругъ тувну ва гъапунуз: «Узу уву гъаз гъаънуш ва увуз фу табшуругъ тувнуш, саризра аъгъяди ккундар». Йиз адмийир шартІ див-найи йишвахъ гъитунза. ³ Гъаци вуйиган, яв хликк фу ккаяв? Узуз хъуб уъл вая, фу аш, ча.

⁴ Заанурин гъуллугъчийи Давуддиз жаваб туву:

– Аьдати уъл йиз адариз, хъа РАББИЙИЗ гъур-бан дапІнайи уъл* айиз, тувурза, эгер яв адмийир ди-шагълийириз багахъ дархъиди гъузнуш.

⁵ Давудди Заанурин гъуллугъчийиз жаваб туву:

* ^{21:4} РАББИЙИЗ гъурбан дапІнайи уъл: РАББИЙИН улихъ гъарсад шембе йигъан йицІикъюб уъл диври гъахъну. Ду-му уьлер саб гъяфтайиъ дивну гъитуйи, хъасин Заану-рин гъуллугъчийириз тувуйи, хъа дурарин ерина тазадар дивуйи.

– ИкибаштІан! Учү дядвиз гъягъюз удучІвган, дйшагълйир учүз гъарган гъадагъа вүчүз. Учү аьдати табшуругъ тамам апІүз гъягъруганра, ййиз адмийирин дядвдин палатна яракъ сабдииндира чиркинди шулдар, хъа гъамус – асуллагъ.

⁶ Заанурин гъуллугъчийи дугъаз РАББИЙИН уьл туву, гъаз гъапиш дугъан гъадму уьлтІан адайи. Думу уьл гъадму йигъан РАББИЙИН улгъан, дидин ерина таза уьл дивбан бадали, гъадабгънайиб вуйи.

⁷ Гъаци гъабхънуки, гъадму вахтна РАББИЙИН улихъ Саулин гъуллугънаъ айидарикан сар – фужвүш Эдумдиан вуйи Доэг, Саулин габнариин аьхюр – хъади гъахъну.

⁸ Давудди Ахимелехдиз гъапи:

– Яв мушваъ жида вая тур бихъидин? Паччагъдин табшуругъ тамам апІүз гъялак духъну, узу узухъди я тур, я жара яракъ гъадабгъундарза.

⁹ Заанурин гъуллугъчийи жаваб туву:

– Мушваъ уву Эла дерейиъ йивну гъакІи филистим Голиафдин туртІан адар. Магъа думу, чарчлигъян гъибиржну, гъатушвахъ, улгъанийин къяляхъ хъа. Эгер ккундуш, гъадабгъ думу. Жараб мушваъ адар.

Давудди гъапи:

– МутІан ужуйи шулира дар. Ча думу узүз.

¹⁰ Гъадму йигъан Давуд, Саулихъан къутармиш шули, Ахишдихъна, Гъатдин паччагъдихъна, гъафи.

¹¹ Паччагъдин везирари Ахишдиз гъапи:

– Му Давуд ву аьхир, гъаму йишварин паччгъарикан сар. Ялхъван апІругандин мяълийиъ дугъкан дупна:

«Саули агъзрар ккагъну,

Давудди – йицІуд агъзрар!»

¹² Гъаму гафари Давуддиз гужалди тясир гъапІу, ва дугъаз Ахишдихъан, Гъатдин паччагъдихъан, яманди

гучІ гъабхьи. ¹³ Дугъан улихъ учв авалиси улупури, Давудди шагърин урнарик фицдар-вуш лишнар зигуз ва чан мужрийиинди ширшар деетуз хъюгъю. ¹⁴ Ахишди чан багахъ хъайидариз гъапи:

– Учвуз рябкъюрочвузки, му авали ву. Гъаз думу узухъна гъахунчва? ¹⁵ Узуз анжагъ авалйир гъудрукІ-райуз! Ичв фикриан, йиз гъамушвахъ аваливалар апІбан бадали, думу узухъна хуб лазим вуййин? Ва думу йиз хулаз гъитуз узу буржлу вуййин?!

Новдиан вуйи Заанурин гъуллугъчйир

22 ¹ Давуд душв’ан гъушу ва Адуллам кІуру шагъ-рин багахъ хъараѣ жин гъахьи. Дугъан чвйир ва вари багахълуйир, дидкан аьгъю дубхъну, Давуд-дихъна гъафи. ² Шлиз истисмар апІуруш, шлихъан буржар ктирчуз шулдарш, фуж нарази вуш, гъадрар вари дугъахъна гъюрайи. Гъаци юкъудварж касдихъна уч гъахънийи. Давуд дурарин улихъ хъайир гъахьи. ³ Душв’ан Давуд Муавдиѣ айи Мицпа кІуру шагъриз гъушу, ва дугъу Муавдин паччагъдиз гъапи:

– Ккун апІурза увкан, Заанури узуз фициб къисмат гъязур апІураш, узу аьгъю апІайиз, йиз адаш ва дада увухъ урх.

⁴ Дугъу дурар Муавдин паччагъдихъна хъади гъафи, ва дурар дугъахъ, Давуд чан гъалайиѣ имидикъан гагъди, яшамиш гъахьи. ⁵ Амма Гад пайгъамбри Давуддиз гъапи:

– Гъалайиан удучІв ва Ягъудайиз гъарах.

Гъаддиз Давуд Херет ярквраз гъушу.

⁶ Гъадму арайиѣ Саулиз дидкан аьгъю шулу: варишвариѣ Давуддикан ва дугъан адмийирикан улхбар гъягъюрайи. Думуган Саул Гивайиѣ айи, тепе-йиин али тамариск гъарикк, хлиѣ жидара дибисну,

дийигънайи чан везирарин арайиъ деънайи. ⁷ Саули чалан илдицнайидариз гъапи:

– Хъебехъай, вениаминлуйир*! Белки, Ессейин бали учвуз хутІлар ва тІумтІин багълар тувур, учву чан къушмиъ агъзрарин ва варжарин ахъюдарди дерккур?⁸ Рябкъюрайиганси, гъадиз учву вари узуз къаршу жини йикърариъ учІвунчва, ва сарира йиз бай Ессейин балихъди йикърариъ айиваликан узуз улихъ ккимиди гъапундарчва? Учвкан сарра йиз гъайгъушнаъ гъахъундарчва ва сарира йиз бали йиз лукІ узуз тІапІар дивуз алаурайиваликан улихъ ккимиди хабар дебккундарчва!

⁹ Паччагъдин багахъ хъайидарин арайиъ дийигънайи Эдумдиан вуйи Доэгди жаваб туву:

– Узуз гъябкъюнзуз, Ессейин бай Нов шагъриз, Ахимелехдихъна, Ахитувдин балихъна, фици гъафнуш. ¹⁰ Ахимелехди РАББИЙИХЪАН, Давудди фу дапІну ккундуш, гъерхнийи. Дугъу думу ипІрубдихъди тямин гъапІнийи, дугъахъна филистим Голиафдин тур тувнийи.

¹¹ Саули чахъна Заанурин гъуллугъчи Ахимелехдиз, Ахитувдин бализ, ва дугъан Новдиъ Заанурин гъуллугъчйирди айи вари багагълуйириз дихъ гъапІнийи. Паччагъдихъна вари гъафиган, ¹² Саули гъапи:

– Хъебехъ, Ахитувдин бай.

Тугъу жаваб туву:

– Ав, йиз жанаби.

¹³ Саули гъерху:

– Уву Ессейин балихъди узуз къаршу жини йикърариъ гъаз учІвунва: гъаз дугъаз ипІруб, тур тувунва,

* ^{22:7} Вениаминлуйир: Саул Вениаминдин тухумдиан, хъа Давуд Ягъудайин тухумдиан вуйи. Давуд паччагъ гъахъиш, чан тухумдиан ахъюрар дерккрувал Саули кІваин апІура.

дугъхъанди Заануриз гъаз ккарагунва, думу гъамус узуз къаршуди удучІвбан ва дугъу узуз тІапІрар гъазур апІбан бадали?

¹⁴ Ахимелехди паччагъдиз жаваб туву:

– Яв багахъ хъайидарикан, Давудси, увуз фуж ва-фалу ву? Думу паччагъдин язна, яв ужубсиб къушмин кІулиъ айир ву, ва дугъаз яв хулаъ гъюрмат а. ¹⁵ Думу бадали Заануриз узу гъи сабпи ражну ккарагнийин-хъа? Ваъ, гъит паччагъди я яв лукІрак, я йиз вари тух-марик жиниди йикърар апІбан тахсир кидрипри, гъаз гъапиш яв лукІраз жини йикърарикан фукІа мялум дар.

¹⁶ Паччагъди гъапи:

– Уву йикІну ккунду, Ахимелех, увура яв вари ми-расарра, саркъан имдарди.

¹⁷ Ва паччагъди учв уърхюрайидариз гъапи:

– Гъарахай, РАББИЙИН, Заанурин гъуллугъчйир йивну йихай. Дурар Давуддихъанди ву, гъаз гъапиш дурариз думу гъергуб аьгъяйи, хъа узуз дидкан хабар дебккундар.

Амма паччагъдин гъаравашари РАББИЙИН, Заанурин гъуллугъчйириина хил за апІуз кІул кки-вундайи. ¹⁸ Паччагъди Доэгдиз гъапи:

– Гъарах ва Заанурин гъуллугъчйир йивну йикІ!

Эдумдиан вуйи Доэг гъушу, ва дугъу Заанурин гъуллугъчйир йивну гъакІи. Думу йигъан дугъу гин-бин ирин улгъани* гъабхъру миржцІурна хъур кас йивну гъакІнийи. ¹⁹ Заанурин гъуллугъчйирин шагъур вуйи Новдин вари агъалйир турихъди гъурккнийи, я жилариз, я дишагълийириз, я бицІидариз, я никк-дихъ хъайидариз, я йицариз, я дажйириз, я марчча-риз рягъим дарапІди. ²⁰ Анжагъ Авиатар, Ахитувдин

* ^{22:18} Гинбин ирин улгъани: Заанурин гъуллугъчйии алабхъ-рударикан саб.

бай Ахимелехдин баяरिकан сар, къутармиш гъахъни-йи; думу гьергнийи ва Давуддик ктикънийи.

²¹ Авиатари Давуддиз Саули РАББИЙИН, Заанурин гьуллугъчйир йивну йихуваликан ктибтнийи.

²² Давудди Авиатариз гъапи:

– Узуз гъадму йигъантІан душваъ ади гъахъи Эдумдиан вуйи Доэгди Саулиз варибдикан ктибтруб аьгъяйзуз. Яв вари мирасарин аьжлин тахсиркар узу вуза. ²³ Узухъ гъуз ва гучІ мапІан. Узу йивну йикІуз ккунириз увура йивну йикІуз ккунду, хъа узухъ уву хатІасузвалиъ хъидива.

Давудди Кеила шагъур уьбхюру

23¹ Давуддиз филистимар Кеила шагъриин алархъ-найиваликан ва раццарихъан рузи тІараш апІу-райиваликан хабар дебккнийи. ² Давудди РАББИЙИ-ХЪАН гьерху:

– Узу душну ккундун, узу филистимар дагъитмиш апІидин?

РАББИЙИ Давуддиз жаваб туву:

– Гъарах, уву филистимар дагъитмиш ва Кеила къутармиш апІидива.

³ Амма Давуддин адмийири дугъаз наразивал улупу:

– Гъамушваъ, Ягъудайиъра кмиди, учуз гучІурчуз. Эгер ухъу Кеилайиина филистимарин къушмиз къаршуди гъушиш, фици хъибдийкІан?

⁴ Думуган Давудди цІийикІултІан РАББИЙИ-ХЪАН гьерху, ва Дугъу жаваб туву:

– Ав, Кеилайиз кудучІв: Узу филистимар яв хилариз тувдиза.

⁵ Давуд чан адмийирихъди Кеилайихъна гъушу ва филистимариин алархъу. Дугъу дурарин лижар чпиз

хъау, филистимар дагъитмиш ва Кеилайин агъалйир къутармиш гъапІу.

⁶ Давуддихъна Кеилайиз гьергруган, Авиатари, Ахимелехдин бали, чахъди улгъани* гъабхнийи.

⁷ Давуд Кеилайиз гъюваликан Саулиз хабар дебккнийи, ва Саули гъапнийи:

– Заанури думу йиз хилариз тувну: урнар али ва ачрар алахънайи шагъриъ учІвбиинди дугъу чав чаз рякъяр хъяркъну.

⁸ Саули халкъдиз, Кеилайиина гъягъбан ва Давудна дугъан адмийир къялаъ аъбан бадали, дядвиз дих гъапІу.

⁹ Саули пис ляхин апІуз къаст дапІнайиваликан агъю дубхъну, Давудди Заанурин гъуллугъчи Авиатариз, РАББИЙИН амур агъю апІбан бадали, улгъани хуз амур гъапІу. ¹⁰ Давудди гъапи:

– РАББИ, Израилин Заанур! Яв лукІраз Саулиз Кеилайиина, узхъантина шагъур рабгъбан бадали, гъюз ккуниваликан гъеебхъну. ¹¹ Узуз, Саул гъюру кІури, гъеебхънзуз. Думу дугъридан гъидин? Кеилайин агъалйири узу дугъан хилариз тувуйкІан? РАББИ, Израилин Заанур, яв лукІраз жаваб тув.

РАББИЙИ жаваб туву:

– Гъиди.

¹² Давудди гьерху:

– Кеилайин агъалйири узу ва йиз адмийир Саулин хилариз тувдин?

РАББИЙИ гъапи:

– Тувди.

¹³ Думуган Давуд ва дугъан десте, йирхъудварждихъна кас, Кеилайиан удучІвну гъушу ва алабхъу

* ^{23:6} Улгъани: Заанурин гъуллугъчийи алабхърударикан саб. Заанурин аъхону гъуллугъчийин улгъанийиъ къюб гирами гъван ади гъахъну. Давуддиз, РАББИЙИН амур агъю апІбан бадали, думу гъванарихъди тупут гъипуз ккундийи.

йишваъ лицури гъахъи. Саули, Давуд Кеилайиан гъючвюхну гъягъювал агъю дубхъну, чан дявдиз удучивувал батІул гъапІу.

Давуд дагълариъ жин шулу

¹⁴ Давуддиз ичІи чюлиъ жин хъуз йишв гъибихъу. Дугъу дагълу Ягъудайиъ, Зифдин багахъ ичІи чюлиъ бина гъиву. Гъадму вари вахтна Саул думу агуз чалишмиш гъахъну, амма Заанури Давуд Саулин хилариз тувундар.

¹⁵ Давуддиз Саули учв йивну йикІбан бадали агурайиваликан агъю гъабхъи. Давуд Зифдин багахъ хъайи ичІи чюлиъ, Хорешдиъ айиган, ¹⁶ Юнатан, Саулин бай, дугахъна Хорешдиз гъафнийи, ва дугъу Давуддиъ Заанурик умуд кивувал гужал гъапІу. ¹⁷ Дугъу гъапну:

– ГучІ мапІан. Йиз адаш Саулихъан уву ккагъуз хъибдар. Уву Израилиин паччагъвал апІидива, хъа узу яв паччагълугъдиъ увухъна вуйи къюрпи адми хъидиза. Йиз адаш Саулра дидин гъавриъ а.

¹⁸ Дурари РАББИЙИН улихъ сари сарихъди йикърар гъийитІу, ва Давуд Хорешдиъ гъузу, хъа Юнатан хулаз къяляхъ хътарку.

¹⁹ Зифдин агъалйир Саулихъна Гивайиз гъафи, ва дурари гъапи:

– Давуд учухъ жин духъна. Дугъаз Хорешдиъ, Ешимондихъан къиблайиъ айи Хахила тепейиин, учв жин хъуз йишв гъибихъну. ²⁰ Гъаддиз паччагъ чаз ккуниган гъюри, хъа учу Давуд паччагъдин хилариз тувдича.

²¹ Саули гъапи:

– Учву йиз гъайгъушнаъ хъпан РАББИЙИ учвуз жувлар апІри. ²² Гъарахай ва сабсана ражну вари ахтармиш апІинай. Думу наан аш ва душваъ думу шлиз гъяркънуш, агай. Думу гизаф аъмалдар ву, кІуру.

²³ Думу наан жин духънаш, якъинди аьгъю апІнайн ва узухъна ихтибарлу мялуматар хъади гъачай. Думуган узу учвухъди гъидиза, ва, думу гъаму уьлкейиь аш, Ягъудайин фуну юрднаь ашра, узу думу агидиза!

²⁴ Ва дурар Зифдиз СаулІан улихъди гъушу. Гъадму вахтна Давуд чан адмийирихъди Маон кІуру ичІи чюлиь, Арава къуру чюлин Ешимондихъан къиблайизди вуйи пайнаь айи. ²⁵ Саул чан адмийирихъди думу агуз гъушу. Давуддиз дидкан хабар дебккнийи, ва думу Маон ичІи чюлин тек гъарзухъна исина ктучІву. Дидкан аьгъю гъабхъи Саули, Давуддихъ хъачІарккнуну, Маон ичІи чюлиз гъягъюз гъаракат гъапІу.

²⁶ Саул дагъдин саб терефнахъанди гъягъюрайи, хъа Давуд чан адмийирихъди – дидин тмуну терефнахъанди. Давуд хъергнайдарихъан гъергуз чан ваари къувватариинди чалишмиш шулайи, амма Саул ва дугъан адмийир, Давуд ва дугъан адмийир къялаь аьбан ва бисбан бадали, дагъдин къюбиб терефарихъанди гъюз хъюгъю. ²⁷ Ва гъадмуган Саулихъна «Къан дарапІди къяляхъ гъач: филистимар ихъ уьлкейиин алархънуну» гафар хъади чархачи гъафи.

²⁸ Саул Давуддихъ хъчІарккувал дебккуз ва филистимариз къаршуди удучІвуз мажбур гъахъи. Гъаддиз думу йишв'ин Махлекот (Гъергбан Тепе) тик гъарз ччвур иливнуну.

Давудди Саулин уьмур уьбхюру

24¹ Душв'ан душну, Давудди Эн-Гедийиь чаз жин хъуз йишв гъабгу. ² Ва Саул филистимарихъди дявдиан гъафиган, дугъаз гъамус Давуд Эн-Гедийин багахъ ичІи чюлиь айиваликан хабар дебкку.

³ Саули шубуд агъзур ужударседар эскрар-израилар уч гъапІу ва ЧІурдин ЦІигъарин Гъарзарихъна, Давуд

ва дугъан адмийир агбан бадали, рякьюхъ учІву. ⁴Рякьюхъ хъайи марччар тІаъру йишварихъангина гъагъюри, Саул чІат кудучІвуз хъараъ учІвру. Хъа думу хъаран дериндиъ чан адмийирихъди Давуд айи. ⁵Ва адмийири Давуддиз гъапи:

– РАББИЙИ увуз гаф тувнайи йигъ улубкъну! Дугъу увуз гъапнийи: «Узу яв душман яв хилариз тувди-за, ва уву дугъкан увуз ккуниб апІидива».

Давуд жиниди багагъна гъафи ва Саулин палатдин канчІ кадабтІу. ⁶Амма дишлади Давуддиз Саулин палатдин канчІ кадабтІбан нач гъабхъи. ⁷Дугъу чан адмийириз гъапи:

– РАББИЙИЗ кадагъну, инсандикан зейтундин ччим ктатнуш, дугъаз дициб ляхин апІбахъан ва дугъ’ина хил за апІбахъан РАББИЙИ уърхри!

⁸Гъамцдар гафариинди чан адмийириз нач ккапІну, Давудди дурариз Саулиин алархъуз ихтияр тувундар. Саул хъар’ан удучІву ва чан рякьюъди гъушу.

⁹Думуган Давудди, хъар’ан удучІвну, Саулиз дих гъапІу:

– Паччагъ, йиз жанаби!

Саул къяляхъ илдицу, ва Давуд, гъюрматнан лишан вуди, дугъан улихъ маш исизди жилиин дахъу.

¹⁰Давудди Саулиз гъапи:

– Узкан адмийири кІурубдихъ, яни Давудди увуз пис къаст апІура кІурайивалихъ, уву гъаз хъугърава??

¹¹Гъи хъараъ, увузра ряккъюравуз, РАББИЙИ уву йиз хилариз тувнийи. Узуз, уву йивну йикІ, гъапнийи, амма узу йиз жанабийиина хил за апІидарза: думу РАББИЙИ ччим кадатнайир ву дупну, рягъм гъапІнийзавуз. ¹²Лиг, йиз адаш, лиг: йиз хлиъ яв палатдин канчІ айиз. Эгер узу яв палатдин канчІ кадабтІнуш, амма уву йивну гъакІундарш, уву аъхирки гъавриъ ахъ – узу тахсиркар дарза; уву узухъ хюрч

апІурашра, яв улихъ сабдинра тахсир ктарзук. ¹³ Гъит РАББИЙИ ихъ диван апІри, гъит РАББИЙИ узхъанди увлан къисас алдабгъри, хъа узу ув'ина хил за апІидарза. ¹⁴ Йирси мисали кІура: «Фуж пис вуш, дугъу писвал апІуру». Хъа узу ув'ина хил за апІидарза. ¹⁵ Израилин паччагъди шлиз къаршуди дяви гъабхура? Уву шлихъ хъерграва? Мурдал хуйихъ, фицибвуш чІудрахъ! ¹⁶ Гъит РАББИ диванчи ишри! Гъит Дугъу ихъ диван апІри, гъит Дугъаз рябкъри, Думу узхъан хъюгъри, ва Дугъу увхъан узу уърхри!

¹⁷ Давудди гъаму гафар дупну ккудубкІиган, Саули гъапи:

– Яв сес ебхъураин узуз, йиз бай Давуд? – ва думу зарбди гъишу.

¹⁸ Дугъу Давуддиз гъапи:

– Уву гъякъ вува, хъа узу яв улихъ гъякъ дарза. Уву узуз уж'вал апІуйва, хъа узу увуз писвалиинди гъякъи тувуйза. ¹⁹ Узухъна рягъмлуди янашмиш хъуваликан дюзди гъапунва гъамус: РАББИЙИ узу яв хилариз тувну, хъа уву узу йивну гъакІундарва. ²⁰ Душман ккахъну, шли думу сагъди, зарар тутрувди деетиди? Яв гъийин ляхниз увуз РАББИЙИ пешкеш туври! ²¹ Гъаци вуйиган, узуз уву паччагъ шлувал ва Израилин гъюкум яв хилариз гъюрувал аьгъязуз. ²² Уву йиз насил тІанкъ ва йиз тухумдиъ йиз ччвур терг дарапІрувалин узуз РАББИЙИИНДИ ху апІин.

²³ Давудди Саулиз ху гъапІу, ва Саул хулаз къяляхъ хътарку, хъа Давуд чан адмийрихъди учв жин духънайишваз къяляхъ гъафи.

Шамуилин аьжал

25¹ Шамуил гъакІи. Вари израилар уч гъахъи, ва дурари, дугъахъ дишну, думу Рамайиъ, чан

багъри шагъриъ, накъвдик киву. Гъадму вахтна Давуд Паран ичИи чюлиз гъушу.

Давуд ва Авигаил

² Маондиан вуйи сар касди Кармилиъ, Ягъудайин бицИи шагърарикан сабдиъ, чан лижар, сюрйир уърхюри гъахъну. Думу гизаф девлет хъайир вуйи: дугъаз шубуд агъзур чарва ва агъзур цИигъ айи. Чарвйир ултIукъурайивал себеб вуди, думуган думу Кармилиъ айи. ³ Дугъаз Навал кIуйи, хъа хпириз – Авигаил. Хпир фикирлур ва уччвур вуйи, хъа думу – писур ва агъдабан. Думу Калев тухумдиан вуйи.

⁴ ИчИи чюлиъ ади, Давуддиз Навали чарвйир ултIукъурайиваликан гъеобхънийи, ⁵ ва дугъу дугъахъна йицIур кас гъаънийи.

– Кармиллиз, Навалихъна, гъарахай, – амур гъапIу дугъу дурариз, – йиз ччвурнахъан дугъаз салам тувай ⁶ ва йипай: «Вари ужувлар ишривуз! Увуз, яв хулаз ва яв хликк ккайибдиз варибдиз ислягъвал ибшри! ⁷ Яв чарвйир ултIукъурайиваликан гъеобхънзуз. Яв марччлихънар учухъди хъайи, учу дурариз гиран кадапIундарча, ва, дурари чарвйир Кармилиъ уърхюри имиди, дурарин фукIа гъудубгундар. ⁸ Яв муздрарихъан гъерх, дурари субут апIиди. Учу увухъна машкврин йигъан гъафунча – йиз чархачйирихъна рягъимлу йихъ, дурариз, яв лукIариз, ва яв бай Давуддиз увхъан шлуб тув».

⁹ Давуддин адмийир гъафи, Наваликна Давуддин гафар гъапи, ва жавабназ ккилигури дийигъу. ¹⁰ Навали гъамциб жаваб туву:

– Хъа фуж ву думу дицир, гъаму Давуд? Фуж ву думу, Ессейин бай?! Гъамус чпин эйсйирихъан гъергнайи лукIар гизаф а! ¹¹ Му фу ву: йиз марччар ултIукъурдариз

узу гъязур гъаІу уъл, шид, йикк наънан гъафидар
вушра аьгъдру адмийриз тувуз узу буржлу вуйин?

¹² Давуддин адмийир къяляхъ гъушу. Давуддихъна
дуфну, дурари дугъакна Навалин гафар гъапи. ¹³ Ду-
муган Давудди чан адмийриз амур гъаІу:

– Турар гъадагъай! – ва вариди, Давуддира, чІула-
рикк турар ккидитІу.

Юкьудварждихъна кас дугъахъди рякъюъ учІву,
хъа къюдварж кас бинайиин гъузу.

¹⁴ Гъадму арайиъ гъаравашарикан сари Авигаилиз,
Навалин хпириз, ктибту:

– Давудди ихъ жанабийиз салам тувуз ичІи чюлиан
чан адмийир гъаъну, хъа думу дурариз хъутІурчв-
ну. ¹⁵ Хъа дураар, думу адмийир, учухъна ужувлиин-
ди янашмиш гъахъну, гиран ктапІундар, дурарихъди
чюлиъ имидикъан вахтна ич фукІа гъудубгундарич.

¹⁶ Мал-къара уьхъюри имидикъан гагъди, вари вахтна,
йигънура, йишвнура, думу адмийирихъ учу, гъван-
дин цалихъси, вуйча! ¹⁷ Увхъан фу апІуз шулуш, лиг,
фикир апІин. Даршиш ихъ эйсийинра, дугъан вари
хуландаринра гъамус аьхир гъибди – хъа эйсийихъди,
мердимазарихъди, гаф-чІал апІуб мянасуз ву!

¹⁸ Авигаили гъялакди къюдварж уъл, чяхир айи
къюб эрж, алдахънайи хъуб марчч, саб шишал гъуб-
цу дяхин, кишмишарин варж лаваш ва инжиларин
къюдварж багълу уч гъаІу, гъадрар вари дажйириин
иливу ¹⁹ ва гъаравашариз амур гъаІу:

– Улихъди гъарахай, хъа узу шилнаъди гъидиза.

Навализ, чан жилириз, дугъу фукІа гъапундайи.
²⁰ Ва магъа Авигаил даждиин элеъну гъягъюра, ккуру
жилгъайиъди гъарзаригъян исизди ктучІвур, хъа ду-
гъаз машна-машди – Давуд ва дугъан адмийир.

²¹ – Му фици шулу, – чав чаз кІуру Давуд-
ди, – дугъан вари девлет ичІи чюлиъ узу гъавайиди

гъюбхнин!/? Дугъан фукIа гъудубгундар, хъа гъамус дугъу йиз ужувлаз узуз писвалиинди жаваб тувра! ²² Ху апIураза, эгер гвачIниндиз дугъан вари хизандиъ сар жилижвикъан чIивиди гъузиш, гъаци дарш, Заанурин хъял Давуддиин алабхъри!

²³ Давуд гъяркъюбси, Авигаил гъялак гъахьи, даждилан элдеу, дугъан улихъ жилик унтI кубкIу, жилиинакъан икрам гъапIу, ²⁴ ва Авигаили, дугъан ликарик карсну, гъапи:

– Йиз жанаби! Йиз тахсир ву! Яв лукIраз увухъна илтIикIуз ихтияр тув! Яв лукIраз увуз фу пуз ккундаш, хъебехъ! ²⁵ Гъит йиз жанабийи гъадму мердимазар Навализ фикир тутруври! Дюзди дугъ'ин гъациб ччвур иливну! Дугъан ччвур Агъдабан кIуру гаф ву – гъаддиз дугъу учв агъдабанди гъахурира а! Хъа узуз, яв лукIраз, йиз жанабийи гъаънайи адмийир гъяркъюндайи!

²⁶ Йиз жанаби, РАББИЙИИИИДИ ху апIурза ва яв уъмриинди ху апIурза: му РАББИЙИ уву ифи удубзувалихъан, къанунсуз ляхин апIбахъан гъюрхну. Гъит яв душмнариз, гъит йиз жанабийиз писвал апIуз къаст апIрудариз варидиз Навализсиб ибшри! ²⁷ Магъа узу, яв лукIру, йиз жанабийиз зурба гъюрмат вуди гъабхи пешкеш. Гъит йиз жанабийихъди хъайи адмийири гъаму пешкеш къабул апIри. ²⁸ Яв лукIран гъюрматсузвалилан хил алдабгъ! Дугъриданна йиз жанабийин насил РАББИЙИ мюгъкам апIиди, йиз жанабийин вари эскрар – му РАББИЙИИ эскрар ву аъхир! Бабкан гъахъихъанмина увуз писвал хас дар. ²⁹ Хъа фуж-вуш ув'ин алархъури, увухъ хъергри, шли-вуш увуз аъжал абгури гъахьиш, гъит РАББИЙИ, яв Заанури, яв уъмур, гъючIаккси, уьбхри, хъа яв душмнарин уъмур, чIвегъентиан гъванси, тина гатIабхъри. ³⁰ Ва РАББИЙИ увуз гаф тувуб вари тамам гъапIиган, Уву Израилиин гъюкумдарди дерккиган, ³¹ сарира увуз тягъна

йивидар, ва йиз жанабийиз тахсир ктру ифи удубзувалиин ва къанунсуз ляхин апІувалиин швумал хъуб алабхъидар. РАББИЙИ йиз жанабийиз ужувлиинди тувди. Гъадмуган яв лукІ кІваин апІин.

³² Давудди Авигаилиз жаваб туву:

– Гъи уву узуз машна-машди гъау РАББИЙИЗ, Израилин Заануриз, шюкюр ибшри! ³³ Гъит РАББИЙИ увуз яв аьндарвализ лигну ва узу ифи удубзуз уву гъидритбаз лигну туври. ³⁴ Увуз писвал апІувалихъан узу деркку РАББИЙИИНДИ, Израилин Заануриинди, ху апІурза: эгер уву йиз улихъна гъюз гъялак гъахъундайиш, акв алабхъайиз Навалин вари хизандиан саркъан жилижви чІивиди гъузидайи аьхир.

³⁵ Давудди дугъу гъабхиб къабул гъапІу ва гъапи:

– Ислягъвалиинди хулаз гъарах! Узуз яв хаиш гъеебхъунзуз, ва узу думу тамам апІидиза.

³⁶ Авигаил Навалихъна къяляхъ гъафи, хъа дугъу хулаъ паччагъдинсиб дем дапІнайи, шадвал апІуйи ва бегъемди пиян гъахънийи. Авигаили дугъаз гъачІининдиз фукІа ктибтундайи. ³⁷ ГъачІининган, Нававал ачмиш гъахъиган, хпири дугъаз улгъан йигъан гъабхъибдикан ктибтуру. Навалин юкІв дийибгъу, думу гъванси гъахъи, ³⁸ хъа йицІуд йигъ улдучІву – ва РАББИЙИ дугъаз аьжал гъапІу.

³⁹ Нававал йикІуваликан Давуддиз гъеебхъу, ва дугъу гъапи:

– Узуз гиран ктапІбан Навалин Чан диван гъапІу РАББИЙИЗ шюкюр ибшри! Узу, Чан лукІ, Нававализ писвал апІувалихъан дерккну, РАББИЙИ Навалин писвал гъадгъахъна чахъна илтІибкІну!

Давудди Авигаил чаз хпирди хъирсуз хъюгъю – думу хпирди гъадагъуз ккуниваликан пуз дугъахъна адмийир гъау. ⁴⁰ Давуддин адмийир Авигаилихъна Кармилиз гъафи, ва дурари гъапи:

– Учү Давудди увү чаз хпирди гъадагъуз гъаьну.

⁴¹ Жилиин гъачІарккнү, Авигаили гъапи:

– Яв лукІ увүз гъуллугъ апІуз ва йиз жанабийин гъаравашарин ликар жикІуз гъязур ву.

⁴² Думү чкиди гъязур гъахъи ва, даждиин элѐну, хъур гъараваш дишагълира хъади, Давуддин вакиларин къяляхъди гъушу. Гъаци Авигаил Давуддин хпир гъахъи.

⁴³ Давудди чаз хпирди гъацира Изреелиан вуйи Ахиноам гъадагънү. Дурар къюридра дугъан хпар вуйи. ⁴⁴ Хъа Михал, Давуддин муганайиздин хпир, Саули, дугъан адашди, Галлимдиан вуйи Лаишдин бай Палтийиз хпирди тувнийи.

Давудди къюбни ражнү Саулин уьмур уьбхюру

26¹ Саулихъна Гивайиз Зиф ичІи чюлин агъалйир гъюру, ва дурари кІуру:

– Хъа увүз Давуд Ешимо ичІи чюлин гъирагъдихъ хъайи Хахила тепейиин жин духънайиваликан агъявүз?

² Саул, шубуд агъзур израиларикан ибарат вуйи ужубсиб десте хъади, Давуд агүз Зиф ичІи чюлиз гъушу. ³ Саули Ешимон ичІи чюлин гъирагъдихъ хъайи Хахила тепейиин, рякъюн багахъ бина йивуру. ИчІи чюлиъ айи Давуддиз учв агүз дина Саул дуфнайивал агъю шулу. ⁴ Ахтармиш апІрудар гъаьнү, Саул дугъридан багахъ хъайивалиин Давуд инанмиш гъахъи.

⁵ Думуган Давуд Саули бина йивнайи йишвахъна гъафи, ва дугъу Саул учв дахърушв ва дугъан къушмин ахъур Авнер, Нердин бай, дахърушв агъю гъапІу. Саулин бинайилан гергми цІарнаъди дивнайи аьрабийир илтІикІнайи, Саулин багахъ гургутум дугъан адмийир ерлешмиш духънайи. ⁶ Давудди хеттжви

Ахимелехдиз ва Церуяйин* бай, Юавдин чве Авишайиз гъапи:

– Узухъди бинайиина Саулихъна фуж гъюрчва?

– Узу гъидиза увухъди, – жаваб туву Авишайи.

⁷ Йишвну Давудна Авишай израил кьушмин бинайиз жиниди гъушу, ва дуариз Саул гъидихъу. Саул даахнайи, дугъан кьулихъ жилиъ жида убччвнайи. Авнер ва эскрар дугъан багахъ гургутум дахънайи.

⁸ Авишайи Давуддиз гъапи:

– Гъи Заанури яв душман яв хилариз тувра. Узхъан думу саб йивбиинди жидайихъди жилик карсуз шулзухъан. Кьубпи йивуб лазим хьибдар!

⁹ Хъа Давудди Авишайиз жаваб туву:

– Ваъ, мукучан дугъак! РАББИЙИ ччим кадатуриина хил за дапІну, фуж жазайиккан ккудучІвур?

¹⁰ РАББИЙИИНДИ ху апІурза, – давам гъапІу Давудди, – РАББИЙИ чав думу уъмрихъ мягърум апІиди, думу чан аъжлиинди йикІурушра вая женгнаъ алдакурушра! ¹¹ Чав ччим кадатуриина хил за апІбахъан узу РАББИЙИ уърхри! Дугъан кьулихъ хъайи жида ва шид айи гажин гъадагъ, гъамушвхъан гъягъидихъа.

¹² Давудди Саулин кьулихъ хъайи жида ва шид айи гажин гъадагъу, ва дуар чпин бинайиз къяляхъ гъафи. Дуар гъювал саризра гъябкъюндайи, саризра аьгъю гъабхъундайи, фужкІа нивкІан хьиргундайи: РАББИЙИ вариин ижми нивкІ алапІнийи.

¹³ Давуд гъаншариф айи ямажнакна кудучІву, ва, Саулин бинайихъан хайлинси ярхла айи дагъдин кІакІниин дийигъну, ¹⁴ эскрарихъна ва Нердин бай Авнерихъна илтІикІури, чІигъ гъапІу:

– Авнер! Узуз жаваб тув!

– Уву фуж вува? Паччагъ гъаз инжик апІурава? – гьерху Авнери.

* ^{26:6} Церуя: Давуд паччагъдин багахълу дишагъли.

¹⁵ Давудди Авнериз гъапи:

– Уву гъякыкыи жилижви вува аьхир, ва увуз ба-
рабар вуйир израиларин арайиь адар! Уву паччагъ,
яв жанаби гъаз уърхюрадарва? Фуж-вуш яв жанаби
йивну йикІуз бинайиз гъафну! ¹⁶ Ужуб ляхин апІу-
радарва! РАББИЙИИНДИ ху апІурза, ичв жанаби,
РАББИЙИ ччим кадатнайир уърхюри адрувализ лиг-
ну, учву жаза тувбиинди йивну йикІну ккунду! Па-
ччагъдин кІулихъ хъади гъахыи жида ва шид айи га-
жин наан аш, лиг ари!

¹⁷ Саулиз Давуддин сес аьгъю гъабхыи ва гъапи:

– Давуд, йиз бай, узуз ебхъурайиб яв сес вуйин?

– Ав, паччагъ ва йиз жанаби, – жаваб туву Да-
вудди. ¹⁸ – Фтин кІуллан йиз жанаби чан лукІрахъ
хъчІарккура? Узу фу гъапІну, ва яв улихъ узук фу тах-
сир ка? ¹⁹ Гъит паччагъ ва йиз жанаби чан лукІрахъ
хъебехъри! Эгер уву узуз къаршуди РАББИЙИ гъыз-
миш гъапІнуш, гъит Думу гъурбнан ниьру рягъимлу
апІри. Хъа адмийири гъызмиш гъапІнуш, гъит дулар
РАББИЙИН улихъ нянайикк ишри: узу утІурккури,
дулари узу Дугъан халкъдин жилилан ултІуккура ва
гъадиинди узуз кІура: «Гъарах ва бутариз гъуллугъ
апІин!» ²⁰ Узу РАББИЙИХЪАН ярхла йивну йикІруб-
си дарибшри! Чуд бисбан бадали, Израилин паччагъ
дагълариь гъюдрахъ хюрчазси удучІвна!

²¹ Саули гъапи:

– Узук тахсир казук. Къяляхъ гъач, Давуд, йиз бай!
Узу увуз писвал апІидарза, гъаз гъапиш гъи уву йиз
уьмур гъюбхюнва. Узу яманди улдугнайза ва ахмакъ
ляхнар апІури гъахъунза.

²² – Магъа паччагъдин жида, – жаваб туву Да-
вудди, – гъит эскрарикан фуж-вуш гъюри ва думу
гъайибхри. ²³ Ва гъит РАББИЙИ гъарсариз дугъан
дугъривализ ва вафалувализ лигну туври; гъи Дугъу

уву йиз гъюкмиз тувну, амма узуз РАББИЙИ ччим кадатнайириина хил за апІуз ккун гъабхъундарзуз.
²⁴ Гъи узу яв уьмур гъюбхганси, гъит гъаци РАББИЙИ узу уърхри ва фунуб-вушра хатІайикканра ккадаъри!

²⁵ Саули Давуддиз гъапи:

– Гъит Заанури уву ужувлакк ккаъри, йиз бай Давуд! Фтихъ хъюгъиш, думу аьхирихъна хъапІдива ва, фу ккун гъабхъиш, думу чарасуз гъазанмиш апІидива!

Давудди рякъ давам гъапІу, хъа Саул хулаз къяляхъ хътарку.

Давуд филистимарин уьлкейиз

27¹ Давудди фикир гъапІу: «Ухди вая къанди узу Саулиз ккахъди. Филистимарин уьлкейиз гьергубтІан, узуз фукІа гъубзрадар. Думуган дугъан умуд ктабтІиди, вари Израилиъ узу агувал дипди, ва узу дугъхъан къутармиш хъидиза».

² Ва Давуд йирхъудварж касдикан ибарат вуйи чан дестейихъди Ахишдихъна, Маохдин балихъна, Гъатдин паччагъдихъна, гъушу. ³ Давуд ва дугъан адмийир Ахишдихъ Гъатдиъ ерлешмиш гъахъи. Дурар вари чпин хизанар хъади гъафнийи; Давуддихъди чан къюр хпир хъайи: Изреелиан вуйи Ахиноам ва Кармилиан вуйи Навалин ачІни шив Авигаил. ⁴ Давуд Гъатдиз гьергувал Саулиз агъю гъабхъи, ва дугъу думу агувал дебкку.

⁵ Давудди Ахишдиз гъапи:

– Узухъна рягъимлу йихъ, узуз наан-вуш ахю дару гъулаъ ерлешмиш хъуз ихтияр тув. Узуз, яв лукІраз, паччагъдин меркездиъ, яв багахъ яшамиш хъуб фтиз ву?

⁶ Ва Ахишди дугъаз Циклаг бицІи шагъур туву. (Гъира* Циклаг Ягъудайин паччгъарин хусусият ву.)

* ^{27:6} Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

⁷ Давуд филистимарин юрднаъ вари́на-вари сад йисна юкьуб вазли яшамиш гъахъну.

⁸ Давуд чан адмийрихъди гешурлуйириин, гирзериин ва амалекариин алжагъури гъахъну – думу халкъар ухдихъанмина тап Шурихъна ва Египетдин сяргъятдихъна вуйи ругариин яшамиш шули гъахъну.

⁹ Давудди вари агъалйир, я жилариз, я дишагълийирииз рягъим дарапІди, йивну йикІури, палтар ттадагъури, марччар ва йицар, девйир ва дажйир хъаъну гъягъури гъахъну. Гъар ражну думу Ахишдихъна къяляхъ гъафиган, ¹⁰ Ахишди гъерхри гъахъну:

– Му ражну шлиин алархъунчва?

Давудди жаваб туври гъахъну: «Негевдиан вуйи ягъудариин» вая «Негевдиан вуйи ерахмеэлеяриин», вая «Негевдиан вуйи кенеяриин». ¹¹ Давудди Гъатдиз йисирар хури гъахъундар, хъа, «Дурари ухълан, магъа Давудди фу гъапІнуш кІури, аьрзар апІуз мумкин ву» кІуру фикир апІури, вари – жиларра, дишагълийирира – йивну йикІури гъахъну. Филистим юрднаъ имидикъан гагъди, Давудди гъаци апІури гъахъну, ¹² ва Ахишди, «Думу Израилин чан халкъдиз лап гизаф даккун гъахъну ва гъарган йиз гъараваш хъиди» кІуру фикир апІури, Давуддиин ихтибар апІуз хъюгъю.

28 ¹ Думу вахтна филистимари, Израилихъди дявдиз гъязур шули, къушум уч апІуради гъабхъну, ва Ахишди Давуддиз гъапну:

– Гъисабназ гъадабгъ, уву узухъди дявдиз гъидива, увура, яв адмийирира.

² Давудди жаваб туву:

– Яв лукІрахъан фу шулуш, думуган рябкъидивуз!

– Дици вуш, уву гъарган узу уьрхрурди дерккраза, – гъапи Давуддиз Ахишди.

Саули Шамуилин гъарантуйихъди гафар апІувал

³ Шамуил дукІнайи. Вари израилар дугъахъ гъиш-
нийи, думу чан багъри шагъриъ, Рамайиъ, накъвдик
кивнийи. Хъа гъакІидарихъди гафар апІрудар ва сю-
гъюрчйир чан паччагълугъдиан Саули утІурккнайи.

⁴ Филистимари къушум уч гъапІу, дурар Шунем-
диз гъафнийи ва душваъ бина йивну дийигънийи.
Саули вари израилар уч гъапІнийи, ва думу Гилбоа
дагъдиин дийигънийи. ⁵ Филистимарин бина дякъ-
ну, Саулик къурху кабхъу. ⁶ Дугъу РАББИЙИХЪАН
гъерхуз хъюгъю, амма РАББИЙИ я нивкІ'ан рябкъю-
валиинди, я тупут ипбиинди, я пайгъамбрарикди ду-
гъаз жаваб туврадайи. ⁷ Думуган Саули гъаравашариз
амур гъапІу:

– Гъийихдарин рюгъяр гъюз гъитру сюгъюрчи ди-
шагъли агай узуз. Узуз дугъахъна гъягъюз ва дугъкан
ккун апІуз ккундузуз.

Ва гъаравашари гъапи:

– Гъацир сюгъюрчи-дишагъли Эн-Дордиъ а.

⁸ Учв агъю дархъуз, Саули жарарин палат алаб-
хъу, ва, чахъди къюр касра хъади, думу рякъюъ учІву.
Йишвну дурар думу дишагълийихъна гъафи, ва Саули
гъапи:

– Узуз рюгъназ дих апІин. Увуз узу гъапир гъюз
мажбур апІин.

⁹ Дишагълийи дугъаз жаваб туву:

– Саули фу гъапІнуш, увуз агъявузки: дугъу ихъ
уълкейиъ гъийихдарихъан гъерхувал ва сюгъюрчйир
терг гъапІну. Узу тІянкъюйиъ аърава? Узу талаф апІуз
ккундавуз?

¹⁰ Ва Саули РАББИЙИИИДИ ху гъапІу:

– РАББИЙИИИДИ ху апІурза, – гъапи дугъу, –
дидин жаваб тувуб алабхъидарвуз!

¹¹ Дишагълийи гъерху:

– Узу увухъна шлиз дих апІуза?

– Шамуилиз дих апІин узухъна, – гъапи дугъу.

¹² Шамуил дяркъну, дишагълийи, Саулихъна ил-тІикІури, чІигъар гъапІу:

– Уву узуз гъаз кучІлар гъапІунва? Уву Саул вува аьхир!

¹³ – ГучІ мапІан, – гъапи паччагъди дугъаз, – увуз фу рябкъюравуз?

– Жиликкан за шулайи рюгъ рябкъюразуз, – гъапи дугъу Саулиз.

¹⁴ – Думу фициб ву? – гъерху Саули.

Дишагълийи жаваб туву:

– Чухайигъян гъидиржнайи къабир за шула.

Думу Шамуил вуйибдин гъавриъ духъну, Саул маш исизди жилиин дахъу, ва дугъу икрам гъапІу.

¹⁵ Шамуили Саулик гафар кау:

– Уву гъаз узу инжик ва узу гъюз мажбур гъапІунва?

– Йиз ляхнар харабди вуйиз, – гъапи Саули, – филистимар уз'ин алархъну, хъа Заанур узхъан гъидицну: я пайгъамбрарикди, я нивкІарикди узуз жаваб туврадар. Ва узу увуз дих гъапІунза – насигъят тув, узу гъапІза?

¹⁶ – Уву узхъан гъаз гъерхрава, – наразивал улупу Шамуили, – эгер учв РАББИ увхъан гъидицнуш ва увуз душман гъахънуш? ¹⁷ РАББИЙИ, узлантина фтин гаф тувнуш, гъадму гъапІну. Дугъу увхъан паччагълугъ тадабгъну ва жара адмийихъна, Давуддихъна, тувну. ¹⁸ Уву РАББИЙИ кІуруб гъапІундарва: Дугъан хъял Амалекдиина гъюз гъибтундарва, гъаддиз РАББИ гъи увухъди гъаци а. ¹⁹ Дугъу филистимарин хилариз неинки уву сар, хъа гъацира вари Израил тувди. Закур уву яв баярихъди, узу наан аш, гъадушваъ хъидива. Хъа израилин къушум РАББИЙИ филистимарин хилариз тувди.

²⁰ Думуган Саул хабарсузди ккадарку ва жилиин ярхи гъахь: дугъаз Шамуилин гафари гучІ ккапІу; дидланна савайи, думу кьувватнаан адахънийи, гъаз гъапиш сад йигъанна сад йишван дугъу фукІа гъипІундайи. ²¹ Дишагъли Саулиз багахъ гъахь, ва дугъаз Саулиз гизаф гучІ дубхънайиб гъябкъю.

– Рябкъюравуз, яв лукІ увухъ хъпехъну, – гъапи дугъу, – кІул’ина гъюз мумкин вуйи хатІалувализ дилигди, яв хайш тамам апІуз разивал тувну. ²² Гъамус увура яв лукІрахъ хъебехъ: гъач узу увуз саб къацІ уълкъана хуза, рябкъюъ учІвайиз, фун абцІ.

²³ Сифте дугъу «ваъ» гъапнийи:

– Узу ипІидарза.

Амма хъасин дугъан гъаравашар дишагълийихъди сатІиди дугъу разивал тувуз гъитуз чалишмиш гъахь, ва дугъу разивал туву, думу жилилан гъудужву ва чарпасдиин деу. ²⁴ Дишагълийин дьубхнайи кІари айи, дугъу дишлади думу гъубкку; хю гъабхи, хамир ктІибшу, дун кадру уълер гъуржу ²⁵ ва гъадрар вари Саулин ва дугъан адмийирин улихъ диву. Дурари гъипІу ва гъадму йишван гъушу.

*Филистимари Давуддин кюмек
къабул апІурдар*

29¹ Израилар Изреелиъ булагъдихъ дийигънайи, хъа филистимар, чпин вари къушмар Афедихъна уч дапІну, ² душвхъан тина гъушнийи. Филистимдин гъарсар гъюкумдар варж ва агъзур эскер айи дестйириз жара дапІнайи чан къушмихъди гъягъюрайи. Ахишдин къушмиъ аьхиримжидарди Давуд ва дугъан адмийир гъягъюрайи. ³ Филистимдин къушмарин аьхюдари гъерхуйи:

– Гъаму жугъдари мушваъ гъапІра?

¹¹ ГвачІнин ухди Давуд ва дугъан адмийир филистимарин улкейиз къяляхъ рякъюъ учІву, хъа филистимар Изреелин терефназди диш гъахъи.

Амалекарихъди дяви

30¹ Шубудпи йигъан Давуд чан эскрарихъди Циклагдиз хъуркъу. Гъаддиз улихъна амалекар Невевиин ва Циклагдиин алархъуз хъуркънийи. Дурари Циклаг гъибиснийи ва дидик цІа кипнийи, ² хъасин чпин йишваз гъушнийи. Дишагълийир ва шагъриъ гъуздар вари, бицІирихъан ахъюрихъна, йисирвализ гъурхнийи – сарра йивну гъакІундайи.

³ Давуд ва дугъан адмийир шагъриз багахъ гъахъи-ган, рякъъюрайиб цІа кабхъну гъубгу йишвтІан дайи. Хпар ва бицІидар йисирвализ гъурхнийи.

⁴ Давуд ва вари эскрар къувватнаан адахъайизкъан ижмиди гъишнийи. ⁵ Давуддин къюрид хпарра йисирвалиъ ахънийи: Изреелиан вуйи Ахиноамра ва муганайиз Кармилиан вуйи Навалин ачІни хпир Авигаилра. ⁶ Давуддиз гизаф гъагъиди алабхънийи: чпин баярихъ ва шубарихъ мягърум гъахъи эскрариз думу гъвандихъ гъитуз ккун дубхънайи. Амма Давуддиз РАББИЙИЪ, чан Заануриъ, даягъ гъибихъу ⁷ ва дугъу Заанурин гъуллугъчи Авиатариз, Ахимелехдин бализ, гъапи:

– Узухъна, тупут гъипбан бадали, улгъани* абкъин.

Авиатари дугъахъна улгъани гъабхи. ⁸ Давудди РАББИЙИХЪАН гъерху:

– Узу дурарин дестейихъ хъергуб лазим вуйин? Узхъан дурарихъ хъуркъуз хъибдин?

* ^{30:7} Улгъани: Заанурин гъуллугъчийи алабхърударикан саб. Заанурин ахъюну гъуллугъчийин улгъанийиъ къюб гирами гъван ади гъахъну. РАББИЙИН амур агъюу апІбан бадали, думу гъванарихъди тупут гъипри гъахъну.

РАББИЙИ жаваб туву:

– Гъарах. Уву дурарихъ хъуркъидива ва яв вуйиб къяляхъ апИдива.

⁹ Давуд йирхъудварж касдикан ибарат вуйи къуш-михъди рякъюъ учІву, ва, Бесор гъярихъна хъуркъган, дугъу душвахъ саб пай эскрар гъиту. ¹⁰ Бесор гъяркан ктучІвуз къувват адру къюдварж адми душвахъ гъузу. Давуд кІули ади, юкъудварж адмийи хъергувал давам гъапІу.

¹¹ ИчІи чюлиъ дурариз египетлу алахъу. Думу Давуддихъна хъади гъафи, ипІруб ва шид туву. ¹² Дугъаз сацІиб гъеббцу инжил ва кишмиш кайи къюб лаваш туву. ДипІну, египетлу чан амриз гъафи: шубуб суткайиъ дугъу я гъипІундайи, я шид гъубхъундайи аьхир. ¹³ Давуд дугъхъан гъерхбар-хъерхбар апІуз хъюгъю:

– Уву шлин ва наънан вува?

– Узу Египетдиан, сар амалекжвуван лукІ вуза. Узу ищру гъахъиган, шубуд йигъ улихъна эйсийи узу гатІархъну. ¹⁴ Негевдиин, керетарин, Ягъудайин ва Калевдин ругариин алжагъдар ва Циклагдик цІа кипдар учу вуча.

¹⁵ Давудди гъерху:

– Ичв десте фици абгуруш, узуз улупидива?

– Анжагъ, – жаваб туву египетлуйи, – узу йивну диликІуз ва эйсийихъна къяляхъ дарапІуз узуз Заануриинди ху апІин. Гъадмуган улупидиза.

¹⁶ Ва египетлуйи Давуд дураар хъайишвахъна хъади гъушу. Давуддиз дураар, филистимарин уълкейиъ ва Ягъудайиъ гъибису девлетлу хючан машквар апІури, ипІури, убхъури, вари хутІил вуйибси дараргъну гъябкъю. ¹⁷ ГвачІниндин акв алабхъру вахтна Давуд дурариин алархъу, ва дугъу дураар хябяхъдизкъан тІанкъ апІури гъахъи. Саркъан чІивиди гъитундар, анжагъ

юкбударж адми девйириинди гьергу. ¹⁸ Амалекари гьибисуб вари, гьадму гьисабнаан чан кьюр хпирра, дугъу кьяляхъ гьапІу. ¹⁹ Вари йисирар, бицІирихъан ахъюрихъна, баярра, шубарра кьутармиш гьахи; амалекари тІараш гьапІу вари девлетра Давудди кьяляхъ гьапІу. ²⁰ Дугъу гьацира марччарин ва хюнйирин лижар гьидису. «Магъа Давуддин хюч!» кІури, эскрари лижан улихъ хъайи мал-къара хъапІрайи.

²¹ Давуд хьергувал давам апІуз дархъи ва Бесор гьарихъ гьузу кьудварж эскрихъна гьафи. Дурар Давуддин ва дугъан дестейин улихъна удучІу. Багахъ гьахьиган, Давудди дурариз салам туву. ²² Думуган Давуддихъди гьушдарин арайиъ «Дурари ухъухъди сатІиди дяви гьапІундар, гьаддиз ухъу гьибису хюрчкан дурариз фукІа тувидархъа. Гьит чпин хпар ва бицІидар гьадагъри ва гьарахри» кІуру мердимазарарра алчгъарра гьахънийи.

²³ Амма Давудди гьапи:

– Чвйир, дици мапІанай: гьаму хюч ухъуз РАББИ-ЙИ пешкеш гьапІну ахир! Гьадгъу ухъу гьюрхну ва ухъ'ин алархъдар ихъ хилариз тувну. ²⁴ Учвухъди рази хъуз фици шул? Аьрабийрихъди гьузурира дяви гьапІурисиб пай гьадабгьиди. Варидигъна сабси пай апІидихъа!

²⁵ Гьаддихъанмина гьамусдизкъан* думу Израилиъ дигиш даршлу къанун дубхъна.

²⁶ Циклагдиз гьафиган, Давудди хючан пай ягьударин ахъюдариз, чан дустариз, дурарикна «Магъа РАББИЙИН душмнарехъан тадабгъу хючкан учвуз пешкеш» гафар пуз амур дапІну, хътапІу.

²⁷ Дугъу пешкешар Бетулиз, Рамот-Негевдиз, Яттирдиз, ²⁸ Ароэриз, Сифмотдиз, Эштемоейиз, ²⁹ Ракализ, Ерахмеэлин шагърариз, кенеярин шагърариз,

* ^{30:25} Гьамусдизкъан: китаб гьибикІу вахтнакан кІура.

³⁰ Хормайиз, Бор-Ашандиз, Атахдиз, ³¹ Хеврундиз — Давуд ва дугъан адмийир учІву вари гъулариз хътау.

Саулин ва дугъан баярин аьжал

31¹ Филистимар израиларихъди кчІхуб филистимарин гъалибвалиинди ккудубкІу. Израилар гьергу, ва хайлиндар Гилбоа дагъдиин талаф гъахьи. ² Филистимар Саулихъ ва дугъан баярихъ хьергу, ва дурари Саулин баяр Юнатан, Авинадав ва Малкишуа йивну гъакІи.

³ Саулин багахъ гургутум женг гъябгъюрайи. Дугъан багахъна деркку-чІимрариан йиврудар гъафи, ва дурари Саулиз гъагъи зийнар гъапІу. ⁴ Думуган дугъу чан яракъ хруриз гъапи:

— Тур уьчІюбгъ ва узу урк, даршиш ккадрабтІдари узу уркиди ва узук кярхди.

Амма яракъ хруриз яманди гучІ гъабхьи, ва дугъу думу ляхин кІул'ин гъадабгъдар. Думуган Саул учв туриин алахъу. ⁵ Саул йикІнайивал дябкъну, яракъ хрурра туриинади гатІархъу ва Саулин багахъ гъакІи. ⁶ Гъаци, сад йигъан Саул ва дугъан шубур бай, Саулин яракъ хрур ва дугъан вари кьушум гъийиху.

⁷ Дерейин тмунуб терефнаъ ва Ярдандин къяляхъ яшамиш шулайи израилариз израил кьушум дагъитмиш апІбакан ва Саулна дугъан баяр йихуваликан аьгъю гъабхьиган, дурари чпин шагърар дирчу ва гьергу. Филистимар гъафи ва душаваъ ерлешмиш гъахьи.

⁸ Хъайигъан, филистимар йивну дийихнайидар тІараш апІуз гъафиган, дурариз Гилбоа дагъдиин талаф гъахьи Саулин ва дугъан шубур балин майтар гъидихъу. ⁹ Саулин кІул алдабтІну, дугълан дявдин палтар илдитну, дурари филистимарин уьлке вуйибси,

чпин бутарин хулаз ва вари халкъдиз гъалибваликан хабар тувуз, чархачйир гъау. ¹⁰ Дявдин палтар дурари Астарта* кІуру бут-дишагълийин хулаз бахш гъапІу, хъа майит Бет-Шеандиъ цалик къумар йивну керху.

¹¹ Галааддин Явеш шагърин агъалйириз, филистимари Сауликан фу гъапІнуш, аьгъю гъабхъи. ¹² Думуган Явешдин вари эскрар сад йишвандин арайиъ Бет-Шеандиз хъуркъу, ва дурари цалкан Саулин ва дугъан баярин майтар ктагъу. Явешдиз къяляхъ хътаркиган, дурари майтар цигъ гъургу, ¹³ хъа кІурбар уч дапІну, Явешдиъ тамариск гъарикк накъвдик киву. Дидин къяляхъ дурари ургуд йигъан ушвар гъидису.

* ^{31:10} Астарта: бегъерлувалин ва дявдин бут-дишагъли, дидиз ханаанари ибадат апІури гъахъну. Астартайиз ибадат апІру йишвариъ гакІвлин дестгар дурснади гъахъну, мумкин ву, бут-дишагълийин адатІнаи шиклар кади.

Паччагълугъарин
к்யюбпи китаб

Давуддиз Саулин аьжаликан аьгью шулу

1¹ Саул кечмиш хьубхьан Давуд, амалекариин гьалиб духьну, кьяляхъ гьафнийи ва кьюд йигъан Циклагдиъ ади гьахънийи. ² Шубудпи йигъан Саулин бинайилан, учв яснаъ айивал улупури, гьачИябгью палат ва кІул'ин бишируг алабхьну, сар адми гьафнийи.

Думу Давуддихьна гьафнийи ва дугъаз жилиина-кьан икрам гьапІнийи.

³ – Уву наънан гьафунва? – гьерхнийи Давудди дугъхьан.

– Узу израиларин бинайилан вуза ва узу душвлан кьутармиш гьахьунза, – жаваб тувнийи дугъу.

⁴ – Фу гьабхьну? – гьерхнийи Давудди. – Кидибт узуз.

Адмийи гьапнийи:

– Халкъ дявдин майдандилан гьебгнийи. Гизафдар дявдиъ гьакІнийи. Саул ва дугъан бай Юнатан дукІна.

⁵ Чаз гьаму хабар гьабхи жигъилиз Давудди гьапнийи:

– Саул ва дугъан бай Юнатан дукІнайивал наънан аьгьявуз?

⁶ – Узу дюшошнаан Гилбоа дагъдиина алдахьунзу, – гьапну хабар гьабхи жигъили, – душв'ин, чан жида ккутІубкьну, дийигънайи Саул алийи, хьа атлуйир ва гьайвнар ккитІнайи аьрабийир дугъаз багахъ

шулайи. ⁷ Къяляхъ илдицну ва узу дяркъну, Саули узуз дих гъапнийи. Ва узу гъапнийза: «Узу фу дапну ккунду?» ⁸ Дугъу узхъан гьерхнийи: «Уву фуж вува?» «Амалекжви», – жаваб тувнийза узу. ⁹ Думуган Саули узуз гъапнийи: «Багахъна гъач ва узу йивну йик! Узу аьхиримжи нефес хътабгъураза, амма гъеле чИвиди имиза». ¹⁰ Узу багахъна гъушнийза ва Саул йивну гъакІнийза, гъаз гъапиш гъацдар зийнарин къяляхъ думу чИвиди гъудрузруб аьгъяйзуз. Узу, дугъан кІул'ин али таж ва хлихъ хъайи кулих гъадагъну, дурар гъамина, йиз агъайихъна, гъахунза.

¹¹ Думуган Давудди ва дугъахъди хъайидари вари-дари, яснаъ айивал улупури, чпин палтар гъачІяргъ-нийи. ¹² Дурар гъарйир апІури гъишнийи, ва, яс уьбхюри, Саулихъан, ва дугъан бай Юнатандихъан, РАББИЙИН къушмихъан, Израилин тухумдихъан хъяхъдизкъан ушв гъибиснийи, гъаз гъапиш дурар вари дядвидъ гъакІнийи. ¹³ Чаз гъаму хабар гъабхи жигъилиз Давудди гъапнийи:

– Уву наънан вува?

– Узу гъураба вуйи амалекжвуван бай вуза, – жаваб тувнийи дугъу.

¹⁴ Давудди дугъаз гъапнийи:

– РАББИЙИ ччим кадатнайир талаф апІбан бадали, хил за апІуз гучІ фици гъабхъундарвуз?

¹⁵ Давудди чан адмийириккан сариз дих гъапнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Багахъна гъарах ва думу йивну йик!

Дугъу хабар гъабхи жигъилиз гъиву, ва думу гъакІи. ¹⁶ Хъа Давудди, амалекжвувахъинди илдицну, гъапнийи:

– Увуз жаза уву ктабгъунва. «РАББИЙИ ччим кадатнайир йивну гъакІунза» гъапиган, уву увуз къаршуди шагъидвал гъапунва.

Саулихъ ва Юнатандихъ Давуддин ишал

¹⁷ Давудди Саулихъ ва Юнатандихъ гьаму дерд-нан мяълийиинди ишал гьапІну ¹⁸ ва Ягьудайин вари агьалйириз гьаму «Чимрин мяъли» улупуз амур гьапІну (думу мяъли «Дугъри вуйирин китабди» дибикІна):

¹⁹ — Яв ад вуйир, Израил,
яв тепйириин ккагъну.
Кьудратлудар фици гьакІнуш!

²⁰ Филистимарин шубар шад дархъбан бадали,
суннат дапІну адрударин шубари гьуррай
дарапІбан бадали,
дидин гьякънаан макІанай Гъатдиъ,
Ашкелондин* кючйириъ хабрар марагъанай.

²¹ Эй Гилбоайин дагълар,
гъит сарун учвуз я чиг, я мархъ,
я жумарт хутІлар даришри.
Душваъ кьудратлударин гьалхнар,
ва Саулин сарун чакан
ччим ктатури имдру гьалхан**,
чиркин гьапІну аьхир.

²² Магълуб гьахьидарин ифдихъан,
кьудратлударин жанарихъан
Юнатандин чИмир кьяляхъ илбицудайи,
Саулин тур адрабцІди кьяляхъ хътабкудайи.

²³ Саул ва Юнатан —

* ^{1:20} Гъат, Ашкелон: мурар филистимарин шагърар ву.

** ^{1:21} Ччим ктатури имдру гьалхан: гьалхан гьидкъикан апІури гьахъну. Думу пуч дархъуз ччим ктатуйи.

чИвиди имиди гьамкъан ккунидар
ва гьюрмат айидар,
Аьжалигъра жара гьахьундар.
Вуйи дурар люкьяртІан зарб кайидар,
асланартІан гужлидар.

24 Эй Израилин шубар,
ишай Саулихъ,
учв'ин аку-уьру палат алабхьури гьахьирихъ,
ичв палат гьизилихъди балгури гьахьирихъ.

25 Кьудратлудар дявдиъ фици гьакІнуш!
Юнатан яв тепйир'ин талаф гьахьну.
26 Увухъ хажалат зигураза, Юнатан, йиз чве,
уву узуз гизаф багъа вуйва.
Яв ккунивал узуз успагьиб вуйзуз,
дишагьлийирин ккунивалтІан успагьиб.
27 Кьудратлудар фици гьакІнуш!
Дявдин яракъ талаф гьабхьну!

*Давуддикан Ягьудайин
паччагь хьуз ччим ктатуру*

2¹ Саб вахтналан Давудди РАББИЙИХЪАН гьерх-
нийи:

– Ягьудайин шагьрарикан саб фунубдиз-вушра
гьягьюза?

РАББИЙИ гьапнийи:

– Гъарах.

Давудди гьерхнийи:

– Наанди гьягьюза?

– Хеврундиз, – жаваб тувнийи Дугъу.

² Давуд дина гьушу ва дугъахъди – чан кьюрид
хпарра: Изреелиан вуйи Ахиноам ва Кармилиан вуйи

Навалин ачІни хпир Авигаил*. ³ Давуд чан адмийирра хъади гъафнийи, гъарсар чан хизанра хъади, ва дураар Хеврундиъ ва дидин багарихъ ерлешмиш гъахънийи. ⁴ Ягъудайин наслин адмийир Хеврундиз гъафнийи ва дураари Давуддикан Ягъудайин наслин паччагъ хъуз ччим ктатнийи.

Галааддин Явешдин агъалйири Саул накъвдик кивуваликан Давуддиз гъапиган, ⁵ дугъу дураарихъна гъамцдар гафар пуз юлчйир гъаънийи:

– Саулиз, ичв агъайиз, учв накъвдик кивбиинди гъациб рягъим улупуб сеbeb вуди, учву РАББИЙИН уж’валикк ккачва. ⁶ Гъит РАББИЙИ учвуз рягъим ва дугъривал гъаъри, ва узурра дици апІбан учвуз буржлуди гъузиударза. ⁷ Гъаци, гужлидар ва лайикълудар йихъай, гъаз гъапиш Саул, ичв агъа, гъакІну, хъа Ягъудайин насли узкан чпин паччагъ хъуз ччим ктатну.

Иш-Бошет Израилин паччагъ шулу

⁸ Гъадму вахтна Авнери**, Нердин бали, Саулин къушмин ахъюри, Саулин бай Иш-Бошет Маханаимдиз хъади гъюру. ⁹ Авнери дугъкан Галааддин, ашури-тарин ва Изреелин, хъа гъацира Ефраимдин, Вениаминдин – вари Израилин паччагъ апІуру.

¹⁰ Иш-Бошетдин, Саулин балин, учв Израилин паччагъ гъахъиган, ягъчІвур йис яш вуйи, ва дугъу кьюд йисан паччагъвал гъапІнийи. Амма Ягъудайин насил Давуддихъанди гъабхънийи. ¹¹ Давуд Хеврундиъ ургуд йисна йирхъуб вазли Ягъудайин тухумдин паччагъ гъахънийи.

* ^{2:2} Кармилян вуйи Навалин ачІни хпир Авигаил: Наваликан ва дугъан аьяндар хпириккан ихтилат 1 Пачч 25-пи кІулиъ а.

** ^{2:8} Авнер: Саулин эмдин бай (лиг 1 Пачч 14:50-51).

Давуддин ва Саулин тухмарин арайиъ дяви ккебгъувал

¹² Авнер, Нердин бай, Иш-Бошетдин, Саулин ба-
лин, адмийирра хъади, Маханаимдиан дявдиз удучІв-
ну, Гивон шагърихъинди гъушнийи. ¹³ Юавди, Церуя-
йин* бали, ва Давуддин адмийири, дявдиз удучІвну,
дурар Гивондин дагрихъ къаршуламиш гъапІнийи.
Тмундар дагрин саб гъирагъдихъ дугъужвнийи, хъа
мурар – тмунубдихъ. ¹⁴ Авнери Юавдиз гъапнийи:

– Гъит гужлидарстар жигъилар гъудужври ва ихъ
улихъ кичІихри.

– Гъит гъудужври, – жаваб тувнийи Юавди.

¹⁵ Жигъилар гъудужвнийи, ва Вениаминдин нас-
лиан йицІикъюр Иш-Бошетдихъан, Саулин балхъан,
вуйидар ва йицІикъюр адми Давуддихъан вуйидар
ктухнийи. ¹⁶ Дурарикан гъарсари чаз гъаншарди айир
кІулхъан гъидиснийи, дугъан гъвалаъ чан тур убччв-
нийи ва дугъахъди сатІиди дукІну дахънийи. Ари
гъаддиз Гивондиъ думу йишваз Турарин ХутІил гъап-
ну.

¹⁷ Думу йигъан гизаф гъизгъин дяви гъабхънийи,
ва Авнерна Израилин эскрар Давуддин адмийири да-
гъитмиш гъапІнийи.

¹⁸ Душваъ Церуяйин шубур байра ади гъахъну –
Юав, Авишай ва Асаил. Асаил чюлиъ айи жейранси
зарб кайир вуйи. ¹⁹ Думу Авнерихъ, я гагвлахъинди, я
арччлахъинди дугъан шилариан улдудучІвур, хъерг-
нийи. ²⁰ Авнери, къяляхъ илтІикІну, гъерхнийи:

– Му уву вува, Асаил?

– Ав, узу вуза, – жаваб тувнийи дугъу.

²¹ Думуган Авнери дугъаз гъапнийи:

– Арччлахъинди ясана гагвлахъинди илтІикІ; эск-
рарикан сарихъди кичІих, думу яв хюрч ишри.

* ^{2:13} Церуя: Давуд паччагъдин багахълу дишагъли.

Амма Асаил дийийигъди дугъахъ хъергнайи. ²² Авнери цийикIултIан Асаилиз чан гафар текрар гъапIнийи:

– Узухъ хъергувал дебкк! Уву йивну йикIуб йиз гъаз ву? Дици гъабшиш, узхъан яв чве Юавдин улариз лигуз фици хъибди?

²³ Амма Асаили хъергувал дебккрадайи. Думуган Авнери чан жидайин къаб дугъан фуниъ гъаци абсу, жидайин къаб дугъан къял'ан чIатинди итIибгъу. Асаил алдаку ва гъадушв'ин гъакIи. Асаил гъакIи йишван багахъна хъуркъу гъарсар адми дийигъуйи.

²⁴ Амма Юав ва Авишай Авнерихъ хъергнайи, ва ригъ алабхъру вахтна дурар Гиахдин багахъ, гивондин буш чюлизди гъябгъру рякъюхъ хъайи Аммах кIуру тепейихъна хъуркънийи. ²⁵ Вениаминдин наслиан вуйидар Авнерилан илтIикIнийи, саб дестейиз уч гъахънийи, ва дурари жара тепейин кIакIнийин йишв гъибиснийи.

²⁶ Авнери Юавдиз чIигъ гъапIнийи:

– Тури гъаргандиз гъадабтIидин? Аьхир къутIкълиб шлувалин уву гъавриъ ахъурдарва дарш? Яв адмийириз чпин чвийрихъ хъергувал дебккуз уву амур апIайиз хъана фукъан вахт гъябгъиди?

²⁷ Юавди жаваб тувнийи:

– Заануриинди ху апIурза, эгер уву гъаци гъапундайиш, эскрари чпин чвийрихъ хъергувал гъачIиндиз давам апIидийи.

²⁸ Юавди кIарчнаан гъивнийи, ва вари эскрар дийигънийи. Дурар сарун израиларихъ хъергундайи ва дяви гъапIундайи. ²⁹ Вари гъадму йишван Авнер ва дугъан адмийир ярдан дерейиъди гъушнийи. Дурар Ярдан ниркан ктучIвнийи, гъацI йигъандин рякъккадапIнийи ва Маханаимдиз гъафнийи. ³⁰ Юав Авнерихъ хъергбахъан къяляхъ гъафнийи, ва дугъу

вари чан адмийир уч гьапІнийи. Асаилилан савайи, Давуддин йицІурчІвурсан эскер гьуркІрадайи.

³¹ Давуддин гъаравашари Авнерихъди хъайи шубуд варжна йирхъцІур адми йивну гьакІнийи. ³² Дурари Асаил гьурхнийи ва Вифлеемдиъ чан адашдин гюмбетдиъ кивнийи. Хъа Юав чан адмийирихъди ярхи йишвди рякьюъ гьахънийи ва акв улубхъру вахтна Хеврундиз хьуркънийи.

З¹ Саулин ва Давуддин тухмарин арайиъ гизаф вахтна дяви гьябгьюрайи. Давуд айибтІан кьувватлу шулайи, хъа Саулин тухум – хъанара зяиф.

Давуддин баяр

² Хеврундиъ Давуддиз баяр бабкан гьахъну. Дугъан сарпи бай изрееллушив Ахиноамдикан вуйи Амнон;
³ кьюрпир Кармилиан вуйи Навалин ачІни хпир Ави-гаиликан вуйи Килеав;

шубурпир – Авессалом, Гешурин паччагь Талмайин риш Маахайикан вуйир;

⁴ юкьурпир – Хаггитдикан вуйи Адония;

хьурпир – Авиталайикан вуйи Шефатия;

⁵ йирхьурпир – Давуддин хпир Эглайикан вуйи Итреам.

Дурар Хеврундиъ бабкан гьахъну.

Авнер Давуддин терефназ гьюру

⁶ Саулин тухмин ва Давуддин тухмин арайиъ дявдин вахтна Авнери Саулин тухмиъ чан хусуси йишв мягькам апІури гьахъну. ⁷ Саулиз Рицпа кІуру ашна, Айяйин риш, ади гьахъну. Иш-Бошетди Авнериз гьапнийи:

– Уву йиз адашдин ашнаихъди гъаз дахърава?

⁸ Авнериз Иш-Бошетдин гафарикан гизаф хъял кубчІвнийи, ва дугъу жаваб тувнийи:

– Узу Ягьудайин терефназ гьуллугъ апІурайи ху вуйин? Гъи узу яв адаш Саулин тухумдиз, дугъан хизандиз ва дустариз вафалу вуза. Узу уву Давуддиз масу тувундарза. Хъа уву, гъаму дишагъли себеб вуди, узук тахсир киправа! ⁹ Гъаци вуйиган, гъит Заанури узуз ижми жаза гъадабтІри, эгер РАББИЙИ Давуддиз гаф тувнайиб узу дарапІиш! ¹⁰ Хъа РАББИЙИН думу гаф гъамциб вуйи: «Узу Саулин тухумдихъан паччагьвал тадабгьидиза Израилиъ ва Дандихъан Беэр-Шевайихъна* Ягьудайиъ паччагьдин тахтнийин Давуд дитдиза».

¹¹ Сарун Авнерихъди гаф апІузкъан Иш-Бошетдин кІубанвал гьубкІундайи, гъаз гъапиш дугъаз Авнерихъан гучІ гъабхънийи.

¹² Авнери Давуддиз гъамци пуз чан терефнаан вакилар гъаънийи: «Му жил шлинуб ву? Узухъди йикърар йитІ, ва узу увуз яв терефназ вари Израил зигуз кюмек апІидиза».

¹³ Давудди жаваб тувнийи:

– Ужуйи, узу увухъди йикърар йитІурза. Амма узу увкан саб тІалаб апІурза: узу рякъюз гьюруган, эгер увухъди Михал, Саулин риш, хъади гьюрдаш, узухъна мягъян.

¹⁴ Хъасин Давудди Саулин бай Иш-Бошетдихъна тІалаб хъади вакилар – чархачйир** гъаънийи: «Варж филистимдин ккадатІну гъахидарихъ узу узуз гъадагъу йиз хпир Михал ча узуз***». ¹⁵ Иш-Бошетди амур

* ^{3:10} Дандихъан Беэр-Шевайихъна: Дан кафарийиъ, Беэр-Шева кьиблайиъ айи шагърар гъахъну, му вари Израилиъ кІуру гаф ву.

** ^{3:14} Чархачи: табшуругъ хъади гъаънайир.

*** ^{3:14} Лиг 1 Пачч 18:20-27.

гъапІнийи, ва Михал чан жилир Палтиилихъан, Лаишдин балхъан, тадагънийи. ¹⁶ Амма дугъан жилир кьяляхъди гьушнийи ва, Бахуримдихъна ярхи рякъди дугъан кьяляхъди гьягъюри, ишуйи. Авнери дугъаз гъапнийи:

– Хулаз гъарах!

Ва думу кьяляхъ хътаркнийи. ¹⁷ Авнери Израилин яшлуйирихъди мясляаътар гъапІнийи ва гъапнийи:

– Улихънаси учвуз Давуд ичв паччагъди дитуз ккундийчвуз. ¹⁸ Гъамус думу ляхин апІнаи! РАББИ-ЙИ Давуддиз гаф тувну аьхир: «Йиз лукІ Давудди-лантина Йиз Израил халкъ Узу филистимариккан ва дидин вари душмнарин хилккан азад апІдиза».

¹⁹ Хъана Авнери Вениаминдин наслиан вуйидарихъна чав хусусиди гафар-чІалар гъапІнийи. Дидлан кьяляхъ думу Израилиз ва Вениаминдин вари наслиз апІуз ккундайибдикан варибдикан Давуддиз ктиб-туз Хеврундиз гьушнийи. ²⁰ Чахъди къар адмира хъади Авнер Давуддихъна Хеврундиз гъафиган, Давудди дугъаз ва дугъан адмийириз дем* тешкил гъапІнийи.

²¹ Авнери Давуддиз гъапнийи:

– Дурари увухъди йикърар йитІбан, хъа уву яв кІваз ккунибдиин варибдиин гьякимвал апІбан бадали, йиз агъа вуйи паччагъдихъна вари Израил уч апІбан бадали, къан дарапІди гьягъюз ихтияр тув.

Давудди Авнер деетнийи, ва думу ислягъвалиинди гьушнийи.

Авнер йивну йикІувал

²² Гъадму вахтна Давуддин адмийир ва Юав, жара юрдариин алжагъну, чпихъди девлетлу хюрч хъади, гъафнийи. Амма Авнер Давуддихъ Хеврундиъ

* ^{3:20} Дем: ипІруб-убхъруб гьивувал.

имдайи, гъаз гъапиш Давудди думу деетнийи, ва думу ислягъвалиинди гъушнийи.²³ Юав ва дугъахъди вари эскрар гъафиган, дугъакна Авнер, Нердин бай, паччагъдихъна гъюваликан, паччагъди думу деетуваликан ва думу ислягъвалиинди гъягъюваликан гъапнийи.

²⁴ Юав паччагъдихъна гъафнийи, ва дугъу гъапнийи:

– Уву фу гъапIва? Увухъна Авнер гъафну аьхир! Уву думу гъаз деетунва? Гъамус думу гъушну!²⁵ Увуз Авнер, Нердин бай, аьгъявуз аьхир – думу увуз кучIлар апIуз ва, уву фу апIуруш ва уву наана гъягъюруш, вари аьгъю апIуз гъафну.

²⁶ Юав Давуддихъан удучIвнийи, дугъу Авнер къяляхъ апIуз чархачийр гъаьну, ва дурари думу Сирдин гъуйдихъан къяляхъ гъапIнийи. Давуддиз дидин гъякънаан аьгъяди гъабхъундар.²⁷ Авнер Хеврундиз къяляхъ гъафиган, Юавди думу, сарна-сарди гафар апIуз ккуниганси, урнарин айтIинди хъайи йишвазди гъадаънийи. Ва душваъ, чан чве Асаилихъанди, ифдин къисас алдабгъуз ккунди, Юавди дугъан фуниз гъивнийи, ва Авнер гъакIнийи.

*Авнер йивну йикIувалин
Давудди Юавдиз тюгъмет йивуру*

²⁸ Дидин къяляхъ, гъабхъибдикан деебхъну, Давудди гъапнийи:

– Узук ва йиз паччагълугъдик Авнерин, Нердин балин, ифи удубзбан РАББИЙИ улихъ аьсрариъра тахсир ктарчук.²⁹ Гъит дугъан ифи удубзбан тахсир Юавдин гардандиъ ва дугъан адашдин тухумдиин ибшри! Гъит Юавдин тухум саб вахтнара чирк айи зиян кайи ищрур ясана гъидкъин уьзур кайир адарди

гьудрубзри! Гьит дугъан наслари дишагълийирин
ляхнар апри – чухрайихъ деъри, гьит дураp турикк
йикIри, гьит дурари гаш'вал зигри!

³⁰ (Чпин чве Асаил Гивондин багахъ гьабхьи дяв-
диъ йивну йикIувализ лигну, Юавди ва дугъан чве
Авишайи Авнер йивну гьакIнийи.)

³¹ Хъасин Давудди Юавдиз ва дугъахъди хъайи ва-
ри адмийириз гьапнийи:

– Учв'ин али палтар чIяргъай, яс уьбхбан лишан
вуди, ирин палтар алахъай ва Авнерихъ ишай.

Давуд паччагъ майит айи сурийихъди учв гьушни-
йи. ³² Дурари Авнер Хеврундиъ накъвдик кивнийи, ва
паччагъ Авнерин накъвдихъ ягъалди гьишнийи. Ва-
ри халкъра ибшуйи. ³³ Паччагъди Авнерихъ гьамциб
ишал гьапIнийи:

«Авнер мяна адру аьжлиинди дукIну
ккундийинхъа?

³⁴ Яв хилар китIну адайи,
яв ликариин рукъар алахънадайи.

Уву гьачгъарин хил'ан йикIруганси гьакIунва».

Ва вари халкъ дугъахъ хъана гьибшнийи.

³⁵ Хъасин дураp Давуддихъна гьафнийи, ва дураpи
думу йигъ имиди хураг ипIуз инандирмиш апIуйи,
амма Давудди аьгът гьапIнийи ва гьапнийи:

– Ригъ алабхъайиз узу уъл ясана фукIа жараб гьи-
пIиш, гьит Заанури узуз ижмиди жаза туври!

³⁶ Вари халкъдиз думу ляхин гьябкънийи ва дид'ин
рази вуйи; паччагъди гьапIуб, фу вушра, вари халкъдиз
къабул шуйи. ³⁷ Гьаци, вари халкъдиз ва вари Израй-
лиз Авнер, Нердин бай, йивну йикIувалиъ паччагъди
саб жюрейииндира иштирак дарапIувал аьгъю гьабхъ-
нийи. ³⁸ Ва паччагъди чан адмийириз гьапнийи:

– Гьи Израилиъ регъбер ва машгур адми дукIна-
йивалин учву гьавриъ адарнучва дарш? ³⁹ Ва гьи узу,

ччим кадатнайи паччагь вушра, умун вуза, хъа Церуяйин баяр гизаф писдар ву. Гъит РАББИЙИ писвал аПруриз чан писвализ лигну туври!

Иш-Бошет йивну йикІувал

4¹ Саулин бай Иш-Бошетдиз Авнер Хеврундиъ йикІуваликан гъебхъиган, дугъан рюгь ктабхънийи, ва вари Израилик гъалабалугъ кабхънийи.²⁻³ Саулин балин эскрар жара йишвариин алжагъбариз хъади гъягъру кьюр адми айи. Сариз Баана кІуйи, хъа тмунуриз – Рехав. Дурар Вениаминдин наслиан вуйи Беэрот шагърин агъали Риммондин баяр вуйи. Беэрот Вениаминдин юрд вуйи, гъаз гъапиш Беэротдин агъалийир Гиттаимдиз гьергну гъушнийи. Дурар гъийин йигъазкъан* гъадушваъ яд адмийирди гъузна.

⁴ (Юнатандихъ, Саулин балихъ, кьюбиб ликара лику бай хъади гъахъну. Изреелиан Сауликан ва Юнатандикан хабар гъюруган, дугъан хъуд йис яш вуди гъабхъну. БицІириз лигурайи дишагълийи думу бай хъади гъажаргъну, амма гъаци чкиди гъажаргънуки, бай алдакну ва лику гъахъну. Думу бализ Мефи-Бошет кІури гъахъну.)

⁵ Гъаци, Беэротдиан вуйи Риммондин баяр Рехав ва Баана Иш-Бошетдин хуларихъна гъушнийи, ва дурар дина йигъандин гизаф мани вахтна, думу лисхъан рягъятвал йивру вахтна даахнайиган, гъафнийи. ⁶ Хуларин урнарихъ дяхин кюдюбхюрайи гъараваш-дишагъли, бизар духъну, даахнайи, ва чвйир Рехав ва Баана агъю даршлуганси ктучІвнийи. ⁷ Дурар хуларихъ Иш-Бошет чан ахру хулаъ ахникк дахънайиган учІвнийи. Йивну ва думу дукІну, дугъан кІул алдабтІну, Риммондин баяр, кІула чпихъди гъадабгъну, дурар

* ⁴²⁻³ Гъийин йигъазкъан: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

ярхи йишвди ярдан дерейин рякьюъди гьушнийи.

⁸ Дурари Иш-Бошетдин кІул Давуддихъна Хеврундиз гьабхнийи ва паччагьдиз гьапнийи:

– Магъа Иш-Бошетдин, Саулин балин, уву уъм-рихъ мягърум апІуз чалашмиш гьахъи яв душмнин, кІул. Гъи РАББИЙИ Саулилан ва дугъан наслилан йиз агъа вуйи паччагьдихъанди кьисас алдабгъну.

⁹ Давудди Рехавдиз ва дугъан чве Баанайиз, Беэ-ротдиан вуйи Риммондин баяриз, жаваб тувнийи:

– Узу бедбахтваликкан ккадау РАББИЙИИНДИ ху апІурза, ¹⁰ сар адмийи, ужуб хабар гьабхунза кІу-ру фикир апІури, узуз гьапиган: «Саул гьакІну», узу думу Циклагдиъ гьидисунза ва аъжалин хлиз тувунза. Магъа дугъан хабрихъ дугъаз узу туву пешкеш! ¹¹ Хъа гьамус, гьачагъари тахсир ктру адми чан хусуси хулаъ ва чан хусуси ахникк йивну дукІнайиган, узу дугъан ифи учвлан алдабгьидаринхъа ва жил учвхъан азад апІидаринхъа!

¹² Давудди чан адмийириз амур гьапІнийи, ва дурари Риммондин баяр йивну гьакІнийи. Давуддин адмийири дурарин хилар ктатІнийи, ликар ккадатІ-нийи ва жандкар Хеврундин дагрин багахъ дариан гьизигнийи. Хъасин дурари Иш-Бошетдин кІул гьа-дабгънийи ва Хеврундиъ Авнерин майит айи гьомбет-диъ кивнийи.

Давуд вари Израилин паччагь шулу

5 ¹ Израилин вари тухмар Хеврундиз Давуддихъна гьафнийи ва гьапнийи:

– Учү – яв йикк ва ифи. ² Улихьдира кмиди, Саул ихъ паччагь вуйиган, израилар дявдиз уву гьахуйва. РАББИЙИ увуз гьапну: «Уву Йиз халкъ, Израил уър-хидива ва уву Израилин гьюкумдар хьидива».

³ Израилин вари гьюрматлу яшлууйр Хеврундиз Давуд паччагьдихьна гьафиган, дугьу дурарихьди Хеврундиъ РАББИЙИН улихь йикърар гьийитлу, ва дурари Давуддикан Израилин паччагь хьувалин ччим ктату.

⁴ Учв паччагь гьахьиган, Давуддин сумчлур йис яш вуйи, ва дугьу ягчлур йисан паччагьвал гьапнийи.

⁵ Хеврундиъ дугьу Ягьудайин ургуд йисан ва йирхьуб вазли паччагьвал гьапну, хъа Ерусалимдиъ вари Израилин ва Ягьудайин дугьу сумчлурна шубуд йисан паччагьвал гьапну.

Давудди Ерусалим бисуру

⁶ Чан адмийирра хъади паччагь Ерусалимдиина душваъ яшамиш шулайи евусеяриз къаршуди гьушни-йи:

Евусеяри Давуддиз гьапнийи:

– Уву мушваъ учлвидарва; уву гьятта бюркьюдарира ва ликударира кьяляхь хьтлурккиди.

Дурари фикир гьапнийи: «Давуддихьан мушваъ учлвуз хьибдар». ⁷ Амма Давудди Сион гъала гьибиснийи, гьамус дидиз Давуддин Шагьур клур. ⁸ Думу йигъан Давудди гьапну:

– Гьит Давуддин рюгь даккни гьадму «ликударихьна ва бюркьюдарихьна» евусеяриз йиврур гьарсар шид дизигнайи туннеликкан ккудучлври.

Ари гьаддиз клур: «Бюркьюр ва ликур гъалайиъ учлвидар».

⁹ Давуд гъалайиъ биналамиш гьахьнийи, ва дидиз Давуддин Шагьур пуз хьюгънийи. Дугьу гъала гургутум мягькам гьапнийи. ¹⁰ Давуд хъана гужли шулайи, гъаз гъапиш дугьахьди РАББИ Заварин Кьуватарин Ахьюр, хъайи.

¹¹ Хирамди, Тирдин паччагьди, Давуддихъна вакилар, кедр гъарин хамхрар, хъа гъацира харатчйир ва гъвандин устйир гъаънийи, дурари Давуддиз гъала тикмиш гъапІнийи. ¹² РАББИЙИ учв Израилин паччагьди тасдикъ ва думу паччагьлугъ Израилин, РАББИЙИН халкъ бадали за апІувалин Давуд гъавриъ ахънийи.

Давуддин жара баяр

¹³ Хеврундиан удучІвну, Давудди чаз хъана ашнйир гъадагънийи, ва дугъахъ хъана баяр ва шубар гъахънийи. ¹⁴ Магъа дугъахъ душваъ гъахьи бицІидарин ччвурар: Шаммуа, Шовав, Натан, Сулейман, ¹⁵ Ивхар, Элишуа, Нефег, Яфия, ¹⁶ Элишама, Элиада ва Элифелет.

Филистимар магълуб хъувал

¹⁷ Давуд вари Израилин паччагъ хъуваликан деебхъну, вари филистимар думу агуз удучІвнийи, амма Давуд, дидкан аьгъю дубхъну, гъалайиз исина ктучІвнийи. ¹⁸ Филистимар Рефаим дерейиз гъафнийи ва душваъ ерлешмиш гъахънийи.

¹⁹ Давудди РАББИЙИХЪАН гьерхнийи:

– Узу филистимарихъди дявдиз гъягьидикІан? Дурар Уву йиз хлиз туврива?

РАББИЙИ дугъаз жаваб тувнийи:

– Гъарах, Узу филистимар яв хлиз тувдиза.

²⁰ Давуд Баал-Перацимдихъна гъушнийи ва душваъ филистимар дагъитмиш гъапІнийи. Дугъу гъапи:

– Штун селиси, РАББИЙИ йиз душмнар дагъитмиш гъапІну.

Гъаддиз думу йишваз Баал-Перацим гъапну.

²¹ Филистимари душваъ чпин бутар* дирчнайи, хъа Давудди ва дугъан адмийири дурар гъурху.

²² Филистимар хъана гъафнийи ва Рефаим дерейиъ ерлешмиш гъахънийи. ²³ Давудди РАББИЙИХЪАН гъерху ва Дугъу жаваб туву:

– Дурариин мушвхъанди маалархъан, хъа дурарин далу терефназди гъарах ва жихрин гъарарин терефнаанди дурариин алархъ. ²⁴ Увуз жихрин гъарарин кІа-кІариъ ликар алдагъурайибсиб сес гъеебхъубси, диш-лади дявдиъ архъ, гъаз гъапиш филистимарин кьушум дагъитмиш апІуз яв улихъди РАББИ гъучІвна.

²⁵ Давудди, чаз РАББИЙИ фици амур гъапІнуш, гъаци гъапІнийи. Дугъу Гивондиан Гезерихъна ря-кьюъ вари филистимар дагъитмиш гъапІнийи.

Сундух Ерусалимдиз кьяляхъ хуб

Б¹ Давудди цІийикІултІан Израилин сумчІур агъзур кас ужударсдар эскрар уч гъапІу. ² Чан уч гъапІу вари адмийирихъди думу Ягъудайин Баала шагъриан Заанурин сундух** хуз гъушу, думу сундух малайикар-херувимариин*** деънайи Заварин Къувватарин Ахъюрин ччвурнахъ хъайиб вуйи. ³ Тепейиин али Авинадавдин хулаъ айи Заанурин сундух дурари цІийи аърабайиъ дивнийи ва гъубхнийи. Уззайи ва Ахиойи, Авинадавдин баяри, Заанурин сундух айи цІийи аъра-

* ^{5:21} Бутар: Заанурси гъисаб апІури гъахъидар.

** ^{6:2} Заанурин сундух: израиларин асас гирами шейъ, гакІвликан кадапІнайи ва гъизилихъди дабалгнайи ишикІ. Дидиъ Заанури, Израилин халкъдихъди йикърар йибтІруган, Синай дагъдиин Мусайиз туву 10 табшуругъ утІурчнайи гъвандин кьюб шиб айи. Сундхин гъапгъиин гъизиликан кадаънайи хлинцар гъатІарццнайи кьюб малайик-херувим алийи.

*** ^{6:2} Малайикар-херувимар: завуъ айи хлинцар кайи чІиви шей'ар.

ба ⁴ хьапІрайи, ва Ахио сундхин улихъди гъягъюра-
йи. ⁵ Давудди ва Израилин вари тухмари РАББИЙИН
улихъ чибхъан шлубкъан шадвал апІурайи – мяъли-
йир апІуйи ва арфайиин, лирайиин, дафариин, тре-
шоткйириин ва тарелкйириин мукъмар йивуйи.

⁶ Дурар Нахондин раццахъна хъуркъиган, Уззайи,
Заанурин сундух бисбан бадали, хил гъачІабккнийи,
гъяз гъапиш аьрабайкк ккитІнайи йицарин ликар
хъахънийи. ⁷ Уззайиина РАББИЙИН хъял гъизмиш
гъабхънийи, ва Заанури душвахъ дугъяз, гъалатІ хъпаз
лигну, гъиву, ва Узза гъадушвахъ, Заанурин сундхихъ
гъакІи.

⁸ РАББИЙИН ажугълувал Уззайиина гъюваликан
Давуддиз хъял гъафнийи, ва гъийин йигъязкъан думу
йишваз Парец-Узза (Уззайиина гъизмиш хъуб) кІуру.

⁹ Думу йигъан Давуддиз РАББИЙИХЪАН гучІ
гъабхънийи, ва дугъу гъапнийи:

– Узухъна РАББИЙИН сундух фици хуз шулухъа?

¹⁰ Дугъаз РАББИЙИН сундух чахъна, Давуддин
шагъриз, хуз ккунди адайи, ва сундух Гъат шагъриан
вуйи Овед-Эдумдин хулаз гъубхнийи. ¹¹ РАББИЙИН
сундух Гъатдиан вуйи Овед-Эдумдин хулаъ шубуб
вазли гъубзнийи, ва РАББИЙИ Овед-Эдум ва дугъан
вари хуландар ужувлакк ккаънийи.

¹² Хъа паччагъ Давуддиз гъапнийи:

– РАББИЙИ Овед-Эдумдин хуландар ужувлакк
ккаъну ва вари дугъаз айиб Заанурин сундхилантина ву.

Думуган Давуд гъягъюру, ва дугъу Заанурин сун-
дух Овед-Эдумдин хул’ан Давуддин шагъриз шадва-
лиинди хуру. ¹³ РАББИЙИН сундух хурайидари йир-
хъуб гам алдагъубси, Давудди йиц ва чагъ дапІнайи
кІари гъурбан гъапІнийи. ¹⁴ Гинбин ирин улгъани*

* ^{6:14} Гинбин ирин улгъани: Заанурин гъуллугъчийи алабхъ-
рударикан саб.

гъабхънайи Давудди РАББИЙИН улихъ чан вари кьувватариинди ялхъвнар апІурайи. ¹⁵ Гъамци дугъу ва Израилин вари тухмари, шадвалин гъарйир ва якъран кІарчариан сесер апІури, РАББИЙИН сундухъ гъабхънайи.

¹⁶ РАББИЙИН сундухъ Давуддин Шагъриъ убчІвруган, Михал, Саулин риш, унчІвхъан лигурайи. РАББИЙИН улихъ ергурайи ва ялхъвнар апІурайи Давуд паччагъ гъаркъиган, дугъу думу чан кІваъ асккан гъапІу.

¹⁷ Хъа РАББИЙИН сундухъ гъабхънайи ва Давудди чаз гъязур дапІнайи чадрикк чан йишв'ин дивнийи. Давудди РАББИЙИЗ вариубгбан ва демдин гъурбнар* гъапІнийи. ¹⁸ Вариубгбан ва демдин гъурбнар апІувал ккудубкІну, дугъу халкъ Заварин Кьувватарин Ахъюрин гъюрматназ ужувлакк ккаънайи. ¹⁹ Хъасин дугъу вари халкъдиз, вари къадар израилариз – жиларизра, дишагълийиризра, – хюйкан, кишмишдикан ва хурмайикан дапІнайи са-саб лаваш тувнайи. Дидин къяляхъ вари халкъ чпин хулариз алдабгънайи.

²⁰ Чан хуландар ужувлакк ккауз Давуд хулаз къяляхъ гъафиган, Михал, Саулин риш, думу къаршуламиш апІуз удучІвнайи, ва дугъу гъапІнайи:

– Гъи Израилин паччагъ, чан гъаравашарин гъараваш дишагълийири уларикк, фуж-вуш эдебсуз адмиси, гъацІал духъну, фици тафавутлу гъахънуш!

* ^{6:17} Демдин гъурбнар: Му жюре гъурбнар Заанурихъди дюз аьлакъйир уърхюз ва Дугъахъди албагбан ва цІийикІултІан аьлакъйир хъпан шадлугъар ипІбар-ухбариинди къайд апІуз апІури гъахъну. Убккбахъан гъайванатдин тялукъ пай гъурбан апІрушв'ин убгуйи; хъа имбу пай гъурбан гъапІу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипІури гъахъну.

²¹ Давудди Михализ гъапнийи:

– Думу яв адашдин ясана дугъан тухумдиан фужуш жарарин ерина узуз гъюрмат улупу РАББИЙИН улихъ гъабхъиб вуйи. Дугъу узкан Израилин, РАББИЙИН халкъдин гъюкумдар гъапІну. Узу гъамусди-хъантинара РАББИЙИН улихъ шадвал апІидиза.

²² Йиз хусуси уларихъ узу хъана артухъ лайикъсуз ва хъана артухъ герек дарур хъидиза. Амма уву чибкан кІурайи думу гъараваш дишагълийири узуз гъюрмат апІиди.

²³ Михализ, Саулин шураз, учв йикІайизкъан би-цІидар гъахъундайи.

Давуддиз Раббийи туву гаф

7¹ Паччагъ чан гъалайиъ яшамиш хъуз хъюгъбахъан ва РАББИЙИ дугъаз чан юкъуб терефнаъ айи душмнарехъан архаинвал тувбахъан, ² Давудди Натан пайгъамбриз гъапнийи:

– Лиг, узу кедрийн гакІвликан дапІнайи гъалайиъ яшамиш шулаза, хъа Заанурин сундух Чадрикк* гъубзна.

³ Натанди паччагъдиз жаваб тувнийи:

– Гъарах ва яв кІваъ айиб вари апІин, гъаз гъапиш РАББИ увухъди хъа.

⁴ Думу йишван Натандихъна РАББИЙИН гаф дуфнади гъабхъну:

⁵ – Гъарах ва йип Йиз лукІ Давуддиз: «Гъамци кІура РАББИЙИ: Узу ади хъуз вуйи хал Узуз тикмиш

* ^{7:2} Чадур: Заанурин амриинди Муса пайгъамбри тикмиш гъапІу ибадат апІрушв. Сулейман паччагъди РАББИЙИН Хал тикмиш апІайиз, думу чадурич улихъ Заанурич гъурбар апІуйи. Анжагъ Заанурин гъуллугъчйиризтІан думу чадурич айтІ учІвуз ихтияр адайи.

апІрур уву вунахъа? ⁶ Израилар Египетдиан адау йигъхъанмина гъийин йигъаз Узу хулаъ яшамиш гъахъундарза, хъа пажнаккди ва гирами Чадриккди мина-тина гъягъюри гъахъунза. ⁷ Вари израиларихъди наан лицури гъахънушра, Узу Йиз Израилин халкъ убхъюз амур гъапІу регъбарикан саризкъан гъапни-йинхъа: „Учву Узуз кедр гъарин гакІвлин хал гъаз тикмиш гъапІундарчва?“»

⁸ Гъаци, Йиз лукІ Давуддиз йип: «Заварин Къувватарин Ахъюри гъамци кІура: уву чІурариф марччариз лигурайиган ва хъайивал апІурайиган, уву Израилин Йиз халкъдин гъюкумдар хъпан бадали, гъадагъний-заву. ⁹ Уву наана гъягъюрушра, Узу увухъди хъайза ва яв улихъ вари яв душмнар дагъитмиш гъапІнийза. Яв ччвур Узу жилин машгъур адмийирин ччвурариз ухшар апІидиза. ¹⁰ Йиз халкъдиз, Израилиз, Узу йишв ккабалгидиза ва думу чан хал ади хъуз ва сарун сарира думу инжик дарапІуз биналамиш апІидиза. Муганайизси, Йиз халкъдиин, Израилин, ¹¹ Узу судйир деркку вахтнаси, намуссузари сарун дидиз истисмар апІидар. Узу гъацира увуз яв вари душмнарехъан архаинвал тувидиза.

РАББИЙИ увуз мялум апІураки, Чав яв хал тасдикъ апІиди. ¹² Яв йигъар ккудуркІиган ва уву яв архйирихъди фаракъат гъахъиган, Узу тахтнийн яв наслиан вуйир дерккидиза ва дугъан паччагълугъ мяюгъкам апІидиза. ¹³ Дугъу Йиз ччвурназ хал тикмиш апІиди, ва Узу дугъан паччагълугъдин тахт гъаргандиз мяюгъкам апІидиза. ¹⁴ Узу дугъаз Адаш хъидиза, ва думу Узуз бай хъиди. Дугъу гунагъ шлуб гъапІиган, Узу дугъаз, адашди бализ маргълихъди йивруганси, жаза тувдиза. ¹⁵ Амма Узу думу Йиз рягъимдиккан, уву бадали ярхла гъапІу Саул рягъимдиккан ккадаѳганси, ккадаидарза. ¹⁶ Яв тухум ва яв паччагълугъ Йиз улихъ

гъаргандиз мюгъкамдар хьиди; яв тахт гъаргандиз мюгъкам апИдиза».

¹⁷ Натанди Давуддиз му ачухъвалин вари гафар ктитнийи.

Давуддин дюаь

¹⁸ Думуган Давуд паччагъ учІву, РАББИЙИН улихъ деу, ва дугъу гъапи:

– Уву узу гъамкъан за апІуз фуж ву узу ва фу ву йиз тухум, Агъа вуйи я РАББИ? ¹⁹ Яв улариъ думу цІиб вуйиганси, я Заанур, Уву Яв лукІран тухмин геле-жегдиканра ктибтунва. Магъа инсандин гъакънаан яв гъайгъушин, Агъа вуйи я РАББИ.

²⁰ Давуддихъан Увуз сарун фу пуз шулу? Увуз Яв лукІ аьгъавуз аьхир, Агъа вуйи я РАББИ! ²¹ Яв гаф гъакъ хъпан бадали ва Яв хушниинди Уву му зурба ляхин гъапІунва ва думу Яв лукІраз улупунва.

²² Уву фукъан машгъур дарна, Агъа вуйи я РАББИ! Увуз барабар вуйир адар ва увугІан жара Заанур адар. Учуз ич ибариинди гъеебхъубди варибди гъаци вуйивал субут апІура. ²³ Ва фуж ву жилиин ялгъуз чахъна, думу азад апІбан ва Чан халкъ апІбан бадали, Заанур гъю-ри гъахъи Яв халкъдиз, Израилиз, барабар? Варидиз Яв ччвур аьгъю хъпан бадали, Уву Египетдиан Яв халкъ адаьбиинди ва дидин улгъан жара халкъар ва дурарин бутар утІурккбиинди зурба ва гучІ ккапІру ляхнар гъапІунва. ²⁴ Уву Израиликан гъаргандиз Яв хусуси халкъ гъапІунва, ва Уву, я РАББИ, дидин Заанур гъахъунва.

²⁵ Ва гъамус, я РАББИ, я Заанур, гъит Уву Яв лукІран ва дугъан тухумдин гъакънаан туву гаф гъаргандиз тасдикъ ибшри, ва Уву гаф тувганси апІин. ²⁶ Гъит Яв ччвур даимайиз заан ибшри, инсанари кІу-руганси: «Заварин Къувватарин Аьхюр – Израилин

зиин Заанур!» ва Яв лукІ Давуддин тухум Яв улихъ тасдикъ ибшри.

²⁷ Я Заварин Къувватарин Аьхюр, Израилин Заанур, Уву Яв лукІраз, «Узу увуз тухум ккабалгидиза» дупну, думу ашкар гьапІунва. Гьаддиз Яв лукІ Увуз гьаму доаь апІуз кІубан гьахьну. ²⁸ Я РАББИ, Уву Заанур вува! Яв гафар гьякъ ву, Уву яв лукІраз гьаму уж'вал апІуз гаф тувунва. ²⁹ Гьит Увуз Яв лукІран тухумдиз, думу гьаргандиз Яв улихъ хьпан бадали, уж'вал апІуз хуш ибшри. Дици Уву, РАББИИИ, Заанури, гьаци гьапунва, ва Яв лукІран тухум гьаргандиз Яв уж'валикан уж'валикк ибшри!

Давуддин гьалибвалар

8¹ Саб къадар вахтналан Давудди филистимар дагьитмиш гьапІнийи, дурар мютІюгъ гьапІнийи ва филистимарихьан Метег-Гаама тадабгьнийи.

² Гьацира Давудди муавар дагьитмиш гьапІнийи. Дугъу дурар жилиин дахъуз гьитнийи ва тІурнихъди гьеерцнийи. Гьарсаб кьуб тІурниндар йивну гьакІнийи, хьа шубубпи тІурниндар чІивиди гьитнийи. Муавитар Давуддиз гьаци мютІюгъ гьахьнийи, ва дурари дугъаз харж тувуз хьюгьнийи.

³ Гьацира Давудди Ададезер, Рехувдин бай, Цувайин паччагъ, думу Евфрат нирихъ чан гьюкум цІийи алапІуз гьягьюрайиган, дагьитмиш гьапнийи. ⁴ Давудди агъзурна ургудварж атлу ва къад агъзур пияда эскер гьидиснийи. Дугъу дявдин аьрабйирикк ккайи вари гьяйвнарин ликарин кьуру датар хьтатІнийи, дурарикан анжагъ варж фургьникк ккитІру гьяйван гьитнийи.

⁵ Ададезериз, Цувайин паччагьдиз, кюмекназ Дамаскдин арамар гьафиган, Давудди дурарикан къанна

къюд агъзур кас талаф гъапІнийи. ⁶ Дугъу дамаск-дин арамарин паччагълугъдиъ чан терефнаан ахюдар дерккнийи, ва арамар дугъаз табигъ гъахънийи, ва арамари дугъаз харж тувуйи. РАББИЙИ Давуддиз, думу наана гъушишра, гъалибвал тувуйи. ⁷ Давудди Ададезерин гъуллугънаъ айидарин гъизилин гъалхнар гъидиснийи ва дураар Ерусалимдиз гъахънийи. ⁸ Хъа Ададезерин хликк кади гъахъи Тевах ва Беротай шагърариан Давудди лапра гизаф кемшир гъибиснийи.

⁹ Тойиз, Хаматдин паччагъдиз, Давудди Ададезерин вари къушум дагъитмиш апІбакан гъеобхыган, ¹⁰ дугъу Давуд паччагъдихъна чан бай Юрам дугъаз салам тувуз ва думу чав дяви гъабхури гъахъи Ададезерин гъалибвалихъди мубарак апІуз гъаънийи. Юрамди чахъди арснан, гъизилин ва кемшрин шей'ар гъахънийи.

¹¹ Давуд паччагъди гъаму шей'арра чав мютІюгъ гъапІу вари халкъарихъан — ¹² эдумарихъан ва муаварихъан, амалекарихъан, аммунарихъан, филистимарихъан — гъибису арснахъди ва гъизилихъди сатІиди РАББИЙИЗ бахш гъапІнийи. Гъацира дугъу Ададезерихъан, Цувайин паччагъдихъан, Рехувдин балхъан, гъибису хюрчра бахш гъапІнийи.

¹³ Давуд Къилан дерейиъ йицІимиржид агъзур эдумжви йивну йикІбахъан адлу гъахънийи. ¹⁴ Дугъу вари Эдумдиъ чан терефнаан ахюдар дерккнийи, ва вари эдумитар дугъаз табигъ гъахънийи. РАББИЙИ Давуддиз, думу наана гъушишра, гъалибвал тувуйи.

Давуддин гъуллугънаъ айидар

¹⁵ Давудди, чан вари халкъдин диван апІури, вари Израилин дугъривалиинди паччагъвал гъапІну. ¹⁶ Юав, Церуяин бай, къушмин ахюр вуйи;

Югъушафат, Ахилуддин бай, тарих бикІрур вуйи; ¹⁷ Цадук, Ахитувдин бай, ва Ахимелех, Авиатарин бай, Заанурин гьуллугъчйир вуйи; Серая бикІрур вуйи; ¹⁸ Беная, Югъудайин бай, керетарин ва пелетарин* кІул'ин алийи; хъа Давуддин баяр Заанурин гьуллугъчйир вуйи.

Мефи-Бошетдихъна вуйи Давуддин уж'вал

9¹ Давудди гьерху:
– Саулин тухумдикан фужкІа чИвиди гьузнайин? Юнатандихъна вуйи гьюрматназ лигну, дугъаз уж'вал апІуз ккундузуз.

² Саулин тухумдихъ Цива ччвур али сар гъараваш хъади гъахънийи. Дугъаз Давуддихъна дих апІуру, ва паччагъди дугъхъан гьерху:

– Уву Цива вуна?

– Яв гьуллугънаъ хъуз шад вуза, – жаваб туву дугъу.

³ Паччагъди гьерху:

– Саулин тухумдиъ фужкІа чИвир имийин? Заанурин гьюрматназ дугъаз уж'вал апІуз ккундузуз.

Цивайи паччагъдиз жаваб туву:

– Гъеле Юнатандин бай ими. Думу кьубиб ликара ликур ву.

⁴ – Думу наан а? – гьерху паччагъди.

Цивайи жаваб туву:

– Думу Ло-Девариъ Аммилин бай Махирин хулаъ а.

⁵ Давуд паччагъди Ло-Девариан Махирин, Аммилин балин, хул'ан думу хуз гъау.

* ^{8:18} Керетар ва пелетар: му халкъарикан вуйидари паччагъ урхъуйи. Керетар Крит кьураматдилан хъуз мумкин ву.

⁶ Мефи-Бошет, Юнатандин бай, Саулин худул, Давуддихъна гъафиган, дугъу паччагъдиз, ахъю гъюрматнан лишан вуди, икрам гъапІнийи. Давудди кІуру:

– Мефи-Бошет!

– Узу яв гъараваш вуза, – жаваб туву дугъу.

⁷ – ГучІ мапІан, – кІуру дугъаз Давудди, – гъаз гъапиш яв адаш Юнатандин гъюрматназ узу увуз мажбур вуди уж’вал апІидиза. Узу увухъна яв аба Саулин вуди гъабхъи вари жил къяляхъ апІидиза, ва уву гъарган йиз суфрайихъ уъл ипІидива.

⁸ Мефи-Бошетди икрам гъапІу ва гъапи:

– Гъамциб дубкІнайи хуйиз уву фикир тувуз фуж ву узу, фуж ву яв гъараваш?

⁹ Паччагъди Саулин гъараваш Цивайиз дих гъапІу ва дугъаз гъапи:

– Яв агъайин худлиз Саулихъ ва дугъан тухумдихъ хъади гъабхъиб вари тувунза. ¹⁰ Уву яв баярихъди ва гъаравашарихъди, яв агъайин худлиз ипІруб ади хъпан бадали, дугъаз жил тартиб апІуз ва бегъер уч апІуз буржлу вува. Хъа Мефи-Бошетди, яв агъайин худли, гъарган йиз суфрайихъ уъл ипІиди.

(Цивайихъ йицІихъур бай ва къар гъараваш хъайи.)

¹¹ Цивайи паччагъдиз гъапи:

– Йиз агъа вуйи паччагъди чан гъаравашдиз амур гъапІуб вари яв гъаравашди тамам апІиди.

Ва Мефи-Бошетди, паччагъдин балиси, Давуддин суфрайихъ уъл ипІури гъахъну.

¹² Мефи-Бошетдиз Миха ччвур али бицІи бай ади гъахъну. Цивайин хулаъ айидар вари Мефи-Бошетдин гъаравашар вуди гъахъну. ¹³ Мефи-Бошет Ерусалимдиъ яшамиш шули гъахъну, гъаз гъапиш дугъу гъарган паччагъдин суфрайихъ уъл ипІуйи. Думу кьюбиб ликара ликур вуйи.

Аммунариин ва арамарин гъалибвал

10¹ Саб къадар вахт гъябгъбахъан аммунарин паччагъ кечмиш шулу, дугъан ерина паччагъ дугъан бай Ханун шулу. ² Давудди фикир гъапу: «Узу Ханундиз, Нахашдин бализ, узуз дугъан адашди гьюрмат апури гъашиси, гьюрмат апидиса».

Ва Давудди Ханундихъна, дугъан адаш кечмиш хъпан теклиф капбан бадали, чан гъаравашар гъаъни-йи. Давуддин адмийир аммунарин жилариина гъафиган, ³ аммунарин регъбарари чпин агъа Ханундиз кпуру:

– Давудди гъаму адмийир увухъна яв адашдин гьюрматназ теклифар кауз гъаъна кпуру фикир апу-рашалва яраб? Давудди дурар увухъна шагъриз лигуз, думу ахтармиш апуз ва хъасин шагъур дабгъуз гъаънайидар даринхъа?

⁴ Ханунди Давуддин адмийир гъидиснийи, дурарин мужрийир гъацI машнаккан ккадаънийи ва, дурарин палтар гъацIаз, юкъвнахъна, ккадатпу, дурар къяляхъ гъаънийи.

⁵ Дидин гъякънаан Давуддиз ктибтиган, дугъу дурарин улихъна адмийир гъаънийи, гъаз гъапиш дурар яманди биябур дапнаи. Паччагъди гъапнийи:

– Ичв мужрийир ярхи хъайизкъан Ерихондиъ гъузай, хъасин къяляхъ гъачай.

⁶ Давуддиз чиб дяркънукъан даккнидар хъувалин гъавриъ гъахыган, аммунари Арам-Бет-Рехувдиан ва Арам-Цувдиан къад агъзур пияда эскер, хъа гъацира агъзур адми хъади Маахдин паччагъ ва хъана йицIикъюд агъзур адми Тувдиан чпихъанди дяви апуз пулихъ гъидиснийи.

⁷ Дидкан гъеебхыган, Давудди, вари ужударсдар къушмарра хъади, Юав дурарихъди дяви апуз

гъаънийи. ⁸ Аммунар удучІвнийи ва шагърин урнарин улихъ дяви апІру къайдайиинди ерлешмиш гъахънийи, хъа Цувдиан ва Рехувдиан вуйи арамарна Тувдиан ва Маахдиан вуйи адмийир жаради ачухъ чуолиъ дийигънийи.

⁹ Чаз улгъандира, кьалхъяндира дяви апІуб алабхърувал гъябкъиган, Юавди Израилин ужударсдар эскрар гъядягънийи ва дурар арамариз къаршуди дерккнийи.

¹⁰ Имбу адмийир дугъу чан чве Авишайин хликкна тувнийи, ва Авишайи дурар аммунариз къаршуди дерккнийи. ¹¹ Юавди гъапнийи:

– Эгер арамари узу ккагъуз хъюгъиш, уву узуз кюмекназ гъидива, хъа аммунари уву ккагъуз хъюгъиш, узу увуз кюмекназ гъидиза.

¹² Къягъял йихъ! Ихъ халкъдихъанди ва ихъ Заанурин шагърарихъанди дирбашди дяви апІидихъа, гъит РАББИЙИ Чаз ккуниганси апІри!

¹³ Гъаму гафар апІбахъан Юав чан эскрар хъади арамарихъди дявдиъ учІву, ва арамар дугъан улгъан гъергуз хъюгъю. ¹⁴ Аммунариз арамарар гъерграйивал гъябкъиган, дурарра Авишайихъан гъергуз хъюгъю ва шагъриз къяляхъ гъизигу. Хъа Юав арамарихъди дявдиан къяляхъ хътарку ва Ерусалимдиз гъафи.

¹⁵ Чиб израилари дагъитмиш гъапІуб дябкъну, арамар вари уч гъахънийи. ¹⁶ Ададезери Евфрат нирин тму терефнаъ яшамиш шулайи арамариз дих апІуз гъаънийи. Дурар Хеламдиз Ададезерин къушмин ахъюр Шовах кІули ади гъафнийи.

¹⁷ Дидин гъякънаан Давуддиз хабар дебккиган, дугъу вари Израил уч гъапІнийи, думу Ярдан ниркан ктучІвнийи ва Хеламдихъна гъафнийи. Арамар, Давуд къаршуламиш апІбан бадали, дявдин къайдайиинди ерлешмиш гъахънийи ва дугъахъди дявдиъ учІвнийи.

¹⁸ Амма дурар Израилихъан гьергу, ва Давудди дурарикан ургудварж аьрабйириъ айидар ва ягъчIвур агъзур атлуйир тIанкъ гъапIу. Гъацира дугъу Шовахдиз, дурарин къушмин аьхюриз, гъиву, думу йикIуру.
¹⁹ Израили чиб дагъитмиш апIувал дябкъну, Ададезерин хликк ккайи вари паччгъари израиларихъди мясляат гъийибтIу, ва дурариз мютIюгъ гъахьи.

Дидхъантина аммунариз кюмек апIуз арамариз гучIури гъабхъну.

Давуд ва Батшева

11 ¹ Хьадукра, вари паччгъар дявдиз гъягъруган, Давудди Юав, къушмин вари аьхюдар ва вари израил къушум хъади, дявдиз гъау, ва дурари аммунар дагъитмиш гъапIу ва дурарин кIулин шагъур Равва къялаъ тIапIу. Хъа Давуд Ерусалимдиъ гъузнайи.

² Саб ражну хябяхъган, ахниккан гъудужвну, Давуд чан гъалайин гъваин лицури шулу. Гъваълан дугъаз чан жан жибкIурайи дишагъли рякъюру. Дишагъли гизаф уччвур вуйи, ³ ва Давудди, думу фуж вуш, аьгъю апIуз гъаьнийи. Гъаури кIуру:

– Думу Батшева, Элиамдин риш ва хеттжви Урияйин хпир, ву.

⁴ Думуган Давудди Батшева хъади гъюз адмийир гъау. Думу дугъахъна хъади гъафнийи, ва Давуд думу дишагълийихъди дахънийи. (Думу палтарикан хъубхъан гъаци марцц духъну имийи.) Хъасин дишагъли чпин хулаз къяляхъ хътаркнийи. ⁵ Думу дишагъли гъагъдиъ шулу, ва дугъу Давуддиз пуз гъаьнийи:

– Узу гъагъдиъ аза.

⁶ Думуган Давудди Юавдиз амур хътапIнийи:

– Узухъна хеттжви Урия гъаъ.

Юавди думу Давуддихъна гъаънийи. ⁷ Урия чахъна гъафиган, Давудди Юавдикан, эскрарикан ва дявдин гидишатдикан гьерхбар гъапІнийи. ⁸ Хъасин Давудди Урияйиз гъапнийи:

– Ичв хулаз гъарах ва рягъятвал гъадабгъ.

Урия паччагъдин гъалайиан удучІвур, хъа дугъан къяляхъди гъаравашди паччагъдин пешкеш хуру. ⁹ Амма Урия чан агъайин вари гъаравашарихъди сатІиди гъалайиъ учІврешвахъ ахуз дахънийи ва чан хулаз гъушундайи. ¹⁰ Давуддиз «Урия хулаз гъушундар» гъапиган, дугъу Урияйиз кІуру:

– Уву рякъюъди дуфнайир дарнахъа? Гъаз хулаз гъушундарва?

¹¹ Урияйи Давуддиз кІуру:

– РАББИЙИИ сундух, Израил ва Ягъуда чадра-рикк кка, хъа йиз агъа Юав ва йиз агъайин вари ад-мийир ачухъ хутІлиъ а. Узхъан ипІбан, убхъбан ва йиз хпирихъди дахъбан бадали хулаз гъягъюз фици шулу-хъа? Яв уъмриинди ху апІурза: узу дициб апІидарза!

¹² Думуган Давудди дугъаз кІуру:

– Гъира гъамушвахъ гъуз, хъа закур уву къяляхъ гъаъдиза.

Урия думу йигъанра ва хъайигъанра Ерусалимдиъ гъузнийи.

¹³ Давуддин теклифниинди дугъу паччагъдихъди ипІури ва убхъури гъахъну, ва Давудди думу бегъемди пиян апІуру. Амма хябяхъган, чан агъайин гъаравашарихъди чан ахникк дахъбан бадали, Урия удучІвур; амма думу хулаз гъушундайи.

¹⁴ ГъачІнинган Давудди Юавдиз кагъаз гъибикІни-йи ва думу Урияйихъди хътапІнийи. ¹⁵ Кагъзиъ ди-бикІнади гъабхъну: «Наан варитІан гъизгъин женг шулуш, гъадушвахъ Урия деркк ва, думу йикІбан ба-дали, дугъхъан къяляхъ зигай».

¹⁶ Юавди шагъур къялаъ апІиган, дугъу Урия наан, чаз аьгъюбдиинди, шагъур уьбхюрай гужлидарсдар эскрар хъаш, гьадушвахъ дерккру. ¹⁷ Шагъристнар шагъриан удучІвиган ва Юавдихъди дявдиъ учІвиган, Давуддин къушмиан бязи эскрар женгнаъ йикІуру; хеттжви Урияра йивну йикІуру. ¹⁸ Юавди, Давуддиз дявдикан хъайи-хъайибси хабар дебккбан бадали, ¹⁹ фу дупну ккундуш, чархачийиз улупуру:

— Уву паччагъдиз дявдикан гьаму хабрар ктитувал ккудубкІиган, ²⁰ паччагъдик хъял кубчІвуз, ва дугъу увхъан гьерхуз мумкин ву: «Дяви апІуз учву шагъриз думукъан багахъ гъаз гъахъунчва? Цаларилан дурари чІимрар йивруб учвуз аьгъдайинчвузхъа? ²¹ Авимелех, Ерубаалин бай, шли йивну гъакІнийи? Цаллан дугъ’инди рягъарин швур ипур дишагъли дайин, ва думу Тевецдиъ гъакІундайин? Учву цализ дицикъан багахъ гъаз гъахъунчва?» Эгер увхъан гъаци гьерхиш, дугъаз йип: «Хъа гъацира яв гъараваш хеттжви Урияра гъакІну».

²² Чархачи рякъюъ учІву, ва дугъу, хъуркыган, Юавди гъапиб вари Давуддикна кІуру. ²³ Чархачийи Давуддиз гъапнийи:

— Думу адмийир уч’ин алархънийи ва ачухъ хутІлиз удучІвнийи, амма учу дурар шагърин урнарихъна къяляхъ хъуржнийча. ²⁴ ЧІимрар хъайидари яв гъаравашариз цаллан йивуйи, ва паччагъдин гъаравашарикан бязидар гъакІнийи. Яв гъараваш Урияра гъакІну.

²⁵ Давудди чархачийиз кІуру:

— Юавдиз гъамци йип: «Гъит му ляхни уву пашман дарапІри; тури гагъ сариз, гагъ тмурузиз йивуру. Шагъриз къаршуди къуватар уч апІин ва думу рабгъ». Юавдик рюгъ капІбан бадали, гъаци йип.

²⁶ Урияйин хпириз чан жилир йикІуваликан гъеебхыган, дугъу жилирихъ ишлар гъапІнийи. ²⁷ Яс уьбхбан вахт улдубчІвиган, Давудди Батшева чаз хпирди

хуз гъаьнийи, думу дугъан хпир гъахънийи, ва Батшевайи паччагъдиз бай гъахънийи. Амма Давудди гъапІу ляхин РАББИЙИЗ кьабул шлуб дайи.

Натан пайгъамбри Давуд тІанкъид апІуру

12¹ РАББИЙИ Давуддихъна Натан гъау. Думу дугъахъна гъафи ва гъапи:

– Саб шагъриъ кьюр адми ади гъахъну, сар – девлетлур, сар – касибур.² Девлетлуйиз лап гизаф чарвйир ва малар ади гъахъну,³ хъа касибриз, чав масу гъадабгъу саб биціи марччІан савайи, фукІа ади гъабхъундар. Дугъу дидин гъайгъу зигури гъахъну, ва думу дугъан биціидарихъди сатІиди ахъю апІуру. Чарвайи дугъан зах’ан ипІури, дугъан гъабраан шид убхъури, ва думу гъятта дугъан багахъ дабхъну абхури гъабхъну. Думу касибриз шурак гъисаб вуйи.

⁴ Девлетлуйихъна юлчи гъюру, хъа девлетлуйиз чахъна дуфнайи юлчийиз хураг гъязур апІуз чан чарвйиригъан ва маларигъан фукІа гъядябгъюз гъайиф шулу. Дидин ерина дугъу касибрин биціи марчч бисуру ва дидкан чахъна дуфнайи юлчийиз хураг гъязур апІуру.

⁵ Давуддиз думу касдикан гизаф яманди хъял гъюру, ва дугъу Натандиз кІуру:

– РАББИЙИИНДИ ху апІурза: думу ляхин гъапІу адми аьжализ лайикъ ву!⁶ Дугъу биціи марччлихъ юкъубди кьимат тувну ккунду, гъаз гъапиш дугъу думу ляхин жарарин язухъвал адарди гъапІну.

⁷ Думуган Натанди Давуддиз гъапи:

– Думу адми уву вува! РАББИЙИ, Израилин Заанури, фу кІураш, магъа: «Узу увкан Израилин паччагъ вуди ччим ктатунза ва уву Саулихъан кьутармиш гъапІунза.⁸ Узу увуз яв агъайин тухум ва яв хабаз яв агъайин хпар тувунза. Узу увуз Израилин ва Ягъудайин

насил тувунза. Ва гъамрар вари лапра цѳиб вуйиш, Узу увуз хъана артухъди тувидийза. ⁹ Хъа уву РАББИЙИН гаф Дугъан уларики писвал апѳиинди гъаз ликрикк ккивунва? Уву хетгъви Урия туриккна гъаунва ва дугъан хпир увуз хпирди гъадагъунва. Уву думу аммунарин турихъди йивну гъаѳунва. ¹⁰ Гъаддиз яв тухумдилан тур кам хъибдар, гъаз гъапиш уву Узу гъаспикк ккаундарва ва увуз хпирди хетгъви Урияйн хпир гъадагъунва».

¹¹ Гъамци кѳура РАББИЙИ: «Узу ув'ин яв тухумдиан бала алаѳидиза. Яв уларики Узу яв хпар гъадагъидиза ва жарариз тувидиза, ва думу яв хпарихъди дидкан варидиз агъю шлуганси даахну дахъди. ¹² Уву думу ляхин жиниди гъаѳунва, хъа Узу думу ляхин вари Израилин улихъ ва дидкан варидиз агъю шлуганси апѳидиза».

¹³ Ва Давудди Натандиз гъапи:

– Узу РАББИЙИЗ къаршу гунагъ гъаѳунза.

Натанди жаваб туву:

– Ва РАББИЙИ яв думу гунагъдилан хил алдабгъну. Уву йикѳидарву. ¹⁴ Амма, думу ляхин даѳѳну, уву РАББИ асуллагъ гъаспикк ккадрувал улупунва, гъаддиз увуз гъахъи бай кечмиш хъиди.

Давуддин балин аьжал

¹⁵ Дидин къяляхъ Натан чан хулаз гъушну. Давуддиз Урияйн хпири гъахи биѳириз РАББИЙИ гъиву, ва думу ицѳру гъахънийи. ¹⁶ Давуд биѳиригъякънаан Заануриз ккарагънийи. Паччагъди ушвар дисуйи ва йишвар чан хулаз жилиин дахъну адауйи. ¹⁷ Дугъан тухмин гъюрматлу яшлууйр, думу жилилан за апѳуз чарйир апѳури, дугъан багахъ дийигъуйи, амма думу дурарихъ хъпехъурдаи, ва дугъу дурарихъди саб жюрейинра хураг ипѳурдаи.

¹⁸ Ургудпи йигъан бицІир кечмиш гъахъну. Давуддин гъаравашариз бицІир кечмиш хъуваликан дугъакна пуз гучІуйи, гъаз гъапиш дурари фикир апІуйи: «БицІир гъеле чІивиди имиди, ухъу Давуддихъди гафар апІуйхъа, амма думу ухъухъ хъпехъурдайи. БицІир кечмиш хъуваликан дугъаз фици пидихъа? Дугъу чав чаз фу-вуш апІуз мумкин ву».

¹⁹ Давуддиз чан гъаравашари кушкушар апІурайивал гъябкънийи, ва бицІир кечмиш хъувалин думу гъавриъ ахънийи.

– Кечмиш гъахънийин бицІир? – гъерху дугъу.

– Ав, – жаваб туву дурари, – кечмиш гъахъну.

²⁰ Думуган Давуд жилилан гъудужвнийи. ДижикІ-ну, ищи ниъ хъайи ччимар кадатну ва палтар гъюдохну, думу РАББИЙИН Хулаз гъушу, дугъу ибадат гъапІу. Хъасин думу чан хулаз гъафи, ва дугъан амриинди дугъаз хураг гъиву, ва дугъу хураг гъипІу.

²¹ Гъаравашари паччагъдихъан гъерхнийи:

– Уву мици гъаз апІурава? БицІир чІивиди имиди, уву ушвар дисуйва ва ишуйва; гъамус бицІир кечмиш духъна, хъа уву гъудужвунва ва хураг ипІурава!

²² Дугъу жаваб тувнийи:

– БицІир чІивиди имиди, узу ушвар дисуйза ва ишуйза. Узу фикир апІуйза: «Шлиз агъя? Белки, РАББИ узухъна рягъимлу шул, ва бицІир чІивиди гъузур». ²³ Хъа гъамус думу кечмиш духъна, хъа узу ушвар гъаз дисурухъа? Узхъан думу къяляхъ апІуз шулинхъа? Узу дугъахъна гъягъиди, хъа думу узухъна къяляхъ гъидар.

Сулейман бабкан хъувал

²⁴ Хъасин Давудди чан хпир Батшева ккаарцнийи, дугъахъна гъушнийи ва дугъахъди дахънийи. Дугъак

бицИр киршнийи, ва дугъу бицИр гъахнийи. Давудди дугъ'ин Сулейман ччвур иливнийи. РАББИЙИЗ думу ккун гъахнийи, ²⁵ ва Дугъу пайгъамбар Натан РАББИЙИН амриинди паччагъди дугъ'ин Едидия (РАББИЙИЗ кьабулди вуйир) ччвур иливуз гъаьнийи.

Давудди Равва гъадабгъувал

²⁶ Гъадму вахтна Юавди аммунарин меркез Раввайиз къаршуди дяви гъабхурайи ва дурарин паччагъдин гъала айи шагъур гъадабгънийи. ²⁷ Юавди Давуддихъна гъамциб хабар хъади хабарчйир гъаьнийи:

– Узу Раввайихъди дяви гъапIунза ва дидин штун тадарук гъибисунза. ²⁸ Гъаци, имбу эскрар уч апIин, шагъур къялаъ апI ва думу бис. Дархъиш, узу думу бисурза, ва думу бисувал йиз ччвурнахъ хъибди.

²⁹ Давудди вари кьушум уч гъапIнийи, думу Раввайиина гъушнийи, дяви дапIну, думу гъибиснийи. ³⁰ Давудди дурарин паччагъдин кIуллан гъизилин таж алдабгънийи, таждиъ саб талант* гъагъ айи ва думу багъалу гъванарихъди дабалгнайи, ва Давудди думу чан кIул'ин улубкIнийи. Гъацира дугъу шагъриъ зурба хюрч гъибиснийи. ³¹ Дугъу душваъ айи агъалйир адаьнийи, дурар дурхнарихъди, рукъан газйирихъди ва екIварихъди лихуз, хъа гъацира кирпичар гъазур апIуз мажбур гъапIнийи. Дугъу аммунарин вари шагърариъ гъациб ляхин гъапIнийи. Дидхъан Давуд чан вари кьушмихъди Ерусалимдиз къяляхъ гъафнийи.

Тамариз аьр тувувал

13¹ Саб къадар вахтналан Давуддин бай Амнондин Тамар кIуру гюзел шур'ин, Давуддин бай

* ^{12:30} Саб талант: тахминан 34 килограмм.

Авессаломдин чучч'ин, юкІв улубкьуру. ² Амнонди гъаци аьзаб зигуйики, чан дархи чи Тамар себеб вуди ищру гъахнийи, гъаз гъапиш думу ришди имийи, ва Амнондиз дугъахъди фукІа апІуз даршлубси гьугъуб-жвуйи.

³ Амнондихъ Юнадав ччвур али дуст хъайи, думу Шимайин, Давуддин чвуччвун, бай вуйи. Юнадав гизаф аьмалдар вуйи. ⁴ Дугъу Амнондихъан гьерхнийи:

– Уву, паччагъдин бай, йигълан-йигъаз гъаз ипни шулава? Узукна пидарнахъа?

Амнонди дугъаз гъапнийи:

– Узуз Тамар, йиз чве Авессаломдин чи, ккун духъназуз.

⁵ – Ахникк дахъ ва уву ищкурайирси улуп, – гъапнийи Юнадавди. – Ув'ин улуркьуз яв адаш гъафиган, дугъаз йип: «Гъит йиз чи Тамар узухъна гъюри ва узуз фукІа ипІруб туври. Узуз думу рякъюри ва дугъан хилариан ипІбан бадали, гъит дугъу хураг йиз уларикик гъязур апІри».

⁶ Амнон, ищкурайиганси учв улупури, ахникк дахънийи. Чаин улуркьуз паччагъ гъафиган, Амнонди гъапнийи:

– Гъит йиз чи Тамар узухъна гъюри ва, узхъан дугъан хилариан ипІуз хъпан бадали, дугъу йиз уларикик кьюб лаваш гъязур апІри.

⁷ Давудди Тамариз гъамци пуз гъалайиз гъаьнийи:

– Яв чве Амнондин хулаз гъарах ва дугъаз ипІруб гъязур апІин.

⁸ Тамар чан чве Амнондин думу ахникк дахънайи хулаз гъягъюру. Тамари хямир ктІибшуру, дугъан уларикик лавшар аркІуру ва дурар уржуру. ⁹ Хъасин дугъу, ягълачайиъди духну, дугъан улихъ лавшар дивру, амма Амнон ипІуз рази гъахъундайи.

– Гъит вари мушв'ан удучІври, – кІуру Амнонди.

Ва вари удучІву. ¹⁰ Думуган Амнонди Тамариз кІу-ру:

— Яв хилариан узхъан ипІуз хъпан бадали, хураг узухъна узу дахъру хулаз, абкъин.

Тамар, чав гъязур гъапІу лавшар гъадагъну, дурар чан чве Амнон дахъру хулаз хъади гъюру. ¹¹ Амма дугъу дурар Амнондин улихъна, дугъу дурар итІбан бадали, гъахиган, Амнонди думу гъидису ва гъапи:

— Чи, гъач, узухъди дахъ!

¹² — Ваъ, чве! — гъапи Тамари дугъаз. — Узу мажбур мапІан. Израилиъ дициб ляхин апІуз хай шулдар! Мициб деллувал мапІан! ¹³ Хъа узу йиз аъйибнакан фу апІиди? Уву Израилиъ гъясппикк ккадраърударикан сар хъидива аъхир. Миннат вуйиз увкан, паччагъдихъди гафар-чІалар апІин; узу увуз швушвди тувбаз думу къаршу хъидар*.

¹⁴ Амма думу Тамарихъ хъпехъундайи, учв гужлир вуди хъпаз лигну, дугъаз аър тувнийи. ¹⁵ Дидин къяляхъ Амнондиз думу яманди даккун гъахънийи. Му-гагъназ ккунигантІан гужалди даккун гъахънийи дугъаз думу.

Амнонди дугъаз гъапи:

— Гъудужв ва гъамлин дургин йихъ!

¹⁶ — Ваъ! — гъапи Тамари дугъаз. — Узу дургин апІувал — му узуз уву гъамусди гъапІубтІан артухъди ахъю писвал ву.

Амма Амнон дугъахъ хъпехъурадайи. ¹⁷ Дугъу чаз гъуллугъ апІурайи жигъилиз дих гъапІу ва гъапи:

— Гъаму мушв'ан дургин апІин ва дугъан къяляхъди раккин хъябкъ!

¹⁸ Ва гъаравашди думу адау ва дугъан къяляхъди раккин хъябкъю. Тамариин думу вахтна паччагъдин

* ^{13:13} Къаршу хъидар: кюгъне Израилин къанурариинди чъйирин ва чъйирин арайиъ нюкягъ йибтІуб гъадагъа апІуйи.

жилирихъ хътру шубари алабхъру гизаф багъади да-
балгнайи палат алийи. ¹⁹ Тамари дерднаан чан кІул'ин
бишируг алабхъу ва чан девлетлу палат гъячІябгъю.
Дугъу кІул хиларигъ гъибису, ва, яманди ишури, ду-
му душвхъан дургин гъахъи. ²⁰ Чан чве Авессаломди
дугъаз гъапнийи:

– Увухъди яв чве Амнон гъахънийин? Хъа гъамус,
чи, ккебехъ; думу яв чве ву. Дидин гъякънаан дердер
мизиган, узу лигидиза.

Ва Тамар чан чве Авессаломдин хулаъ, гъирагъ-
диан сарихъдира гаф-чІал дарапІди, яшамиш шули
гъахънийи.

²¹ Гъамдикан варибдикан Давуд паччагъдиз гъееб-
хыган, дугъак яманди хъял кубчІвну, амма дугъу Ам-
нондиз жаза тувундайи, гъаз гъапиш чан сарпи велед
вуйи Амнон паччагъдиз гизаф ккундийи. ²² Авесса-
ломди Амнондиз саб гафра гъапундайи, я харжибра,
я ужубра; дугъаз думу дяркънукъан ккундайи, гъаз
гъапиш дугъу Авессаломдин чи Тамар аъйибнакк
ккаънийи.

Авессаломди Амнон йивну йикІуру

²³ Къюд йислан, Ефраимдин багахъ хъайи Баал-
Хацоригъ Авессаломдин чарвйир ултІукъурайиган,
Авессаломди дина паччагъдин вари баяриз теклиф
гъапІнийи. ²⁴ Авессаломди, паччагъдихъна дуфну,
гъапнийи:

– Яв гъаравашдин чарвйир ултІукъура. Паччагъ ва
дугъан гъуллугънаъ айидар узухъди гъидийкІан?

²⁵ – Ваъ, йиз бай, – жаваб тувнийи паччагъди. –
Увуз гъагъиди алалабхъбан бадали, учу вари гъидарча.

Дугъкан Авессаломди гизаф ккун апІури гъахъ-
нушра, дугъу гъягъбакк кІул ккивундайи, амма дугъаз

думу ляхин апІуз чан разивал тувнийи. ²⁶ Думуган Авессаломди гъапнийи:

– Уву ваъ кІураш, учухъди йиз чве Амнондиз гъюз ихтияр тув.

Паччагьди дугъхъан гьерхнийи:

– Дугъан увухъди душну гъаз ву?

²⁷ Амма Авессаломди дугъкан гизаф ккун гъапІни-йи, ва паччагьди дугъахъди Амнон ва имбу вари чан баяр деетнийи. Авессаломди паччагьдин дем* гъязур гъапІнийи.

²⁸ Авессаломди чан адмийириз амур гъапІнийи:

– Лигай, Амнон чяхириккан кефлу гъахъиган ва узу учвуз «Амнондиз йивай» гъапиган, думу йивну йикІай. ГучІ мапІанай. Мициб амур учвуз туврайир узу учв даринхъа? Дирбаш ва кІубан йихъай!

²⁹ Ва Авессаломдин адмийири Авессаломдин амур тамам гъапІнийи – дурари Амнон йивну гъакІни-йи. Хъа паччагьдин вари баяр гъудужвнийи ва, чпин гъятрариин элеъну, гьергнийи. ³⁰ Дурар рякъюъ имиди, Давуддихъна хабар гъафнийи: «Авессаломди паччагьдин вари баяриз гъивну; дурарикан саркъан имдар».

³¹ Паччагъ гъудужвнийи, ясан лишан вуди, дугъу чаин али палтар гъачІяргънийи ва жилиина ккадарк-нийи, паччагьдин багахъ дийигънайи вари гъарава-шарира чпин палтар гъачІяргънийи.

³² Амма Юнадавди, Давуддин чве Шимайин бали, гъапнийи:

– Гъит йиз агъайи, паччагьдин вари баяр йивну гъакІну кІури, фикир дарапІри, анжагъ Амнон гъакІ-ну. Авессаломди дициб къаст чан чи Тамариз Амнон-ди аьр туву йигъланмина дапІнайи. ³³ Паччагьдин ва-ри баяр гъакІну кІуру хабриинди гъит йиз агъа вуйи

* ^{13:27} Дем: ипІруб-убхъруб гъивувал.

паччагъди чан кІвак гъалабулугъ кидрипри. Анжагъ Амнон гъакІну. ³⁴ Авессалом гъергнийи.

Гъаравлиъ дийигънайи живан гъилигнийи, ва дугъаз тепейин ямажнакан вуйи рякъюъди ктучІвурайи гизаф къадар адмийир гъаркънийи. ³⁵ Юнадавди паччагъдиз гъапнийи:

– Магъа, паччагъдин баяр гъюра; вари яв гъаравашди гъапиганси якъинди гъабхъну.

³⁶ Дугъан улхуб ккудубкІган, паччагъдин баяр, гъарйир апІури, ишури, учІвнийи. Паччагъ учвра, дугъан вари гъаравашарра гизаф яманди гъишнийи.

³⁷ Авессалом гъергнийи ва Гешурин паччагъ Талмайихъна, Аммиуддин балихъна, гъафнийи. Хъа Давуд паччагъди йигъан-йигъан чан балихъ ишлар апІурайи.

³⁸ Гъергну ва Гешуриз дуфну, Авессалом душаваъ шубуд йисан гъузнийи. ³⁹ Хъа паччагъдин кІваъ Авессаломдихъна хъял имдаи, гъаз гъапиш дугъу Амнондин дерд зигури имдаи.

Юавди Авессалом Ерусалимдиз къяляхъ гъювал гъязур апІуру

14¹ Юавдиз, Церуайин бализ, паччагъдин юкІв Авессаломдихъ либцурайиб аьгъяи. ² Ва Юавди Текоайиз душв'ан аьндар дишагъли хъади гъюз гъау. Дугъу думу дишагълийиз гъапнийи:

– Уву ишурайирси улуп. Яснан палат алабхъ ва увкан ищци ний хъайи ччимар макадатан. Уву гъакІририхъ ишлар апІури гизаф йигъар гъау дишагълийиси гъайих.

³ Паччагъдин багахъна гъарах ва дугъаз гъаму гафар йип. Ва Юавди дугъаз, фу гафар дупну ккундуш, улупнийи.

⁴ Текоайиан вуйи дишагъли, паччагъдихъна учІвиган, маш асина ккадаркну ва икрам дапІну, дугъаз гъапнийи:

– Кюмек апІин узуз, я паччагъ!

⁵ Паччагъди дугъхъан гъерхнийи:

– Фу дерди вуяв?

Дугъу гъапнийи:

– Гъайиф, узу ачІни хпир вуза, йиз жилир кеч-миш гъахъну. ⁶ Яв гъаравашдин кьюр бай айи. Дурар чпи жара апІуз фужкІа алдру хутІлиин элегнийи. Дурарикан санури тмунуриз гъивнийи ва думу йивну гъакІнийи. ⁷ Ва магъа яв гъаравашдиз къаршуди вари тухум удубчІвна; дурари кІура: «Чан чвуччвуз гъивур учухъна ча, учу думу чав йивну гъакІи чан чвуччвун уьмрихъанди аьжалихъна тувдича, гъятта гъаци учу айи-адру сар ирсчира тІанкь апІурушра». Дурари узуз гъубзнайи аьхиримжи цІюмгъял ктІубшвиди ва йиз жилириз жилиин я ччвур, я ирсчи гъитидар.

⁸ Паччагъди дишагълийиз гъапнийи:

– Гъарах яв хулаз; узу яв гъакънаан табшуругъ тувдиза.

⁹ Амма Текоайиан вуйи дишагълийи гъапнийи:

– Йиз агъа вуйи паччагъ, гъит тахсир уз’ин ва йиз хизандиин алабхъри, хъа паччагъ ва дугъан тахт тахсир ктрудар ишри.

¹⁰ Паччагъди жаваб тувнийи:

– Эгер увуз шликІа фукІа гъапиш, думу узухъна хъади гъач, ва сарун дугъу увук кучидар.

¹¹ Дугъу гъапнийи:

– Дици вуш, гъамусдихъантина къисасчийи ифди-хъан йивну йикІуз ихтияр тутрувбан ва йиз бай талаф дархъбан бадали, паччагъди РАББИЙИИНДИ, чан Заануриинди, ху апІри.

– РАББИЙИИНДИ ху апІурза, – гъапнийи паччагъди, – яв балин кІуллан жил’инади саб чІаркъан алдабхъидар.

¹² Думуган дишагълийи гъапнийи:

– Йиз агъа вуйи йиз паччагъдиз гаф пуз яв гъаравашдиз ихтияр тув.

– Йип, – жаваб тувнийи дугъу.

¹³ Дишагълийи гъапну:

– Гъаз уву Заанурин халкъдиз къаршуди дициб къаст дапІнавахъа? Дици кІури, паччагъди чав чак тахсир кипрадаринхъа? Чан утІурккнайи бай паччагъди къяляхъ гъапІундар аьхир. ¹⁴ Ухъу вари кечмиш шлудар вухъа; ухъу жилиинди удубзу штуз ухшар вухъа, думу уч апІуз шулдар. Амма Заанури уьмур тадабгъурдар; аьксина, Дугъу Чав ярхла гъапІур гъаргандиз чахъан ярхла гъапІурди гъудрузбакан фикир апІуру.

¹⁵ Ва магъа узу думу пуз йиз агъа вуйи паччагъдихъна гъафунза, гъаз гъапиш халкъди узуз гучІ ккапІну. Яв гъаравашди фикир гъапІну: «Паччагъдихъди гафарчІалар апІидиза, мумкин ву, дугъу чакан чан гъаравашдиз ккундайиб апІур. ¹⁶ Мумкин ву, паччагъди чан гъараваш узур, йиз байра Заанури учуз тувнайи ирснахъан хътатІуз чалашмиш шулайирин хликкан азад апІуз разивал тувур». ¹⁷ Ва магъа яв гъаравашди кІура: «Гъит йиз агъа вуйи паччагъдин гафну узуз сикинвал хури, гъаз гъапиш йиз агъа вуйи паччагъ уж'вална писвал аьгъю шлу Заанурин малайиксир ву. Гъит РАББИ, яв Заанур, увухъди ишри!»

¹⁸ Паччагъди дишагълийиз гъапнийи:

– Узу увхъан гьерхруб узхъан жин мапІан.

– Гъит йиз агъа вуйи паччагъди йипри, – гъапнийи дишагълийи.

¹⁹ Паччагъди гьерхнийи:

– Увухъди гъамдигъ варибдигъ гъайир Юав даринхъа?

Дишагълийи жаваб тувнийи:

– Яв уьмриинди ху апІурза, йиз агъа вуйи паччагъ, уву кІуруб вари гъякъ ву. Ав, яв гъараваш Юавди

мици апІуз улупунзуз ва гъаму гафар пуз яв гъараваш хъаъну. ²⁰ Яв гъараваш Юавди му ляхин гъамусяаътнан аьгвалат дигиш апІбан бадали гъапІну. Йиз агъайин аьндарвал Заанурин Малайикдин аьндарвалсиб ву – дугъаз жилиин арайиз гъюрайиб вари аьгъя.

²¹ Паччагъди Юавдиз гъапнийи:

– Ужуйи, узу думу ляхин апІидиза. Гъарах, живан Авессалом кьяляхъ апІин.

²² Юав жилиина ккадарку, икрам ва паччагъдиз уж’вал ккун дапІну, дугъу гъапнийи:

– Гъи яв гъаравашдиз паччагъ чахъанди вуйивал аьгъю гъабхъну, йиз агъа вуйи паччагъ, гъаз гъапиш паччагъди чан гъаравашдин хаиш тамам гъапІну.

²³ Юав Гешуриз гъушнийи, ва дугъу Авессалом Ерусалимдиз кьяляхъ гъапІнийи.

²⁴ Амма паччагъди гъапнийи:

– Гъит думу чан хулаз гъарахри; дугъаз йиз маш рябкъюз гъитуб лазим дар.

Авессалом, паччагъдин маш дярйабкъди, чан хулаз гъушнийи.

Авессалом Давуддихъди албагуб

²⁵ Вари Израилиъ Авессаломси уткан, дугъ’инси гъайран шлу жилижви адайи. КІулин кІукІшилан швякьярихъна дугъак саб жюрейинра нукъсан ктайи.

²⁶ КІулин чІарар алдау гъарсаб ражну (дугъу чІарар йискъубак саб ражну, чаз дурар лапра гъагъи гъахьиган, алдауйи), дугъу дурар ерцууйи, ва дурариан кьюдварж шекел* гъагъ гъюйи.

²⁷ Авессаломдихъ шубур бай ва сар риш гъахьнийи. Шураз Тамарю кІуйи, думу гюзел риш вуйи.

* ^{14:26} Кьюдварж шекел: тахминан 2,3 килограмм.

²⁸ Авессалом Ерусалимдиъ кьюд йисан, паччагъдин маш дярѣбкъри, яшамиш гъахънийи.

²⁹ Ва магъа, паччагъдихъна думу гъаъбан бадали, Авессаломди Юавдиз дих апІуз адмийир гъаънийи, амма Юавди дугъахъна гъюз «ваъ» гъапнийи. Думуган дугъу кьюбпи ражари адмийир гъаънийи, амма Юавди му ражнура «ваъ» гъапнийи. ³⁰ Думуган Авессаломди чан гъаравашариз гъапнийи:

– Йиз хутІлин багахъ Юавдин хутІил рябкъюрачвуз? Дугъан душваъ мух дубзна. Гъарахай ва дидик цІа кипай.

Ва Авессаломдин гъаравашари хутІлик цІа кипнийи. ³¹ Думуган Юав гъудужвнийи ва Авессаломдин хулаз гъафнийи, ва дугъу дугъаз гъапнийи:

– Яв гъаравашари йиз хутІлик цІа гъаз кипну?

³² Авессаломди Юавдиз гъапнийи:

– Магъа, узу увухъна гъамци пуз гъаънийза: «Паччагъдихъна, узу Гешуриан гъаз гъафнуш, гъерхуз уву гъауз гъач. Эгер узу гъамусра душваъ имийиш, узуз ужуйи хъибдийи!» Узуз паччагъдин маш рябкъюз ккундузуз, хъа эгер узук фтинкІа тахсир каш, гъит дугъу узу аъжалин хлиз туври.

³³ Юав паччагъдихъна гъушнийи ва гъаму гафар дугъахъна гъурукънийи. Паччагъди Авессаломдиз дих гъапІнийи, ва думу гъафнийи, жилик маш кубкІну, паччагъдиз икрам гъапІнийи. Паччагъди кІуруш, Авессаломдиз мак гъапІнийи.

Авессалом къаршуди удучІвуб

15¹ Дидин къяляхъ Авессаломди чаз гъяйвнар ккитІнайи дявдин аъраба, гъяйвнар ва, учу уърхбан ва чан улихъди жаргъбан бадали, чан гъуллугънаъ айидарин хъуцІур касдикан ибарат вуйи

десте гъязур гъапІнийи. ² Думу гвачІнин ухди гъуджувуйи ва шагърин урнарихъна гъябгъру рякъюн гъирагъдихъ дийигъуйи. Гъарсаб ражну, фуж-вуш паччагъдихъна диванханайиз аьрз апІрур гъягъруган, Авессаломди дугъаз чан багахъна дих апІуйи ва гьерхуйи:

– Уву фуну шагъриан вува?

Гъадгъу жаваб тувуйи:

– Яв гъараваш израилин флану наслиан ву.

³ Ва Авессаломди дугъаз кІуйи:

– Ав, яв аьрз гъякълуб вуяв, амма паччагъдин багахъ увухъ хъпехъуз ужур хътар.

⁴ Хъасин Авессаломди аьлава апІуйи:

– Магъа узу уьлкейин диванбеги вуди тьйин гъапІнийиш! Думуган гъарсар аьрз ясан гъюжат айирихъан узухъна гъюз хъидийи, ва узу ляхниз дугъривалиинди лигидийза.

⁵ Ва гъарсаб ражну, фуж-вуш чахъна икрам апІуз гъафиган, Авессаломди хил гъачІабккуйи, думу хабаъ ауйи ва дугъаз мак апІуйи. ⁶ Авессаломди паччагъдихъна дугъривал абгури гъюру вари израиларихъди учв гъамци гъахуйи; гъамци думу аьмлиинди вари израиларин юкІвариъ учІвуйи. ⁷ Юкъудпи йисан аьхриъ Авессаломди паччагъдиз гъапнийи:

– Узуз Хеврундиз гъягъюз ва узу РАББИЙИЗ туву аьгът тамам апІуз ихтияр тув. ⁸ Яв гъараваш вуйи узу Арамдин Гешуриъ айиган, гъамциб аьгът тувнийза: эгер РАББИЙИ узу Ерусалимдиз къяляхъ гъапІиш, Узу РАББИЙИЗ Хеврундиъ ибадат апІидиза.

⁹ Паччагъди дугъаз гъапнийи:

– Ислягъвалиинди гъарах.

Ва думу Хеврундиз рякъюъ учІвнийи. ¹⁰ Авессаломди Израилин вари тухмариз гъамци пуз жини чархачйир гъаьнийи:

– Учвуз кIарчариан йивурайи сесер гъеерхьубси, йипай: «Авессалом Хеврундиъ паччагьди деъну».

¹¹ Ерусалимдиан Авессаломдихъди сатIиди кьюдварж адми гъушניים. Дурар, теклиф кIваантIан кьабул дапIну, гъягъюрайи, ва дурариз думу ляхникан хабаркъан адайи. ¹² Гъурбнар апIури, Авессаломди Гило шагъриан вуйи Ахитофел*, Давуддин насигъятчи, хъади гъюз дугъан шагъур Гилойиз гъаъניים. Гъамци, пис къастнан кьувват ахю, хъа Авессаломдин терефкрарин кьадар артухъ шулайи.

Давуд гьергувал

¹³ Давуддихъна чархачи гъафניים ва дугъаз гъапניים:

– Израиларин юкIвар Авессаломдин терефнаъ а.

¹⁴ Давудди Ерусалимдиъ чахъди хъайи чан гьуллугънаъ айидариз варидариз гъапניים:

– Уч йихъай! Ухъу гьергну ккунду, дархъиш ухъкан сарра Авессаломдиккан къутармиш хъидар. Ухъхъан гъягъюз хъпан бадали, гъялак йихъай, дархъиш думу ухъухъ ухди хъуркъди, дугъу ухъ'ин бедбахтвал алапIиди ва шагъур турикк ккапIиди.

¹⁵ Паччагьдин гьуллугънаъ айидари дугъаз жаваб тувניים:

– Яв гъаравашар ич агъа вуйи паччагьди йикърар адабгъуб вари тамам апIуз гъязурди а.

¹⁶ Ва паччагъ чан вари тухумдихъди, амма йицIур ашна гъалайиз лигуз гъитну, рякъюъ учIвניים. ¹⁷ Паччагъ рякъюъ учIвניים, вари халкъди думу гъаърайи, ва, саб кьадар манзилназ гъушиган, дурар дийигъניים. ¹⁸ Вари дугъан адмийир паччагьдин къяляхъди

* ^{15:12} Ахитофел: Давудди дьвдиз гъаъну гъакIи Урияйин хпир Батшевайин ахю аба вуйи.

керетарихъди ва пелетарихъди* сатИди гъюрайи, хъа Гъатдихъанмина дугъахъди хъайи йирхъудварж Гъат шагъриан вуйи адми паччагъдин улихъди гъягъюрайи.

¹⁹ Паччагъди Гъатдиан вуйи Иттайиз гъапнийи:

– Яв учухъди дуфну гъаз вуяв? Къяляхъ хъадарк ва Авессалом паччагъдихъди гъуз. Уву жара юрдариан вуйир, багъри жилилан ултIуккнайир вува. ²⁰ Уву анжагъ накъ гъафунва. Хъа гъи, узузра наана гъягъюруш аьгъдруган, узу уву учухъди мина-тина гъягъюз мажбур апИдин? Къяляхъ гъарах ва увухъди яв ватанагълийирра гъадагъ. Ва гъит увухъди рягъим ва дугъривал ишри.

²¹ Амма Иттайи паччагъдиз гъапнийи:

– РАББИЙИИИНДИ ва йиз агъа вуйи паччагъдиинди ху апIурза, йиз агъа вуйи паччагъ наан гъахъиш, чIивиди гъузрушра ясан йикIурушра, гъадушваъ яв гъаравашра хъиди.

²² Давудди Иттайиз гъапнийи:

– Дици вуш, гъарах, улихъна гъарах.

Ва Гъатдиан вуйи Иттай чахъди хъайи чан вари адмийир ва бицИдар хъади улихъна гъушнийи.

²³ Паччагъдин адмийир гъягъруган, вари уълке гъарийир апIури ибшуйи. Паччагъди Къидрун дере ккадапIнийи, ва вари халкъ буш чюлин терефназди диш гъабхънийи.

²⁴ Гъадушвахъ Цадукра, дугъахъди хъайи ва Заанурихъди Йикърарин сундух гъабхурайи леви-тарра** хъайи. Дурари Заанурин сундух дивнийи, ва Авиатари вари халкъ шагъриан удубчIвайизкъан гъурбнар апIурайи.

* ^{15:18} Керетар ва пелетар: му халкъарикан вуйидари паччагъ уърхуйи. Керетар Крит къурамаатдилан хъуз мумкин ву.

** ^{15:24} Левитар: Левийин наслиан вуйидар, Заанурин гъул-лугъчйирин кюмекчйир.

²⁵ Паччагъди Цадукдиз гъапнийи:

– Заанурин сундух шагъриз къяляхъ апІин. Узуз РАББИЙИН улариъ рягъим гъибихъиш, Дугъу узу къяляхъ апІиди ва цІийиКултІан узуз сундух ва думу айишв рякъюз гъитди. ²⁶ Хъа эгер Дугъу узуз гъапиш: «Узу ув’ин рази дарза», думуган узу гъязур вуза; гъит Дугъу узкан Чаз ккуниб апІри. ²⁷ Паччагъди Заанурин гъуллугъчи Цадукдиз хъана гъапнийи:

– Увуз рябкъюрадарвуз? Шагъриз яв бай Ахимаац-дихъди ва Авиатарин бай Юнатандихъди ислягъвалиинди къяляхъ хъадарк. Увуна Авиатари учвухъди ичв къюрид баярра гъадагъай. ²⁸ Узу буш чюлиъ ниркан ктучІврүшвахъ учвхъан узухъна хабрар гъайиз ккилигидиза.

²⁹ Цадукди ва Авиатари Заанурин сундух Ерусалимдиз къяляхъ гъапІу, ва чибра гъадушваъ гъузу.

³⁰ Хъа Давуд Зейтундин дагъдикна, ишури, гъушну; дугъан кІул’ин улубкІнайи, ликар гъяцІалди ву’йи, ва думу дерднак кахънайи. Дугъахъди хъайи вари адмийирра дерднак кахънайи ва, дагъдиина за шули, ишуйи.

³¹ Давуддиз «Ахитофел пис къаст дапІнайидарин арайиъ Авессаломдихъди хъа» гъапиган, Давуд РАББИЙИЗ ккарагнийи:

– РАББИ, Ахитофелин насигъят мянасузуб апІин.

³² Давуд дагъдин кІакІниина, душв’ин Заануриз ибадат апІуйи, хъуркъиган, аркижви Хушай дугъан улихъинди удучІвнийи; дугъан палат дячІябгънайи ва кІул’ин бишируг алабхънайи. ³³ Давудди дугъаз гъапнийи:

– Эгер уву узухъди гъафиш, узуз гъагъишин хъидива. ³⁴ Хъа эгер уву шагъриз къяляхъ хътаркиш ва Авессаломдиз гъапиш: «Узу яв гъараваш хъидиза, паччагъ. Мугагъназ узу яв адашдин гъараваш вуйза, хъа

гъамус узу яв гъараваш хьидиза», увхъан, Ахитофелин насигъят чІур дапІну, узуз кюмек апІуз хьидивухъан.
³⁵ Увухъди душваъ Заанурин гьуллугъчйир Цадук ва Авиатар хьиди. Увуз паччагъдин гъалайиъ гъеебхъуб вари дурарикна йип. ³⁶ Дурарин кьюр бай, Цадукдин бай Ахимаац ва Авиатарин бай Юнатан, дурарихъди гъадушваъ а. Учвуз гъеебхъуб дурарикди узухъна хъа-дапІай.

³⁷ Ва Давуддин дуст Хушай Ерусалимдиз, Авессалом шагъриъ учІврайиган, хъуркънийи.

Цивайин кучІал

16¹ Давуд дагъдин кІакІналан цІиб исина ктучІв-нийи, дугъаз хабарсузди Цива, Мефи-Бошетдин гъараваш, раст гъахънийи. Дугъахъ кьюд варж уъл, варж багълама кишмиш, варж багълама инжилар ва чяхир айи эрж юкламиш дапІнайи жут дажйир хъайи.

² Паччагъди Цивайихъан гьерху:

– Мурар фтиз вуяв?

Цивайи жаваб туву:

– Дажйир – паччагъдин хуландар элеъбан бадали; уъл ва йимишар – эскрари итІуз, хъа чяхир – буш чюлиъ зяиф гъахъидари убхъуз.

³ Думуган паччагъди гьерху:

– Хъа яв агъа Саулин худул наан айкІан?

Цивайи дугъаз жаваб туву:

– Думу гъамусяаътна Ерусалимдиъ а, гъаз гъапиш дугъу гъамци фикир апІура: «Гъи Израилин насли узуз йиз ахъю абайин паччагълугъ къяляхъ апІиди».

⁴ Думуган паччагъди Цивайиз гъапи:

– Муганайиз Мефи-Бошетдин вуйи мал-мутму вари гъамус явуб ву.

– Исди икрам апІурза увуз, йиз агъа вуйи паччагъ, – гъапи Цивайи. – Гъит узуз яв уларифъ майилвал бихъри.

Шимейи Давуддиз агърар апІуру

⁵ Давуд Бахуримдиз багахъ гъахъиган, шагъриан Саулин хизандин тухумдиан вуйи адми удучІвнийи. Дугъаз Шимей, Герайин бай, кІуйи; думу гъягъюрайи ва агърар апІурайи. ⁶ Дугъу Давуддиз ва дугъан гъуллугънаъ айидариз, Давуддихъан гагвлахъандира, арччлахъандира дугъан эскрар ва гъаравлар хъайивализ дилигди, гъванар йивуйи. ⁷ Агърар апІури, Шимейи кІуйи:

– Дург! Дург! Адмийир йивну гъакІи кас! Алчагъ!

⁸ Чан йишв’ин уву паччагъ гъахъи Саулин тухумдиъ уву удубзу вари ифдихъанди увуз РАББИЙИ тувну. РАББИЙИ паччагълугъ яв бай Авессаломдиз тувну. Хъа уву бедбахтвалиъ ахъунва, гъаз гъапиш уву адмийир йивну гъакІир вува!

⁹ Авишайи, Церуяйин бали, паччагъдиз гъапи:

– Гъаму мурдал хуйи йиз агъайиз, паччагъдиз гъаз агърар апІура? Узуз гъягъюз ва дугъан кІул алдабтІуз ихтияр тув.

¹⁰ Амма паччагъди гъапи:

– Учвкан фу апІуза, Церуяйин баяр? Эгер дугъу агърар апІураш, дугъаз РАББИЙИ гъапну «Давуддиз агърар апІин», хъа Шимейиз шилхъан пуз шулу: «Уву мици гъаз апІурава?»

¹¹ Давудди Авишайиз ва чан багахъ дапІнайидариз варидиз гъапи:

– Йиз ифдикан гъахъи йиз бай йиз уьмур тадабгъуз чалашмиш шула. Дици гъабхъиган, Вениаминдин наслиан вуйириккан фу пуз шулу! Гъитай думу;

гъит агърар апІри, гъаз гъапиш РАББИЙИ дугъаз гъаци гъапну. ¹² Белки, РАББИЙИЗ йиз дерд рябкюр, ва узуз гъи ерхъурайи агърарианди узуз уж'вал тувур.

¹³ Ва чан адмийирра хъади Давуд цІийикІултІан рякьюъ учІвнийи, хъа Шимей, дугъаз агърар апІури ва гъванар, бишируг йивури, дагъдин дугъаз гъаншар ямаждикди гъягъюрайи.

¹⁴ Паччагъ ва дугъахъди хъайи чан вари адмийир Ярдандихъна бизар духъну хъуркънийи ва душвахъ рягъятвал йивуз дийигънийи.

Авессалом Ерусалимдиъ

¹⁵ Хъа гъадму вахтна Авессалом ва вари израилар Ерусалимдиъ учІвнийи, ва Ахитофелра дурарихъди хъайи. ¹⁶ Аркижви Хушай, Давуддин дуст, Авессаломдихъна гъафиган, дугъу паччагъдиз гъапи:

– Яшамиш ишри паччагъ! Яшамиш ишри паччагъ!

¹⁷ Авессаломди Хушайихъан гьерху:

– Яв дустраз яв вафалувал магъа гъамциб вуйин? Уву дугъахъди гъаз гъушундарва?

¹⁸ Хушайи Авессаломдиз гъапи:

– Ваъ, фуж РАББИЙИ, гъаму халкъди ва вари израилари ктагънуш, узу гъадгъван терефнаъ аза ва гъадгъвахъди гъуздиза.

¹⁹ Хъа узу шлиз гъуллугъ апІиди? Дугъан бализ даринхъа? Яв адашдиз узу гъуллугъ гъапІганси, дюмдюзди гъаци увузра гъуллугъ апІидиза.

²⁰ Авессаломди Ахитофелиз гъапну:

– Учуз насигъят тув. Фу апІуча?

²¹ Ахитофели жаваб тувну:

– Гъалайиз лигуз дугъу гъитнайи яв адашдин ашни-йирихъди дахъ. Думуган уву яв адашдиз дяркънукъан

даккнир хьувал вари Израилиз ебхьиди, ва яв тереф-наъ айидарин варидин хилар мюгъкам хьиди.

²² Авессаломдиз гъалайин гъваин чадур дивнийи, ва думу чан адашдин ашнийирихъди вари Израилин уларикк гъаахнийи*.

²³ Думу йигъари Ахитофели туву насигъят Заанури-хъан гъафи гафнак гъисаб апІуйи. Ахитофелин фунубра насигъят Давуддизра, Авессаломдизра гъациб вуйи.

Ахитофелин ва Хушайин насигъятар

17¹ Ахитофели Авессаломдиз гъапи:
– Узуз йицІикъюд агъзур кас гъядягъюз ва ахъли Давуддихъ хъергуз гъягъюз ихтияр тув. ² Думу бизар ва зяиф духъну имиди, узу дугъ'ин алархьидиза. Узу дугъак зегъле гъабхру гучІ'вал кипдиза, ва думуган дугъахъ хъайи вари адмийир гьергиди. Узу сар паччагъ йикІидиза ³ ва вари халкъ увухъна къяляхъ хъади гъидиза. Увуз анжагъ сар адмийин уьмур гъадабгъуз ккундувуз, хъа вари эскрар сагъ-саламатди гъитуз ккундувуз.

⁴ Гъаму къаст Авессаломдиз ва Израилин вари гъюрматлу яшлуйириз къабул гъабхьи. ⁵ Амма Авессаломди гъапи:

– Аркижви Хушайизра дих апІинай, дугъу фу кІуруш, ухъу хъпехъбан бадали.

⁶ Чахъна Хушай гъафиган, Авессаломди гъапи:

– Ахитофели гъаму насигъят тувну. Дугъу кІурубси апІуча? Эгер ваъ кІуруш, учуз яв фикир ашкар апІин.

⁷ Хушайи Авессаломдиз жаваб туву:

* ^{16:22} Дидкан Натан пайгъамбри улихъ ккимиди гъапну (лиг 2 Пачч. 12:11-12).

– Гьаму ражари Ахитофели туву насигъят ужуб дар.⁸ Увуз яв адаш ва дугъан адмийир аьгъявузки; дурар кьудратлу эскрар, чан чиркквар тадагъу швеьси, дебккуз даршлу хъял кайидар ву. Дидланна савайи, яв адаш тажруба айи эскер ву; дугъу кьушмихъди йишв адапидар.⁹ Гьамустлан думу фициб-вуш хъараъ ясана жара йишваъ жин гъахъну. Эгер яв бязи эскрар сабпи дявдиъ гъакIиш, дидкан гъеебхъу гьарсари пици: «Авессаломдихъди гъушдар талаф гъахъну».¹⁰ Ва думуган гъятта варитлан кIубан, чан юкIв асландин кIваз ухшар вуйи эскерра, гучI хьувалиан асуллагъ зяиф хъиди, гъаз гъапиш вари Израилиз яв адаш кьудратлу эскер, хъа дугъахъди хъайидар къагъялар вуйиваликан аьгъя.

¹¹ Гъаддиз узу увуз гьамциб насигъят тувраза: гъит Дандихъан Беэр-Шевайихъна* вари Израил, гъюлин гъирагъдихъ гъумкъан гизаф вуйиб, увухъна уч ибшри, ва уву хусусиди думу женгназ хъади гъягъидива.¹² Думуган ухъу Давуддин, думу наан ади гъахъишра, алархъидихъа, дугъ'ина жилиина цабул абхъруганси алжагъидихъа, я думу учв, я дугъан инсанарикан сарра чIивиди гъузидар.¹³ Эгер думу шагъриъ учIвиш, думу шагърихъна вари Израили тIурнар хиди, ва ухъу думу гъяризди хъючIюбхидихъа, дидкан саб бици гъванкъан гъудрубзайизкъан.

¹⁴ Авессаломди ва вари израилари гъапи:

– Аркижви Хушайин насигъят Ахитофелин насигъяттIан ужуб ву.

Авессаломдин бала алапIбан бадали, гьамци РАББИЙИ Ахитофелин ужуб насигъят къабул дархъуз амур гъапIнийи.

* ^{17:11} Дандихъан Беэр-Шевайихъна: Дан кафарийиъ, Беэр-Шева къиблайиъ айи шагърар гъахъну, му вари Израилиъ кIуру гаф ву.

Хушайи Давуддиз улихь ккимиди хабар тувру

¹⁵ Хушайи Заанурин гьуллугъчйир Цадукдиз ва Авиатариз гъапи:

– Ахитофели Авессаломдиз ва Израилин гьюрматлу яшлуйириз гъамци ва гъамци апІуз насигъят тувну, хъа узу гъамци ва гъамци апІуз насигъят тувунза. ¹⁶ Ва гъа-ци, къан дарапІди Давуддиз хабар дебккуз гъаай: «Буш чюлиъ ниркан ктучІврүшвахъ йишв маадапІан; фу дапІнура, кудучІв, дархъиш паччагъ ва дугъахъди хъайи вари адмийир тІанкъ апІиди».

¹⁷ Юнатан ва Ахимаац Рогел булагъдихъ хъади гъахъ-нийи. Гъараваш дишагълийи, душну, дурариз хабар дебккнү ккундийи, хъа дурар Давуд паччагъдиз хабар дебккуз душну ккундийи, гъаз гъапиш дурар шагъриз гъювал хатІалу вуйи. ¹⁸ Амма фуж-вуш живандиз дурар гъяркънү ва дидкан Авессаломдихъна гъурубкънү. Гъад-диз дурар кьюридра чкиди гъушу ва Бахуримдиъ сар кас-дин хуларихъна гъафи. Дугъан гъятдиъ гъуйи айи, ва дурар гъаддиъ учІву. ¹⁹ Бахуримдиъ айи сар касдин хпири гъуйдин зиин чарч илипу ва дид'ин удар гъарабгъу. Саризра дидкан фукІа аьгъдайи. ²⁰ Думу дишагълийин ху-лариз Авессаломдин адмийир гъафиган, дурари гъерху:

– Наан а Ахимаац ва Юнатан?

Дишагълийи дурариз жаваб туву:

– Дурар ниркан ктучІвнү.

Думу адмийири дурар гъагнийи, амма фужкІа гъи-дихъундайи ва Ерусалимдиз къяляхъ хътаркнийи. ²¹ Хъасин дурар гъягъбахъан думу кьюр гъуйдиан удучІву ва Давуд паччагъдиз хабар дебккуз гъушу. Дурари дугъаз гъапи:

– Къан дарапІди рякьюъ учІв ва ниркан кудучІв; Ахитофели увуз къаршуди гъамци ва гъамци насигъят тувну.

²² Давуд чахъди хъайи вари адмийрихъди рякьюю учІву ва Ярдандикан ктучІву. Ахсрар ккивайиз Ярдандикан ктручІву сар касра гъузундайи.

²³ Чан насигъят тамам дарапІуб гъябкъиган, Ахитофели чан даждиин хъюрар иливу ва чан шагъриз хулаз гъушу. Дугъу чан мал-мутмуйин гъякънаан табшуругъ туву ва чав учв ккерху. Гъаци думу кечмиш гъахънийи ва чан адашдин гюмбетдиъ кивнийи.

²⁴ Давуд Маханаимдиз гъафнийи, хъа Авессалом вари израиларихъди Ярдандикан ктучІвнийи. ²⁵ Юавдин ерина къушмин зиин Авессаломди Амаса дерккнийи. Амаса израил Етерайин бай вуйи. Етерайин хпир Авигал Нахашдин риш, Церуяйин чи ва Юавдин дада вуйи.

²⁶ Израилари ва Авессаломди Галааддин жилиин бина гъивнийи.

²⁷ Давуд Маханаимдиз гъафиган, аммунарин Раввайиан вуйи Нахашдин бай Шовийи, Ло-Девариан вуйи Аммиилин бай Махири, Роглимдиан вуйи Галаад вилайатдиан вуйи Барзиллайи ахнар-леъфар, гъабар ва ругдин чІакъар гъахнийи. ²⁸ Хъана дурари Давуддиз ва дугъан адмийириз хураг вуди дяхин ва мух, хю ва къуяр (гъубцу тахил), харар ва мержемег харар, ²⁹ йиччв ва шур, марччар ва хюндин никкдикан гъапІу нис гъахну, гъаз гъапиш дурари гъапнийи:

– Буш чюлиъ адмийириз гаш гъабхъну, дурар бизар гъахъну ва дурариз шид убхъуз ккунду.

Давуд дявдиз гъязур хъувал

18¹ Давудди чахъди хъайи адмийирилан ул илбицнийи ва дурариина агъзур эскриз ва варж эскриз амур апІрудар тйиин гъапІнийи.

² Давудди къушмар гъахънийи – шубубдикан саб пай Юав кІулиъ ади, шубубдикан саб пай Церуяйин

бай, Юавдин чве Авишай кІулиъ ади, ва шубубдикан саб пай Гъатдиан вуйи Иттай кІулиъ ади. Паччагъди эскрариз гъапнийи:

– Узура учвухъди сатІиди дявдиз гъягъидиза.

³ Хъа адмиири гъапнийи:

– Мягъян; эгер учу гьергуз мажбур гъахъиш, дурари фикир тувидар. Эгер учкан гъятта гъацІар гъийихиш-ра, дурари фикир тувидар; хъа уву учкан йицІуд агъ-зурин ккайир вува. Гъаци вуйиган, уву учуз шагъриан кюмек дапІну ужуйи ву.

⁴ Паччагъди жаваб тувнийи:

– Учвуз фици ужуйи рябкъюраш, гъаци апІидиза.

Ва паччагъ урнарихъ вари кьушум, варж-варж ва агъзур-агъзур кас айи дестйир, удубчІвайиз дийигъ-нийи.

⁵ Паччагъди Юавдиз, Авишайиз ва Иттайиз амур гъапІнийи:

– Йиз хатирназ йиз бай Авессаломдиз хатІа хьуз мигъитанай.

Авессаломдин гъякънаан паччагъди женгнан ахю-дарикан гъарсариз фици амур апІуйиш, вари эскрариз гъебхънийи.

Авессалом талаф хъувал

⁶ Кьушум, израиларихъди дяви апІбан бадали, хутІ-лиз удубчІвнийи, ва дяви Ефраимдин ярквраъ гъабхъ-нийи. ⁷ Душваъ Давуддин адмиири израиларин кьушум дагъитмиш гъапІнийи, ва думу йигъан талаф гъахъидарин къадар ахюб гъабхънийи – къад агъзур адми. ⁸ Дяви вари аьтрафариъ гъябгъюрайи, ва думу йигъан туритІан ярквру гизаф уьмарар талаф гъапІнийи.

⁹ Авессаломдиз Давуддин адмиирихъди гюрюш-миш хьуб алабхънийи. Думу чан гъятириин алийи, ва,

гъятир ахъю мяхъюн гъарккантина жабгъурайиган, Авессаломдин кІул дидин гъалин кюлеригъ гъабс-ниийи. Думу учв гъавайиъ ккерхну гъузнийи, хъа думу алди гъабхъи гъятир душвхъан тинара гъажабгънийи.¹⁰ Давуддин адмийирикан сариз думу ляхин гъабкъи-ган, дугъу Юавдиз хабар дебкку:

– Узуз гъамусди мяхъюн гъарин гъалин кюлерик керхнайи Авессалом гъаркъюнзуз.

¹¹ Чаз дидкан хабар туву касдиз Юавди гъапи:

– Фу! Увуз думу гъаркъюнвуз? Уву гъадушвахъ думу гъаз йивну гъакІундарва? Узу шадвалиинди увуз арснан йицІуб шекел* ва эскрин чІул пешкеш апІидийза.

¹² Хъа думу касди жаваб туву:

– Йиз хиларизди гъятта агъзур шекел** ивнийиш-ра, узу паччагъдин бал’ина хил за апІидайза. Паччагъди увуз, Авишайиз ва Иттаийиз «Йиз хатирназ йиз бай Авессаломдиз хатІа хъуз мигъитанай» кІури амур гъапІган, учуз гъебхъунчуз.

¹³ Тмуну терефнаан, узу думу алчагъвалиинди йивну гъакІнийиш, паччагъдихъан фукІа жин апІуз хъибдайи, хъа уву гъирагъдиъ гъузидийва.

¹⁴ Юавди гъапи:

– Увухъди вахт адапІуб лазим дарзуз.

Дугъу хлиз шубуб жида гъадагъу ва дурарикан саб Авессаломдин кІваъ, думу гъеле чІивиди, мяхъюн гъарикк ккерхну имиди, убччвну.¹⁵ Юавдин яракъ хъади гъюрудар вуйи йицІур касди Авессалом къялаъ ау, дугъаз гъиву ва думу гъакІи.

¹⁶ Хъасин Юавди кІарчнаан сесер гъапІу ва дугъан эскрари израиларихъ хъергувал дебкку, гъаз гъапиш Юавди чан къушум дебкку.¹⁷ Дурари Авессалом

* ^{18:11} ЙицІуб шекел: тахминан 115 грамм.

** ^{18:12} Агъзур шекел: тахминан 11 килограмм.

гъадагъу, думу ярквраѣ ахю ичІазди гатІархъу ва дугъ'ин гъванарин зурба чІвеѣ гъапІу. Гъадму вахтна вари израилар чпин хулариз гьергу.

¹⁸ Гъеле учв чІивиди имиди Авессаломди чаз гюмбетдин гъван гъадабгънийи ва думу Паччгъарин дерейиѣ чаз дивнийи, гъаз гъапиш дугъу фикир апІу-йи: «Йиз ччвур ирснаѣ уѣхюз узухъ бай хътарзухъ». Дугъу гъвандиз чан ччвур тувнийи, ва гъира* дидиз «Авессаломдин гюмбет» кІуру.

Давуддиз Авессаломдин аѣжликан хабар хуру

¹⁹ Ахимаацди, Цадукдин бали, гъапи:

– Узуз паччагъдихъна жаргъуз ва РАББИЙИ думу чан душмнарин хилккан азад апІбакан паччагъдиз хабар тувуз ихтияр тув.

²⁰ – Гъи хабар уву тувидарва, – гъапи Юавди. – Увхъан жара ражну хабрар тувуз хъибдивухъан, хъа гъи думу ляхин мапІан, гъаз гъапиш паччагъдин бай дукІна.

²¹ Юавди чан гъараваш куш'жвуаз гъапи:

– Гъарах, увуз гъябкьюбдикан паччагъдиз кидибт.

Куш'жвуву Юавдиз икрам гъапІу, ва думу гъа-жаргъу. ²² Цадукдин бай Ахимаацди хъана Юавдиз гъапи:

– Чан шлуб ибшри, узуз куш'жвуван къяляхъди жаргъуз ихтияр тув.

Амма Юавди жаваб туву:

– Йиз бай, увуз гъягъюз гъаз ккундувуз? Мициб хабрихъ пешкеш гъадабгъидарва.

²³ Дугъу гъапи:

– Чан шлуб ибшри, узуз жаргъуз ккундувуз.

Ва Юавди гъапи:

* ^{18:18} Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІуру.

– Жаргъ!

Ахимаац Ярдан дерейин рякьюъди гъажаргънийи, ва дугъу куш'жви хътипнийи. ²⁴ Думу вахтна Давуд шагърин чІатан ва айтІан урнарин арайиъ деънайи, гъаравул урнариин цалихъинди али гъваина удучІвнийи. Улар за гъапІган, дугъаз ялгъузди жаргъурайи адми гъяркънийи. ²⁵ Гъаравли паччагъдиз дих гъапІнийи ва дугъаз дидкан хабар дебккнийи. Паччагъди гъапи:

– Эгер думу сар вуш, дугъак хабар кади дубхъну ккунду.

Адми багахъ, багахъ шулайи. ²⁶ Хъасин гъаравлиз жагъурайи жара адмира гъяркънийи, ва дугъу гъаравашдиз чІигъ гъапІнийи:

– Магъа, сарсана адми жаргъура!

Паччагъди гъапи:

– Дугъура хабар хуради дубхъну ккунду.

²⁷ Гъаравли гъапнийи:

– Узуз гъибгъразузки, сарпир Ахимаацси, Цадукдин байси, жаргъура.

– Думу ужур адми ву, – гъапи паччагъди. – Думу ужуб хабар хъади гъюра.

²⁸ Ва Ахимаацди, багахъ гъахъиган, паччагъдиз чІигъ гъапІу:

– Вари ужуйи ву!

Дугъу паччагъдиз жилиинакъан икрам гъапІнийи ва гъапнийи:

– Шюкюр ибшри РАББИЙИЗ, яв Заануриз! Йиз агъайиина, паччагъдиина чпин хилар за гъапІу адмиир Дугъу увуз тувну.

²⁹ Паччагъди гъерху:

– Йиз бай Авессалом хатІасузвалиъ айин?

Ахимаацди жаваб туву:

– Паччагъдин гъараваш Юав узу, яв гъараваш, хабар хъади гъауз гъазур шулайиган, душваъ ахю

гълабулугъ гъябкъюнзуз, амма думу гъаз вуйиш, узуз аьгъдарзуз.

³⁰ Паччагъди гъапи:

– Гъирагъдихъ дийигъ ва мушвахъ ккилиг.

Думу гъирагъдиз гъудучІву ва гъадушвахъ дийигъу.

³¹ Куш’жви гъафи ва гъапи:

– Йиз агъа вуйи паччагъ! Хъебехъ ужуб хабрихъ! РАББИЙИ гъи уву увуз къаршуди удучІвдарихъан варидихъан азад гъапІну.

³² Паччагъди куш’жвувхъан гъерху:

– Йиз бай Авессалом хатІасузвалиъ айин?

Куш’жвуву жаваб туву:

– Йиз агъа вуйи паччагъдин душмнарив ва увуз къаршуди удучІвдарив варидиз гъадму живандиз гъабхъиб ибшри.

³³ Паччагъ гъаркІ гъахънийи. Думу урнариин али хулаз гъушу ва гъишу. Гъягъруган, дугъу кІуйи:

– Агъ, йиз бай Авессалом! Йиз бай, йиз бай Авессалом! Узхъан яв ерина йикІуз шуйиш, агъ, Авессалом, йиз бай, йиз бай!

Юавди Давуддиз тягъна йивуру

19¹ Юавдиз гъапнийи:

– Паччагъ Авессаломдихъ ишура ва дугъахъ дерд зигура.

² Ва вари кьушмиз думу йигъандин гъалибвал ясназ илтІибкІнийи, гъаз гъапиш думу йигъан эскрариз, фици «Паччагъди чан балихъ дерд зигура» кІуруш, ебхъуйи. ³ Эскрар шагъриз жиниди, дявдин вахтна гъергну, аьйибнакк ккахъур гъюруганси, гъюйи.

⁴ Паччагъди маш элебкнийи ва ягъалди гъарйир апІуйи:

– Агъ, йиз бай Авессалом! Агъ, Авессалом, йиз бай, йиз бай!

⁵ Юавди, паччагъдихъна хулаз учІвну, гъапнийи:

– Яв уьмур, яв баярин ва шубарин уьмарар, яв хпарин ва ашнийирин уьмарар гъамусяагъ къутармиш гъапІу яв вари адмийир гъи уву асккан гъапІунва.

⁶ Увуз уву дяркънукъан дарккнидар ккундувуз ва уву ккунидар дяркънукъан ккундарвуз. Гъи уву къушмин аьхюдар ва дурарин адмийир увуз фукІа дарудар ву-йивал ачухъди улупунва. Узу гъавриъ аза, эгер гъи Авессалом чІивиди, хъа учу вари дукІнади айиш, уву рази хъидийва. ⁷ УдучІвгъа, яв адмийирик рюгъ капІ. РАББИЙИИНДИ ху апІурза, эгер уву удудучІвиш, йишв улубкъайиз увухъди сар адмира гъузидар. Думу ляхин увуз яв живан вахтнахъанмина гъамусдиз улуркъу вари балйиртІан чІуруб хъибди.

⁸ Паччагъ гъудужву ва урнарехъ деу. Эскрариз «Паччагъ урнарехъ деъна» гъапиган, дурар вари дугъахъна гъафнийи.

Давуд Ерусалимдиз къяляхъ хътаркуру

Гъадму вахтна израилар чпин хулариз гъажаргънийи. ⁹ Израилин вари тухмарин адмийири, сари сарихъди гъюжат апІури, кІуйи:

– Паччагъди ухъу ихъ душмнарин хилариккан азад гъапІну; лап гъаци ву, дугъу ухъу филистимарин хилариккан азад гъапІну. Хъа гъамус думу Авессаломдин кІулан улкейиан гъергну; ¹⁰ хъа ухъу ухъ’ин идара апІуз ччим ктату Авессалом дявдиъ гъакІну. Паччагъ къяляхъ апІбан бадали, учву сарира дидкан гъаз кІурдарчвахъа?

¹¹ Давуд паччагъди Заанурин гъуллугъчйир Цадукдихъна ва Авиатарихъна гъамци пуз гъау:

– Ягьудайин гьюрматлу яшлуйирихъан гьерхай: «Паччагь хулаз кьяляхъ апІбан ляхниъ учву гьаз ккебехъну дугъужвначва? Вари Израилиъ кІурайиб паччагьдихънара, дугъан тухумдихънара гьурубкъну абхир. ¹² Учву йиз чвйир, йиз ифина йикк вучва. Гъаци, паччагь кьяляхъ апІбаъ учву гьаз абхиримжидар вучва?» ¹³ Хъа Амасайиз йипай: «Уву йиз ифи ва жан дарнахъа? Гъит Заанури узуз ижмиди жаза туври, гьамус ва гьамусдихъантина Юавдин ерина уву йиз кьушмин абхюр дархъиш».

¹⁴ Дугъу вари ягьударин юкІвар сар адмийинси чаз багахъ гьапІу. Дурари паччагьдиз пуз гьау:

– Уву чав гъач ва яв вари адмийирра гьюри.

¹⁵ Ва паччагь кьяляхъ хътаркнийи ва Ярдандихъна гьафнийи. Хъа ягьудар Гилгализ, паччагь къаршуламиш ва думу Ярдан ниркан ктагъбан бадали, гьафнийи.

Давуддин рягьим

¹⁶ Бахурим шагърин агъали, Вениаминдин наслиан вуйи Герайин бай Шимей ягьударихъди сатІиди Давуд паччагьдин гъаншаризди удучІвнийи. ¹⁷ Дурарихъди агъзур кас вениаминар, хъа гъацира Цива, Саулин тухумдин гъараваш, йищІихъур дугъан бай ва къар гъараваш хъайи. Дурар паччагь хъайи Ярдан нирхъна гьялакди рякъюъ учІву. ¹⁸ Паччагьдин тухум ктагъбан ва дугъаз ккуниб вари тамам апІбан бадали, дурар ниркан ктучІву. Шимей, Герайин бай, ниркан ктучІвиган, думу паччагьдин улихъ кьамкъариинди деу ¹⁹ ва дугъу дугъаз гъапи:

– Гъит йиз агъайи узук йиз тахсир кидрипри. Йиз агъа вуйи паччагь Ерусалимдиан удучІву йигъан яв гъаравашди фици писвал гьапІнуш, кІваин мапІан.

Гъит паччагъди думу кІваин гъидрибтри. ²⁰ Яв гъаравашдиз чав гунагъ гъапІувал аьгъя аьхир, амма гъи узу Юсуфдин насликан сарпир вуди йиз агъа вуйи паччагъ кършуламиш апІуз дуфназа.

²¹ Авишайи, Церуяйин бали, гъапнийи:

– Дидиз лигну Шимей аьжлин хлиз тувну ккундаринхъа? Дугъу РАББИЙИ ччим кадатнайириз агърар гъапІнийи.

²² Давудди жаваб тувнийи:

– Учвкан фу апІуза, Церуяйин баяр? Гъи учву узуз аькси вуйидар гъаз вучва? Гъи узуз узу Израилин паччагъ вуйивал ижмиди аьгъязуз, ва гъаддиз сарира саркъан Израилиъ аьжалин хлиз тувидар!

²³ Паччагъди Шимейиз гъапнийи:

– Уву йикІидарва!

Ва паччагъди дугъаз ху гъапІнийи.

²⁴ Мефи-Бошетра, Саулин хтул, паччагъдиз гъаншарди удучІвнийи. Паччагъ гъушу йигъхъанмина думу сагъ-саламатди къяляхъ гъафи йигъазкъан Мефи-Бошетди ликар гъижикІундайи, сумплар кутІукъундайи ва чан палат гъубччундайи. ²⁵ Паччагъ кършуламиш апІуз думу Ерусалимдиан гъафиган, паччагъди дугъхъан гъерху:

– Уву узухъди гъаз гъафундайва, Мефи-Бошет?

²⁶ Дугъу жаваб туву:

– Йиз агъа вуйи паччагъ, яв гъараваш ликур вуйивализ лигну, узу гъапнийза: «Йиз даждиин хъорар иливидиза ва паччагъдихъди рякъюъ учІувз дид’инди гъягъидиза». Хъа Цивайи, йиз гъаравашди, узу масу тувну. ²⁷ Дугъу гъацира яв гъаравашдилан йиз агъа вуйи паччагъдин улихъ футнйир гъапІну. Йиз агъа вуйи паччагъ, Заанурин малайикдиси, увуз фици ккундуш, гъаци апІин. ²⁸ Йиз абайин вари наслар йиз агъа вуйи паччагъдихъан аьжализтІан

фукIайизра лайикълу гъахъндар, хъа уву яв гъаравашдиз яв суфраийхъ деърударин арайиъ йишв тувунва. Паччагъдикан хъана фукIа ккун апIуз узуз фу ихтияр ахъа?

²⁹ Паччагъди дугъаз гъапи:

– Мушвхъантина улхуб гъаз ву? Узу увуз ва Цивайиз хутIлар пай апIуз амур апIураза.

³⁰ Мефи-Бошетди паччагъдиз гъапи:

– Гъит дугъу вари чаз бисри, йиз агъа вуйи паччагъ хулаз сагъ-саламатди гъафихъантина узуз фукIара ккунди имдаруз.

Давудди Барзиллайиз баркалагъ кIуру

³¹ Ярдандикан паччагъдихъди ктучIвуз ва душвхъан думу рякъюъ ауз Роглимдиан гъацира Галаадиан Барзиллайра гъафнийи.

³² Барзиллай лапра къабир вуйи, дугъан миржцIур йис дубхънайи. Паччагъ Маханаимдиъ айиган, дугъу думу тямин апIуйи, гъаз гъапиш думу гизаф девлетур вуйи. ³³ Паччагъди Барзиллайиз гъапи:

– Узухъди ниркан кудучIв ва узухъ Ерусалимдиъ яшамиш йихъ, хъа узу уву тямин апIидиза.

³⁴ Хъа Барзиллайи паччагъдиз жаваб туву:

– Паччагъдихъди Ерусалимдиз гъягъбан бадали, узуз яшамиш хъуз швнуд йис ими? ³⁵ Гъамус йиз миржцIур йис вуйиз. Хуш вуйиб хуш дарубдихъан узхъан жара апIуз шулинхъа? Яв гъаравашдихъан чав ипIрубдин ва убхърубдин дад гъисс апIуз шулинхъа? Мялийир апIру баярин ва шубарин сесер узхъан сарун жара апIуз шулинхъа? Йиз агъа вуйи паччагъдиз гъагъ хъувал яв гъаравашдин гъаз ву? ³⁶ Яв гъаравашдихъан паччагъдихъди Ярдандиканра гужназ ктучIвуз шул, хъа узуз мициб уж'вал пешкеш дапIну

паччагъдин гъаз ву? ³⁷ Узхъан йиз шагъриъ, йиз адашдин ва дадаин накъвдин багахъ кечмиш хъпан бадали, яв гъаравашдиз къяляхъ хътаркуз ихтияр тув. Хъа магъа яв гъараваш Кимгам. Гъит думу йиз агъа вуйи паччагъдихъди ниркан кудучІври. Дугъаз вари увуз ккуниб апІин.

³⁸ Паччагъди гъапи:

— Кимгам узухъди ниркан кудучІвиди, ва узу увуз апІуз ккуниб вари дугъаз апІидиза. Хъа увуз, уву фу ккун гъапІишра, вари апІидиза.

³⁹ Ва вари халкъ Ярдандикан кудубчІвнийи, хъасин паччагъра кудучІвнийи. Паччагъди Барзиллайиз мак гъапІу, дугъаз уж'вал ккун гъапІу, ва Барзиллай хулаз хътарку.

⁴⁰ Паччагъ Гилгализ кудучІвиган, Кимгам дугъахъди сатІиди кудучІву. Ягъудайин вари эскрар ва Израилин гъацІ эскрар дурарихъди гъушнийи.

Ягъударихъди израиларин гъюжат

⁴¹ ЦІиб вахтналан вари израилар паччагъдихъна гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

— Гъаз ич чвйир ягъудари паччагъ чпин ликрихъ хъитІну? Гъаз дурари паччагъ, дугъан тухум, дугъан вари адмийир хъади, Ярдан ниркан ктаъну?

⁴² Вари ягъудари израилариз жаваб тувуйи:

— Думу ляхин учу, паччагъ ич ифдиинди багахълу вуди хъпаз лигну, гъапІунча. Дидин кІуллан учвук гъаз хъял кубчІвурчвук? Учу паччагъдин тадарукаринкан фукІа гъипІинхъа? Учу дугъхъан пешкешар гъадагънийин?

⁴³ Израилари ягъудариз жаваб тувуйи:

— Давуд паччагъдик ичра йицІуб наслин пай кайич, гъаддиз Давуддиина учвузтІан артухъ ихтиярар

ачуз. Гъаз учву учу саймиш апІурдарчва? Паччагь кьяляхъ хуваликан учу садпидариди пуз хьюгъюндайн?

Амма ягъудари израиларитІан артухъди ижмиди жавабар тувуйи.

Шева аьксиди удучІевуб

20¹ Душвахъна Вениаминдин наслиан сар алчагъ Шева, Бихрийин бай, адахъну. Дугъу кІарчнаан сесер гъапІу ва гъарай ипу:

– Давуддик ктарихъ пай, ихъур дар Ессейин бай!

Яв чадрариккна гъарабх, Израил!

² Вари израилар, Бихрийин бай Шевайихъди гъягъбан бадали, Давуддихъан гъудучІуву. Амма ягъудар чпин паччагъдиз вафалуди гъузу ва дугъахъди Ярдандихъан Ерусалимдиз гъушу. ³ Давуд Ерусалимдиъ айи чан гъалайиз кьяляхъ гъафиган, дугъу чав гъалайиз хъайивал апІуз гъиту йицІур ашна хулаъ итнийи ва дурарихъ гъаравул хъитнийи. Дугъу дурар вари лазим вуйибдихъди тямин апІуйи, амма сарун дурарихъди дахъундаи. Дурар, чиб кечмиш хъайизкъан, ачІни хпарси яшамиш шули, гъаравликк гъахънийи.

⁴ Паччагъди Амасайиз гъапнийи:

– Шубуд йигъандин арайиъ узухъна ягъудар уч апІин ва увура гъамушвахъ йихъ.

⁵ Амма Амасайи, ягъудариз дих апІуз гъушиган, чаз паччагъди тьяин дапІнайибтІан къан гъапІнийи.

⁶ Давудди Авишайиз гъапнийи:

– Гъамус Шевайи, Бихрийин бали, ухъуз АвесаломдитІан артухъ зарар тувиди. Яв агъайин адми-йир гъадагъ ва дугъахъ хъерг, дархъиш думу мягъкам дапІнайи шагърарикан сабдиъ ухъхъан жин хъиди.

⁷ Юавдин адмийирра керетарихъди ва пелетарихъди* ва вари кьудратлу эскрарихъди сатИди Авишайин ахъюваликкди Ерусалимдиан, Шевайихъ, Бихрийин балихъ, хъергбан бадали, удучІвнийи.

⁸ Дурар Гивондиъ айи ахъю гъарзухъна хъуркьыган, Амаса дурариз гъаншарди удучІвнийи. Юавдиин эскрин палат алийи, юкъвнаан халариъ айи тур ккибтІнайи чІул идибтІнайи. Думу улихъна гьудучІвиган, тур халариан адабхънийи.

⁹ Юавди Амасайиз гъапи:

– Сагъди даривахъа уву, йиз чве?

Юавди Амасайин мужри, дугъаз мак апІбан бадали, арчул хлихъди гъибису.

¹⁰ Амасайи Юавдин хлиъ айи турихъан ихтият гъапІундайи, хъа Юавди тур дугъан фуниъ гъаци убчІвуки, рудрар-фунар жилиинди адахъу, ва думу гъакІи. Дугъу кьюбпи ражну йивуб лазим гъабхъундайи. Юавна дугъан чве Авишай Шевайихъ, Бихрийин балихъ, хъергнийи. ¹¹ Юавдин адмийириккан сар Амасайиин дийигъу, ва дугъу гъапи:

– Гъит Юавдиз вафалу вуйир ва Давуддихъанди вуйир гъарсар Юавдихъди гъарахри!

¹² Амаса ифдин дагриъ рякъюн къялаъ дахънайи, ва думу касдиз вари эскрар дийигърувал рякъьюрайи. Амасайин багъхан гъягърудар вари дийигърувалин гъавриъ ахъну, дугъу думу рякъ’ан хутІлизди хъчІюрхну ва дугъ’ин палат илипну. ¹³ Амаса рякъ’ан хъчІюрхбан къяляхъ, вари халкъ Юавдихъди Шевайихъ, Бихрийин балихъ, хъергуз гъубшу.

¹⁴ Хъа Шева Авел-Бет-Маахийихъна Израилин вари тухмарилан илдицу, ва вари беритар дугъахъна уч гъахъи ва дугъахъди шагъриз гъушу. ¹⁵ Хъасин

* ^{20:7} Керетар ва пелетар: му халкъарикан вуйидари паччагь уърхюйи. Керетар Крит кьурамадилан хъуз мумкин ву.

Юавдин кьушмар гъафнийи, ва дурари Шева Авел-Бет-Маахайиъ кьялаъ тІау. Дурари шагърин чІатан цаларихъ руг хъабхънийи. Дурари цал дабгъуз хъюгъиган, ¹⁶ сар аьяндар дишагълийи шагърин цаллан чІигъ гъапІу:

– Хъебехъай! Хъебехъай! Юавдиз гъамина гъач иипай, ва узу дугъахъди гафар апІидиза.

¹⁷ Юав дишагълийин багахъна гъушу, ва дишагълийи гьерху:

– Уву Юав вуна?

– Узу, – жаваб туву дугъу.

Дишагълийи дугъаз гъапи:

– Яв гъаравашди увуз фу кІуруш, хъебехъ.

– Узу хъпехъураза, – жаваб туву Юавди.

¹⁸ Дишагълийи гъапи:

– УхдитІанмина «Жаваб Авелиъ абг» пуз вердиш-ди ву, ва гъаци ляхинра гъял апІуи. ¹⁹ Узу Израилиъ ислягъвал ва вафалувал уърхрударикан сар вуза; хъа уву Израилин абхюдарсдар ва асас шагърарикан саб гъисаб апІру шагъур терг апІуз чалашмиш шулава. Увуз РАББИЙИН ирс рабгъуз гъаз ккундувуз?

²⁰ – Гъич саб вахтнара! – жаваб туву Юавди. – Узу гъич саб вахтнара думу рабгъидарза ва талаф апІидарза! ²¹ Ляхин дидиъ дар. Ефраимдин дагъларин вуйи Шева кІуру сар адмийи, Бихрийин бали, паччагъдиинна, Давуддиина, хил за гъапІну. Думу сар узухъна чавай, ва узу шагърихъан гъягъидиза.

Дишагълийи Юавдиз гъапи:

– Дугъан кІул увуз цаллан ипди.

²² Дишагъли чан халкъдихъна чан аьяндар насигъятниинди илтІикІнийи, ва халкъди Шевайин, Бихрийин балин, кІул алдабтІнийи ва Юавдихъна думу гатІабхънийи. Думуган Юавди кІарчнаан сесер гъапІу, ва вари дугъан адмийир шагърихъан гъудучІу, ва

вари чпин хулариз гъушу. Юав Ерусалимдиз паччагь-
дихъна гъафнийи.

Давуддиз багахъ дапІнайидар

²³ Юав вари израилин кьушмин ахъюр вуйи; Беная,
Югьудайин бай, керетарин ва пелетарин ахъюр вуйи;
²⁴ Адурамдиз мажбури вуди лихурайидариин гюзчи-
вал гъабхуз ихтибар дапІнайи; Югьушафат, Ахилуд-
дин бай, тарих бикІрур вуйи; ²⁵ Шава бикІрур вуйи;
Цадук ва Авиатар Заанурин гьуллугъчйир вуйи; ²⁶ ва
гъацира Яир шагъриан вуйи Ира Давуддихъ Заанурин
гьуллугъчи вуйи.

Саулин наслариз жаза тувувал

21 ¹ Давуддин паччагьвалин вахтна шубуд йисан
хъади-хъади гаш абхъу, ва Давуд дидин гъякъ-
наан РАББИЙИХЪНА илтІкІу. РАББИЙИ гъапни-
йи:

– Му Саулиз ва ифдин шил хъайи дугъан тухумдиз
лигну ву. Му дугъу Гивон шагърин агъалйир аьжлин
хлиз тувбаз лигну ву.

² Паччагъди Гивон шагърин агъалйириз дих ва ду-
рарихъди гафар-чІалар гъапІнийи. Гивон шагърин
агъалйир Израилиз дахил шулдаи, дурар аморей
халкъдикан гъуздар вуйи; израилари дурариз рягъм
апІуз ху гъапІнийи, хъа Саул, Израилихъан ва Ягьу-
дайихъан юкІв убгури, дурар тІанкъ апІуз чалашмиш
гъахънийи. ³ Давудди Гивон шагърин агъалйирихъан
гьерху:

– Учву бадали фу апІуза? РАББИЙИН девлет-
наз, Чан халкъдиз, учву уж’вал ккун апІбан бадали,
Саулин тухмин тахсир фтиинди илдипуза?

⁴ Гивон шагърин агъалйири дугъаз жаваб туву:

– Учуз Саулихъан ясана дугъан тухумдихъан я арс, я гъизил лазим дарчуз, ва учуз Израилиъ фужкІа аъжалин хлиз тувуз ихтияр адарчуз.

– Узу учвуз фу дапІну ккундучвуз? – гьерху Давудди.

⁵ Дурари паччагъдиз жаваб туву:

– Учү тІанкъ апІури гъахъи ва, учү Израилин жилариин йишв дархъбан бадали, учү талаф апІуз къаст гъапІу касдикан кІуруш, ⁶ гъит дугъан насларикан учухъна, РАББИЙИН улихъ РАББИЙИ ктагъу Саулин Гивайиъ йивну йикІбан ва адмийириз рякъюз керхбан бадали, ургур адми жили тяфа туври.

Ва паччагъди гъапи:

– Узу дурар учвухъна тувдиза.

⁷ Давудди Мефи-Бошетдиз, Юнатандин бализ, Саулин хтулиз, рягъим гъапІну. Дугъу думу ляхин чан ва Юнатандин, Саулин балин, арайиъ РАББИЙИН улихъ гъабхъи ху тувувалин хатурназ лигну, гъапІни-йи. ⁸ Амма паччагъди Айяйин риш Рицпайи Саулиз гъахи къюр бай, Армони ва Мефи-Бошет ва Мехола шагъриан вуйи Верзиллийин бай Адриэлуйиз Саулин риш Меравди гъахи хъур бай гъадагънийи. ⁹ Дугъу дурар Гивон шагърин агъалйирихъна тувну, Гивондиан вуйидари дурар дагъдиин РАББИЙИН улихъ йивну гъакІнийи ва адмийириз рякъюз керхнийи. Вари ургбирра сатІиди гъакІнийи. Дурар аъжлин хлиз мухан иган убгуз хъюгъру садпи йигъари тувнийи.

¹⁰ Айяйин риш Рицпайи ирин парча гъадабгънийи ва чаз гъарз'ин ккипнийи. Иган убгуз ккебгъхъанмина тап заварин дурарин жанариина мархъ убгъайизкъан дугъу дурарик йигъну жакъвари, хъа йишвну чІурдин гъяйванатары кучуз гъитурдаи. ¹¹ Рицпайи, Айяйин шуру, Саулин ашнаи, гъапІубдикан

Давуддиз гъапиган, ¹² думу гъушу, ва паччагъди Га-лааддин Явешдин агъалйирихъан Саулин ва дугъан бай Юнатандин кІурбар гъадагъу. Дурари кІурбар Гилбоайиъ филистимари Саулиз йивбан къяляхъ адашна бай дариан гъизигу Бет-Шеандиъ майдандилан жиниди гъурхнийи. ¹³ Давудди Саулин ва дугъан бай Юнатандин кІурбар гъурхнийи, хъа дариан дизигнайидарин кІурбар уч гъапІнийи.

¹⁴ Саулин ва дугъан бай Юнатандин кІурбар Вениаминдин жилиин али Целайиъ Саулин адаш Кишдин гюмбетдиъ фаракъат гъапІнийи, ва паччагъди амур гъапІуб вари тамам гъапІнийи. Дидин къяляхъ Заанури уълкейин гъякънаан ккарагбар къабул гъапІнийи.

Филистимарихъди дявйир

¹⁵ Ва хъана филистимарин ва Израилин арайиъ дяви гъабхънийи. Давуд чан адмийирихъди дявдиз гъушнийи. Дурари филистимарихъди дяви гъапІну, ва Давуд бизар гъахънийи. ¹⁶ Хъа Ишби-Беновди, рефаимарин* тухмарикан сари, чан жидайин кемшрин кІакІнаъ шубудварж шекел** гъагъ айири ва цІйи тур ккибтІнайири, чав Давуд йивну йикІурза, гъапІнийи. ¹⁷ Амма Авишай, Церуяйин бай, Давуддиз кюмекназ гъафнийи; думу филистимжвув'ин алархънийи, ва дугъу думу йивну гъакІнийи. Думуган Давуддин адмийири дугъаз ху гъапІнийи ва гъапІнийи:

– Израилин чирагъ кІутІубшвбан бадали, уву гъич саб вахтнара сарун учухъди сатІиди дявдиз гъидарва.

¹⁸ Саб вахтналан филистимарихъди Гобайиъ цІйи дяви гъабхънийи. Думуган Хуша тухумдиан вуйи

* ^{21:16} Рефаимар: зурба жанар хъайи инсанар гъахъну.

** ^{21:16} Шубудварж шекел: тахминан 3,5 килограмм.

Сивхайи рефаимарин насларикан сар вуйи Саф йивну гьакІнийи.

¹⁹ Гобайиъ филистимарихъди гьабхьи жара дявдиъ Вифлеемдиан вуйи ир убхру уста Иаирин бай Элхананди Голиафдин чве йивну гьакІнийи, Голиафдин чвуччвун жида ир убхру дуркъарин гакІулсиб вуди гьабхънийи.

²⁰ Гъатдиъ гьабхьи сабсана дявдин вахтна зурба жан хъайи, гьарсаб хил'ин йирхъуб тІуб али ва гьарсаб ликриин йирхъуб муркул али фуж-вуш сар адми ади гьахънийи. Думура рефаимарин насларикан вуди гьахъну. ²¹ Думу Израилик кялхъруган, Давуддин чве Шимайин бай вуйи Юнатанди думу йивну гьакІнийи.

²² Дураp юкъридра Гъатдиъ рефаимарин насларикан вуйи ва Давуддин ва дугъан адмийирин хиллан гъушнийи.

Давудди гъапІу тярифнан мяъли

22¹ Давудди РАББИЙИЗ гъаму гафар, РАББИЙИ думу чан вари душмнарин хиларихъан ва Саулин хилхъан азад гъапІиган, мяълийиинди гъапнийи. ² Дугъу гъапнийи:

РАББИ – йиз гъарз,
 ижмишин йиз
 ва узу къутармиш гъапІур;

³ Заанур йиз – дагъ йиз,
 Дугъахъ узу жин хъуз йишв абгурза,

Думу – йиз гъалхан
 ва узу уърхур, йиз гъала,
 Думу – узу жин шлу йишв
 ва узу къутармиш апІур;
 Уву узу гуж тувбахъан гъюрхюнва.

- 4 РАББИЙИЗ ккарагурза,
тярифназ лайикълуриз,
ва йиз душмнарихъан
къутармиш хьидиза.
- 5 Аъжлин лепйир илтІикІинийи узлан гургутум,
талафвалин селлери узуз гучІ ккапІинийи.
- 6 Тму дюн'яйин зунжрар илдижнийи узлан
ва аъжлин чулари гьидиржнийи.
- 7 Йиз бедбахтвалиъ узу РАББИЙИЗ дих гьапІинийза:
узу йиз Заануриз ккарагнийза.
- Чан ибадатханайиан Дугъаз йиз сес гьеебхъну;
йиз гъарай Дугъан ибарихъна хъубкъну.
- 8 ГукІни гьабхънийи жил, гьутІубчІвнийи,
заварин дибар гьеришвнийи,
ГукІни гьахънийи,
гъаз гьапиш Дугъак хъял кубчІвнийи.
- 9 Кум утІубчвнийи
Дугъан хъюхънин ппулариан,
вариубгру ца – ушвниан Дугъан,
ктахъуйи Дугъкан ургру аржлар.
- 10 Дугъу завар арццнийи, ва Думу гьафнийи,
ликарикк – кІару амсар.
- 11 Думу херувимдиин деънийи ва гьитІирхнийи,
Думу микІлан хлинцариин гьавайиъ уърхнийи.
- 12 МучІували ккаънийи Учв, чарчликкси,
илтІикІинийи Чаллан мархълин амсар.

- 13 Дугъан улихъ хъайи аквнакан
цІа кайи аржлар дижи шуйи.
- 14 РАББИЙИ хъухърумар гъапІу заварилан;
Заанури Чан сес улупну.
- 15 Дугъу Чан чІимрар деетну
ва душмнар гъарагъну,
Къюркълин цІа деебтну –
ва дулар дагъитмиш гъапІну.
- 16 Думуган гъюлин деринвал ачмиш гъахъну
ва гъацІал гъахъну жилин бинйир
РАББИЙИ тягъна йивувалиан,
Дугъан хъюхънин ппуларин гужли илнаан.
- 17 Ягълишнаан Думу узухънади алахъну;
Дугъу узу дерин штариан адагъну.
- 18 Дугъу узу узутІан
гизаф къувватлу къудратлу душмнихъан,
узу дяркънукъан даккнидарихъан
азад гъапІну.
- 19 Йиз бедбахтвалин йигъан
дулар уз’ина алжагънийи,
Амма РАББИ йиз даягъ вуйиз.
- 20 Дугъу узу ачухъ йишваз адаънийи,
Дугъу узу азад гъапІнийи,
гъаз гъапиш узу
Думу рази апІрур вуза ву.
- 21 РАББИЙИ узуз йиз дугъривализ ва

- вафалувализ лигну тувну,
йиз хиларин марццивализ лигну пешкеш
гъапІну,
- 22 узу РАББИЙИН къанундин рякъяр
уърхюри гъахъунза,
ва, йиз Заанурихъан гъидицну,
писвал гъапІундарза аьхир.
- 23 Дугъан вари къанунар йиз улихъ хъа;
узу Дугъан буйругъарилан улдучІвундарза.
- 24 Узу Дугъан улихъ нукъсан ктрур вуйза
ва жвув гунагъдихъан уърхюйза.
- 25 РАББИЙИ узуз йиз дугъривализ ва
вафалувализ,
Дугъан уларихъ марццишназ лигну тувну.
- 26 Уву вафалу вуйирихъди
вафалу вува,
Нукъсан ктрурихъди
Уву нукъсан ктарди гъахурва,
- 27 марццирихъди —
марцциди,
Фендигар вуйирихъди —
дугъан аьмалдарвализ лигну.
- 28 Уву бахтсузар къутармиш апІурва,
Хъа Яв лигуб дамагъ кайидариин ал,
дурар асккан апІбан бадали.
- 29 Уву — йиз чирагъ,

РАББИЙИ йиз мучІувал аку апІуру.

- 30 Яв кюмекниинди
узу кьушум дагъитмиш апІурза,
йиз Заанурихъди
душмандин шагърин цал’ина за шулза.
- 31 Заанурин рякъ тягъна ктруб ву,
Худайин гаф ву марцциб.
Дугъахъ жин хъуз йишв абгруриз
гъарсариз гъалхан ву Думу.
- 32 Фуж ву Заанур, РАББИТИАН?
Ва фуж ву гъарз, ихъ ЗаанурТИан?
- 33 Заанур – йиз жин шлу мягъкам йишв,
ва Дугъу йиз рякъ дюз вуйиб апІуру.
- 34 Дугъу йиз ликар диши миршран ликарси
апІуру
ва узуз гъалибвалар тувру.
- 35 Дугъу йиз хилариз дяви апІуз улупуру,
гъаци вуйиган дурари кемшрин чІимир
биржуру.
- 36 Уву узуз Яв кьутармиш’валин гъалхан тувунва,
Яв рягъимди йиз ад за апІуру.
- 37 Уву узу азадди лицуз гъитурва,
йиз ликар хътрарсбан бадали.
- 38 Узу йиз душмнарихъ хъчІарккунза
ва дурар терг гъапІунза,

- узу къяляхъ илдицундарза,
дурар тІанкъ дарапІдикъан гагъди.
- 39 Узу гъивунза дурариз, гъачархъунза дурар,
ва дурарихъан сарун гъудужвуз хъибдар;
йиз ликарикк дахъну дурар.
- 40 Уву узуз дяви апІуз къувват тувунва;
узуз аьксиди удучІвдар йиз ликарикк
ккирчунва.
- 41 Душмнар Уву узухъинди къялди илтІикІунва,
ва узу дяркънукъан даккнидар тІанкъ
гъапІунза.
- 42 Дурари за апІуйи чпин лигуб,
амма фужкІа адайи дурар къутармиш
апІуз –
РАББИЙИЗ ккарагуйи,
амма Дугъу дурариз жаваб тувундайи.
- 43 Узу дурар биширугси гъаркІунза;
узу дурар, къючейин батІурси, хътІиршунза.
- 44 Уву йиз халкъ аьксиди удучІвбахъан
узу азад гъапІунва;
Уву узу жара халкъаринра
аьхюрди гъюрхюнва.
Узуз муганайиз аьгъдру халкъари
узуз гъуллугъ апІура.
- 45 Жара юрдарин адмийири
йиз улихъ лукІ'вал улупуру;
узкан анжагъ гъеебхъубси,

дурар мютЮгъ шулу.

46 Дурарин варидин рюгъ гьюбгъну,
ва дурар, гукІунди,
чпин гьалйириан удучІвуру.

47 Гьарган чІиви РАББИ!
Шюкюр ибшри йиз гьарзуз!
Адлу ишри йиз Заанур,
йиз кьутармиш'валин гьарз!

48 Думу – узхъанди кьисас алдабгъру Заанур,
узуз халкъар мютЮгъ апІрур
49 ва узу йиз душмнарехъан азад апІрур.

Уву узуз кьаршу вуйидариин узу за гьапІунва,
пис адмийирихъан узу кьутармиш гьапІунва.

50 Гьаддиз лигну жара халкъарин арайиъ
яв ад апІидиза, РАББИ;
Яв ччвурнан тяриф
мяглийиинди пидиза.

Чан паччагъдиз Дугъу
ахю гьалибвалар пешкеш апІуру
51 ва Чав ччим кадатнайи Давуддиз
ва дугъан тухумдиз
аьсрариъ уж'вал гьапІру.

Давуддин аьхиримжи гафар

23¹ Магъа Давуддин аьхиримжи гафар:
– Давудди, Ессейин бали, гьамци кІура,
Заанури за гьапІу адмийи,

Якъубдин Заанури ччим ктату адмийи
Ва Израилин ширин сес айи мяълийир
апІрури, гьамци кІура.

2 РАББИЙИН рюгъну узлантина кІура;
Дугъан гаф йиз мелзнийн ализ.

3 Израилин Заанури гьапну,
Израилин гьарз вуйи Заанури узкан гьапну:

«Шли инсанариин дугъриди гьакимвал
апІуруш,
шли Заанурихъан гучІ'валиъ гьакимвал
апІуруш.

4 Думу гвачІиндин аквназ ухшар ву,
Дифар алдру гвачІининган
гьудубчІвурайи,
мархълин кьяляхъ акв туврайи,
Жилиан укІ битмиш апІурайи ригъдиз
ухшар ву».

5 Заанурихъ йиз тухум гьациб даринхъа?
Дугъу узухъди тамамди албагнаийи
ва чІур даршлу
даима йикърар гьапІундаринхъа?

Дугъхъан даринхъа йиз вари кьутармиш'вал
ва йиз вари метлебар тамам хьувал?

6 Хъа вари намуссузар
тинди гатІабхъру
ва хилари дибрисру
рижун зауз ухшар ву.

- ⁷ Рижун зазук куркІу гъарсар кас Рукъахъди
ясана жидайн маргълихъди яракъламиш
шулу;
рижун заз гъадушвахъ, йишв'ин,
цІа кипну убгуру.

Давуддин адлу эскрар

⁸ Магъа Давуддин эскрарин ччвурар:

Тахмон шагъриан вуйи Юшев-Башевет дестейин
ахюр гъахъну; дугъу чан жида чав саб кчІихбаъ йив-
ну гъакІи миржидварж адмийин за гъапІну.

⁹ Дугъахъна вуйир Элезар, Додойин бай, Ахоха-
йин худул, гъахъну. Думу Давуддихъди, дурари кялхъ-
бариинди дявдиз уч духънайи филистимариз кчІих-
баз дих апІруган, хъади гъахъну. ¹⁰ Израилар дурариз
къаршуди удучІвну, ва Элезари гъучагъ'вал улупну ва
филистимариз чан хил убцайизкъан ва хил турихъди
саб хъайизкъан гъивну. Думу йигъан РАББИЙИ из-
раилариз зурба гъалибвал тувну. Анжагъ кчІихбан къя-
ляхъ эскрар Элезарихъна гъафну, йивну гъакІидарихъ
хъайиб тІараш апІуз.

¹¹ Дугъахъна вуйир Шамма, Апар шагъриан вуйи
Агейин бай, гъахъну. Филистимар Лехийиъ, харар дурз-
найи хутІил айишваъ уч гъахъиган, Израилин эскрар
дурарихъан гьергну. ¹² Хъа Шамма хутІлин гъацІкъялаъ
дийигъну. Дугъу хутІил гъюбхну ва филистимар йивну
гъакІну, ва РАББИЙИ дугъаз зурба гъалибвал тувну.

¹³ Игнар ургувал ккебгъру вахтназди сумчІур регъб-
рикан шубур Давуддихъна Адуллам хъараз гъафну, ду-
муган Рефаимарин дерейиъ филистимарин дестейи
бина йивнади шулу. ¹⁴ Давуд думуган мюгъкам дапІна-
йи йишваъ айи, хъа филистимарин къушмар – Виф-
леемдиъ. ¹⁵ Давуд штухъ дахаргнайи, ва дугъу гъапну:

– Эгъ, эгер шли-вуш Вифлеемдин урнарихъ хъайи гъуйдиан узуз убхъуз шид гъабхнийиш!

¹⁶ Думуган гъадму шубур эскер филистимаригъян-тина гужниинди гъюдучІву, дурари Вифлеемдин урнарихъ хъайи гъуйдиан шид адабцІу ва Давуддиз гъабхи. Амма дугъу шид гъубхъундайи ва РАББИ-ЙИЗ дубхнайибси удубзнийи.

¹⁷ – Узу уърх, РАББИ, мициб апІбахъан! – гъапи дугъу. – Чпин уьмур хатІаваликк кипу адмийирин ифи мегер узу убхъурин?!

Ва дугъу шид гъубхъундар. Гъамцдар гъунараp улупну гъадму шубур эскри.

¹⁸ Юавдин чве, Авишай, Церуяйин бай, чан дестейин аьхюр гъахъну. Думу жидайихъди шубуд варж адмийирихъди кчІихну, дугъу дурар вари гъийихну, ва думу гъадму дестейихъди сабси адлу гъахъну. ¹⁹ Думу дестейиъ варитІан адлу вуйир ва дестейин регъбер гъахъну, амма учв женгнан шубур асас аьхюрихъди барабар гъахъундар.

²⁰ Беная, Югъудайин бай, Кавцеилиан вуйи адлу эскер, зурба гъунараp гъапІур гъахъну. Дугъу Муавдиан вуйи къюр варитІан гужли эскер йивну гъакІну. Гъацира думу йиф убгъурайи йигъан хандкІиз гъушну ва душваъ аслан йивну гъабкІну. ²¹ Дугъу гъацира зурба жан хъайи Египетдиан йивну гъакІну. Египетдиан вуйирин хлиъ жида ади гъабхъну, хъа Беная дугъаз къаршуди маргъ хъади удучІвну. Дугъу Египетдиан вуйирин хил’ан жида уьчІюбгъну ва гъаддихъди думу йивну гъакІну. ²² Гъамцдар гъахъну Югъудайин бай Бенаяйин гъунараp. Думу гъадму дестейихъди сабси адлу гъахъну. ²³ Думу дестейиъ адлу вуйир гъахъну, амма учв адлувалиинди женгнан шубур асас аьхюрихъди барабар гъахъундар. Давудди думу чан гъаравларин аьхюрди дерккну.

²⁴ СумчІурин арайиъ ади гъахъну:

Асаил, Юавдин чве,

Элханан, Вифлеемдиан вуйи Додойин бай,

²⁵ Харод тухумдиан вуйи Шамма ва Элика,

²⁶ Пелет шагъриан вуйи Хелец,

Ира, Текоа шагъриан вуйи Иккешдин бай,

²⁷ Анатот шагъриан вуйи Авиезер,

Хуш тухумдиан вуйи Мебуннай,

²⁸ Ахохи тухумдиан вуйи Цалмон,

Нетофа шагъриан вуйи Магарай

²⁹ ва Баанайин бай Хелев,

Вениаминдин вилаятдиъ айи Гивайиан вуйи Рибайин бай Иттай,

³⁰ Пирафон шагъриан вуйи Беная,

Нахле-Гаашдиан вуйи Иддай,

³¹ Араба тухумдиан вуйи Ави-Албон,

Бахурим шагъриан вуйи Азмавет,

³²⁻³³ Шаалбон шагъриан вуйи Элияхба,

Гимзо шагъриан вуйи Яшен,

Арар шагъриан вуйи Шаммайин бай Юнатан,

Арар шагъриан вуйи Шарарайин бай Ахиам,

³⁴ Мааха шагъриан вуйи Ахасбайин бай Элифелет,

Гило шагъриан вуйи Ахитофелин бай Элиам,

³⁵ Кармилиан вуйи Хецрай,

Араба шагъриан вуйи Паарай,

³⁶ Цувайиан вуйи Натандин бай Игал,

Гад тухумдиан вуйи Бани,

³⁷ аммунжви Целек,

Беэротдиан вуйи Нахарай, Церуяйин бай Юавдин яракъ хур,

³⁸ Йира шагъриан вуйи Ира ва Гарев,

³⁹ ва хеттжви Урия.

Вари дурар сумчІурна ургур вуди гъахъну.

*Агъалйирин къадар гьисаб апІбаз лигну Раббийи
Давуддиз жаза тувру*

24¹ РАББИЙИН хъял цІийикІулІан израила-риина гъизмиш гъабхъну, ва Дугъу, гъарах ва Израилинна Ягъудайин агъалйирин къадар гьисаб апІин кІури, дурариз аьксиди Давуд гъитІирккнийи.

² Паччагъди Юавдиз ва къушмин дугъахъди хъайи аьхюдариз гъапнийи:

– Дандихъан Беэр-Шевайихъна Израилин вари тухмариз гъарахай ва, дурар фукъан вуш узуз аьгъю хъпан бадали, агъалйирин къадар гьисаб апІинай.

³ Амма Юавди паччагъдиз жаваб туву:

– Гъит РАББИЙИ, яв Заанури, агъалйирин къадар варж ражну артухъ апІри, ва гъит йиз агъа вуйи паччагъдин улариз думу ряккъри. Хъа гъаз йиз агъа паччагъдиз дициб ляхин апІуз ккунду?

⁴ Амма паччагъдин гаф Юавдин ва къушмин аьхюдарин гафтІан гужлиб гъабхънийи, ва дурар, израилин агъалйирин къадар гьисаб апІбан бадали, паччагъдихъан гъушнийи. ⁵ Ярдандикан кудучІвну, дурар Гаддин дерейин къялаъ айи шагърихъан къибла терефназди, Язер шагърихъинди хъайи Аруерийъ бина йивну дийигъу ва вари думу йишварин агъалйир гьисаб гъапІу. ⁶ Дурар Галааддиз ва Тахтим-Ходшийин жилиина гъушу, дурар Дан-Яандиз Сидондихъна вуйи хътицбан рякъюъди гъафнийи ва вари думу йишварин агъалйирра гьисаб гъапІнийи. ⁷ Хъасин дурар Тир гъалайихъна ва хивеярин, ва ханаанарин вари шагърарихъна рякъюъ учІву ва Ягъудайин вартІан къибла пайназ, Беэр-Шевайиз, думу йишварин вари агъалйирра гьисаб дапІну, гъафи. ⁸ УрчІвуб вазна къад йигъан вари уьлке ккадапІну, дурар

Ерусалимдиз къяляхъ гъафнийи. ⁹ Юавди паччагъдиз агъалйирин къадар гъисаб апІбан гъякънаан мялумат туву: тур ишлетмиш апІуз удукъру, гужли миржидварж агъзур жилижви Израилиъ а ва хъудварж агъзур – Ягъудайиъ.

¹⁰ Амма Давудди, чав агъалйирин къадар гъисаб апІбан къяляхъ, нач хъувал гъисс гъапІнийи ва РАББИЙИЗ гъапнийи:

– Думу ляхин дапІну, узу зурба гунагъ гъапІунза. Гъамус, я РАББИ, Увуз ккарагураза, Яв лукІралан тахсир алдабгъ! Узу асуллагъ фикир дарапІди ляхин гъапІунза.

¹¹ Хъайигъан гъачІнинган Давуд гъудужвайиз, Гад пайгъамбрихъна, Давуддин хъуз ккайиб рякърурихъна, РАББИЙИН гаф гъафи:

¹² – Гъарах ва Давуддиз йип: «Гъамци кІура РАББИЙИ: Узу увуз шубуб жаза теклиф апІураза. Узу ув'ина гъапІбан бадали, дуарикан саб кадабгъ».

¹³ Гад Давуддихъна гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Яв уълкейиъ ургуд йисан гаш хъибдин? Ясана шубуб вазли увухъ хъергру яв душмнарехъан гъергидина? Ясана яв уълкейиъ шубуд йигъан вари гъирмиш апІру уъзур хъибдин? Гъаци вуйиган, фикир апІин ва, узу Гъънайириз узу фициб жаваб тувруш, къарар адабгъ.

¹⁴ Давудди Гаддиз гъапнийи:

– Узуз гизаф гъагъиди вузуз, вушра гъит ухъу РАББИЙИН хилариъ ахъри, Дугъан рягъим зурбаб ву аххир, амма узу адмийирин хилариъ ахъуз мигъитан.

¹⁵ Ва РАББИЙИ гъадму гъачІниан тъяин дапІнайи вахтнан аххириз Израилиина вари гъирмиш апІру уъзур гъапІру, ва Дандихъан Беэр-Шевайихъна ургуцІур агъзур адми кечмиш гъахънийи. ¹⁶ РАББИЙИН амриинди малайикди Ерусалим терг апІуз хил

гъачІабккиган, РАББИЙИ бала алапІбан гъайиф
гъизигу ва халкъдиз йивурайи малайикдиз гъапи:

– ЧІааьн! Ис апІин яв хил.

РАББИЙИН малайик думуган Евус халкъдиан ву-
йи Орнайин раццан зиин алди гъахъну. ¹⁷ Халкъдиз
йивурайи малайик чаз гъяркъиган, Давудди РАББИ-
ЙИЗ гъапнийи:

– Гъаму гунагъ ва писвал узу гъапІунза, хъа мурад
марччар ву – фу гъапІну дурари? Гъит Яв хил уз’ина
ва йиз хизандиина илтІибкІри.

Давудди гъурбан апІрушв тикмиш апІуру

¹⁸ Думу йигъан Гад Давуддихъна гъафнийи ва ду-
гъаз гъапнийи:

– Гъарах ва евусжви Орнайин рацц’ин РАББИ-
ЙИЗ гъурбан апІрушв тикмиш апІин.

¹⁹ Ва Давуд, Гаддикди РАББИЙИ амур гъапІганси,
гъушу. ²⁰ Орна гъилигиган ва чахъна гъюрайи паччагъ
ва дугъан адмийир гъяркъиган, думу улихъна удучІву
ва, жилик маш кубкІну, паччагъдиз икрам гъапІу.

²¹ Орнайи гъапи:

– Гъаз йиз агъа вуйи паччагъ чан гъаравашдихъна
гъафну?

– Яв рацц масу гъадабгъуз, – жаваб туву Давуд-
ди, – ва, халкъдин арайиъ вари гъирмиш апІру уьзур
ккудубкІбан бадали, РАББИЙИЗ гъурбан апІрушв
тикмиш апІуз.

²² Орнайи Давуддиз гъапи:

– Гъит йиз агъа вуйи паччагъди чаз лазим вуйиб
вари гъадабгъри ва гъурбан апІри. Магъа вариубгбан
гъурбан апІуз йицар, хъа гакІвларди гад апІру къул ва
йицар ккитІру алатар. ²³ Я паччагъ, Орнайи гъамрад
вари паччагъдиз тувра.

Хъана Орнайи дугъаз гъапи:

– Гъит РАББИ, яв Заанур, увухъна ужувлиинди янашмиш ишри!

²⁴ Хъа паччагъди Орнайиз жаваб туву:

– Ваъ, узу яв гъякъи тувдиза. Узу РАББИЙИЗ, йиз Заануриз, узу чахъ фукIа тутруву вариубгбан гъурбан апИдарза.

Ва Давудди рацц ва йицар, дурарихъ арсенан хъуцIур шекел* тувну, масу гъадагънийи. ²⁵ Давудди душв'ин РАББИЙИЗ гъурбан апIрушв тикмиш гъапIни-йи ва вариубгбан ва демдин гъурбнар** гъапIнийи. РАББИЙИЗ Давуддин чан улкейихъан вуйи ккарагбар гъеерхънийи, ва Израилиъ вари гъирмиш апIру уъзур ккудубкIнийи.

* ^{24:24} ХъуцIур шекел: тахминан 550 грамм.

** ^{24:25} Демдин гъурбнар: Му жюре гъурбнар Заанурихъди дюз аьлакъйир уърхюз ва Дугъахъди албагбан ва цIийикIултIан аьлакъйир хъпан шадлугъар ипIбар-ухбариинди къайд апIуз апIури гъахъну. Убккбахъан гъяйванатдин тялукъ пай гъурбан апIрушв'ин убгуйи; хъа имбу пай гъурбан гъапIу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипIури гъахъну.

**Паччагълугъарин
шубубпи китаб**

Давуд пайгъамбар къабивалиъ

1¹ Давуд паччагъ къаби гъахънийи ва гизаф яшлу йисарихъна хъуркънийи. Дугъ'ин лъэфар илирчу-йи, гъаци вушра дугъаз мани шулдаи. ² Думуган гъа-равашари дугъаз гъапнийи:

– Гъит, ич агъа паччагъдиз, чаз хъайивал апІбан ва дугъан гъайгъушнаъ хъпан бадали, жигъил риш агри. Думу риш увухъди дахъди ва увуз мани хъибди.

³ Дурари вари Израилиъ уткан риш агуз хъюгънийи, Шунем гъул'ан вуйи Авишаг кІуру риш гъидихънийи ва думу паччагъдихъна гъахънийи. ⁴ Риш гизаф уччвур вуйи. Думу паччагъдин гъайгъушнаъ шуйи ва дугъаз хъайивал апІуйи, амма паччагъ дугъахъди сатІи гъахъундаи.

*Давуддин бай Адония паччагъдин тахт бадали
гъюжатнаъ учІевуб*

⁵ Чан дада Хаггит вуди гъахъи Адонияйи фурслуди кІури гъахънийи:

– Узу паччагъ хъидиза.

Дугъу чаз гъайвнар ккитІнайи дявдин фургънар, атлуйир ва чан улихъди жаргъру хъуцІур кас гъарава-шар гъязур гъапІнийи.

⁶ (Дугъан адаш Давуд паччагъди, «Уву мици гъаз апІурава?» кІури, Адонияйиз саб вахтнара нач туври

шулдаи. Адония Авессаломдин кяляхъ бабкан гъа-
хъир ва гизаф уччвур вуйи.)

⁷ Адонияйи Церуяйин* бай Юавдихъди ва Заану-
рин гьуллугъчи Авиатарихъди жиниди гафар гъа-
пИнийи. Дурари дугъан тереф гьибиснийи. ⁸ Амма
Заанурин гьуллугъчи Цадукди, Югьудайин бай Бе-
наяйи, Натан пайгъамбри, Шимейи, Рейи ва Давуд-
дин адлу эскрерари Адонияйин тереф гьибисундайи.

⁹ Адонияйи Рогел булагъдин багахъ хъайи Зохелет
гъвандихъ чарвийир, йицар ва чагъ дапИнайи кIарар
гъурбан гъапИнийи ва чан вари чвийириз, паччагъдин
баяриз, ва паччагъдин Ягьудайиъ айи вари гъакима-
риз дих гъапИнийи. ¹⁰ Амма я Натан пайгъамбриз, я
Бенайиз, я паччагъдин адлу эскрариз, я чан чве Су-
леймандиз дих гъапИндайи.

Давудди паччагъдин тахт Сулеймандихъна тувуб

¹¹ Думуган Натан пайгъамбри Сулеймандин дада
Батшевайихъан гьерхнийи:

– Хаггитдин бай Адония паччагъ хъуваликан, хъа
ихъ агъа Давуддиз дидкан хабар адруваликан увуз
яраб гъеебхъундарвуз? ¹² Гъаци вуйиган, яв уьмур ва
яв бай Сулеймандин уьмур фици кьутармиш апIу-
руш**, увуз насигъят тувуз узуз ихтияр тув. ¹³ Гъаму-
сяаьт Давуд паччагъдихъна гъарах ва дугъаз йип: «Йиз
агъа паччагъ, узуз, яв гъаравашдиз, йиз бай Сулейман
яв кяляхъ якьинди паччагъ хъиди ва яв тахтнийин
деъди кIури, ху гъапИндайвахъа? Адония паччагъ
гъаз гъахънухъа?» ¹⁴ Уву паччагъдихъди гафар апIури
имиди, узу яв кяляхъди гъидиза ва яв гафар тасдикъ
апИдиза.

* ¹⁷ Церуя: Давуд паччагъдин багахълу дишагъли.

** ¹¹² Кьутармиш апIуб: балайихъан уьрхюб.

¹⁵ Батшева паччагъ айи хулаз гъушнийи. (Думуган яшлу паччагъдиз Шунем гъул'ан вуйи Авишагди гъуллугъ апІурайи.) ¹⁶ Батшевайи икрам гъапІнийи, ва думу паччагъдин улихъ ккадаркнийи.

– Фу ккундувуз? – гьерхнийи паччагъди.

¹⁷ Батшевайи дугъаз гъапнийи:

– Йиз агъа, узуз, яв гъаравашдиз, уву чав, РАББИ-ЙИИНДИ, яв Заануриинди, йиз бай Сулейман яв къяляхъ паччагъ хьиди ва яв тахтнийин деъди кІури, ху гъапІнийва. ¹⁸ Хъа магъа паччагъ Адония гъахъну, хъа увуз, йиз агъа, дидкан аьгъдарвуз. ¹⁹ Адонияйи гизаф къадар йицар, чагъ дапІнайи кІарар ва чарв-йир гъурбан гъапІну. Дугъу паччагъдин вари баяриз, Заанурин гъуллугъчи Авиатариз ва къушмин ахъюр вуйи Юавдиз дих гъапІну, амма яв гъараваш Сулеймандиз дих гъапІндар. ²⁰ Йиз агъа паччагъ, йиз агъа паччагъдин къяляхъ тахтнийин фуж деъруш, вари Израил увухьинди либгура. ²¹ Эгер уву, йиз агъа паччагъди, яв ху тамам дарапІиш, уву яв архйирихъди архаин гъахъибси, узу ва йиз бай Сулейман тахсирк-рарси гъисаб апІиди.

²² Батшевайи паччагъдихъди гафар апІури имиди, хулазди Натан пайгъамбар гъафнийи. ²³ Паччагъдиз хабар тувнийи:

– Мушваъ Натан пайгъамбар а.

Думуган Натан пайгъамбар паччагъдихъна гъаф-нийи ва дугъу паччагъдиз жилиинакъан икрам гъапІ-нийи.

²⁴ Натанди гъапнийи:

– Йиз агъа паччагъ, яв къяляхъ паччагъ Адония хьиди ва яв тахтнийин деъди кІури, гъапнийвахъа? ²⁵ Гъи дугъу гизаф къадар йицар, чагъ дапІнайи кІа-рар ва чарвйир гъурбан гъапІну. Дугъу паччагъдин вари баяриз, къушмарин ахъюдариз ва Заанурин

гьуллугъчи Авиатариз дих гьапІну. Гьамусяатна дурари Адонияйихъди ипІура ва убхъура ва кІура: «Яшамиш ишри Адония паччагь!»²⁶ Амма яв гъараваш вуйи узуз, Заанурин гьуллугъчи Цадукдиз, Югьудайин бай Бенайиз ва яв гъараваш Сулеймандиз дих гьапІундар.²⁷ Йиз агъа паччагъдин амур гъациб вуйин? Уву, яв къяляхъ тахтнин фуж деъруш, учуз, яв гъаравашариз, гьамусра гьапундарва.

²⁸ Думуган Давуд паччагъди гьапнийи:

– Узухъна Батшевайиз дих апІинай.

Батшева паччагъдихъна гъафнийи ва дугъан улихъ дийигънийи.

²⁹ Паччагъди ху гьапІнийи:

– Узу гъарсаб балайихъан ярхла гьапІу РАББИ-ЙИИНДИ ху апІурза,³⁰ узу увуз РАББИЙИН, Израилин Заанурин, улихъ ху гьапІу ляхин гъи якъинди тамам апІидиза: яв бай Сулейман йиз къяляхъ паччагъ хъиди ва йиз тахтнин йиз ерина деъди.

³¹ Батшевайи, икрам гьапІнийи ва, паччагъдин улихъ ккадаркну, гьапнийи:

– Гъит, йиз агъа паччагъ Давуд гъаргандиз яшамиш ишри!

³² Давуд паччагъди гьапнийи:

– Узухъна Заанурин гьуллугъчи Цадукдиз, Натан пайгъамбриз ва Югьудайин бай Бенайиз дих апІинай.

Дурар паччагъдихъна гъафиган,³³ дугъу дурариз гьапнийи:

– Учвухъди йиз гъаравашар гъадагъай, йиз бай Сулейман йиз гъятириин илитай ва Гихон булагъдихъна гъайихай.³⁴ Гъит, душвахъ Заанурин гьуллугъчи Цадукди, Натан пайгъамбри дугъкан Израилин паччагъ хъувалин зейтундин ччим кадатри*. КІарчариан сесер

* ^{1:34} Зейтундин ччим кадатри: Лиг 1 Пач. 9:16.

апІнай ва гъарйир апІнай: «Яшамиш ишри Сулейман паччагъ!»³⁵ Хъасин Сулейман кяляхъ аькъинай, ва гъит думу йиз тахтнийн деъри ва йиз ерина паччагъвал апІри. Узу думу Израилин ва Ягъудайин гьюкумдарди дерккунза.

³⁶ Югъудайин бай Бенаяйи паччагъдиз жаваб тувнийи:

– Амин! РАББИЙИ, йиз агъа паччагъдин Заанури, гъаци апІри.³⁷ РАББИ йиз агъа паччагъдихъди фици гъахънуш, гъаци Думу Сулеймандихъдира ишри, дугъан тахт йиз агъа вуйи Давуд паччагъдин тахтІан артухъ за апІбан бадали!

³⁸ Ва Заанурин гьуллугъчи Цадук, Натан пайгъамбар, Югъудайин бай Беная, керетар ва пелетар* гъушнийи, Сулейман Давуд паччагъдин гъятириин илитнийи ва дурар Гихондихъна дугъахъди гъушнийи.³⁹ Заанурин гьуллугъчи Цадукди РАББИЙИН Чадриккан** ччим айи кІарч гъабхнийи ва Сулеймандикан ччим ктатнийи. Дидин кяляхъ дурари кІарчариан сесер гъапІнийи, ва вари халкъди чІигъар гъапІнийи:

– Яшамиш ишри Сулейман паччагъ!

⁴⁰ Вари халкъ дурарин кяляхъди, гъугънаан жил тІубчІвруганси, швутІрамар йивури ва гурлуди шаду чІигъар апІури, гъубшнийи.

* 1:38 Керетар ва пелетар: Давуд паччагъдин ихтибарлу эскрар.

** 1:39 РАББИЙИН Чадур: Заанурин амриинди Муса пайгъамбри тикмиш гъапІу ибадат апІрушв. Сулейман паччагъди РАББИЙИН Хал тикмиш апІайиз, думу чадурин улихъ Заануриз гъурбнар апІуйи. Анжагъ Заанурин гьуллугъчйиризтІан думу чадрин айтІ учІвиз ихтияр адайи.

Сулейманди Адонияйиз рягьим апІуб

⁴¹ Адонияйиз ва дугъахъди хъайи вари хялариз думу сесер демдин* аххириъ гъеерхънийи. КІарчнаан йивурайи сесер деерхъну, Юавди гьерхънийи:

– Шагъриъ айи гъаракат ва сес гъапІрудар ву?

⁴² Дугъу гафар дупну ккудубкІайиз, Заанурин гьуллугъчи Авиатарин бай Юнатан гъафнийи. Адонияйи гъапнийи:

– Багахъна гъач. Уву лайикълу адми вува, ва, гъелбетда, ужудар хабрар хурва.

⁴³ – Ваъ, – жаваб тувнийи Юнатанди. – Ихъ агъа Давуд паччагъди Сулеймандикан паччагъ гъапІну.

⁴⁴ Давуд паччагъди Сулейман Заанурин гьуллугъчи Цадукдихъди, Натан пайгъамбрихъди, Югъудайин бай Бенаяйихъди, керетарихъди ва пелетарихъди гъаъну, ва дурари думу Давуд паччагъдин гъятириин илитну. ⁴⁵ Хъа Заанурин гьуллугъчи Цадукди ва Натан пайгъамбри Гихондихъ дугъкан паччагъ хъувалин ччим ктатну. Душвхъан дураар шадди гъушну, вари шагъур гъаракатназ гъафну. Гъадму сес ву учвуз ебхъурайиб. ⁴⁶ Дидланра савайи, Сулейман паччагъдин тахтнийин деъну. ⁴⁷ Хъа паччагъдин гъакимар ихъ агъа Давуд паччагъ тебрик апІуз гъафну. Дурари «гъит Заанури Сулеймандин ччвур яв ччвуртІан артухъ адлу, дугъан тахт яв тахттІан за апІри!» кІуйи. Паччагъди ахний икрам гъапІнийи, ⁴⁸ ва дугъу гъамци гъапну: «Гъи узуз тахтнийин йиз паччагъвал чахъна гъадабгърур рякъюз гъиту РАББИЙИЗ, Израилин Заануриз, шюкюр ибшри!»

⁴⁹ Думуган Адонияйин вари хялар, гучІ хъпаан гукІнивал кабхъну, ликри гъудужвнийи ва гьергниийи. ⁵⁰ Хъа Адония, Сулеймандихъан гучІури, гърбан

* ^{1:41} Дем: ипІруб-убхъруб гъивувал.

апІрушваз гъушнйи ва гъурбан апІрушван кІарчарихъан* хъичІихнйи.

⁵¹ Сулеймандиз хабар дебккнйи:

– Адонияйиз Сулейман паччагъдихъан гучІура, ва дугъу гъурбан апІрушван кІарчар деетурадар. Дугъу кІура: «Гъит, Сулейман паччагъди узу, чан гъараваш, туриз тутруврувалин гъи узуз ху апІри».

⁵² Сулейманди жаваб тувнйи:

– Эгер дугъу учв лайикълу инсан вуди улупиш, дугъан кІуллан жилиина саб чІаркъан алдабхъидар, хъа эгер дугъаъ писвал ашкар гъабхъиш, думу йикІиди.

⁵³ Сулейман паччагъди инсанар гъаънйи, ва дура-ри Адония гъурбан апІрушв’ан хъади гъафнйи. Адония учІвнйи, ва дугъу Сулейман паччагъдиз икрам гъапІнйи. Сулейманди гъапнйи:

– Хулаз гъарах.

Сулеймандиз Давуддин аьхиримжи насигъятар

2¹ Давудди, учв кечмиш шлу вахт улубкъиگان, чан бай Сулеймандиз насигъятар тувнйи:

² – Узу кечмиш шулаза. Ижми йихъ, къягъял йихъ,

³ РАББИЙИ, яв Заанури, тІалаб апІруб тамам апІин, Дугъан рякъяриъди гъарах ва Дугъан шартІар ва амрар, Дугъан къанунар ва улупбар, Муса пайгъамбрин Къанундиъ дидикІнайиганси, тамам апІин. Думуган, уву фу апІури гъахъишра, наана гъягъюри гъахъишра, варишвариъ хъуркъувалар хъидивуз. ⁴ Думуган РАББИЙИ Чав узкан гъапи «Эгер яв ирсчйир Заанурин рякъяриъди гъягъюри ва Йиз улихъ марцци кІваантІан ва дугъривалиинди лицури гъахъиш, уву

* ^{1:50} Гъурбан апІрушван кІарчар: дурар йифрикан дапІна-йидар ва юкъуб мурчвахъ дивнайидар вуйи. Дурарихъан хъичІихнайирик кучуз гъадагъа вуйи.

Израилин тахтнин яв ерина деърурихъ саб вахтнара мягърум хьидарва» гаф тамам хьибди.

⁵ Хъасин, Церуяйин бай Юавди узуз фу гъапІнуш, Израилин къушмарин къюр ахъюриз – Нерин бай Авнериз ва Етерин бай Амасайиз фу гъапІнуш, увуз аьгъявуз. Дугъу дураар ислягъ вахтна хаинкарди йивну гъакІну ва ифдихъди чан хилар кацІну. ⁶ Яв аьяндарвалиинди ляхин апІин, амма къаби духънайи думу тму дюн'яйиз ислягъвалиинди гъягъюз ми-гъитан.

⁷ Галааддиан вуйи Барзиллайин баяриз вафалуди гъуз, ва гъит дураар яв суфрайихъ хураг ипІрударин арайиъ ишри. Дураар узуз, узу яв чве Авессаломдихъан гьерграйиган, вафалуди гъузнийи.

⁸ Увухъ хъана Бахуримдиан вуйи Вениаминдин тухумдиан вуйи Герайин бай Шимей хъавухъ. Узу Маханаимдиз гъягъру йигъан дугъу узуз пис агърар гъапІнузуз. Дявдин къяляхъ, Ярдан нирихъна узу къаршуламиш апІуз Шимей гъафиган, узу РАББИ-ЙИН улихъ думу турикк ккидритуз ху гъапІнуза.

⁹ Хъа гъамус думу тахсир ктрур гъисаб мапІан. Уву аьяндар кас вува, Шимейикан фу апІуруш, гъавриъ ахъидива. Думу, чан цІухи кІул ифди алабцІну, тму дюн'яйиз гъаъ.

Давуддин аьжал

¹⁰ Давуд чан архйирихъди архаин гъахънийи ва Давуддин Шагъриъ накъвдик кивнийи. ¹¹ Давудди Израилиъ ягъчІвур йисан паччагъвал гъапІнийи – ургуд йисан Хеврундиъ ва сумчІурна шубуд йисан Ерусалимдиъ. ¹² Чан адаш Давуддин тахтнин Сулейман деънийи, ва дугъан гъюкум гизаф мягъкам гъабхънийи.

Адония йивну йикГуб

¹³ Хаггитайин бай Адония Сулеймандин дада Батшевайихна гъафнийи. Батшевайи дугъхъан гъерхнийи:

– Ислягъвалиинди дуфнайир вуйва?

– Ислягъвалиинди, – жаваб тувнийи дугъу.

¹⁴ Хъасин Адонияйи гъерхнийи:

– Узхъан увухъди гаф-чІал апІуз шулин?

– Йип, – жаваб тувнийи Батшевайи.

¹⁵ – Увуз агъявуз, – гъапнийи дугъу, – паччагълугъ йизуб вуйи, ва вари Израил узухъинди, паччагълугъ шлурихъиндиси, либгуйи. Амма вари дигиш гъабхъну, ва паччагълугъ йиз чвуччвухъна гъубшну – гъаз гъапиш паччагълугъ дугъаз РАББИЙИХЪАН къисмат вуди гъабхъну. ¹⁶ Гъаддиз магъа узу увкан саб ляхин ккун апІураза. Узуз ваъ макІан.

– Йип, – гъапнийи Батшевайи.

¹⁷ Дугъу гъапнийи:

– Ккун апІурза увкан, Сулейман паччагъдихъди, дугъу Шунем гъул’ан вуйи Авишаг узуз хпирди тувбан бадали, гафар-чІалар апІин – паччагъди увуз ваъ пидар.

¹⁸ – Ужуйи, – жаваб тувнийи Батшевайи. – Яв гъякънаан узу паччагъдихъди гафар-чІалар апІарза.

¹⁹ Батшева Адонияйин гъякънаан гафар-чІалар апІуз Сулейман паччагъдихъна гъафиган, думу къабул апІуз паччагъ гъудужвнийи, Батшевайиз икрам гъапІнийи ва чан тахтнийи деънийи. Сулеймандин чан дадайиз тахт хуз амур гъапІнийи, ва Батшева паччагъдихъан арчул терефнаъ деънийи.

²⁰ – Йиз увухъна бицІи хаиш айиз, – гъапнийи Батшевайи. – Узуз ваъ макІан.

Паччагъди гъапнийи:

– ТІалаб апІин, йиз дада; узу увуз ваъ пидарза.

²¹ Ва дугъу гъапнийи:

– Гъит, Шунем гьул’ан вуйи Авишаг яв чве Адонияйиз хпирди туври.

²² Сулейман паччагьди жаваб тувнийи:

– Шунем гьул’ан вуйи Авишаг, уву Адонияйиз гъаз т’Алаб ап’Ирава? Дугъаз паччагьлугъра т’Алаб ап’Ин* – думу йиз аьхюну чве ву аьхир, дугъахъди Заанурин гьуллугъчи Авиатарра, Церуяйин бай Юавра хъа!

²³ Ва Сулейман паччагьди РАББИЙИИНДИ ху гъап’Инийи:

– Гъит, Заанури узуз ижми жаза туври, эгер Адония гъациб т’Алаб ап’Ибаз лигну уьмрихъ мягърум дархьиш! ²⁴ Узу тасдикъ гъап’Иу ва йиз адаш Давуддин тахтнийин диту, йиз тухум мюгъкам гъап’Иу РАББИЙИИНДИ ху ап’Ираза. Узу гаф тувганси, якъинди гъи Адония аьжлин хлиз тувди!

²⁵ Сулейман паччагьди Югъудайин бай Бенаяйиз амур гъап’Инийи, ва дугъу Адонияйиз гъивнийи, Адония гъак’Инийи.

Авиатариз жаза тувуб ва Юав йивну йик’Иуб

²⁶ Хъа Заанурин гьуллугъчи Авиатариз паччагьди гъап’Инийи:

– Анатот шагъриз, яв хут’Илариина гъарах. Уву гардан йивувализ лайикъ вува, амма узу гъи уву аьжлин хлиз тувидарза, гъаз гъапиш РАББИЙИН, Заанурин сундух** йиз адашдин улихъди гъабхуйва ва йиз адашдихъди уьмрин вари гъагъивалар пай гъап’Инийва.

* ^{2:22} Дугъаз паччагьлугъра т’Алаб ап’Ин: Давуддин хпир гъахьи Авишаг хпирди гъадагъбиинди Адонияйиз паччагъ хъуз ккундийи.

** ^{2:26} Заанурин сундух: израиларин асас гирами шейъ, гак’Ивлукан кадап’Инайи ва гъизилихъди дабалгнайи ишик’И.

²⁷ Сулейманди Авиатар РАББИЙИН гуллугъ-чивалихъан ярхла гъапнийи, гъаддиинди РАББИЙИ Шилоийъ Илиийн тухумдикан гъапи гаф тамам гъапнийи*.

²⁸ Цийи хабар Юавдихъна гъурукъган (дугъу, Авесаломдин терев гъибисундайишра, гъамус Адонияийн терев гъибиснийи), Юав РАББИЙИН Чадриккинди гъажаргънийи ва гъурбан апрушван кларчарихъан хъичихнийи. ²⁹ Сулейман паччагъдиз Юав РАББИЙИН Чадриккна жаргъуваликан ва гъурбан апрушвахъ хъайиваликан хабар дебккнийи. Думуган Сулейманди Югъудайин бай Бенаяйиз амур гъапнийи:

– Гъарах, думу йикI!

³⁰ Беная РАББИЙИН Чадриккна гъафнийи, ва дугъу Юавдиз гъапнийи:

– Гъамци кIура паччагъди: «УдучIв!»

Амма дугъу жаваб тувнийи:

– Ваъ, узу гъамушвахъ йикIидиза.

Бенаяйи паччагъдиз дидкан гъапнийи:

– Гъамци жаваб тувну узуз Юавди.

³¹ Думуган паччагъди Бенаяйиз амур гъапнийи:

– Гъадгъу кIуруганси апин. Думу йивну йикI ва накъвдик кив, гъаддиинди Юавди удубзу тахсир ктру ифдин тахсирнахъан узу ва йиз адашдин тухум марцц апин.** ³² РАББИЙИ Юавдиз чав удубзу ифдин жаза

Дидиъ Заанури, Израилин халкъдихъди йикърар йибтIруган, Синай дагъдиин Мусайиз туву 10 табшуругъ утIурчнайи гъвандин къюб шиб айи. Сундхин гъапгъийн гъзиликан кадаънайи хлинцар гъатIарццнайи къюб малайик-херувим алийи.

* ^{2:27} Лиг 1 Пачч. 2:27-36.

** ^{2:31} Муса пайгъамбрин Къанунди бязи дюшюшариъ, мисалназ, къаст ади инсан йивну гъакIиш, гъурбан апрушван кларчарихъан хъичихнайирра йивну йикIуз ихтияр тувуйи.

тувиди, гъаз гъапиш думу йиз адашдиз хабар дарди кьюр касдиина алжагъну ва дураp турихъди йивну гъакІну. Дураp кьюридра – Нерин бай Авнер, Израилин кьушмин ахъюр, ва Етерин бай Амаса, Ягьудайин кьушмин ахъюр – думутІан артухъди гъакълудар ва ужудар вуйи. ³³ Гъит, дураpин ифдин тахсир Юавдиин ва аьсрариъ дугъан тумриин ибшри. Хъа Давуддиин ва дугъан тумриин, тухумдиин ва тахтниниин даимайиз РАББИЙИХЪАН ислягъвал ибшри.

³⁴ Югьудайин бай Беная гъушניים, дугъу Юав йивну гъакІניים ва чюлиъ Юавдин йишваъ накъвдик кивניים. ³⁵ Паччагъди Югьудайин бай Беная Юавдин ерина кьушмин ахъюр вуди дерккניים ва Авиатарин йишв'ина Заанурин гъуллугъчи Цадук гъахניים.

Шимей йивну йикІуб

³⁶ Хъасин паччагъди Шимей хъади гъюз гъаъну ва дугъаз гъапну:

– Ерусалимдиъ увуз хулар тикмиш апІин ва душваъ яшамиш йихъ, хъа шагъриан сарун наанкІа муудучІван. ³⁷ Агъю йибхъ, уву шагъриан удучІву ва Кьидрун дере ккадапІу йигъан чарасуз йикІидива, ва уву йикІбан тахсиркар уву хьидива.

³⁸ Шимейи паччагъдиз жаваб тувניים:

– Ужуйи кІурва. Узу, яв гъаравашди, йиз агъа паччагъди гъапиганси апІидиза.

Ва Шимей Ерусалимдиъ гизаф вахтна гъузניים. ³⁹ Амма шубуд йислан Шимейин кьюр лукІ Гъатдин паччагъ, Маахайин бай Ахишдихъна гьергניים, ва Шимейиз дидкан хабар дебккניים:

– Яв лукІар Гъатдиъ а.

⁴⁰ Думуган Шимей даждиин элєניים ва лукІар агуз Ахишдихъна Гъатдиз гъушניים. Гъаци Шимей

гьягьюри, Сулеймандиз РАББИ ккундийи. Амма Сулейманди тепйириин али ибадатханйириъ гьурбнар апІуйи ва ищиб ниъ хъайи шей'ар ургуйи.

⁴ Гьурбнар апІбан бадали, паччагь Гивондиз гьуш-нийи, гьаз гьапиш тепйириин али ибадатханйириккан варитІан кІулинуб гьадушваъ айи, ва дугъу гьадму гьурбан апІрушваъ вариургбан агъзур гьурбан гьапІ-нийи. ⁵ Гивондиъ Сулеймандиз РАББИ йишвну нив-кІуъ ашкар гьахънийи, ва Заанури гьапнийи:

– Увуз ккуниб узкан тІалаб апІин.

⁶ Сулейманди жаваб тувнийи:

– Уву Яв гьаравашдиз, йиз адаш Давуддиз, лапра зурба вафалувал улупунва, гьаз гьапиш думу Яв улихъ дугъриди ва гьякълуди лицуйи, ачухъ юкІв айир вуйи. Уву гьадму лапра зурба вафалувал гьюб-хюнва ва дугъаз гьи дугъан тахтнийи деънайи бай тувунва. ⁷ Ва гьамус, РАББИ, йиз Заанур, Уву Яв лукІ йиз адаш Давуддин ерина паччагь гьапІунва. Амма узу гьеле лапра жигил вуза, ва узуз, йиз буржи фици тамам апІруш, аьгьдарзуз. ⁸ Узу, Яв лукІ, Уву ктаб-гъу халкъдийи паччагьди дерккунва. Думу халкъ учв гьисаб апІуз даршлукъан гизаф къадарнануб ву. ⁹ Яв лукІраз, Яв халкъдийи агъавал апІуз, уж'вал писвали-хъан жара апІуз аьгьяди хьуз, фагьумлу юкІв тув. Яв гизаф къадарнан халкъдийи агъавал апІуз шлихъан шул?

¹⁰ Сулейманди гьациб тІалаб апІбиин Рабби рази гьахънийи. ¹¹ Заанури дугъаз гьапнийи:

– Уву гьамциб тІалаб апІбаз ва увуз я ярхи уьмур, я девлет, я яв душмнарив аьжал тІалаб дарапІбаз, фагьумлуди агъавал апІбан бадали, анжагь аьяндрвал тІалаб апІбаз лигну, ¹² Узу уву тІалаб апІурайиб тамам апІидиза. Узу увуз аьяндр ва фагьумлу юкІв тувраза, гьамусдиз увуз ухшар вуйир дархъиганси, гьаци яв

кьяляхъра сарра увухъ тевуз шлур хьидар. ¹³ ДумутІан артухъ, Узу увуз уву тІалаб дарапІубра — девлетра, адра — тувраза, гъаци вуйиган яв вари уьмриъ паччгъарин арайиъ увуз барабар вуйир хьидар. ¹⁴ Ва уву, яв адаш Давудди гъапІганси, Йиз рякъяриъди гъягъюри гъахъиш ва Йиз тьяин дапІнайи къайдйирихъ ва амрарихъ хъпехъури гъахъиш, Узу увуз ярхи уьмур тувидиза.

¹⁵ Гъамушвахъ Сулейман нивкІ’ан уягъ гъахъниийи ва думу нивкІ вуйивалин гъавриъ ахънийи. Думу Ерусалимдиз гъафнийи, Раббийихъди Йикърарин сундхин улихъ дийигънийи ва вариубганна демдин гъурбнар* гъапІнийи. Хъасин дугъу чан гъуллугънаъ айидариз варидиз дем гъапІнийи.

*Сулейманди гъюжат аьяндарвалиинди
гъял апІуб*

¹⁶ Саб ражари паччагъдихъна къюр къяппа дишагъли гъафнийи ва дугъан улихъ дийигънийи.

¹⁷ Дурарикан сари гъапнийи:

— Йиз агъа! Узуна гъаму дишагъли саб хулаъ яшамиш шулача, ва, думу хулаъ айиган, узуз бицІир гъахъунуз. ¹⁸ Дидин кьяляхъ шубудпи йигъан дугъазра бицІир гъахъну. Учү сатІиди айча, учухъди хулаъ фужкІа адайи, анжагъ учү къюр. ¹⁹ Йишвну думу дишагълийин бай гъакІну, гъаз гъапиш дишагълийи

* ^{3:15} Демдин гъурбнар: Му жүре гъурбнар Заанурихъди дюз аьлакъйир уърхюз ва Дугъахъди албагбан ва цІийикІултІан аьлакъйир хъпан шадлугъар ипІбар-ухбариинди къайд апІуз апІури гъахъну. Убккбахъан гъяйванатдин тялукъ пай гъурбан апІруш’ин убгуйи; хъа имбу пай гъурбан гъапІу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипІури гъахъну.

думу, чазра аьгъдарди, гъачІаркІну. ²⁰ Йишвандин вахтна думу гъудужвну, ва, узу, яв гъараваш, даахну имиди, дугъу йиз бай гъадагъну. Дугъу думу чан мухрик китну, хъа дукІнаи бицІир йиз мухрик китну.

²¹ ГъачІнинган бализ нана тувуз гъудужвнунза, хъа думу дукІнаи, узу дугъаз гъилигунза, ва узуз думу узу гъахи йиз бай дарувал аьгъю гъабхъунзуз.

²² Тмуну дишагълийи гъапнийи:

– Ваъ! ЧІивиди имбур йиз бай ву, яв бай гъачІир ву.

Амма сарпир чан гафниин дийигънаи:

– Ваъ! ГъачІир – яв бай, хъа чІивир – йиз бай!

Ва мурари паччагъдин улихъ гъамци гъюжат апІу-йи.

²³ Паччагъди гъапнийи:

– Сари кІура: «Яв бай гъакІну, хъа йиз чІивиди ими», хъа тумунури кІура: «Ваъ! Яв бай гъакІну, хъа йиз бай чІивиди ими».

²⁴ Хъасин паччагъди гъапнийи:

– Узухъна тур аьбкъинай.

Дугъахъна тур гъабхнийи.

²⁵ Думуган дугъу амур гъапнийи:

– ЧІивиди имбу бай къюб йишваз пай апІинай, гъацІ сариз ва гъацІ сариз тувай.

²⁶ Бай чІивиди имбу дишагълийин кІваз чан балихъна язухъвалиан варкІ гъапнийи, ва дугъу паччагъдиз гъапнийи:

– Йиз агъа! БицІир чІивиди дугъаз тувай! Бай йивну миликІанай!

Хъа тмуну дишагълийи гъапнийи:

– Думу я увуз, я узуз хъидар. ГъадатІай думу!

²⁷ Думуган паччагъди къарар адабгънийи:

– ЧІиви бицІир сарпи дишагълийиз тувай. Бай йивну миликІанай. Сарпи дишагъли дугъан дада ву.

²⁸ Вари Израилиз паччагъди адабгъу думу къарарикан гъеебхъиган, дулари паччагъдиз гъюрмат апІуз хъюгънийи, гъаз гъапиш дугъаз диван апІуз Заанури аьяндарвал тувнайивал гъябкънийи.

Сулеймандин хиликк кайи гъякимар

4¹ Сулейман вари Израилин паччагъ вуди гъахъну.
4² Магъа дугъан гъякимар:

Цадукдин бай Азария – Заанурин гъуллугъчи;

³ Шишайин баяр Элихореф ва Ахия – бикІрудар;

Ахилуддин бай Югъушафат – тарих бикІрур;

⁴ Югъудайин бай Беная – къушмин ахъюр;

Цадук ва Авиатар – Заанурин гъуллугъчйир;

⁵ Натандин бай Азария – сардрарин* ахъюр;

Натандин бай Завуд – Заанурин гъуллугъчи ва паччагъдин хусуси насигъятчи;

⁶ Ахишар – паччагъдин гъалайиз лигрур;

Авдайин бай Адунирам – паччагъдихъ мажбури вуди лихрударин ахъюр.

⁷ Сулейманди вари Израилин йицІикъюр сардар дерккнади гъахъну, дулари паччагъдиз ва паччагъдин гъалайиз ипІру-ухру сурсатар хури гъахъну. Сардрарикан гъарсари саб вазли паччагъдин гъалайиз ипІру-ухру сурсатар духну ккундийи. ⁸ Магъа дуларин ччвурар:

Бен-Хур – Ефраимдин тепйириин;

⁹ Бен-Декер – Макац, Шаалбим, Бет-Шемеш ва Элон-Бет-Ханан шагърариъ;

* ⁴⁵ Сардар: паччагъди гъюкум апІуз виляатарикан сабдиъ дерккнайир.

¹⁰ Бен-Хесед – Аруббот, Сохо шагърариъ, Хефер шагъриъ ва дидин гургутум хъайи ругариин;

¹¹ Бен-Авинадав – Нафат-Дор шагъриъ (Сулеймандин риш Тафат дугъан хпир вуди гъахъну);

¹² Ахилуддин бай Баана – Таанах, Мегиддо шагърариъ, Цартан шагърин багахъ хъайи, Изреел шагърихъан къйблаийъ айи Бет-Шеан шагърин юкъуб терев ва Бет-Шеандихъан Авел-Мехола шагърихъна, гъятта Юкмеам шагърихъан тина хъайи ругариин;

¹³ Бен-Гевер – Галааддин Рамот шагъриъ (Манасдин бай Иаирин Галааддиъ айи гъулар, хъа гъацира Башан вилайатдиъ айи Аргов йишваъ, цалари гургутум къялаъ аънайи ва урнарехъ кемшрин рагъар* хъайи ахъю йирхъцур шагъурра кади, дугъан хиликк кади гъахъну);

¹⁴ Иддойин бай Ахинадав – Маханаим шагъриъ;

¹⁵ Ахимаац – Нефталим тухумдин ругариин (дугъу Сулеймандин риш Басемат хпирди гъадагъну);

¹⁶ Хушайин бай Баана – Ашер тухумдин ва Беалот шагърин ругариин;

¹⁷ Паруахдин бай Югъушафат – Иссахар тухумдин ругариин;

¹⁸ Элайн бай Шимей – Вениамин тухумдин ругариин;

¹⁹ Урийин бай Гевер – Галааддиъ (амореярин паччагъ Сигондин уълкейиъ ва Ог паччагъдин Башан уълкейиъ).

Сарсан сардар Ягъудайин уълкейиъ ади гъахъну.

Сулеймандин паччагьлугъдин зурбавал

²⁰ Ягъудайин ва Израилин халкъдин къадар, гъюлин гъирагъдихъ гъумкъан, гизаф вуйи. Дурари

* ⁴¹³ Рагъ: урнар хъаркъюз хъипру алат.

ипІуйи, убхъуйи ва шадвал хъапІуйи. ²¹ Ва Сулейманди Евфрат нирхъан филистимарин ругарихъна ва тап Египетдин сяргъятдихъна вари паччагълугъариин идара апІуйи. Гъаму уълкйири Сулеймандиз думу чІивиди имбукъан гагъди харж тувуйи ва гълугъ апІуйи.

²² Гъарсад йигъан Сулеймандин гъалайиз сумчІур табут ужубсиб хю ва йирхъуцІур табут чІатхуди гъярбгъю хю, ²³ тІунахъ гъюрхю йицІуб ахю мал, чІурариъ гъюрхю къаб мал ва варж чарва хуйи, миршар, фуйир, жейранар ва дюрхнайи ничхрар ктарди.

²⁴ Дугъу Евфрат нирхъан ригъ алабхъру терефназ, Тифсах шагърихъан Газа шагърихъна вари паччагълугъариин идара апІуйи, ва Сулейман багарихъ хъайи вари уълкйирихъди мясляаътнаъ гъахънийи. ²⁵ Сулеймандин уъмрин вахтна Дандихъан Беэр-Шевайихъна* вари Ягъуда ва Израил хатІасузвалиъ яшамиш шули гъахъну – гъарсар инсан чан тІумтІин ширикк ва инжилин гъарикк.

²⁶ Сулеймандиз дявдин фургънарин гъяйвнариз ягъчІвур агъзур ахур ва йицІикъюд агъзур гъяйван ади гъахъну.

²⁷ Сардрари, гъарсари чаз улупнайи вазли, Сулейман паччагъдиз ва паччагъдин суфрайихъ уъл ипІуз гъюрудариз итІру-ухру сурсатар хури гъахъну. ФукІа гъудрубкІруб дархъбан бадали, дурар лигури гъахъну. ²⁸ Гъацира дурари лазим вуйи йишвахъна дявдин фургънарин гъяйвнариз ва жара гъяйвнариз гъарсари чан пай мух ва гъеэбцу укІ хури гъахъну.

* ^{4:25} Дандихъан Беэр-Шевайихъна: Дан кафарийиъ, Беэр-Шева къйблаийи айи шагърар гъахъну, му вари Израилиъ кІуру гаф ву.

Сулеймандин аяндарвал

²⁹ Заанури Сулеймандиз аяндарвал, лапра зурба фагьумлувал ва дерин, гьюлин гьирагъдихъ хъайи гьумси, ебцуз даршлу фикир тувну. ³⁰ Сулеймандин аяндарвал ригъ гьудубчІвру терефнан вари инсанаринТан ва вари Египетдин аяндарвалТан зиина вуди гьабхъну. ³¹ Думу фунур-вушра инсанТан аяндар вуди гъахъну. Гьятта Зерагъдин насил вуйи Этанра, Махолин баяр Гьеманра, Калколра, Дардара кади. Дугъан ад гьирагъарихъ айи вари халкъарихъна гьабрабгъну. ³² Дугъу шубуд агъзур аяндар тахалус гьапну, хъа дугъан мяълийир агъзурна хъуб вуйи. ³³ Дугъу набататар ахтармиш апІуйи – Ливандин кедрйихъан хъюгъну, цаларигъ ктубчІвру укІахъна. Дугъу гьайванатар ва ничхрар, гьашаратар ва балугъар ахтармиш гьапІнийи.

³⁴ Сулеймандин аяндарвалихъ хъпехъуз дидкан гьеебхъу дюн'айин вари паччгъарихъан, халкъарихъан инсанар гьюйи.

Заанурин Хал тикмиш апІуз гьязурлугъ

5¹ Тирин паччагъ Хирамдиз Сулейман чан адашдин къяляхъ паччагъ хъуваликан гьеебхъиган, дугъу Сулеймандихъна юлчйир гъаънийи, гъаз гъапиш Хирам гъарган Давуддин дуст вуйи. ² Хъа Сулейманди Хирамдиз гъамци пуз юлчйир гъаънийи:

³ «Увуз агъгъавуз, йиз адаш Давуддиз къаршуди вари терефарихъан дявйир гъахънийи. Гъаддиз, РАББИ-ЙИ дугъан душмнар адашдин ликарикк дирчайиз, дугъхъан РАББИЙИН, чан Заанурин, Хал тикмиш апІуз гьабхъундар. ⁴ Амма гъамус РАББИЙИ,

йиз Заанури, вари терефарин узуз архаинвал тувну. Мидиз кършу вуйидарра, бедбахталарра адар.⁵ РАББИЙИ йиз адаш Давуддиз гъапну: „Узу тахтнинин яв йишв’ин дитру яв бали Йиз ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш апІиди“. Гъаддиз узуз РАББИЙИН, йиз Заанурин, ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш апІуз ккундузуз.⁶ Гъаци вуйиган, узуз Ливандин кедрйир алдатІуз амур апІин. Йиз адмийир яв адмийирихъди сатІиди лихиди, ва узу увуз, уву фукъан гъапишра, гъадмукъан яв адмийирихънди гъякъи тувидиза. Гъаз гъапиш, Сидон шагъриан вуйи яв адмийиризси гъарар алдатІуз аьгъюр учухъ фуужІа адар».

⁷ Сулеймандин гафарихъ хъебехъну, Хирам шад гъахънийи, ва дугъу гъапнийи:

– Гъит, шюкюр ибшри РАББИЙИЗ, гъаму машгъур халкъдиин паччагълвал апІуз Дугъу Давуддиз аьяндар бай тувну аьхир!

⁸ Ва Хирамди Сулеймандиз гъамци пуз юлчйир гъахънийи:

«Уву узухъна хътау гафарихъ хъпехъунза, ва кедрйин ва кипарисдин гакІвлин гъякънаан увуз ккуниб вари апІидиза.⁹ Йиз адмийири хамхрар Ливандиан гъюлихъна хиди. Хъасин хамхрар ертІиди, ва узу дурар уву улупу йишвахъна гъюл’инди хътаидиза. Душвахъ узу дурар дурчидиза, ва увхъан дурар гъахуз хъдидивухъан. Хъа уву йиз суфрайихъна итІру-ухру сурсатар хътаьбиинди йиз метлеб тамам апІидива».

¹⁰ Гъаци Хирамди Сулеймандиз ккунибкъан кедрйин ва кипарисдин хамхрар хътауйи. ¹¹ Хъа Сулейманди къад агъзур табут дяхин Хирам паччагълдин суфрайихъна хътапІуйи, къад агъзур бети зейтундин

ччим ктарди. Сулейманди дурар Хирамдиз йисан-йисан хътауйи. ¹² РАББИЙИ, Чав дугъаз гаф тувганси, Сулеймандиз аьяндарвал тувнийи. Сулеймандин ва Хирамдин арайиъ мясляаьт айи, ва дурари чпин арайиъ йикърар гъийитІнийи.

¹³ Сулейман паччагъди вари Израилиъ мажбур вуди лихуз адмийир уч гъапІнийи – сумчІур агъзур адми.

¹⁴ Дурар дугъу Ливандиз нубатнахъди гъауйи – вазли йицІуд агъзур адми. Саб вазли дурар Ливандиъ шуйи, хъа къюб вазли хулаъ. Дурарин аьхюр Адунирам вуйи.

¹⁵ Сулеймандин ургуцІур агъзур гъамбал ва миржцІур агъзур дагълариъ гъван гъязур апІрудар, ¹⁶ хъа гъацира тикилишдиин ва душвахъ лихурайидариин гюзчивал гъабхру шубуд агъзурна шубудварж аьхюр айи.

¹⁷ РАББИЙИН Хулан шибритІ ипбан бадали, дурари паччагъдин амриинди аьхю ва багъайин гъванар гъязур апІуйи. ¹⁸ Сулеймандин ва Хирамдин устийири ва Гевал шагъриан вуйи адмийири РАББИЙИН Хал тикмиш апІуз гъарар алдатІуйи ва тартиб апІуйи, гъванар гъязур апІуйи.

Сулейманди Заанурин Хал тикмиш апІуб

Б¹ Израилар Египетдиан удучІвбахъан юкъудваржна миржцІур йислан, учв паччагъ хъпахъан юкъудпи йисан къюбпи ваз вуйи Зив вазли* Сулейманди РАББИЙИЗ Хал тикмиш апІуз хъюгънийи.

² Сулейманди РАББИЙИЗ тикмиш гъапІу Хал ярхишнаъ йирхъцІур, яркъушнаъ къаб ва ягълишнаъ сумчІур юкІ** алиб вуйи. ³ Асас Хулан улихъ тикмиш дапІнайи аьлава дараматдин яркъушин къаб юкІ вуйи,

* ⁶¹ Ихъ эрайиз улихъна тахминан 966-пи йисан хъадукра.

** ⁶² Саб юкІ тахминан 50 см ву. Яни РАББИЙИН Хал ярхшнаъ 30 м, яркъушнаъ 10 м ва ягълишнаъ 15 м алиб вуйи.

Хулан яркъушназ тѣлукъ вуди, думу Хулхъан йицІуб юкІниинди гьудубчІвнайи. ⁴ Хулан унчІвар дугъу айитІинди яркъу шлудар гьапІнийи. ⁵ РАББИЙИН Хулан вари цаларин гьирагъдихъди (Гирамишван ва Гирамидарик Гирамишван гьирагъдихъди) дугъу сабсан дарамат тикмиш гьапІнийи. Думу дарамат дугъу хулариз пай гьапІнийи. ⁶ Думу дараматдин сабпи мертебайин яркъушин хъуб юкІ вуйи, къюбпибдин – йирхъуб, хъа шубубпибдин – ургуб юкІ. Илирчнайи хамхрар Хулан цалариъ удручІвбан бадали, Хулан чІатан терефнаъ дугъу утІурсу йишвар гьапІнийи.

⁷ Хал тикмиш апІбаъ гьванарин мядандиъ ктау гьванартІан ишлетмиш апІурдайи, Хал тикмиш апІрушвахъ я табшвин, я гьван ктапІру екІвун, я рукъан жара алатдин сес ебхурдайи.

⁸ Аълава дараматдин сабпи мертебайиз учІврушв Хулан къибла терефнаъ айи умбрариъди къюбпи мертебайиз гьягъюз шуйи, душв'ан – шубубпидиз. ⁹ Гьацци дугъу Хал тикмиш гьапІнийи ва, зиин кедрйин хамхрар ва къулар илирчну, ккудубкІнийи. ¹⁰ Хулан вари гьирагъарихъди аълава хулар тикмиш гьапІнийи. Дурарикан гьарсабдин ягълишин хъуб юкІ вуйи. Дурар кедрйин хамхрариинди Хулак китІнайи.

¹¹ Ва магъа Сулеймандиз РАББИЙИН гаф ашкар гьабхънийи:

¹² – Уву гьаму Хал тикмиш апІурайивализ лигну, Узу кІураза: эгер уву Йиз тѣйинваларихъди гьягъюруш, Йиз къайдйир тамам апІуруш ва Йиз вари амрар уърхюруш ва дурар тамам апІуруш, Узу яв адаш Давуддиз туву гаф увлантина тамам апІидиза. ¹³ Узу израиларин арайиъ яшамиш хъидиза ва Йиз халкъ, Израил гатІархъидарза.

¹⁴ Сулейманди Хал тикмиш гьапІнийи ва думу ккудубкІнийи.

Заанурин Хулан айтИишв балгуб

¹⁵ Сулейманди Хулан айтИ цаларик жилилан хамхариккна кедрийн кьулар карснийи ва жиликк кипарисдин кьул ккабхънийи. ¹⁶ Дугъу Хулан айтИ кьялахъ терефнаъ къаб юкІнан йишв, душваъ Гирамидарик Гирами вуйи йишв апІбан бадали, жилилан хамхариккна кедрийн кьуларихъди гьадабтІнийи. ¹⁷ Гирамидарик Гирами вуйи йишван улихъ хъайи хал ягъчІвур юкІ ярхишин алиб вуйи. ¹⁸ Вари Хал айтІан кедрийн гакІвлихъди дабалгнаийи, гакІвлик гъарпзариз ухшар вуйидар ва адаршвнайи кюкйир адатІнайи. Вари гакІвликан дапІнайиб вуйи, гъван саб йишвахъра рябкъюрдайи.

¹⁹ Думу Хулаъ Гирамидарик Гирами йишв, душваъ РАББИЙИХЪДИ Йикърарин сундух дивбан бадали, гъязур гъапІнийи. ²⁰ Гирамидарик Гирами йишван ярхишин къаб юкІ, яркьушин къаб юкІ ва ягълишин къаб юкІ вуйи. Дидин айтИ йишв дугъу марцци гъзизилихъди гъабалгнийи. Гирамидарик Гирами йишван улихъ хъайи иццидар ниар хъайи шей'ар ургбан гъурбан апІрушв кедрийн кьуларихъди гъабалгнийи. ²¹ Сулейманди Хулан айтИ йишв марцци гъзизилихъди гъабалгнийи ва гъзизилихъди дабалгнаийи Гирамишв'ан Гирамидарик Гирамишваз учІврүшвахъ гъзизилин зунжрар керхнийи. ²² Гъацира вари Хулан айтИишв гъзизилихъди гъабалгнийи. Гъацира дугъу айтІан гирами йишвахъна дахил шулайи иццидар ниар апІбан гъурбан апІрушвра гъзизилихъди гъабалгнийи.

²³ АйтІан Гирамидарик Гирами йишваъ Сулейманди зейтундин гакІвликан къюб малайик-херувим ктаънийи, гъарсабдин ягълишин йицІуб юкІ вуйи. ²⁴ Сабпи малайикдин хлинцар гъарсаб хъуб юкІ ярхишин

алидар вуйи. Саб хлинщин кІакІнахъан тмуну хлинщин кІакІнахъна йицІуб юкІ алийи. ²⁵ Тмуну малайикра йицІуб юкІ алиб вуйи. Гъаци, кьубиб малайикарра саб къадарнандар ва рябкъювалиндар вуйи. ²⁶ Гъарсаб малайикдин ягълишин йицІуб юкІ вуйи. ²⁷ Дугъу хлинщар гъатІарццнайи думу малайикар Гирамидарик Гирами йишваъ дивнийи. Саб малайикдин хлинщ саб цалик кубкІуйи, кьубпибдин хлинщ – гъаншариф айи тмуну цалик, хъа малайикарин тмуну хлинщар Хулан гъацІкъялаъ чиб-чпик куркІуйи. ²⁸ Сулейманди малайикар гъзилихъди гъабалгнийи.

²⁹ Вари Хулан (Гирамишван ва Гирамидарик Гирамишван) цариф дугъу малайикар-херувимар, пальмайин гъарар ва адаршвнайи кюкйир адатІнийи. ³⁰ Гъацира дугъу Гирамишваъ ва Гирамидарик Гирамишвакк гъизил ккабхънийи.

³¹ Гирамидарик Гирами йишваз гъягъюз дугъу зейтундин гакІвликан хъуб мурччв али дарчар гъяйи ракнар гъапІнийи. ³² Хъа зейтундин гакІвликан вуйи кьуб раккниъ дугъу малайикар-херувимар, пальмайин гъарар ва адаршвнайи кюкйир адатІнийи ва гъзилихъди гъабалгнийи. Хъа гъацира малайикар ва пальмайин гъарар хъана гъзилихъди гъабалгнийи.

³³ Дюм-дюз гъаци дугъу Гирамишваъ учІвршвягъна зейтундин гакІвликан юкъуб мурччвнан дарчар гъапІнийи. ³⁴ Гъацира дугъу кипарисдин гакІвликан кьуб раккин гъапІнийи, гъарсаб раккнигъ арццру кьуб раккин гъяйи. ³⁵ Дугъу думу раккнариъ малайикар-херувимар, пальмайин гъарар ва адаршвнайи кюкйир адатІнийи ва дурар сакІалди гъзилихъди гъабалгнийи.

³⁶ Дугъу айтІан гъяят, кадаънайи гъванарин шубуб жергейин, кедрин саб жерге хамхрар иливри, тикмиш гъапІнийи.

³⁷ РАББИЙИН Хулан шибритІ Сулеймандин паччагьлугъвалин юкьудпи йисан зив кІуру вазли дивнийи. ³⁸ ЙицІисадпи йисан миржибпиб вуйи вул кІуру вазли Хал тикмиш апІувал, дугъу къаст гъапІганси, тамамди ккудубкІнийи. Сулейманди РАББИЙИН Хал ургуд йисан тикмиш гъапІнийи.

Сулеймандин гъала

7¹ Амма чан гъала тикмиш дапІну ккудубкІайиз Сулеймандин йицІишубуд йис гъубшнийи. ² Дугъу чав «Ливандин ярквран гъала» ччвур туву гъала тикмиш гъапІнийи – варж юкІ ярхишин, хьуцІур юкІ яркьушин ва сумчІур юкІ ягълишин алиб*, кедрйирин хамхарикк юкьуб жерге мурхълар ккудукънайиб. ³ Дидин гъваъ гъарсаб жергейиъ йицІихьуб мурхьул айи ягъчІурна хьуб мурхълиин али чІулариин илирчнайи кедрйирин кьуларикан вуйи. ⁴ Гъалайин унчІвар гъарсаб жергейиъ шубуб унчІв ади, саб сабдиз гъаншарди, гъивнайи. ⁵ Раккнарин дарчаригъ юкьуб мурччвнан раккнар ва унчІварин дарчаригъ юкьуб мурччвнан унчІвар гъайи, ва шубуб жерге унчІвар тмуну терефнаъ айи цалиъ айи унчІварин шубуб жергейиз гъаншарди вуйи.

⁶ Сулейманди «Мурхълар ккайи зал» хьуцІур юкІ ярхишин ва сумчІур юкІ яркьушин алиб гъапІнийи. Дидин улихъ ккучІврвш хъайи, дидин гъваъра мурхълари дебккнайи.

⁷ Дугъу, диван апІбан бадали, тахтнан зал гъапІнийи, дидиз «Диван апІбан ахъю хал» гъапнийи, ва думу жилилан гъваиккна кедрйихъди гъабалгнийи. ⁸ Хъа Сулейман яшамиш духъну ккуни хулар жара гъяятдиъ,

* ^{7:2} Саб юкІ тахминан 50 см ву. Яни Сулеймандин гъала ярхишнаъ 50 м, яркьушнаъ 25 м ва ягълишнаъ 15 м алиб вуйи.

залин къяляхъ хъайи, думура «Диван апІбан залсиб» вуйи. Хъана Сулейманди гъациб, гъадму зализ ухшар вуйи гъала, чав хпирди гъадагъу фряруьндин шураз тикмиш гъапІнийи.

⁹ Гъаму вари дараматар ва РАББИЙИН Хулан ахю гъяят шибритІиан гъваиккна саб къадарнаъди ктау ва айтІанра, чІатанра дурхнихъди гъядярхю багъайин гъванарикан гъапІнийи. ¹⁰ ШибритІиъ йицІуб ва миржиб юкІ али багъайин ахю гъванар дивнийи. ¹¹ Зиин саб къадарнаъди ктау багъайин гъванар ва кедрийн чІулар алийи. ¹² РАББИЙИН Хулан ахю гъяятдиланси, айтІан гъяятдилан шубуб жерге ктау гъванарин цал ва саб жерге кедрийн чІулар илтІикІнийи. Гъациб вуйи РАББИЙИН Хулан улихъ хъайи ккучІврушв.

Кемшрин уста Хирам

¹³ Сулейман паччагъди Тир шагъриан вуйи Хирамдиз теклиф гъапІнийи ва думу къабул гъапІнийи. ¹⁴ Думу Нефталимдин тухумдиан вуйи ачІни хпирин бай вуйи. Хурамдин адаш Тириан вуйи. Думу кемшрин сянъяьткар вуйи. Хурамдик заан устадвал кайи, ва дугъаз кемшрихъди вари жюрейин ляхнарин тажруба айи. Думу Сулейман паччагъдихъна гъафнийи ва чаз табшурмиш гъапІу вари ляхин гъапІнийи.

Кемшрин къюб мурхьул

¹⁵ Хурамди кемшрин къюб мурхьул урзнийи. Саб мурхьул йицІимиржиб юкІ ягълишин алиб вуйи, ва, эгер дидлан гъахма илбижиш, дидин гергмишин йицІикъюб юкІ шуйи. Къюбпи мурхьула гъациб вуйи. ¹⁶ Гъацира дугъу, кемшир убзну, мурхьлариин

иливру кьуб таж ктаънийи. Мурхълариин иливру тажарин гьарсабдин ягълишин хьуб юкI вуйи. ¹⁷ Мурхълариин али тажар илдижнайи зунжрарикан дапIнайи кемшрин чулари балгуйи, гьарсаб мурхьул – ургуб кемшрин чули. ¹⁸ Дугъу, мурхълар балгбан бадали, гьарсабдилан илдижнайи чулихъна кьуб жерге нарар ктаънийи. Мурхълариин иливру тажар кьубиб-ра дугъу сабсдар гьапIнийи. ¹⁹ КкучIврвшвахъ мурхълариин иливру тажар лилия кюкдиз ухшар вуйидар, юкьуб юкI ягълишин айидар вуйи. ²⁰ Кьубиб мурхълариин иливру тажарин захсиб пайнан зиин чуларин багахъ жергйириъди кьудварж нар илтIикIнийи.

²¹ Дугъу мурхълар РАББИЙИН Хулан учIврвшвахъ дивнийи. Кьибла терефнаъ айи мурхълиин дугъу Яхин (Дугъу тасдикъ апIиди) ччвур иливнийи, хъа кафари терефнаъ айибдиин – Боаз (Дугъаъ кьувват а). ²² Мурхълариин иливру тажар лилия кюкдиз ухшар вуйидар гьапIнийи. Гьаддиинди мурхълариин лихувал ккудубкIнийи.

Кемшрин гьявуз

²³ Хурамди саб гьирагъдихъан тмуну гьирагъдихъна йицIуб юкI ва ягълишнаъ хьуб юкI али кемшрин гергми гьявуз узбзийи. Дид'ин «гьюл» ччвур иливнийи. Гьявуздин гергмишин, эгер гьахмайихъди гьеебциш, сумчIур юкI шуйи. ²⁴ Гьявуз исиккди кьуб жерге гьарпзариз ухшар вуйидари дабалгнайи, гьарсаб юкI манзилнаъ йицIуб гьарпуз ади. Гьарпзар гьявуз-дихъди сатIиди урздар вуйи.

²⁵ Гьявуз йицIикьуб йицриин дийибгънайи, дурарикан шубуб кафарийизди, шубуб ригъ алабхъру терефназди, шубуб кьиблайизди ва шубуб ригъ гьудубчIвру терефназди лигурайи. «Гьюл» дурарин зиин алийи,

хъа йицарин къяляхъишвар айтІинди, гъацІкъялазди, илтІикІнайи. ²⁶ Гъявуздин даргнан ацІушин хилин гагъсиб, хъа дидин даргар захранстар, лилия кюкюсиб вуйи. Гъявуздиъ къюд агъзур бат* шид убшуйи.

Кемшрин аьрабйир

²⁷ Хурамди кемшрин йицІуб аьраба** гъапІни-йи. Гъарсаб аьраба ярхишнаъ юкъуб юкІ, яркъушнаъ юкъуб юкІ ва ягълишнаъ шубуб юкІ алиб вуйи. ²⁸ Аьрабйир гъамци кадаънайидар вуйи: дурарин гъваларихъ рамкйирин арайиъ айи кемшрин къулар хъайи. ²⁹ Думу къуларихъ ва рамкйирихъ асланар, йицар ва малайикар-херувимар адатІнайи. Асланарин ва йицарин зиин ва исикк кюкйирин кунцІар адатІнайи. ³⁰ Гъарсаб аьрабайикк кемшрин самар айи кемшрин юкъуб чарх ккайи, ва гъарсаб аьрабайиин гъарсаб терефнаъ кюкйирин кунцІар адатІнайи юкъуб самриин али ахъю зах албагнайи. ³¹ Аьрабайин айтІ саб юкІ деринвал айи гергми йишв албагнайи, дидин яркъушин сабна гъацІ юкІ вуйи. Гергми йишван гъирагъарихъ жюрбежюр накъишар адатІнайи. Аьрабайин кемшрин къулар юкъбмурччвнандар вуйи, гергми-дар дайи. ³² Кемшрин къуларикк юкъуб чарх ккайи, ва дурарин самар къуларик ижмиди китІнайи. Гъарсаб чархнан ахъюшин сабна гъацІ юкІ вуйи. ³³ Чархар гъяйвнар ккитІру дявдин фургънаринсдар дапІнайи: чархарин самар, дарчар, рягъяр ва рягъяр китІрушв — вари урзнайидар вуйи.

³⁴ Гъарсаб аьрабайик дидхъан гъитІигънайи юкъуб хли бисрушв кайи, гъарсаб мурччв'ин саб. ³⁵ Аьрабайин зиин гъацІ юкІ ягълишнан гергми дарч алийи.

* ^{7:26} Къюд агъзур бат: тахминан 44 агъзур литр.

** ^{7:27} Кемшрин аьраба: 405-пи машнак кайи шиклиз лиг.

Ккудукънайи рамкйир ва кешрин кьулар аьрабайин кІакІнак ижми дапІнайи. ³⁶ Аьрабайин ва кемшрин кьуларин йишв кайишварик варишварик дугъу малайикар-херувимар, асланар ва пальмйир адатІнийи, хъа юкьуб тереф — кюкйирин кунцІар. ³⁷ Гъаци дугъу йицІуб аьраба гъапІнийи. Дурар вари сабси урздар ва саб къадарнандар ва жюрейндар вуйи.

³⁸ Хъасин Хурамди гъарсабдиъ ягъчІвур бат* шид гъябгъру ва гъарсабдиин юкьуб юкІ али кемшрин йицІуб ахю зах гъапІнийи, йицІуб аьрабайикан гъарсабдихъна саб зах. ³⁹ Дугъу дурарикан хъуб аьраба РАББИЙИН Хулан къибла терефнаъ ва хъуб аьраба кафари терефнаъ, хъа кемшрин гъявуз Хулан къибла-йинна-ригъ гъудубчІвру терефнан мурччваъ дивнийи.

⁴⁰ Хурамди гъацира чІакъар, бицІи къасйир ва гъурбан апІруган рибчру ифи уч апІру захар гъапІнийи.

Заанурин Хулан мутмйир

Гъаддиинди РАББИЙИН Хулаъ Сулейман паччагъдиз апІру вари ляхин Хурамди ккудубкІнийи. Дугъу гъапІнийи:

⁴¹ кьюб мурхъул;

мурхълиин иливру кьюб таж;

мурхълиин иливру таж балгру кьюб чул;

⁴² кьюб чулихъна юкьудварж нар (мурхълиин иливру тажар балгру гъарсаб чулихъна кьюб жерге наар);

⁴³ ахю захар хъади йицІуб аьраба;

⁴⁴ гъявуз ва дидикк йицІикьюб йиц;

⁴⁵ чІакъар, бицІи къасйир ва гъурбан апІруган рибчру ифи уч апІру захар.

* ^{7:38} ЯгъчІвур бат: тахминан 800 литр.

РАББИЙИН Хулаз Сулейман паччагьдиз Хурамди гьапІу вари мутмйир сакІал дапІнайи кемшриндар вуйи. ⁴⁶ Паччагьди думу мутмйир Ярдан дерейиъ Суккутдин ва Цартандин арайиъ ругдин ичІариъ урзуз амур гьапІнийи. ⁴⁷ Сулейманди думу шей’ар гьеерцундаи, гьаз гьапиш дуарар къадарсуз гизаф вуйи. Ишлемиш гьапІу кемшрин гьагъ мялум дарди гьубзну.

⁴⁸ Гьацира Сулейманди РАББИЙИН Хулаз гьамцдар мутмйир гьапІну:

гьзилин гьурбан апІрушв;

РАББИЙИН уъл дивру гьзилин стол;

⁴⁹ марцци гьзиликан шамднар (Гирамидарик Гирамишван улихъ арчул терефназ хьуб ва гагул терефназ хьуб);

гьзилин кюкйир, лампйир ва машйир;

⁵⁰ гьабар, лампйирин пилтйир гьадатІру убрушвар, гьурбан апІруган рибчру ифи уч апІру захар, ишцидар ниар апІру шей’ар ургру захар – вари марцци гьзиликан,

ва айтІан хулан, Гирамидарик Гирамишван раккнариз, хъа гьацира РАББИЙИН Хулан чІатан раккнариз гьзилин петлийир.

⁵¹ Сулейман паччагьди РАББИЙИН Хулаз апІру вари ляхин ккудубкІиган, дугъу чан адаш Давудди РАББИЙИН Хулаз бахш гьапІу шей’ар – арс, гьзил ва жара мутмйир – гьахнийи ва РАББИЙИН Хулан хазнаханйириъ дивнийи.

Раббийин сундух Раббийин Хулаз хуб

8¹ Сулейманди Ерусалимдиз Израилин агьсакълариз, вари израил тухмарин ва сихларин ахьюдариз,

РАББИЙИХЪДИ Йикъарин сундух Давуддин Шагъриан, яни Сиондиан, хпан бадали, чахъна дих гъапІнийи. ² Вари израилар Сулейман паччагъдих Пажарин машкврин* вахтна, ургубпиб вуйи этаним** вазли уч гъахънийи.

³ Израилин агъсакълар гъафиган, Заанурин гьуллугъчйири РАББИЙИИН сундух за гъапІнийи ⁴ ва РАББИЙИИН сундухра, Гюрюшнан Чадурра***, дидикк ккайи вари гирами мутмйирра кади, гьурхнийи. Дурар Заанурин гьуллугъчйири ва левитари**** гъахурайи. ⁵ Хъа Сулейман паччагъ ва дугъан багахъ уч дубхънайи израиларин вари жямаят сундхин улихъди гъягъюрайи, ва дурари гъадмукъан малар ва чарвйир гьурбан апІурайи, дурарин къадар я гъисаб апІуз, я ктухуз мумкинвал адайи.

⁶ Заанурин гьуллугъчйири РАББИЙИХЪДИ Йикъарин сундух Раббийин Хулан айтІ гирамишвахъ, Гирамидарик Гирамишвахъ, чан йишв'ина гъабхнийи ва думу херувимар-малайикарин хлинццарикк дивнийи. ⁷ Херувимар-малайикарин хлинццар сундхин йишв'ин ва думу гъабхуз вуйи маргъариин

* ^{8:2} Пажарин машквар: му жугъдарин асас машкварикан саб ву. Думу машкврин вахтна жугъдар саб гъяфтайиш пажарикк яшамиш шуйи. Диди дурариз Египетдиан Ханаандиз гьюруган чиб яшамиш шули гъахъи пажар кІваин апІуйи. Гъацира думу машквариинди чпиз бегъер тувбан жугъдари Заануриз аферин кІуйи.

** ^{8:2} Этаним: чвлин эвелин ваз.

*** ^{8:4} Гюрюшнан Чадур: Заанурин амриинди Муса пайгъамбри тикмиш гъапІу ибадат апІрушв. Сулейман паччагъди Раббийин Хал тикмиш апІайиз, думу чадурин улихъ Заануриз гьурбнар апІуйи. Анжагъ Заанурин гьуллугъчйиризІан думу чадурин айтІ учІвуз ихтияр адайи.

**** ^{8:4} Левитар: Заанурин гьуллугъчйирси, думу инсанарра Левийин наслиан вуйи.

гъатІарцнайи. ⁸ Думу маргъар гъадмукъан ярхидар вуйики, дурарин кІакІар Гирамидарик Гирамишван улихъ хъайи гирамишв'ан рякъюйи, амма Хулан чІат терефнаан дурар рякъюрдайи. Маргъар гъира *гъадушвахъ хъа. ⁹ Сундхиъ, гъвандин къюб шибтІан савайи, фукІа адайи. Дурар Египетдиан израилар удучІвбан къяляхъ Муса пайгъамбри Хурив дагъдин багахъ дидиъ ивнийи. Гъадушвахъ РАББИЙИ израиларихъди Йикърар гъийитІнийи.

¹⁰ Заанурин гъуллугъчйир гирамишв'ан удучІвиган, РАББИЙИН Хал дифру абцІнийи. ¹¹ Заанурин гъуллугъчйирихъан, диф ади хъувализ лигну, ибадатвал апІуз гъабхъундайи, гъаз гъапиш РАББИЙИН гъяйбатну Дугъан Хал абцІнийи.

¹² Ва Сулейманди гъапнийи:

– «Гъалин мучІушнаъ хъидиза», гъапну РАББИЙИ. ¹³ Узу Увуз заанвалин Хал – Уву даимайиз гъузуз йишв – тикмиш гъапІунза.

Сулейман халкъдихъна илтІикІуб

¹⁴ Душвахъ дийигънайи вари израиларихъна паччагъл илтІикІнийи, ва дугъу дурар ужувлакк ккаънийи. ¹⁵ Хъасин дугъу гъапнийи:

– Чан мелзналан йиз адаш Давуддиз гаф тувуб Чан хилихъди тамам гъапІу РАББИЙИЗ, Израилин Заануриз, шюкюр ибшри! Дугъу гъапнийи аьхир: ¹⁶ «Узу Йиз халкъ Египетдиан адау йигъламина Йиз Ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш апІуз Израилин саб тухумдиъра саб шагъур ктабгъундарза, хъа Йиз халкъдин, Израилин паччагъвал апІуз Давуд ктабгъунза».

¹⁷ Йиз адаш Давудди РАББИЙИН, Израилин Заанурин, ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш апІуз фикир

* ⁸⁸ Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

апІуйи. ¹⁸ Амма РАББИЙИ йиз адаш Давуддиз гъап-
нийи: «Уву Йиз Ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш апІуз
фикир гъапІунва, дициб фикир апІувал ужуб гъа-
пІунва. ¹⁹ Амма уву Йиз ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш
апІидарва, хъа яв бали, яв йиккун тикди ва ифдин
цІадли, йиз ччвурнахъ вуйи Хал тикмиш апІиди».

²⁰ РАББИЙИ Чав туву гаф тамам гъапІну. Узу гъа-
мусяаьт йиз адаш Давуддихъна, РАББИЙИ гаф тув-
ганси, Израилин тахтнийн деъназа, ва узу РАББИ-
ЙИН, Израилин ВаритІанзаанурин ччвурнахъ вуйи
Хал тикмиш гъапІунза. ²¹ Узу душаваь РАББИЙИ ихъ
архйирихъди дурар Чав Египетдиан адаиган Дугъу
гъийибтІу Йикърар айи сундхиз йишв албагунза.

*Заанурин Хал гирами
апІруган гъапІу Сулеймандин дюаь*

²² Сулейман РАББИЙИЗ гъурбан апІрушван улихъ
вари израиларин улихъ дийигънийи, дугъу хилар за-
варизди гъазаргнийи ²³ ва гъапнийи:

– РАББИ, Израилин Заанур! Зиин заварийъ ва
исикк жилиин Увуз ухшар вуйи Заанур адар! Уву Яв
Йикърар ва Яв рякъяриъди вари кІвантІан гъягъю-
райи Яв лукІрахъна вафалувал уърхюрава. ²⁴ Уву Яв
лукІ, йиз адаш Давуддиз туву гафнийн гъузунва. Уву
думу гаф Яв мелзналан гъапунва ва гъи Яв хилихъди
думу тамам гъапІунва.

²⁵ Ва гъамус, РАББИ, Израилин Заанур, Уву Яв
лукІ, йиз адаш Давуддиз туву гаф, «Израилин тахт-
нийн Йиз улихъ деънайи яв ирсчи дургидар, анжагъ
эгер яв баяр гъякъ рякъюъди, уву хъпехъганси Узухъ
хъпехъури, гъягъюри гъахъиш» пувал, тамам апІин.
²⁶ Ва гъамус, Израилин Заанур, Уву Яв лукІ Давуддиз
туву гаф гъит тамам ибшри!

²⁷ Хъа Заанур гьякьикъатдиъ жилиин яшамиш хьиндхъа?! Заварихъан, гьятта заварин заварихъанкъан, Уву чпий уршуз шулдар. Узу тикмиш гьапІу гьаму хулкан фу пуз шулхъа! ²⁸ Яв лукІран дюаъ ва ккарагувал ерхъава, РАББИ, йиз Заанур! Гъи Яв улихъ ибадат апІурайи Яв лукІран дих ва дюаъ ерхъ. ²⁹ Гъит, Яв улар йигъну ва йишвну гьаму Хул'инади, Уву чакан «Мушваъ Йиз ччвур хьибди» гьапи йишв'инади, лигури ишри. Гьаму йишвахъинди лигури, узу, Яв лукІру, дюаъ апІруган, йиз ккарагувал ебхъ. ³⁰ Гьаму йишвахъинди лигури, Яв лукІру ва Яв халкъди, Израили, дюъйир апІруган, дурарин ккарагбар ерхъ. Заварилан, Уву айи йишвлан ерхъ, ва, деебхъну, хил алдабгъ.

³¹ Эгер инсанди чав жара касдиз писвал гьапІиш ва думу касди ху апІувал тІалаб гьапІиш, ва писвал гьапІур, дүфну, гьаму Хулаъ Яв гъурбан апІрушван улихъ ху гьапІиш, ³² заварилан ебхъ ва рубкъруб тув. Яв лукІарин арайиъ диван апІин ва тахсир гьапІуриз, дугъан чан кІул'ина чав гьапІуб гьапІну, рубкъруб тув, тахсир ктрур, дугъан гьякъ'вал тасдикъ дапІну, марщ апІин.

³³ Яв улихъ гунгъар апІбаз лигну, эгер Яв халкъ, Израил душмнарихъан магълуб гьахъиш, амма Яв халкъ Увухъна илтІибкІиш ва, Яв ччвур адлу дапІну, гьаму Хулаъ Яв улихъ дюъйир апІури ва ккарагури гьахъиш, ³⁴ заварилан ебхъ ва Яв халкъдин, Израилин, гунгъилан хил алдабгъ ва думу дидин архъириз Уву туву жилиина къяляхъ апІин.

³⁵ Эгер завар хъяркъиш ва, Яв халкъди Яв улихъ гунагъ апІбаз лигну, мархъ убгъури дархъиш, ва Яв халкъди, гьаму йишвахъинди лигури, дюаъ гьапІиш ва Яв ччвур адлу гьапІиш, ва, Уву чаз жаза тувбаз лигну, чан гунгъихъан ярхла гьабхъиш, ³⁶ заварилан ебхъ ва Яв лукІарин, Яв халкъдин, Израилин гунгъилан хил

алдабгъ. Дурар дидиъди гъягъбан бадали, дурариз ужуб рякъ улуп, ва Яв халкъдиз Уву ирсди тувнайи жилиина мархъ убгъ.

³⁷ Эгер жилиина гаш ясана тЯгъюн, цЮохъюм микІ ясана мершв, цицІар ясана цІиргъ гъафиш, ясана душмнари израиларин шагърарикан саб къялаъ тІа-пІиш – фициб бедбахтвал ясана уьзур гъафишра, – ³⁸ сар инсандин ясана Яв вари халкъдин, Израилин фунуб-вушра дюаъ, ккарагувал, дурари варици чпин хажалат ва бедбахтвал гъисс гъаПиган ва гъаму Хулахъинди хилар ккидисган, ³⁹ заварилан, Уву айи йишвлан ебхъ, хил алдабгъ ва гъарсариз чан ляхнариз лигну тув, гъаз гъапиш Увуз дугъан юкІв аьгъявуз (вари инсанарин юкІвар аьгъюр Уву сар вува аьхир). ⁴⁰ Ич архъирииз Уву туву жилиин вари уьмриъ Яв халкъдиз Увхъан гучІури шлуси апІин.

⁴¹ Мумкин ву, Яв халкъдикан, Израилиан, дару, амма ярхла йишв'ан Яв Ччвур бадали гъураба касра гъюз ⁴² (инсанариз Яв машгъур ччвурнакан, Яв зурба къудратлуваликан ебхъиди аьхир). Думу гъафиган ва, гъаму Хулахъинди лигури, дюаъ гъаПиган, ⁴³ заварилан, Уву айи йишв'лан, ебхъ ва гъураба касди Увкан ккун апІруб вари тамам апІин. Гъамци жилиин вари халкъариз Яв ччвур аьгъю ва, Яв халкъдизси, Израилизси, Увхъан гучІ ва узу тикмиш гъаПу гъаму Хал Яв ччвурнахъ вуйиб аьгъю хъибди.

⁴⁴ Яв халкъ душмнарехъди дяви апІуз гъушиган, фициб рякъюъди Уву думу гъубхишра, халкъ, Уву ктабгъу гъаму шагърихъинди ва узу Яв ччвурнахъ тикмиш гъаПу Хулахъинди илтІикІну, РАББИИИЗ ккарагуз хъюгъиган, ⁴⁵ завариан халкъдин дюъйир ва ккарагбар ерхъ ва халкъдиз кюемекназ гъач.

⁴⁶ Мумкин ву, дурари Увуз къаршуди гунгъар апІуз (гунгъар дарапІур фужкІа адар аьхир) ва

Уву дурариина ажугълу хьуз ва дурар чпин жилиина, думу жил ярхла айиб ясана багахъ хъайиб вушра, йисирарди гъахру душмнарин хлиз тувуз. ⁴⁷ Хъа эгер Яв халкъ учв йисирди айи жилиин кІваантІан дигиш гъабхьиш ва тахсир гардандиъ гъибисиш ва учв йисирди али жилиин, «учу гунагъ гъапІунча, учу писвал гъапІунча ва гъякъсузди учу гъурхунча» кІури, Увуз ккарагуз хъюгъиш, ⁴⁸ чиб йисирвализ гъадагъу душмнарин жилиин дурар лап кІваантІан ва вари рюгъниинди Увухъна илтІикІиш ва Увуз, Уву дурарин абйириз туву жилихъна, Уву ктабгъу шагърихъна ва узу Яв ччвурнахъ тикмиш гъапІу Хулахъна илтІикІури, Увуз ккарагуз хъюгъиш, ⁴⁹ заварилан, Уву али йишв'лан, дурарин дюъйир ва ккарагбар ерхъ ва дурариз кюмекназ гъач. ⁵⁰ Увуз къаршу гунагъ гъапІу Яв халкъдилан думуган хил алдабгъ. Дурари Увуз къаршуди гъапІу вари тахсиркарваларилан хил алдабгъ ва дурар йисирвализ гъадагъдар дурарихъна рягъимлу хьуз мажбур апІин, ⁵¹ гъаз гъапиш дурар Яв халкъ, Уву Египетдиан, гъадму жаднан цІа айишв'ан, адапІу Яв ирс ву.

⁵² Йиз, Яв лукІран, ва Яв халкъдин, Израилин, ккарагбарихъан, дурар Увухъна илтІикІруган, дурарин ккарагбар Увуз гъарган ерхъбан бадали, мигъилицан. ⁵³ Уву дурар жилин жара халкъбаригъян Увуз ирси гъядягъюнва, дидкан Уву, Агъа вуйи РАББИЙИ, ич абйир Египетдиан адаъруган, Яв лукІ Муса пайгъамбрин мелзналан хабар дебккганси.

Израилин халкъ Сулейманди ужувлакк ккауб

⁵⁴ РАББИЙИЗ гъаму дюаъ ва ккарагуб ккудуркІну, къамкъарихъди деънайи ва завузди хилар ккидиснайи Сулейман РАББИЙИЗ гъурбан апІрушв'хъан

гъуджвнийи. ⁵⁵ Хъасин дугъу уч духънайи израилар ягъал сесниинди ужувлакк ккаънийи ва гъапнийи:

⁵⁶ – Чав гаф тувганси, Чан халкъдиз, Израилиз, архаинвал туву РАББИЙИЗ шюкюр ибшри. Чан гъараваш Муса пайгъамбрин мелзналан Дугъу туву жумарт гафарикан гъич саб гафра тамам дарапди гъубзнадар. ⁵⁷ Гъит, РАББИ, ихъ Заанур, ихъ абйирихъди гъахъиганси, ухъухъди ишри. Гъит, Думу ухъхъан гъудудучІври ва дурушри. ⁵⁸ Гъит, Дугъу ихъ юкІвар Чахъна илтІикІри, ухъу Дугъан рякъяригъди гъягъбан ва Дугъу ихъ абйириз туву амрар, къайдйир ва къарарар тамам апІруси ишри. ⁵⁹ Гъит, РАББИ-ЙИН улихъ дюаъийъ узу гъапи гъаму гафар РАББИ-ЙИЗ йигъну ва йишвну багахъ вуйидар ишри, Дугъу узуз, Чан гъаравашдиз, ва Чан халкъдиз, Израилиз, лазим вуйибдин кюмек гъарсад йигъан апІри. ⁶⁰ Гъа-ци, жилиин вари халкъариз РАББИ – Му Заанур вуйивал ва жарар адрувал агъю хъибди. ⁶¹ Гъамусяаџ-наси учву Дугъан къайдйириинди яшамиш хъпан ва учву Дугъан амрар тамам апІбан бадали, ичв юкІвар РАББИЙИЗ, ихъ Заануриз, тамамди вафалу ишри.

Заанурин Хал гирами апІуб

⁶² Хъасин паччагъди ва дугъахъди вари израилари РАББИЙИН улихъ гъурбнар апІуз хъюгънийи. ⁶³ Сулейманди РАББИЙИЗ демдин гъурбан* гъисабнагъди къанна къюд агъзур мал ва варжна къад агъзур чарва

* ^{8:63} Демдин гъурбан: Му жюре гъурбнар Заанурихъди дюз аьлакъйир урхюз ва Дугъахъди албагбан ва цийикІултІан аьлакъйир хъпан шадлугъар ипІбар-ухбариинди къайд апІуз апІури гъахъну. Убккбахъан гъйиванатдин тьлукъ пай гъурбан апІрушв'ин убгуйи; хъа имбу пай гъурбан гъапІу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипІури гъахъну.

гъурбан гъапІнийи. Паччагъди ва вари израилари РАББИЙИН Хал гъаци гирами гъапІнийи.

⁶⁴ Гъадму йигъан паччагъди РАББИЙИН Хулан улихъ хъайи гъяятдин къялан пай гирами гъапІнийи ва душваъ вариубгбан гъурбнар гъапІнийи. Гъаџира дугъу уьлин ва демдин гъурбнар гъапІу маларин, чарвйирин хюл гъурбан гъапІнийи, гъаз гъапиш РАББИЙИН улихъ хъайи кемшрин гъурбан апІрушв думу вари гъурбнар апІуз лапра биџІиб вуйи.

⁶⁵ Сулейманди ва дугъахъди вари Израили, кафарийиъ айи Лево-Хаматдихъан Египетдихъди сяргъятдиъ айи биџІи нирихънакъан вуйи йишвариан лапра гизаф къадар адмийири, РАББИЙИН Хал гирами апІбан машквар къайд гъапІнийи. Дурари думу машквар РАББИЙИН, ихъ Заанурин, улихъ ургуд йигъан давам гъапІнийи. Гъаџира хъана ургуд йигъан Пажарин машквар къайд гъапІнийи. Уьму ми гъисабниинди – йиџІиюкъуд йигъан. ⁶⁶ Пажарин машкврихъан вуйи йигъан Сулейманди халкъ деобтнийи. Дурари паччагъдиз уж'вал ккун апІуџи, ва дурар, РАББИЙИ Чан гъараваш Давуддиз ва Чан Израилин халкъдиз гъапІу вари уж'валиин кІваантІан шад вуди ва гешт хъапІри, хулариз алдагънийи.

Сулеймандиз Рабби хъана ашкар хъуб

9¹ Сулейманди РАББИЙИН Хал, паччагъдин гъала ва тикмиш апІуз ккундайиб вари тикмиш дапІну ккудубкІган, ² РАББИ дугъаз, Гивондиъ дугъаз ашкар гъахъиганси, къюбпи ражари ашкар гъахънийи.

³ РАББИЙИ дугъаз гъапІнийи:

– Уву Узуз гъапІу дюаъ ва ккарагуб гъеерхъунуз. Йиз ччвурнахъ уву тикмиш гъапІу Хал, даймайиз Йиз

ччвур душаъ гьибтну, Узуз гирами гьапІунза. Йиз улар ва юкІв гьарган душаъ хьиди. ⁴ Хъа уву, эгер Йиз улихъ, яв адаш Давуд гьилицганси, юкІв марциди ва дугъривалиъ лицури, Узу увуз амур гьапІуб вари кІулиз адабгъури, Йиз тьяинвалар ва къанунар тамам апІури гъахьиш, ⁵ Узу яв паччагьвалин тахт Израилиин аьсрариз мюгъкам апІидиза, Узу Давуддиз, яв адашдиз, гьадмуган «Израилин тахтнийн ирсчи-йихъ уву мягърум хьидарва» гьапиганси.

⁶ Хъа эгер учву ясана ичв баяр Узхъан гьидициш, Узу учвуз туву амрар ва тьяинвалар тамам апІури дархьиш ва бутариз* гьуллугъ ва ибадат апІури гъахьиш, ⁷ Узу Израилин халкъ учвуз туву жилилан терг ва Йиз ччвурнахъ Узу гирами гьапІу Хал Узхъан ярхла апІидиза. Израилин халкъ вари халкъарин мелзнийн нагъил, кялхъбан шейъ хьибди. ⁸ Гьамусьяьтна думу Хулан ад дапІнашра, дидхъантина гьягъру гьарсар мюгътал хьиди, дугъу ушвт хьапІди ва пиди: «Гъаз РАББИЙИ му улкейикан ва гьаму Хулкан гьамци гьапІну?» ⁹ Хъа жаваб гьамциб тувди: «Гъаз гьапиш дурари РАББИ, чпин архйир Египетдиан адау чпин Заанур, гьирагъдиъ гьитну, бутар къабул гьапІну, дурариз ибадат ва гьуллугъ апІури гъахьну – магъа гьаддиз РАББИЙИ дурариина гьаму вари балйир алаъну».

Сулеймандин жара ляхнар

¹⁰ Сулейманди гьаму къюб дарамат – РАББИЙИИН Хал ва паччагъдин гъала – тикмиш апІури къад йислан гьушу. ¹¹ Хъасин дугъу Галилеяйин къаб шагъур Тирдин паччагъ Хирамдиз тувну, гъаз гьапиш Хирамди Сулеймандиз фукъан кедрийн ва кипарисдин

* ⁹⁶ Бутар: Заанурси гьисаб апІури гъахьидар.

гакІул ва гъизил ккундуш, гъадмукъан хътаури гъахъ-ну. ¹² Амма, Сулейманди чаз туву шагърариз лигуз Хирам Тириан гъафиган, думу наразиди гъузну.

¹³ – Фицдар бакар кадру шагърар тувунва узуз, йиз чве? – гъерхнийи дугъу.

Ва дугъу дурариз Кавулин (бакар кадру) жил ччвур тувнийи, гъадму ччвур дурарихъ гъира хъми.

¹⁴ (Хъа Хирамди паччагъдиз варжна къаб талант* гъизил хътапІнийи.)

¹⁵ Магъа Сулейман паччагъди РАББИЙИН Хал, чан гъала тикмиш, Милло дазу, Ерусалимдин цал, хъа гъацира Хацор, Мегиддо ва Гезер шагърар мюгъкам апІуз мажбури вуди зегъмет гъизигу инсанарикан мялуматар. ¹⁶ Дидиз улихъна фяряуьн, Египетдин паччагъ, Гезериин алархънийи ва думу гъибиснийи. Дугъу дидик цІа кипнийи, душваъ айи ханаан агъалйир йивну гъакІнийи ва думу йишв чан шураз, Сулеймандин хпириз, жигъизди тувнийи. ¹⁷ Сулейманди Гезер, Асккан Бет-Хорон, ¹⁸ къиблайиъ буш чюлиъ Баалат ва Тадмор, ¹⁹ хъа гъацира чан тадарукар уърхюз вари шагърар ва чан гъяйвнар ккитІнайи дявдин фургънар ва гъацира гъяйвнар уърхюз шагърар цІийикІултІан тикмиш гъапІнийи. Сулейманди Ерусалимдиъ, Ливандиъ ва чав паччагъвал апІурайи вари йишвариъ чаз тикмиш апІуз ккуниб вари тикмиш гъапІнийи.

²⁰ Амореярихъан, хеттарихъан, перизеярихъан, хивеярихъан ва евусеярихъан (дурар израилар дайи) гъузу вари агъалйир, ²¹ яни улкейиъ гъузу ва израиларихъан тІанкъ апІуз дархъи дурарин наслар, Сулейманди азад дару фягълийирси, мажбури вуди лихуз ишлетмиш апІуйи, гъира **дурар гъаци ву. ²² Хъа израилар Сулейманди азад дару фягълийириз

* ^{9:14} Варжна къаб талант: тахминан 4 тонн.

** ^{9:21} Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

илтИкІури гъахъндар, дурар дугъан эскрар, гъаки-мар, эскрарин ахъюдар, дявдин фургънарин ахъюдар, атлу къушмин ахъюдар гъахънийи. ²³ Израилар гъа-цира дугъу гъахру тикилишдин ляхнариз регъбервал туврудар вуди гъахънийи — лихурайи инсанариин хъуд варжна хъуцІур гюзчийи гюзчивал гъабхуйи.

²⁴ Фряуьндин риш, Сулеймандин хпир, Давуд-дин Шагъриан чаз жилири тикмиш гъаІу гъалайиз удучІвнийи. Хъасин Сулейманди Милло дазу тик-миш гъаІнийи.

²⁵ Йискъубак шубуб ражну Сулейманди РАББИ-ЙИЗ тикмиш гъаІу гъурбан аІрушв’ин, ицциб ниъ хъайи шей’ар ургбан гъурбнар аІури, вариубгбан ва демдин гъурбнар аІуйи. Гъаци, дугъу РАББИЙИН Хал тикмиш аІувал ккудубкІнийи.

²⁶ Сулейман паччагъди гъацира Уъру гъюлин гъи-рагъдихъ хъайи Эдумдин жилиин али Элатдин багахъ хъайи Эцион-Геверий гимйир тикмиш гъаІнийи.

²⁷ Хирамди гимйиригъди Сулеймандин адмийирихъди саГиди гъюл аьгъю чан адмийирра гъаънийи. ²⁸ Ду-рар Офириз гъюл’инди гъушнийи ва душв’ан юкъуд варжна къаб талант* гъизил гъабхънийи, думу Сулей-мандихъна гъубхънийи.

Шевайин паччагъ-дишагъли Сулеймандихъна гъюб

10¹ Шевайин паччагъ-дишагълийиз РАББИЙИН ччвурнан аднакан ва Сулеймандикан гъеебхъи-ган, думу Сулеймандихъна думу читин суаларихъ-ди ахтармиш аІуз гъафнийи. ² Ерусалимдиз чахъди гизаф къадар гъаравашар, хураг хуш даднан аІру шей’ар, гизаф къадар гъизил ва багъалу гъванар али девйир хъади дуфну, думу Сулеймандихъна гъафнийи

* ^{9:28} Юкъуд варжна къаб талант: тахминан 14 тонн.

ва дугъахъди чан кIваъ айибдикан варибдикан гафар-чIалар гъапIнийи. ³ Сулейманди дугъан вари суалариз жавабар тувнийи: паччагъдиз думукъан читниб, думу гъаврикк ккауз даршлуб адайи. ⁴ Шевайин паччагъдишагълийиз Сулеймандин вари аьндарвал ва дугъу тикмиш гъапIу гъала, ⁵ дугъан суфраийин али хурагар, багахъ хъайидар яшамиш шулайишвар, гъаравашари хъайивал апIбан саягъ, дурари алабхънайи палат, чяхир убзрудар ва РАББИЙИН Хулаъ паччагъди апIру вариубгбан гъурбнар гъаркъиган, дугъан гъахъгъхънийи.

⁶ Дугъу паччагъдиз гъапнийи:

– Яв ляхнарикан ва аьндарваликан йиз уълкейиъ узуз гъеебхъу аваза гъякъ ву, ⁷ амма, гъамина узу гъяйиз ва йиз улариз гъаму рябкъяйиз, узу авазаийхъ хъугъурдайза. ВуйиштIан, узуз гъацIра ктибтунда-йи: яв аьндарвал ва девлет узуз гъеебхъу авазаийтIан гизаф зина ву. ⁸ Гизаф бахтаварар ву яв инсанар! Яв багахъ хъайи гъаравашар, гъарган яв улихъ дийигънайидар ва яв аьндарвалихъ хъпехъурайидар гизаф бахтаварар ву! ⁹ Шюкюр ишри РАББИЙИЗ, яв Заануриз, ув'ин рази вуйириз ва уву Израилин тахтнийин дитуриз! Израилихъна РАББИЙИН дайма ккунивализ лигну Дугъу увкан, дугъриди ва гъякълу-ди паччагъвал апIбан бадали, паччагъ гъапIну.

¹⁰ Дугъу паччагъдиз варжна къаб талант* гъизил, гизаф къадар хураг хуш даднан апIру шей'ар ва багъалу гъванар пешкеш гъапIнийи. Думуган Шевайин паччагъ-дишагълийи Сулеймандиз пешкеш гъапIубкъан булди хураг хуш даднан апIру шей'ар сарун зат-ра дина гъахундайи.

¹¹ Гъацира Офириан гъизил хъади гъафи Хирамандин гимйири душв'ан гизаф къадар уъру гаКIул

* ^{10:10} Варжна къаб талант: тахминан 5 тонн.

ва багъалу гъванар гъахнийи. ¹² Паччагъди уьру гакІвликан РАББИЙИН Хулаз ва паччагъдин гъа-лайиз мурхълар, хъа гъацира мукъмар йиврудариз арфйир ва лирйир* гъаІнийи. Я думугандиз, я гъи-йин йигъазкъан дина дициб къадар уьру гакІул саб вахтнара гъабхундайи.

¹³ Паччагъди Шевайин паччагъ-дишагълийиз, паччагъдин жумартвалиан пешкеш гъаІубтІан савайи, дугъу чав ккун гъаІуб ва дугъаз ккун гъабхъиб вари пешкеш гъаІнийи. Хъасин думу чахъ хъайи адмийи-рихъди чан уълкейиз къяляхъ гъушнийи.

Сулеймандин девлет ва гурувал

¹⁴ Сулейманди гъарсад йисан гъадабгъру гъизил гъагъ гъисабнаъди йирхъуд варжна йирхъцІурна йир-хъуб талант** вуйи, ¹⁵ алверчйирихъан ва севдиграри-хъан, Аравияйин вари паччгъарихъан ва уълкейин сардрарихъан гъюру гъазанж ктарди.

¹⁶ Сулейман паччагъди гъубччву гъизиликан къюд-варж ахю гъалхан гъаІнийи, дурарикан гъарсаб-диз йирхъудварж шекел*** гъизил харж гъабхънийи.

¹⁷ Хъана дугъу гъубччву гъизиликан шубудварж бицІи гъалхан гъаІнийи, дурарикан гъарсабдиз шубуб ми-на**** гъизил харж гъабхънийи. Паччагъди гъалхнар Ливандин ярквран гъалайиъ дивнийи.

¹⁸ Хъана паччагъди филин кІурбарихъди ва мар-пци гъизилихъди дабалгнайи зурба тахт гъаІнийи.

¹⁹ Тахтнакк йирхъуб умбур ккайи, хъа къял хъабхърушв

* 10:12 Арфйир ва лирйир: мукъмар йивру алатар.

** 10:14 Йирхъудваржна йирхъцІурна йирхъуб талант: тахминан 23 тонн.

*** 10:16 Йирхъудварж шекел: тахминан 7 килограмм.

**** 10:17 Гъарсабдиз шубуб мина: тахминан килограмна гъацІ.

зиихъинди гергми шулайи. Деърушван кьюбиб тере-
фариъра хъуршлар диврушвар айи, ва дурарин гъар-
сабдин багахъ са-саб кадаънайи аслан дийигънайи.
²⁰ Йирхъуб умбрихъ йицИикъюб аслан дийибгъна-
йи – гъарсаб умбрин гъарсаб терефнахъ са-саб. Саб
вахтнара думу тахтназ ухшар вуйиб гъич саб жара па-
ччагьлугъдиъ гъапИундайи.

²¹ Сулейман паччагъдин вари убхъруб убзру гъабар
гъизилиндар вуйи, ва Ливандин гъалайиъ айи вари
гъаб-гъажагъра марци гъизиликан дапИнайиб вуйи.
Арснануб фукIа адайи, гъаз гъапиш Сулеймандин
вахтна арсназ кьимат тувурдайи.

²² Гьюл'ин Хирамди туву гимйиртIан савайи, Су-
леймандин Таршиш жюрейин гимйир* алийи. Шу-
буд йисак саб ражну гимйир гъизил, арс, филарин
кIурбар, маймнар ва тIавус гъушар хъади кьяляхъ
гъюйи.

²³ Сулейман паччагъ девлетниинди ва аьндар-
валиинди жилиин али вари паччгъартIан зина ву-
йи. ²⁴ Заанури дугъан кIваъ ивнайи аьндарвалихъ
хъпехъбан бадали, жилиин алидариз варидариз Су-
леймандихъди гюрюш хъуз ккундийи. ²⁵ Гъарсар гъю-
рури пешкешар хуйи – арснakan ва гъизиликан дапI-
найи шей'ар, палтар, яракъ ва хуш даднан шей'ар,
гъайвнар ва гъятирар, ва гъаци йис'ан йисаз.

²⁶ Сулейманди чан гъайвнар ккитIнайи дявдин
фургънарин ва гъайвнарин къадар артухъ апIуйи.
Дугъан агъзурна юкъуд варж гъацдар фургънар ва
йицИикъюд агъзур гъайван айи, дурар фургънарин
шагърариъ ва чахъ, Ерусалимдиъ, уърхюйи. ²⁷ Ду-
гъу паччагъвал апIру вахтна Ерусалимдиъ арсназ
аьдати гъванаризтIан артухъ кьимат тувурдайи, хъа

* ^{10:22} Таршиш жюрейин гимйир: ярхлаз гъягъюз ва гизаф
вахтна шит'ин гъузуз шлу гимйир.

кедр гьадмукъан гизаф айики, Ягьудайин дагъларин улихъ йишваъ инжилин гьараркъан. ²⁸ Сулеймандиз гъяйвнар Египетдиан ва Кувайиан хуйи, паччагълдин севдиграри дурар Кувайиъ масу гьадагъуйи. ²⁹ Гъяйвнар ккитІнаи дяддин фургъун Египетдиан йирхъуд варж шекел* арснахъ, хъа гъяйван – варжна хъуцІурихъ** масу гьадагъуйи. Гъацира паччагълдин севдиграри дурар хеттарин ва арамарин вари паччгъариз хуйи.

Сулейман Раббийихъан гьидицуб

11 ¹ Хъа, фряряуьндин риштІан савайи, Сулейман паччагълдиз жара уьлкйириан вуйи гизаф жара дишагълйирра ккундийи – муав, аммун, эдум, сидон ва хетт дишагълйир. ² Дурар чибкан РАББИЙИ израилариз гьамци гъапи халкъарикан вуйи: «Дурарихъди нюкгьъ багахълу махъанай, гъаз гъапиш дурари ичв юкІвар мумкинсузди чпин бутарихъинди илтІикІиди». Хъа Сулейман дурарихъинди зигуйи. ³ Дугъаз паччгъарин тухмариан ургудварж хпир, хъа гъацира шубуд варж ашна айи, ва хпари дугъан юкІв гъакькьки рякъ’лан алдапІнийи. ⁴ Сулейман къаби гъахьиган, хпари дугъан юкІв бутарихъинди илтІибкІнийи, ва дугъан юкІв РАББИЙИЗ, чан Заануриз, чан адаш Давуддин юкІв гъабхьиганси, тамамди вафалуди имдайи. ⁵ Думу сидонянарин хпи бут Астартайихъ ва аммунарин хяви бут Милхумдихъ хъахънийи.

⁶ Дугъу РАББИЙИН уларикк писвал апІурайи, думу РАББИЙИХЪДИ тамамди, чан адаш Давудси, гъягъюрадаи. ⁷ Ерусалимдин ригъ гьудубчІвру

* ^{10:29} Йирхъудварж шекел: тахминан 7 килограмм.

** ^{10:29} Варжна хъуцІурихъ шекел: тахминан 2 килограмм.

терефнаъ тепейиин Сулейманди муаварин хяви бут Кемушдиз ва аммунарин хяви бут Мулехдиз диндин ляхнар апІрушв тикмиш гъапІнийи. ⁸ Гъациб ляхин жара уълкйириан вуйи вари хпаризра гъапІнийи, дурари чпин бутариз иццидар ниар ккауйи ва гъурбнар апІуйи.

⁹ РАББИЙИЗ Сулеймандикан хъял гъафнийи, гъаз гъапиш дугъан юкІв РАББИЙИХЪАН, Израилин Заанурихъан, чаз кьубан ашкар гъахъирихъан, гъибицнийи. ¹⁰ Бутарихъди гъягъюб Сулеймандиз Дугъу гъадагъа апІувализ дилигди, Сулейманди РАББИЙИИН амрар тамам гъапІундайи. ¹¹ Ва РАББИЙИ Сулеймандиз гъапнийи:

– Уву гъацир вуйиган ва Узу увуз тамам апІуз амур гъапІу Йиз йикърар ва Йиз тьяинвалар дюрюрхан, Узу увхъан паччагълугъ якъинди тадабгъидиза ва яв гъаравашикан сариз тувидиза. ¹² Амма яв адаш Давуддин гъюрматназ думу ляхин уву чІивиди имиди апІидарза. Узу паччагълугъ яв балин хилариан тадабгъидиза. ¹³ Амма вари паччагълугъ тадабгъидарза – Узу дугъаз Йиз лукІ Давуддин гъюрматназ ва Узу ктабгъу Ерусалимдин гъюрматназ саб тухум гъибтдиза.

Сулеймандин душмнар

¹⁴ РАББИЙИ Сулеймандиз душман арайиз адаънийи – Эдумдин паччагъдин хизандиан вуйи Гъадад.

¹⁵ Улихъна вахтари, Давуд Эдумдиз гъушиган, кьушмарин ахъюр Юав дявдиъ гъийихдар накъварик кивуз гъафнийи, ва дугъу Эдумдиъ вари жилар йивну гъакІнийи. ¹⁶ Юав ва вари израилар душваъ йирхъуб вазли, чпи Эдумдиъ вари жилар йивну йикІайизкъан гъузнийи. ¹⁷ Хъа думуган гъеле бицир вуйи Гъадад

чан адашдин бязи гъаравашарихъди Египетдиз гъергнийи. ¹⁸ Дурар Мид'ян уълкейиан тина рякъюъ учІвнийи ва Паран кІуру буш чюлиз гъафнийи. Парандиан инсанар чпихъди гъадагъну, дурар Египетдиз, Египетдин паччагъ вуйи фяряуъндихъна гъафнийи. Фяряуънди Гъададдиз хал-йишв, ипІруб ва жил тувнийи.

¹⁹ Фяряуъндиз Гъадад гъадмукъан къабулди вуйики, дугъу Гъададдиз чан хпир Тахпенесдин чи хпирди тувнийи. ²⁰ Тахпенесдин чуччу Гъададдиз Генуват кІуру бай гъахнийи, Тахпенесди думу паччагъдин гъалайиъ гъюрхнийи. Генуват фяряуъндин бицІидарихъди яшамиш шуйи.

²¹ Египетдиъ ади, Гъададдиз Давуд чан архйирихъди фаракъат хъуваликан ва къушмин аьхюр вуйи Юавра кечмиш хъуваликан гъеебхънийи. Думуган Гъададди фяряуъндиз гъапнийи:

– Узу йиз уълкейиз деет.

²² – Яв уълкейиз къяляхъ хътаркуз гъамкъан ккунди хъуз, узухъ увуз фу-вуш гъубкІрадаринвуз? – гъерхнийи фяряуънди.

– Ваъ, – жаваб тувнийи Гъададди, – хъа фицивушра узу деет.

²³ Заанури Сулеймандиз жара душманра арайиз адагънийи – Элиадаийн бай, чан агъа Цувайин паччагъ Ададезерихъан гъергу Резон. ²⁴ Давудди Цувайин къушмар дагъитмиш апІбахъан, Резонди чан гъвалахъ инсанар уч гъапІнийи ва дурарин башчи гъахънийи. Дурар Дамаскдиз гъафнийи. Душваъ бина гъивнийи, ва Резондикан Дамаскдин паччагъ гъапІнийи. ²⁵ Сулейман чІивиди имбукъан гагъди, Гъададдиси, писвал артухъ апІури, Резон вари вахтна Израилин душман гъахънийи. Дугъу Арам уълкейиъ паччагъвал апІуйи ва Израил саймиш апІурдаи.

*Паччагълугъ пай шлуваликан пайгъамбрин вахт
ккимиди пуб*

²⁶ Наватдин бай Яравамди инсанар паччагъдиз къаршуди гъитИирккнийи. Думу Сулейманди чаз багахъ дапІнайидарикан, Цереда шагъриан вуйи Ефраимдин тухумдиан вуйи, хъа дугъан дада – Церуа кІуру ачІни хпир.

²⁷ Дугъу паччагъдиз къаршуди инсанар фици гъитИирккнуш, магъа гъаддикан вакъиа: Сулейманди Милло дазу тикмиш гъапІнийи ва чан адаш Давуддин Шагъриъ цал гъадабхънайишв дюз алапІнийи.

²⁸ Яравам гизаф бажаранлу кас вуйи, ва Сулеймандиз, думу жигъили чан ляхин фукъан ужуйи тамам апІуруш, гъябкънийи, ва паччагъди думу Юсуфдин тухмиан мажбури вуди лихурайи варидарин ахъюрди дерккнийи.

²⁹ Гъадму вахтна Яравамдиз Ерусалимдиан удучІвуб алабхънийи, ва рякъюъ дугъаз цІийи палат алабхънайи Шило шагъриан вуйи пайгъамбар Ахия алахънийи. ХутІлиъ анжагъ дурар къюртІан адайи.

³⁰ Ахияйи чаин али цІийи палат йицІикъюб парчийиз гъячІябгънийи.

³¹ Хъасин дугъу Яравамдиз гъапнийи:

– ЙицІуб парчи увуз гъадагъ, гъаз гъапиш РАББИ-ЙИ, Израилин Заанури, гъамци кІура: «Магъа, Узу Сулеймандин хилариан паччагълугъ тадабгъураза ва увуз йицІуб тухум тувраза. ³² Хъа Йиз лукІ Давуддин ва Израилин вари йишварикан Узу ктабгъу Ерусалим шагърин гъюрматназ, Сулеймандихъ саб тухум хъибди. ³³ Узу гъаму ляхин апІидиза, гъаз гъапиш дурари Узу гъирагъдихъ гъитну ва сидонарин бут Астартайиз, муаварин бут Кемущдиз ва аммунарин бут Милхумдиз ибадат гъапІнийи, Йиз рякъяриъди гъушундайи,

Йиз улариан дугъри вуйиб апІурдайи, Сулеймандин адаш Давудди тамам апІруганси, Йиз тйинвалар ва амрар тамам апІурдайи.

³⁴ Хъа Узу Сулеймандин хилариан вари паччагълугъ тадабгъидарза. Дугъкан чан уъмрин вари йигъари Йиз лукІ Давуддин гъюрматназ гьюкумдар апІидиза. Давуд Узу паччагъди ктагъунза, ва дугъу Йиз амрар ва тйинвалар тамам апІури гъахънийи. ³⁵ Узу дугъан ба-лин, Сулеймандин, хилариан паччагълугъ адабгъидиза ва увуз йицІуб тухум тувидиза. ³⁶ Сулеймандин бализ, Йиз лукІ Давуддин насларикан сар Йиз ччвур гъарган душваъ хъуз Узу ктабгъу шагъур вуйи Ерусалимдиъ тахтнийин хъпан бадали, саб тухум тувидиза. ³⁷ Хъа уву Узу ктагъураза. Уву яв кІваз ккунибдиз варибдиз идара апІидива, уву Израилин паччагъ хъидива. ³⁸ Узу увуз амур гъапІуб вари тамам апІури, Йиз рякъяригъди гъягъюри ва, Йиз лукІ Давуддиси, Йиз тйинвалар ва амрар Йиз улариъ гъякъ вуди тамам апІури гъахъиш, Узу увухъди хъидиза. Узу увуз Давуддиз Узу яратмиш гъапІубсиб мюгъкам тухум яратмиш апІидиза ва увуз Израил тувидиза. ³⁹ Узу Давуддин наслариз жаза тувидиза, амма гъаргандиз вуди ваъ».

⁴⁰ Сулейман Яравам йивну йикІуз чалашмиш гъахънийи, амма Яравам Египетдиз Шишак паччагъдихъна гъергнийи ва Сулейман кечмиш хъайизкъан душваъ гъузнийи.

Сулеймандин абжал

⁴¹ Сулеймандин уъмрин жара гъядисйирикан ва дугъан аьндарваликан Сулеймандин ляхнарин китабдиъ дибикІна. ⁴² Сулейманди Ерусалимдиъ вари Израилин ягъчІвур йисан паччагъвал гъапІну. ⁴³ Хъасин думу чан архйирихъди фаракъат гъахъну ва чан адаш

Давуддин Шагъриъ накъвдик кивну. Хъа дугъан бай Рехуваум Сулеймандин ерина паччагъ гъахъну.

Рехуваумдиз къаршуди удубчІвуб

12¹ Рехуваум Шехем шагъриз гъушניים, гъаз гъапиш дина, дугъкан паччагъ апІбан бадали, вари израилар уч духънайи. ² Наватдин бай Яравамдиз дидин гъакънаан гъеэбхъиган, думу Египетдиан къяляхъ гъафניים. Думугандиз думу, Сулейман паччагъдихъан гъергну, гъеле Египетдиъ имийи. ³ Израилари Яравамдиз дих апІуз гъаъניים, ва думу дурарихъди Рехуваумдихъна гъафניים. Дурари Рехуваумдиз гъапניים:

⁴ – Яв адашди учу гизаф гъагъи юрkkгъикк ккитניים. Дугъу уч’ин илирчу ич гуж дудрубкъру зегъмет ва гизаф гъагъи юрkкагъ уву гъамус пчІу апІин. Гъадмуган учу увуз гъуллугъ апІидича.

⁵ Рехуваумди жаваб тувניים:

– Гъамушвхъан гъарахай, хъа шубуд йигълан узухъна къяляхъ гъачай.

Ва халкъ гъубшניים. ⁶ Хъасин Рехуваумди паччагъ гъеле думу чІивиди имиди чан адашдиз гъуллугъ апІури гъахъи яшлуйирихъан насигъят саягъниинди гъерхуз хъюгъניים.

– Гъаму халкъдиз узу фициб жаваб тувуз насигъят туврачва? – гъерхניים дугъу.

⁷ Дурари жаваб тувניים:

– Эгер уву гъи гъаму халкъдин гъараваш гъахъиш, дурариз гъуллугъ гъапІиш ва ужуб жаваб тувиш, дурар гъарган яв гъаравашар хъиди.

⁸ Амма Рехуваумди яшлуйири туву насигъят къабул гъапІундайи. Дугъу чахъди ахъю гъахъи ва чаз гъуллугъ апІурайи жигъиларихъан насигъят гъадабгъуз хъюгъניים. ⁹ Дугъу дурарихъан гъерхניים:

– Ичв насигъят фициб хьибди? Узуз «яв адашди уч'ин илипнайи юркквагъ пчІу апІин» кІурайи халкъдиз фициб жаваб тувза?

¹⁰ Дугъахъди сатІиди ахю гъахьи жигъилари жаваб тувнийи:

– Увуз «яв адашди учу гизаф гъагъи юрккгъикк ккитнийи, хъа уву гъамус думу пчІу апІин» гъапи гъаму халкъдиз йип: «Йиз хлин бицІи тІуб йиз адашдин агъартІан ацІуди вуйиз. ¹¹ Йиз адашди учв'ин гизаф гъагъи юрккквагъ илипну, хъа узу думу хъана гъагъи апІидиза. Йиз адашди учвуз гъирмажариинди жаза тувуйи, хъа йиз жаза аькърабарин кІаламсиб хьибди».

¹² Шубудпи йигъан Яравам ва вари халкъ, паччагъди, «шубудпи йигъан узухъна къяляхъ гъачай» дупну, амур гъапІанси, Рехувамдихъна къяляхъ гъафнийи. ¹³ Паччагъди халкъдиз ижмиди жаваб тувнийи, яшлуйири чаз туву насигъят къбул дарапІди. ¹⁴ Думу жигъиларин насигъятдихъ хъпехънийи, ва дугъу гъапнийи:

– Йиз адашди учв'ин гизаф гъагъи юрккквагъ илипну, хъа узу думу хъана гъагъи апІидиза. Йиз адашди учвуз гъирмажариинди жаза тувуйи, хъа йиз жаза аькърабарин кІаламсиб хьибди.

¹⁵ Гъаци паччагъ халкъдихъ хъпехъундар. Гъаз гъапиш думу ляхин, Шилойиан вуйи Ахияйин кюмекниинди Наватдин бай Яравамдиз РАББИЙИ гъапи гаф тамам хъпан бадали, РАББИЙИХЪАН гъафиб вуйи. ¹⁶ Вари израилариз паччагъ чпихъ хъпепехърувал гъябкънийи, ва паччагъдиз жаваб тувнийи:

– Давуддик ич фу пай ка,

Ессейин балик фу пай ка?

Ичв чадрариккна алдабгъ, Израил!

Гъит, Давуддин наслари чпин тухумдиин
паччагъвал апІри!

Ва израилар чпин хулариз алдагънийи. ¹⁷ Рехувамди анжагъ Ягъуда вилайтдиъ яшамиш шулайидариин паччагъвал апІурайи.

¹⁸ Рехувам паччагъди Адунирам мажбури вуди лихурайидарихъна гюзчивал гъабхуз гъаънийи, амма израилари дугъ'ин гъван улюбхну, думу гъаКІнийи. Хъа Рехувам паччагъ гъайвнар ккитІнайи дяддин фургъниъ эънийи ва Ерусалимдиз гъергънийи. ¹⁹ Гъаддихъанмина гъийин йигъаз Израил Давуддин тухмиз къаршуди дийибгъна.

Яравам Израилин паччагъ хъуб

²⁰ Яравам къяляхъ гъюваликан израилариз гъеебхыган, дурари дугъаз дих апІуз гъаънийи. Дугъаз меш'верайиз дих гъапІнийи ва думу вари Израилин паччагъ гъапІнийи. Анжагъ Ягъудайин тухум Давуддин наслариз вафалуди гъубзнийи.

²¹ Сулеймандин бай Рехувамди, Ерусалимдиз гъафиган, Израилин тухумдихъди дяви апІбан ва чахъна паччагълугъ къяляхъ апІбан бадали, Ягъудайин ва Вениаминдин тухмариан – варжна миржцІур агъзур ужударсдар эскрар уч гъапІнийи. ²² Амма Заанурин инсан вуйи Шемаяйиз Заанурихъан гъамциб гаф ашкар гъабхънийи:

²³ – Сулеймандин бай Рехувамдиз, Ягъудайин паччагъдиз, Ягъудайин ва Вениаминдин тухмариз ва имбу халкъдиз йип: ²⁴ «РАББИЙИ гъамци кІура: ичв чвйир вуйи израиларихъди дяви апІуз мягъанай. Вари ичв хулариз алдагъай, гъаз гъапиш думу ляхин Йиз амриинди дубхъна».

Дурар РАББИЙИН гафнахъ хъпехънийи ва Дугъан гафниинди хулариз къяляхъ хътаркнийи.

Яравамди бутариз ибадат апІуб

²⁵ Яравамди Ефраим тухумдин тепйириин Шехем шагъур мягъкам гьапІнийи, ва думу душваъ яшамиш гьахънийи. Душв'ан удучІвну, дугъу Пеніэл цІийи-кІултІан тикмиш гьапІнийи.

²⁶ Яравамди фикир апІуйи: «Паччагьлугъ Давуддин насларихъна къяляхъ гъюз мумкин ву. ²⁷ Эгер халкъди гъурбнар Ерусалимдиъ РАББИЙИН Хулаз гъахури гъахъиш, дурарин юкІвар чпин агъайихъна, Ягъудайин паччагъ Рехувамдихъна, илтІикІиди. Хъасин дурари узу йивну йикІиди, ва дурар Ягъудайин паччагъ Рехувамдихъна къяляхъ гъягъиди». ²⁸ Ва, насигъят гъадабгъну, паччагъди къюб гъизилин бутаржердкъар гьапІнийи ва халкъдиз гьапнийи:

— Учву Ерусалимдиз гъягъюб чІяаьн ву. Магъа, Израил, уву Египетдиан адау яв заанурар.

²⁹ Думу жердкъарикан саб дугъу Бет-Эл шагъриъ дивнийи, тмунуб — Дан шагъриъ. ³⁰ Думу ляхни гунгъихъна гъахънийи, гъаз гъапиш халкъ думу жердкъарихъна гъягъюз хъюгънийи, гъятта Дандизра.

³¹ Яравамди тепйириин гъурбан апІрушвар айи хулар тикмиш гьапІнийи ва гьуллугъчйирди халкъдиан вуйидар, Леви тухумдиан дарудар, дерккнийи. ³² Дугъу миржибпи вазлин йищІихъудпи йигъ, Ягъудайиъ къайд апІурайибси, машквар вуди тѣйин гьапІнийи.* Гъацира Бет-Элиъ гъурбан апІрушвариъ чав гьапІу жердкъариз гъурбнар апІуйи. Гъадушваъ тепйириин чав тикмиш гьапІу гъурбан апІрушвариъ гьуллугъчйир дерккнийи.

* ^{12:32} Муса пайгъамбрин Къанундиз асас, Израилин халкъди, 7-пи вазлин 15-пи йигълан хъюгъну, Пажарин машквар къайд дапІну ккундийи. Яравамди дици халкъ Ерусалимдиз гъадму машквриз дурубшбан бадали гьапІнийи.

Ягьудайиан вуйи пайгъамбар

³³ Израилариз машквар тьяин дапІну, чав чан хушниинди ктабгьу миржибпи вазлин йицІихьудпи йигъан Яравам чав Бет-Элиъ тикмиш гьапІу гьурбан апІрушвахьна гьафнийи. Дугъу иццидар ниар апІбан гьурбан гьапІнийи.

13¹ Яравам гьурбан апІрушвахьна иццидар ниар деетру шей'арик цІа кипуз дийигънайиган, РАББИЙИН гафниинди Бет-Эл шагъриз Ягьудайиан Заанурин инсан гьафнийи. ² Дугъу гьурбан апІрушваз РАББИЙИН гафниинди чІигъ гьапІнийи:

– Гьурбан апІрушв, гьурбан апІрушв! РАББИЙИ гьамци кІура: «Давуддин тухумдиъ бай (Юшия ччвур али) бабкан хьиди. Дугъу ув'ин иццидар ниар деетру шей'арик цІа кипрайи гирамишван гьуллугъчйир ув'ин гьурбан апІиди ва ув'ин инсанарин кІурбар ургиди».

³ Гьадму йигъан Заанурин инсанди аьламат шлувал гьапнийи:

– РАББИЙИ гьапибдин гьякънаан магъа учвуз аьламат: гьаму гьурбан апІрушв тІубкІиди, хъа дид'ин али рюкъ рабгьиди.

⁴ Заанурин инсанди Бет-Элин гьурбан апІрушваз чІигъниинди гьапиб деебхьну, Яравам паччагъди гьурбан апІрушвхъан хил гьадабгънийи ва гьапнийи:

– Гьатму дисай!

Амма думу хил гьеебццнийи, ва дугъхъан думу рибшвуз гьабхьундайи. ⁵ Хъа гьурбан апІрушв гьутІубкІнийи ва дид'ин али рюкъ гьарабгънийи. Заанурин инсанди РАББИЙИН гафниинди гьапи аьламат гьабхьнийи.

⁶ Думуган паччагъди Заанурин инсандиз гъапнийи:
– РАББИЙИЗ, яв Заануриз, рягъмат ккун апІин ва, йиз хил сагъ хъпан бадали, узхъанди ккараг.

Заанурин инсанди РАББИЙИКАН рягъмат ккун гъапІнийи, ва паччагъдин хил сагъ ва муганаз айибси гъабхънийи. ⁷ Паччагъди Заанурин инсандиз гъапнийи:

– Гъач йиз хулаз, уъл ипІин, хъа узу увуз пешкешар тувидиза.

⁸ Амма Заанурин инсанди жаваб тувнийи:

– Уву узуз яв мал-мутмуџин гъацІ туврушра, узу увухъди гъягъидайза ва мушваъ я уъл ипІидайза, я шид убхъидайза. ⁹ Узуз РАББИЙИИН гафниинди амур дапІнайзуз ахир: «Уъл мипІан, шид мубхъан ва гъафи рякъюъди къяляхъ махъадакан».

¹⁰ Ва думу, Бет-Элиз гъафи рякъюъди къяляхъ хъададакбан бадали, жара рякъюъди гъушнийи.

Пайгъамбар хънебехъуб

¹¹ Бет-Элиъ сар къаби пайгъамбар яшамиш шулайи. Дугъан баяр дугъахъна гъафнийи ва думу йигъан Заанурин инсанди гъапІу ляхнариккан варидариккан кидибтнийи. Дурари адашдихъна дугъу паччагъдиз гъапибра гъурубкънийи.

¹² Адашди дурарихъан гъерхнийи:

– Фуну рякъюъди гъушну думу?

Ва баяри адашдиз Ягъудайиан вуйи Заанурин инсан гъушу рякъ улупнийи.

¹³ Дугъу чан баяриз гъапнийи:

– Узуз даждиин хъюар иливай.

Дугъаз даждиин хъюар иливиган, думу даждиин элеънийи. ¹⁴ Думу Заанурин инсандин къяляхъди гъушнийи. Къаби пайгъамбриз думу мяхъюн гъарикк деънади гъидихънийи, ва дугъу гъерхнийи:

– Ягъудайиан гъафи Заанурин инсан уву вуйва?

– Узу, – жаваб тувнийи дугъу.

¹⁵ Думуган пайгъамбри дугъаз гъапнийи:

– Гъач узухъди ич хулаз, уъл ипІарва.

¹⁶ Дугъу гъапнийи:

– Узхъан увухъди къяляхъ хътаркуз шулдарзухъан ва мушваъ я уъл ипІуз, я шид убхъуз шулдарзухъан.

¹⁷ Узуз РАББИЙИН гафниинди дупназуз: «Душваъ уъл мипІан, шид мубхъан ва душваз уву гъафи рякъюъди къяляхъ махъадакан».

¹⁸ Къаби пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Узура увуси пайгъамбар вуза. Малайикди узукна РАББИЙИН гафниинди гъапну: «Думу уъл ипІуз ва шид убхъуз увухъна хулаз къяляхъ хъади гъарах».

(Хъа думу кучІал вуйи.)

¹⁹ Ва Заанурин инсан дугъахъди къяляхъ хътаркнийи, пайгъамбрин хулаъ уъл гъипІнийи ва шид гъубхънийи. ²⁰ Дурар гъеле суфраийхъ деъну имиди, къаби пайгъамбриз РАББИЙИН гаф ашкар гъабхънийи. ²¹ Дугъу Ягъудайиан дуфнайи Заанурин инсандиз ягъал сесниинди гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Уву РАББИЙИН гафнахъ хъпехъундарва ва РАББИЙИ, яв Заанури, туву амур чІур гъапІунва. ²² Уву къяляхъ хътаркунва ва Дугъу увуз уъл ипІуз ва шид убхъуз гъадагъа дапІнайишваъ уъл гъипІунва ва шид гъубхъунва. Гъаддиз яв майит яв абйирин гюмбетдиъ кивидар».

²³ Заанурин инсанди уъл гъипІган ва шид гъубхъган, думу къяляхъ хътау пайгъамбри дугъаз даждиин хъюар иливнийи. ²⁴ Заанурин инсан гъушнийи, амма рякъюъ дугъ’ин аслан алабхънийи ва думу гъачІяргънийи. Дугъан майит рякъюъ дипнайи, хъа дидин багахъ дажи ва аслан дийигънайи. ²⁵ Душвхъан тина гъудучІвру инсанариз дабхънайи жандак ва

жандкин багахъ дийибгънайи аслан гъяркънийи. Дурар къаби пайгъамбар яшамиш шулайи шагъриз гъафнийи ва дидкан кидибтнийи.²⁶ Думу къяляхъ хътау пайгъамбриз дидкан гъеебхъиган, дугъу гъапнийи:

– Му РАББИЙИН гафнахъ хълебехъу Заанурин инсан ву. РАББИЙИ думу асландиз тувну. Диди, РАББИЙИ дугъаз чан гафнаъ дупнайиганси, думу гъячІяргъну.

²⁷ Пайгъамбри чан баяриз гъапнийи:

– Узуз даждиин хъюрар иливай.

Ва дурари думу ляхин гъапІнийи.

²⁸ Къаби пайгъамбар гъушнийи, дугъаз рякъюъ дабхънайи ва чан багахъ дажи ва аслан дийигънайи майит гъибихънийи. Хъа асланди жандак дипІнадаийи ва дажи дячІябгънадаийи.²⁹ Пайгъамбри Заанурин инсандин жандак за гъапІнийи, даждиин иливнийи. Майтихъ ишлар апІбан ва накъвдик кивбан бадали, шагъриз къяляхъ гъубхнийи.³⁰ Дугъу майит чан гюмбетдиъ дивнийи. Дурари ишури ва «Жан, йиз чве!» кІуру гъарйир гъапІнийи.

³¹ Думу накъвдик кивну, къаби пайгъамбри чан баяриз гъапнийи:

– Узу кечмиш гъахъиган, Заанурин инсан накъвдик кивнайи гюмбетдиъ накъвдик кивай. Йиз кІурбар дугъан кІурбарин багахъ дивай.³² Дугъу РАББИЙИН гафниинди Бет-Элиъ айи гъурбан апІрушваз ва Самарияйин шагърариъ тепйириин али гъурбан апІрушвар айи хулариз къаршуди гъапиб вари мумкинсузди тамам хъибди.

Яравамдин терсвал

³³ Амма гъаддин къяляхъра Яравамди чан пис рякъ дигиш гъапІундаийи. Дугъу тепйириин али

гирамишвариз диндин гьуллугъчйирди цІийикІул-
тІан халкъдин арайиан тѣин гьапІнийи. Гирамиш-
варин гьуллугъчиди дугъу шлиз ккундуш, фунур вуш-
ра дерккуйи. ³⁴ Гъациб гьабхъну Яравамдин тухумдин
гунагъ. Диди думу тухум ккадабхъувалихъна гьабхни-
йи ва жилилан терг гьапІнийи.

Яравамдин бай кечмиш хьуб

14¹ Гьадму вахтна Яравамдин бай Авия кетІерцц-
нийи. ² Яравамди хпириз гьапнийи:

– Гъарах, уву Яравамдин хпир вуйивал агъю
даршлуганси, палтар гьюдюх. Хъасин Шилойиз гъа-
рах. Душваъ узу гьаму халкъдин паччагъ хьиди гьапи
пайгьамбар Ахия а. ³ Увухъди йицІуб уъл, саб-швнуб
лаваш, бети йиччв гьадагъ ва дугъахъна гъарах. Бал-
кан фу шулуш, дугъу увуз пиди.

⁴ Яравамдин хпир дугъу гьапиганси гьапІнийи
ва Шилойиъ айи Ахияйин хулаз гьушнийи. Ахияйиз
сарун рябкъюри имдаи, дугъан улар къабивалиан
кур духънайи. ⁵ Амма РАББИЙИ Ахияйиз гьапнийи:

– Яравамдин хпир, чан балкан увхъан гьерхбан ба-
дали, гъюра, гъаз гьапиш дугъан бай кетІерццна. Ду-
гъаз гьамци-гьамци жаваб тув. Гъафиган, дугъу учв
жара дишагълиси улупиди.

⁶ Ахияйиз раккнарихъ Яравамдин хпирин ликарин
сесер гьеерхьиган, дугъу гьапнийи:

– Гъач, Яравамдин хпир. Уву гъаз жарарси улу-
пурва? Узук увуз харжи хабрар казук. ⁷ Гъарах, Яра-
вамдиз йип, гьамци кІура РАББИЙИ, Израилин
Заанури: «Узу уву халкъдин зиин за ва увкан Йиз
халкъдин, Израилин, регъбер гьапІунза. ⁸ Узу Да-
вуддин тухумдихъан паччагълугъ тадабгъунза ва ду-
му увухъна тувунза. Хъа уву Йиз амрар тамам апІру

ва, Йиз улариф дюзиб вуйибтІан дарапІру, кІвантІан Узухъди гъюру Йиз лукІ Давуддиз барабар гъахъундарва. ⁹ Уву, уву хъайиз яшамиш гъахъидари варида-ритІан, гизаф писвал гъапІунва. Уву, Узук хъял капІну, увуз гъизиликан урзу бутар гъапІунва, хъа Узу къяляхъ гатІахъунва. ¹⁰ Гъаддиз гюре Узу Яравамдин тухумдин бала алапІурза. Узу Яравамдин Израилихъ айи жилижвувар сарра имдарди – лукІра, азад вуйирра – терг апІидиза. Узу Яравамдин тухум, пейин убруганси, рюкъ хъайизкъан убгидиза. ¹¹ Яравамдин инсанарикан шагъриф гъийихдар хуйири итІиди, хъа чюлихъ гъийихдар жакъвари удудиди». Гъамци гъапну РАББИЙИ.

¹² Хъа уву хулаз гъяляхъ гъарах. Уву шагъриф лик ивубси, бай кечмиш хъиди. ¹³ Вари Израил дугъахъ ибшиди ва накъвдик кивиди. Яравамдин инсанарикан накъвдик кивур гъадму сар хъиди, гъаз гъапиш РАББИЙИЗ, Израилин Заануриз чак фу-вуш ужуб гъябкъюр Яравамдин тухумди гъадму сар ву.

¹⁴ РАББИЙИ Чаз Израилин Яравамдин тухум гъи, гъятта гъамусяаѳт, тІанкъ апІру паччагъ дерккиди. ¹⁵ РАББИЙИ Израилиз йивиди, ва думу штугъ тІубчІвурайи чІеъси хъибди. Дугъу Израилин агъалйир Дугъу чав дурарин абйириз туву жумарт жилилан алдаиди ва Евфрат нирин тму терефнаѳ рагъиди, гъаз гъапиш дурари, Ашерайиз мурхълар* апІури, РАББИЙИК хъял капІну. ¹⁶ Яравамди гъапІу гунгъариз ва дугъу хъаъбиинди израилари гъапІу гунгъариз лигну, РАББИЙИ Израил жарарин хлиз тувиди.

¹⁷ Яравамдин хпир гъудужвнийи ва Тирцайиз гъушннийи. Думу чпин хулан гурзлилан улдучІвубси, дугъан бай кечмиш гъахънийи. ¹⁸ РАББИЙИ Чан гъараваш,

* ^{14:15} Ашерайиз мурхълар: Ашера Ханаандин бегъерлуварин бут вуйи. Думу мурхълуси улупуйи.

пайгъамбар Ахияйилантина гъапиганси, думу накъв-дик кивнийи ва вари Израил дугъахъ ибшуйи.

Яравамдин аьжал

¹⁹ Яравамди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядис-йир, дугъан дявйир ва дугъу фици паччагъвал гъапІ-нуш, «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ²⁰ Дугъу къанна къюд йисан паччагъвал гъапІну, ва чан архйирихъди архаин гъахъну. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Надав гъахънийи.

Рехувуам – Ягъудайин паччагъ

²¹ Сулеймандин бай Рехувуам Ягъудайин паччагъ вуйи. Думу паччагъ шлуган, дугъан ягъчІвурна сад йис вуйи. РАББИЙИ Израилин вари тухмарин йишварикан душваъ Чан ччвур хъпан бадали ктаб-гъу Ерусалимдиъ дугъу йицІиургуд йисан паччагъвал гъапІну. Дугъан дадайиз Наама кІуйи, думу амму-шив вуйи.

²² Ягъудайин агъалйири РАББИЙИИН уларикк пис-вал апІуйи. Чпин гунгъариинди дурари Дугъан хъял чпин вари абйиритІан гужалди гъизмиш гъапІнийи. ²³ Дурарира чпин уълкейиъ тепйириин гирамишвар, гъарсаб ягъли тепейиин ва гъарсаб ахю сирин тув-ру гъарикк гирами гъванар ва Ашерайиз мурхълар дивнийи. ²⁴ Уълкейиъ гъятта къяппа-жилижвуварра* кмиди айи. РАББИЙИИ израиларихъан гъутІуркку халкъарихъан Ягъудайин агъалйири дурарин вари хя-ви аьдатар гъудургънийи.

* ^{14:24} Къяппа-жилижвуварра Жилижвувари къяппавал апІуб бегьерлувалин бутариз гъуллугъ апІбан аьдатарикан саб вуйи.

²⁵ Рехувам паччагъдин паччагъвалин хьудпи йисан Египетдин паччагъ Шишак Ерусалимдин алархънийи. ²⁶ Дугъу РАББИЙИН Хулан хазнийр ва паччагъдин гъалайин хазнийр гъурхнийи. Дугъу вари гъубхнийи, гъадму гъисабнаан Сулейманди гъаІу вари гъизилин гъалхнарра. ²⁷ Рехувам паччагъди дурарин ерина кемшрин гъалхнар гъаІнийи ва паччагъдин гъалайин улихъ гъуллугъ гъабхурайи гъаравларин ахъударихъна дурар табшурмиш гъаІнийи. ²⁸ Гъарсаб ражну, паччагъ РАББИЙИН Хулаз гъягъруган, гъаравлари дурар хуйи, хъасин гъаравларин хулаз къяляхъ гъахуйи.

²⁹ Рехувамдин паччагълугъвалин вахтнан жара гъядисйирикан ва дугъу гъаІу вари ляхнарикан «Ягъудайин паччгъарин тарихдин китабди» дибикІна. ³⁰ Рехувамдин ва Яравамдин арайиъ гъарган дяви ади гъабхъну. ³¹ Рехувам чан архйирихъди фаракъат гъахънийи ва дурарихъди сатІиди Давуддин Шагъриъ накъвдик кивнийи. Дугъан дадайиз Наама кІуйи, думу аммушшив вуйи. Рехувамдин бай Авиям дугъан ерина паччагъ гъахънийи.

Авиям – Ягъудайин паччагъ

15¹ Наватдин бай Яравамдин паччагъвалин йицІимиржидпи йисан Авиям Ягъудайин паччагъ гъахънийи. ² Дугъу Ерусалимдиъ шубуд йисан паччагъввал гъаІнийи. Дугъан дадайиз Мааха кІуйи, думу Авессаломдин худул вуйи.

³ Дугъура чан адаш Рехувамди улихъна аІури гъахъи вари гунгъар гъаІнийи. Дугъан юкІв РАББИЙИЗ, чан Заануриз, чан арха Давуддинси вафалу дайи. ⁴ Гъаци вушра, Давуддин гъюрматназ РАББИЙИ, дугъан Заанури, Ерусалимдиъ дугъан къяляхъ дугъан

бай тахтнина за ва Ерусалим мюгкам гъапІнийи. ⁵ Давудди РАББИЙИН уларикк гьякьлу ляхнар апІуйи, ва думу чан уьмрин вари йигъари Дугъан амра-рилан улдучІвундаи, хетт Урияйихъди вуйи вакъиа гьисабназ гъадрабгъиш.

⁶ Авиямдин паччагълугъвалин вари вахтна дугъан ва Яравам паччагъдин арайиъ дяви гьябгъюри гъабхъну. ⁷ Авиямдин паччагълугъвалин вахтнан жара гядисйириккан ва дугъу гъапІу вари ляхнариккан «Ягъудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. Авиямдин ва Яравамдин арайиъ дяви гьябгъюри гъабхънийи. ⁸ Авиям чан архйирихъди фаракъат гъахънийи ва Давуддин Шагъриъ накъвдик кивнийи. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Аса гъахънийи.

Аса – Ягъудайин паччагъ

⁹ Израилин паччагъ Яравамдин паччагъвалин къадпи йисан Ягъудайин паччагъ Аса гъахънийи. ¹⁰ Дугъу Ерусалимдиъ ягъчІвурна сад йисан паччагъвал гъапІнийи. Дугъан ахю бабаз Мааха кІуйи, думу Авессаломдин худул вуйи. ¹¹ Асайи, чан арха Давуддиси, РАББИЙИН уларикк гьякь вуйиб апІуйи. ¹² Дугъу уълкейиан вари къяппа-жилижвувар утІуркІнийи ва чан архйири гъапІу бутар алдагънийи. ¹³ Дугъу гьятта чан ахю баб, дугъу Ашерайин хяви мурхул апІбаз лигну, паччагъ-дада ччвурнахъ мягърум гъапІнийи. Асайи Маахайин дестег алдабтІнийи ва думу Къидрун дерейиъ цІигъ гъубгънийи. ¹⁴ Дугъан юкІв чан уьмрин вари йигъари РАББИЙИЗ тамамди вафалу вуйи, амма дугъу тепйириин гирамишвар ккидирчундаи. ¹⁵ Дугъу РАББИЙИН Хулаз арс, гъизил ва чав ва чан адашди бахш гъапІу жюрбежюр гъаб-гъажагъ гъабхънийи.

¹⁶ Асайин ва Израилин паччагъ Баашайин арайиъ дураи паччагъвал апІури гъахъи вари йигъари дя-ви гъябгъюри гъабхънийи. ¹⁷ Израилин паччагъ Бааша Ягъудайиин алархънийи, ва Ягъудайин паччагъ Асайин ругариина шилхъанкІа я гъюз, душв'ан шилхъанкІа я гъягъюз дархъбан бадали, Рама шагъур мюгъкам гъапІнийи. ¹⁸ Думуган Асайи РАББИЙИИН Хулаъ ва чан хусуси гъалайиъ имбу вари арс ва гъизил уч гъапІнийи. Дугъу арс ва гъизил чан багахъ хъайи гъуллугъчйири-хъна тувнийи. Дурар Арамдин паччагъ, Табримондин бай, Хезиондин худул Бен-Гъададдихъна (дугъу Да-маскдиъ паччагъвал апІурайи) гъаънийи ва гъапнийи:

¹⁹ — Гъит, йизна яв арайиъ, ихъ адашарин арайиъ гъабхъиганси, йикърар ибшри. Магъа, узу увуз пеш-кешди арс ва гъизил хътапІураза. Йиз къялхъян думу хъадакбан бадали, Израилин паччагъ Баашайихъди йикърар чІюргъ.

²⁰ Бен-Гъадад Аса паччагъдин теклифнахъди рази гъахънийи. Дугъу чан къушмарин абхюдар Израилин шагърариз къаршуди гъаънийи. Дураи Ийон, Дан, Авел-Бет-Мааха шагърар ва Нефталим тухумдин жилра хъади Киннерет вилаят гъидиснийи. ²¹ Дидкан гъеебхъиган, Баашайи Рама мюгъкам апІувал дебкк-нийи ва Тирцайиз къяляхъ гъизигнийи. ²² Хъа Аса паччагъди вари Ягъудайиъ айидариз вардариз Баашайи Рама мюгъкам апІуз гъахи гъванар ва хамхрар душв'ан адагъуз амур гъапІнийи. Аса паччагъди думу гъванарихъди ва хамхрарихъди Вениамин тухумдин жилиин али Гива шагъур, хъа гъацира Мицпа шагъур мюгъкам гъапІнийи.

²³ Асайин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйири-кан, дугъан гъунарарикан ва дугъу гъапІу вари лях-нарикан, гъадму гъисабнаан дугъу тикмиш гъапІу шагърариканра «Ягъудайин паччгъарин тарихарин

китабдиъ» дибикІна. Къабивалиъ дугъан ликар ищцурри гъахъну. ²⁴ Аса чан архйирихъди фаракъат гъахъниийи ва дурарихъди сатІиди чан арха Давуддин Шагъриъ накъвдик кивнийи. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Югъушафат гъахънийи.

Надав – Израилин паччагъ

²⁵ Яравамдин бай Надав Ягъудайин паччагъ Асайин паччагъвалин къюдпи йисан Израилин паччагъ гъахънийи. Дугъу къюд йисан Израилин паччагъвал гъапІнийи. ²⁶ Чан адашдин рякъюъди гъягъюри ва дугъу Израилиз ял гъапІу гунагъ текрар апІури, Надавди РАББИЙИН уларикк писвал гъапІнийи.

²⁷ Иссахарин тухумдиан вуйи Ахияйин бай Бааша жиниди дугъаз къаршуди удучІвнийи. Надавди ва вари Израили филистимарин Гиббетон шагъур къялаъ тІапІнайиган, Баашайи душваъ думу йивну гъакІнийи. ²⁸ Баашайи Надав Ягъудайин паччагъ Асайин паччагъвалин шубудпи йисан йивну гъакІнийи. Бааша Надавдин ерина паччагъ гъахънийи.

²⁹ Паччагъвал апІуз хъюгъюбси, дугъу Яравамдин вари тухум тІанкъ гъапІнийи. Дугъу Яравамдин тухумдиъ сарра чІивиди гъитундайи, Шилойиан вуйи Чан гъараваш Ахияйин мелзналан РАББИЙИН гафнаъ дупнайиганси*. ³⁰ Яравамди гъапІу гунгъариз ва дугъу Израилиз ял гъапІу гунгъариз ва РАББИЙИК, Израилин Заанурик, хъял капІбаз лигну, дурар вари терг гъапІнийи.

³¹ Надавдин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйирикан ва дугъу гъапІу вари ляхнарикан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ³² Аса-

* ^{15:29} Ахия пайгъамбри дидкан улихъ ккимиди гъапнийи (лиг 3 Пачч 14:7-11).

йин ва Израилин паччагъ Баашайин арайиь дура-
рин паччагъвалин вахтна гъарган дяви гъябгъюри
гъабхънийи.

Бааша — Израилин паччагъ

³³ Ягъудайин паччагъ Асайин паччагъвалин шубуд-
пи йисан Иссахарин тухумдиан вуйи Ахияйин бай
Бааша Тирцайиь вари Израилин паччагъ гъахънийи.
Дугъу къанна юкъуд йисан паччагъвал гъаПнийи.
³⁴ Яравамдин рякъяригъди ва дугъу Израил ял гъаПу
дугъан гунгъигъди гъягъюри, Баашайи РАББИЙИН
уларикк писвал аПуйи.

16¹ Хананийин бай Егъуйихъна Баашайин гъякъ-
наан РАББИЙИН гаф гъафнийи:

² — Узу уву, Бааша, биширугдиан адагъунза ва
увкан Йиз халкъдин, Израилин, регъбер гъаПун-
за. Хъа уву, Узук хъял капИри, Яравамдин рякъюгъди
гъягъюйва ва Йиз халкъдиз, Израилиз, гунгъихъна ял
аПуйва. ³ Ва магъа Узу уву ва яв тухум терг аПидиза,
ва яв тухумдикан Наватдин бай Яравамдин тухумди-
кан гъаПуб аПидиза. ⁴ Яв тухумдиан шагъригъ гъи-
йихдар хуйири иТиди, хъа чюлигъ гъийихдар жакъва-
ри удудиди.

⁵ Баашайин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйи-
рикан ва дугъу гъаПу вари ляхнариккан ва гъунарари-
кан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдигъ» ди-
бикІна. ⁶ Бааша чан архйиригъди фаракъат гъахънийи
ва Тирца шагъригъ накъвдик кивнийи. Дугъан ерина
паччагъ дугъан бай Эла гъахънийи.

⁷ Хананийин бай, пайгъамбар Егъуйихъна Бааша-
йин ва дугъан тухумдин гъякънаан РАББИЙИН гаф

дуфнади гъабхънийи, аьхир. Чан уларикк, Чак хъял капІри, Яравамдин тухумдихъан нумуна гъадабгъбаз, Яравамдин тухум терг апІбаз лигну, РАББИЙИ гъа-ци гъапІнийи.

Эла – Израилин паччагъ

⁸ Ягъудайин паччагъ Асайин паччагъвалин къанна йирхъудпи йисан Баашайин бай Эла Израилин паччагъ гъахънийи, ва дугъу Тирцайиь къюд йисан паччагъвал гъапІнийи.

⁹ Элайин багахъ гъуллугъ апІурайидарикан сар ву-йи Зимри (паччагъдин дявдин фургънарин къадарнан гъацІ дугъан регберваликк ккайи) паччагъдиз жиниди къаршуди удучІвнийи. Эла Тирцайиь айиган ва чан гъалайин ляхнариз лигру Арцайин хулаъ пиян хъайизкъан дубхънайиган, ¹⁰ Зимри дина гъафнийи, ва дугъу Эла йивну гъакІнийи. Думу гъядиса Ягъудайин паччагъ Асайин паччагъвалин къанна ургудпи йисан гъабхънийи. Зимри Элайин ерина паччагъ гъахънийи.

¹¹ Учв паччагъ гъахъибси ва тахтнийин деубси, дугъу Баашайин вари тухум тІанкъ гъапІнийи. Дугъу думу тухумдиан саркъан жилижви – я багахълу, я дуст – чІивиди гъитундайи. ¹² Зимрийи Баашайин вари тухум Егъу пайгъамбрикна Баашайин гъакънаан РАББИЙИ гъапи гафниинди тІанкъ гъапІнийи. ¹³ Думу ляхин, Баашайи ва дугъан бай Элайи бутарихъна илтІикІуз Израил мажбур апІувалиинди гъапІу вари гунгъариз, РАББИЙИК, Израилин Заанурик, хъял капІувализ лигну, гъабхънийи.

¹⁴ Элайин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйи-рикан ва дугъу гъапІу вари ляхнарикан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

Израилиъ гьюкум бадали женг

¹⁵ Ягьудайин паччагъ Асайин паччагъвалин къанна ургудпи йисан Зимрийи Тирцайиъ паччагъвал апІуз хьюгънийи, амма вариана-вари ургуд йигъан паччагъвал гъапІнийи. Израилин къушум думуган филистим шагъур вуйи Гиббетондин багахъ бина йивну дийибгънайи.

¹⁶ Бинайиин али израилариз Зимри паччагъдиз къаршуду удучІуваликан ва дугъу паччагъ йивну йикІуваликан гъеебхънийи. Дурари дишлади гъадму йигъан Израилин паччагъди дурарин къушмин ахъюрди Омри мялум гъапІнийи. ¹⁷ Дидин къяляхъ Омри ва дугъахъди вари израилар Гиббетондихъан гъушнийи, ва дурари Тирца къяляъ тІапІнийи. ¹⁸ Шагъур бисувал гъябкъиган, Зимри паччагъдин гъалайин чІвурдаз гъушнийи, ва дугъу паччагъдин гъалайик цІа кипнийи. Гъаци думу талаф гъахъну. ¹⁹ Дици, РАББИЙИН уларикк писвал апІури ва Яравамдин рякъяриъди гъягъюри, Израилиз ял апІури, чав гъапІу гунгъариз лигну, гъабхъну.

²⁰ Зимрийин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйирикан ва дугъу гъапІу къаршуваликан улхуруш, дурарикан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

²¹ Думуган Израилин халкъ къюб йишваз пай гъабхънийи: саб гъацІаз Гинатдин бай Тивнийикан паччагъ апІуз ккундийи, хъа тмуну гъацІ Омрийин терев вуйи. ²² Амма Омрийин теревкрарин гуж Гинатдин бай Тивнийин теревкраринтІан артухъ гъабхънийи. Ва Тивни талаф гъахънийи, хъа Омри паччагъ гъахънийи.

Омри – Израилин паччагъ

²³ Ягьудайин паччагъ Асайин паччагъвалин вахтнан сумчІурна садпи йисан Омри Израилин паччагъ

гъахънийи. Дугъу йицІикъюд йисан паччагъвал гъапІнийи, дурарикан йирхъуд йисан – Тирцайиъ.²⁴ Дугъу Семерихъан къюб талант арснахъ* тепе масу гъадабгънийи ва душв'ин шагъур дивнийи. Дугъу думу шагъриз Самария кІуру ччвур тувнийи – тепе-йин муганайиздин эйси Семерин ччвурнахъди хъабалгну.

²⁵ Омрийи РАББИЙИН уларикк писвал ва дугъан улихъна гъахъидарикан фунуритІан артухъ гунагъ шлу ляхнар апІуйи. ²⁶ Бутарихъна илтІикІу-валиинди, Наватдин бай Яравамдин вари рякъяриъди гъягъюри ва Израил гунгъиз ял апІури, дугъу РАББИЙИН, Израилин Заанурин, хъял гъизмиш апІуйи.

²⁷ Омрийин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйи-рикан, дугъан гъунарарикан ва дугъу гъапІу вари ляхна-рикан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ²⁸ Омри чан архйирихъди фаракъат гъахънийи ва Самарияйиъ накъвдик кивнийи. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Ахав гъахънийи.

Ахав – Израилин паччагъ

²⁹ Ягъудайин паччагъ Асайин паччагъвалин вахтнан сумчІурна миржидпи йисан Омрийин бай Ахав Израилин паччагъ гъахънийи, ва дугъу Самарияйиъ къанна къюд йисан Израилин паччагъвал гъапІнийи. ³⁰ Омрийин бай Ахавди РАББИЙИН уларикк дугъаз улихъна гъахъидарикан фунуритІан артухъ писвал гъапІнийи. ³¹ Наватдин бай Яравамди гъапІу гунагъ шлу ляхнар Ахавдиз цІибди гъяркънийи. Дугъу сидонарин паччагъ Этбаалин риш Изавел хпирдира

* ^{16:24} Къюб талант: тахминан 72 килограмм.

гъадагънийи ва Баализ* гьуллугъ ва ибадат апІуз хьюгънийи. ³² Дугъу чав Самарияийъ тикмиш гъапІу Баалин ибадатханайиъ Баализ гъурбан апІрушв дивнийи. ³³ Гъацира Ахавди Ашерайин мурхълар дивуйи. Дугъу чаз улихъна вуйи Израилин вари паччгъаритІан артухъ РАББИЙИЗ, Израилин Заануриз, хъял гъюруб апІуйи.

³⁴ Ахавди паччагъвал апІурайи вахтна Бет-Элиан вуйи Хиэли Ерихон шагъур цІийикІултІан тикмиш гъапІнийи. Нундин бай Гъисайин мелзналан РАББИЙИ гъапи гафниинди** думу, шагърин бина дивруган, чан сарпи балихъ ва, урнар дивруган, чан бицІину бай Сегувдихъ мягърум гъахънийи.

*Ил'яс пайгъамбри къурагъвал шлуваликан вахт
ккимиди пуб*

17¹ Галааддиъ айи Тишба шагъриан вуйи Ил'яс пайгъамбри Ахавдиз гъапнийи:

– РАББИЙИИНДИ, узу Чаз гьуллугъ апІурайи Израилин Заануриинди ху апІурза, гъаму йисари я чиг, я мархъ убгъидар, эгер узу гаф дарпиш.

² Ил'яс пайгъамбрихъна РАББИЙИН гаф дуфнади гъабхънийи:

³ – Мушв'ан гъарах, ригъ гьудубчІвру терефназди илдиц ва Ярдан нирхъан ригъ гьудубчІвру терефнаъ айи Керит гъярихъ жин йихъ. ⁴ Уву гъяр'ан шид

* ^{16:31} Баал: ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гъахьи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси».

** ^{16:34} Нундин бай Гъисайин мелзналан РАББИЙИ гъапи гафниинди: Муса пайгъамбрихъна регъбер гъахьи Нундин бай Гъисайи, Ерихон шагъур шли цІийикІултІан тикмиш апІури гъахьиш, думу чан баярихъ мягърум шлуваликан улихъ ккимиди гъапнийи.

убхъидива. Хъа увуз ипІруб хуз хъютариз Узу амур гъапІунза.

⁵ Ва дугъу чаз РАББИЙИ гъапиганси гъапІнийи. Думу Ярдандихъан ригъ гъудубчІвру терефнаъ айи Керит гъарихъна гъушнийи ва гъадушвахъ гъузнийи. ⁶ Хъютари дугъаз гъачІнинган ва хябяхъган уъл ва йикк хуйи, хъа шид дугъу гъяр'ан убхъуйи.

Ил'яс пайгъамбар ва Сарептайиан вуйи ачІни дишагъли

⁷ Саб къадар вахтналан гъяр убкънийи, гъаз гъапиш уълкейиъ мархъар ургъурадайи. ⁸ Думуган Ил'яс пайгъамбрихъна РАББИЙИН гаф гъафнийи:

⁹ – Гъамус Сидондин багахъ хъайи Сарепта шагъриз гъарах ва душваъ яшамиш йихъ. Увуз ипІруб тувуз сар ачІни дишагълийиз амур гъапІунза.

¹⁰ Ва думу Сарептайиз гъушнийи. Ил'яс пайгъамбар шагърин урнарихъна гъафиган, душвахъ гакІвлар уч апІурайи ачІни дишагъли хъайи. Дугъу дишагълийиз дих гъапІнийи:

– Узуз убхъуз гъабраъди сацІиб шид аьбкъин.

¹¹ Дишагъли гъягъюз хъюгъиган, дугъу хъана дугъаз дих гъапІнийи ва гъапнийи:

– Узуз саб тики уълра аьбкъин.

¹² Дишагълийи жаваб тувнийи:

– РАББИЙИИНДИ, яв Заануриинди, ху апІурза, узуз уъл адарзуз, табтихъ саб карк хю хъмийиз ва чІакъаъ сацІиб ччим имийиз. Магъа, сакъюб гакІул хъади душну, гъадму хюйкан узуз ва йиз бализ ипІруб гъязур апІидиза. Гъадму ипІидича ва хъасин гаш'ан кечмиш хъидича.

¹³ Ил'яс пайгъамбри дугъаз гъапнийи:

– ГучІ мапІан, хулаз гъарах ва уву гъапиганси апІин. Амма сифте яв айибдикан бицІи лаваш апІин ва узуз

абкъин, хъасин увуз ва яв бализ фукIа гъязур апIин.
¹⁴ Гъаз гъапиш гъаци РАББИЙИ, Израилин Заанури, кIура: «Табтигъ хю ва чIакъаь ччим РАББИЙИ жилиина мархъ убгъру йигъазкъан адарди хъидар».

¹⁵ Дишагъли гъушнийи, ва чаз Ил'яс пайгъамбри гъапиганси гъапIнийи. Ва гъарсад йигъан Ил'яс пайгъамбризра, дишагълийин хизандизра ипIруб ади гъабхънийи. ¹⁶ РАББИЙИХЪАН Ил'яс пайгъамбрихъна гъафи гафнаь айиганси, дишагълийин табтигъ хю ва чIакъаь ччим ккудуркIурдайи.

АчIни дишагълийин бай чIиви хъуб

¹⁷ Саб къадар вахтналан гъадму дишагълийин, хулан эйсийин, бай иццру гъахънийи. Балин гъял пис-тIан пис шулайи, ва, аьхирки, сад йигъан дугъан ил хътабгъувал дийибгънийи. ¹⁸ Думуган дишагълийи Ил'яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Узкан фу ккундувуз, Заанурин инсан? Узуз йиз гунагъ кIваин апIуз ва йиз бай йикIуз гъафунва?

¹⁹ – Ча узухъна яв бай, – жаваб тувнийи дугъаз Ил'яс пайгъамбри.

Ил'яс пайгъамбри бай дугъан хиларилан гъидиснийи ва учв яшамиш шулайи заан хулаз гъурхнийи, ахнийин дитнийи. ²⁰ Хъасин думу РАББИЙИЗ ккарагнийи:

– РАББИ, йиз Заанур, узу чахъ хялижвди айи ачIни дишагълийиина, дугъан бай дукIну, мегер Уву бала хибдива?

²¹ Ил'яс пайгъамбар шубуб ражну бал'ина ис алахънийи ва РАББИЙИЗ ккарагнийи:

– РАББИ, йиз Заанур, гъит гъаму балин уьмур дугъахъна къяляхъ гъюри!

²² РАББИЙИЗ Ил'яс пайгъамбрин дюаь гъеобхънийи, ва балихъна уьмур къяляхъ гъафнийи, ва думу

чИви гъахънийи. ²³ Ил'яс пайгъамбри бай хилариина гъадагънийи ва чан хул'ан исизди асккан хулаз гъурхънийи. Дугъу думу балин дадайихъна тувнийи ва гъапнийи:

– Лиг, яв бай чИвиди ими!

²⁴ Дишагълийи Ил'яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Гъамус узуз уву Заанурин инсан вуйиб ва уву гъапи РАББИЙИН гаф гъякъ вуйиб аьгъязуз.

*Ил'яс пайгъамбар
Израилиз къяляхъ хътаркуб*

18¹ Хайлин вахтналан, къурагъвалин шубудпи йисан, Ил'яс пайгъамбрихъна РАББИЙИН гаф гъафнийи:

– Гъарах ва Ахавдин улихъ дийигъ, ва Узу жилиина мархъ гъапИдиза.

² Ил'яс пайгъамбар Ахавдин улихъ дийигъуз гъушънийи.

Самарияйиъ пис гаш'вал абхънайи. ³ Ахавди гъалайиъ буйругъар тувру Авдийиз чахъна дих гъапИнийи.

(Авдий РАББИЙИЗ гизаф гъюрмат апІрур ва ва-фалур вуйи. ⁴ Изавели РАББИЙИН пайгъамбар терг апІруган, Авдийи варж пайгъамбар къюб хъараъ жин гъапИнийи, гъарсаб хъараъ хъу-хъцІур, ва дулар ипІрубдихъдина шутухъди тямин апІуйи.)

⁵ Ахавди Авдийиз гъапнийи:

– Уълкейиъ айи вари булагъарихъна ва гъарарихъна гъарах. Белки, ихъ гъайвнаниз ва гъятрариз ипІуз укІ айишв бихъур ухъуз, ва дулар йивну йихуб ала-лабхъур ухъ'ин.

⁶ Дулари илдицбан бадали уълке къюб йишваз пай гъапИнийи, ва Ахав саб терефназди, хъа Авдий жара

терефназди гъушнийи. ⁷ Авдий рякъюъ айиган, дугъаз Ил'яс пайгъамбар алахънийи. Авдийиз думу аьгъю гъахънийи, ва дугъу жилиина икрам гъапНийи ва гъапнийи:

– Уву вува, йиз агъа Ил'яс?

⁸ – Узу вуза, – жаваб тувнийи дугъу. – Гъарах, яв эйсийиз йип: «Ил'яс гъамушваъ а».

⁹ Авдийи гъапнийи:

– Уву яв гъараваш йикІбан жазайиккна Ахавдин хлиз тувуз, узкан фу гунагъ ктубчІвну? ¹⁰ РАББИ-ЙИИНДИ, яв Заануриинди, ху апІурза, Ахавди, йиз агъайи, уву агуз инсанар гъадрау я уьлке, я халкъ адар. Вари паччагълугъариъ ва вари халкъарин арайиъ уву адар гъапнийи. Гъаддиз уву агуз дархъувалин гъакънаан ху апІуз гъитуйи. ¹¹ Хъа гъамус, гъарах, эйсийиз, «Ил'яс гъамушваъ а» йип, кІурава. ¹² Узу увхъан гъудучІвидиза, хъа РАББИ-ЙИИН Рюгъну уву наана гъахуруш, аьгъдарзуз. Узу душну Ахавдиз пидиза, хъа дугъаз уву дихъидар, ва дугъу узу йивну йикІиди. Хъа узу, яв гъаравашди, живан вахтнахъанмина РАББИЙИЗ гъюрмат апІу-раза. ¹³ Изавели РАББИЙИИН пайгъамбарар йивну йикІруган, узу фу гъапІнуш, увуз, йиз агъайиз, ктибтундайкІан яраб? Узу РАББИЙИИН варж пайгъамбар къюб хъараъ жин гъапНийиза, гъарсаб хъараъ хъу-хъцІурди, ва дурар ипІрубдихъдина шутухъди тямин апІуйза. ¹⁴ Хъа уву гъамус узуз Ахавдихъна, йиз эйсийихъна, гъарах ва «Ил'яс гъамушвахъ хъа» йип кІурава. Дугъу узу йивну йикІиди аьхир!

¹⁵ Ил'яс пайгъамбри гъапнийи:

– Узу гуьллугъ апІурайи РАББИЙИИНДИ, Зава-рин Къувватарин Аьхюриинди, ху апІурза, узу Ахавдихъна гъи мумкинсузди гъягъидиза.

Ил'яс пайгъамбар ва Баалин пайгъамбар Кармил дагъдиин

¹⁶ Авдий Ахавдихъна гюрюшдиз гъушניים ва дугъаз вари кидибтнийи. Думуган Ахав Ил'яс пайгъамбариз гъаншарди удучІвнийи. ¹⁷ Ил'яс пайгъамбар гъяркъиган, Ахавди дугъаз гъапнийи:

– Израилиин бала алапІур уву вува?

¹⁸ Ил'яс пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Израилиин бала алапІур узу дарза, хъа уву ва яв адашдин тухум ву. Учву РАББИЙИН буйругъар гъитунчва ва Баалин бутарихъди гъушунчва. ¹⁹ Инсанар гъаъ ва вари Израилин халкъ узухъна Кармил дагъдиина уч апІин. Изавелин суфрайихъ уъл ипІурайи Баалин юкъудваржна хъуцІур пайгъамбар ва Ашерайин* юкъудварж пайгъамбар хъади гъач.

²⁰ Ахавди вари израилариз хабар дебккуз гъаънийи ва Кармил дагъдиина пайгъамбар уч гъапІнийи. ²¹ Думуган Ил'яс пайгъамбар халкъдихъна удучІвнийи ва гъапнийи:

– Къюб кусрийиин деъну гъузуз хъана фукъан чалашмиш хъидичва? Эгер РАББИ Заанур вуш, Дугъахъди гъарахай, хъа эгер Баал Заанур вуш – дугъахъди гъарахай.

Халкъди дугъаз жаваб вуди гафкъан гъапІундаи. ²² Думуган Ил'яс пайгъамбри дурариз гъапнийи:

– РАББИЙИН пайгъамбарикан гъузнайир сар узу вуза, хъа Баалин пайгъамбар юкъудваржна хъуцІур кас ву. ²³ Гъит, учухъна гъурбан апІуз къюб йиц хури. Хъасин гъит дурари чпиз саб йиц кадабгъри, думу тикйир апІри ва гакІвлариин илипри, амма гакІвларик цІа кидрипри. Узу тмуну йиц гъязур апІидиза,

* ^{18:19} Ашера: Ашера Ханаандин бегъерлуварин бут вуйи. Думу мурхълуси улупуйи.

гакІлариин илипидиза, амма гакІвларик цІа кипидарза. ²⁴ Ва думуган ичв заануриз ккарагай, хъа узу РАББИЙИЗ ккарагидиза. Фуну Заанури цІа кичІибг-биинди жаваб тувиш, гъадму гъакъикъи Заанур ву.

Ва вари халкъди гъапнийи:

– Уву кІурайиб ужуб гаф ву.

²⁵ Ил’яс пайгъамбри Баалин пайгъамбрариз гъапнийи:

– Къюб йицкан саб кадабгъай ва, учву мукъан гизаф вуди хъпаз лигну, садпидар вуди думу гъязур апІинай. Ичв заануриз ккарагай, амма цІа микичІибганай.

²⁶ Дурари чпихъна туву йиц гъибиснийи ва думу гъязур гъапІнийи. Дурар Баалин ччвурнахъ гвачІниантІан лисуз ккарагнийи.

– Баал, учуз жаваб тув! – чІигъар апІуйи дурари.

Амма сес-дикІ адайи, сарира жаваб тувурдайи. Дурар, чпи гъязур гъапІу гъурбан апІрушвхъан хълицури, ергуйи. ²⁷ Лисундин вахтна Ил’яс пайгъамбар дурариин аьлхъюз хъюгънийи:

– Ягъалди чІигъар апІинай! Думу заанур ву аьхир! Белки, думу фикрарик кахънашул, чІат душнашул, ясана сеферий ашул. Хъа, белки, думу даахнашул ва думу хъиргуб лазим вушул.

²⁸ Дурари хъана ягъалди чІигъар апІуйи ва, чпин аьдат вуйиганси, ифи гъябгъайизкъан чиб-чпи турари ва жидйири гъадатІуйи. ²⁹ Лисундин вахтра улдубчІвнийи, хъа дурари хъяхъдин гъурбан апІру вахтназкъан гъарйир апІурайи. Амма сес-дикІ адайи, сарира жаваб тувурдайи. ³⁰ Думуган Ил’яс пайгъамбри халкъдиз гъапнийи:

– Йиз багахъна гъачай.

Дурар багахъна гъафнийи, ва дугъу дарабгъанйи РАББИЙИН гъурбан апІрушв рас гъапІнийи. ³¹ Ил’яс

пайгъамбри йицІикьюб гъван гъадагънийи, Якубди-лан тина гъахѝ тухмарин къадаркъан. Думу Якуб-дихъна РАББИЙИН «Яв ччвур Израил хѝбди» гаф гъафнийи. ³² Думу гъванарикан дугъу РАББИЙИЗ гъурбан апІрушв дюзмиш гъапІнийи ва дидин юкъуб тереф къюб шишал дяхин убшру къадарнан арх гъеебккнийи. ³³ Дугъу гакІвлар албагнийи, йиц паяриз гъубкнийи ва гакІвлариин дивнийи. ³⁴ Хъасин дугъу гъапнийи:

– Юкъуб гвар шту ацІай ва думу шид вариубгбан гъурбниинра, гакІвлариинра улубзай.

– Текрар апІнай, – гъапнийи дугъу.

Ва дурари текрар гъапІнийи.

– Гъаци шубубпи ражнура апІнай, – гъапнийи дугъу.

Ва дурари шубубпи ражнура гъаци гъапІнийи.

³⁵ Гъурбан апІрушвлан шид улдубзурайи ва гъятта архра абцІнийи. ³⁶ Гъурбан апІру вахт улубкъыган, Ил’яс пайгъамбар дина гъафнийи, ва дугъу гъапнийи:

– РАББИ, Ибрагъимдин, Исакъдин ва Израилин Заанур, Уву Израилиъ Заанур, хъа узу яв гъараваш вуйивал ва гъаму ляхин узу Яв гафниинди апІувал гъит гъи ашкар ибшри! ³⁷ Гъаму халкъдиз Уву, РАББИ, Заанур вуйивал ва Уву дурадин юкІвар Увухъна илтІикІурайивал аьгъю хъпан бадали, узуз жаваб тув, РАББИ, узуз жаваб тув.

³⁸ Думуган зав’ан РАББИЙИН цІа абхънийи ва вариубгбан гъурбан, гакІвлар, гъванар ва руг гъургнийи, архнаъ айи шидра кмиди имдарди гъабхънийи. ³⁹ Гъадму ляхин дябкъну, вари халкъ маш исизди жилиин дабхънийи ва чІигъар гъапІнийи:

– РАББИ Заанур ву! РАББИ Заанур ву!

⁴⁰ Ил’яс пайгъамбри дурариз амур гъапІнийи:

– Баалин пайгъамбар дисай! Лигай гъа, сарра жин хъуз мигъитанай!

Дурари думу пайгъамбар гъидиснийи, хъа Ил'яс пайгъамбри дурар Кишон гъарихъна гъурхнийи ва вари йивну гъийихнийи.

Къурагъвалин аьхир

⁴¹ Ил'яс пайгъамбри Ахавдиз гъапнийи:

– Гъарах, ипІин ва убхъ, гъаз гъапиш магъа тІурфнин сес.

⁴² Ва Ахав ипІуз ва убхъуз гъушнийи, хъа Ил'яс пайгъамбар Кармил дагъдин кІакІниина улдучІвнийи. Душв'ин жилиина ис алахънийи ва чан кІул къамкъаригъ гъивнийи.

⁴³ – Гъарах, гъюлин терефназди лиг, – гъапнийи дугъу гъаравашдиз.

Думу гъушнийи ва гъилигнийи.

– ФукІа адар, – гъапнийи дугъу.

Ил'яс пайгъамбри гъараваш ургуб ражну гъаънийи. ⁴⁴ Ургубпи ражну гъаравашди гъапнийи:

– Гъюллан хлин гагъІан аьхюб дару диф гъитІибккура.

Ил'яс пайгъамбри гъапнийи:

– Гъарах ва Ахавдиз йип: «Фургъникк гъайвнар ккитІ ва уву мархъликк ккадрахъуз гъарах».

⁴⁵ Гъадму вахтна зав дифари кІару гъапІнийи, микІ хъивнийи, гужли тІурфан ккебгънийи, ва Ахав Изреел шагъриз фургъниъди гъушнийи. ⁴⁶ Хъа Ил'яс пайгъамбриъ РАББИЙИН къувват убчІвнийи, ва, валжагъ юкъвнан чІуликк ккапІну, Изреелиз ярхи рякъди думу Ахавдин улихъди гъажаргънийи.

Ил'яс пайгъамбар Изавелихъан гъергуб

19¹ Ахавди чан хпир Изавеликна Ил'яс пайгъамбри гъапІубдикан варибдикан ктибтнийи,

ва дугъу турихъди Баалин вари пайгъамбрар йивну йикІуваликанра. ² Изавели Ил'яс пайгъамбрихъна гъамци пуз чархачи* гъаънийи:

– Гъит, заанудари узуз ижми жаза туври, эгер закур гъаму вахтназ узу увкан уву пайгъамбрарикан гъапІуб дарапІиш.

³ Ил'яс пайгъамбриз гучІ гъабхънийи ва, чан уьмур къутармиш апІури, гъергнийи. Ягъудайиъ айи Беэр-Шевайиз хъуркъиған, дугъу гъараваш душваъ гъитнийи. ⁴ Хъа учв буш чюлиз сад йигъандин рякъюн манзилназ гъушнийи. Думу душвахъна гъафнийи ва ялгъузди айи рукчикк деънийи ва, чаз аьжал ккун апІури, ккарагнийи:

– Сарун чІяаьн ву, РАББИ, йиз уьмур гъадабгъ, узу йиз архйиртІан ужур дарза аьхир.

⁵ Хъасин Ил'яс пайгъамбар гъадму рукчикк дахънийи ва гъаахнийи. Сабпну малайик дугъак куркІни-йи ва гъапнийи:

– Гъудужв ва ипІин.

⁶ Ил'яс пайгъамбар къяляхъ илдицну гъилигнийи – ва магъа дугъан кІулихъ аржлариин дубжнайи лаваш ва шид айи гажин хъайи. Дугъу уьл гъипІнийи, шид гъубхънийи ва хъана дахънийи.

⁷ РАББИЙИН малайик къюбпи ражну гъафнийи, дугъак куркІнийи ва гъапнийи:

– Гъудужв ва ипІин, дархъиш рякъ увуз лапра ги-заф гъагъиб хъибди.

⁸ Думу гъудужвнийи, гъипІнийи ва шид гъубхънийи. Гъадму хураг ипІбиинди думу ягъчІвур йигъан ва ягъчІвур йишван рякъюъди гъушнийи, тап Заанурин дагъ Хуригъидихъна** хъуркъайизкъан.

* 19:2 Чархачи: табшуругъ хъади гъаънайир.

** 19:8 Заанурин дагъ Хуригъ: Му дагъдиин (дидиз Синай дагъ-ра кІуру) Заанури израилин халкъдиз Муса пайгъамбрихъна Къанун тувну.

Ил'яс пайгъамбри Рабби ашкар хъуб

⁹ Душвахъ думу хъараъ учІвнийи ва гъадушваъ йишв адапІнийи.

Ва магъа дугъаз РАББИЙИН гаф ашкар шулу:

– Уву мушваъ гъаІрава, Ил'яс?

¹⁰ Ил'яс пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Узу РАББИЙИЗ, Заварин Къувватарин Ахьюриз, юкІв убгури гьуллугъ гъаІунза. Израилари Увухъди вуйи йикърар чІур гъаІну, Яв гьурбан апІрушвар гъарагъну, хъа Яв пайгъамбрар турихъди йивну гъаІну. Анжагъ сар узу гьузунза, ва дурари узура йивну йикІуз чарйир агура.

¹¹ РАББИЙИ жаваб тувнийи:

– Гъарах ва дагъдиин РАББИЙИН улихъ дийигъ. РАББИ багъантина гъягъиди!

Ва магъа гьурхулу, къудратлу микІру дагълар гьутІуркІнийи ва РАББИЙИН улихъ гъарзар тикйир гъаІнийи, амма дидиъ гъеле РАББИ адайи. МикІран къяляхъ жилар гьутІурчвнийи, амма дидиъра гъеле РАББИ адайи. ¹² Жилар тІурчвбан къяляхъ ца гъафнийи, дидиъра гъеле РАББИ адайи. Цин къяляхъ гьюдли фишфишарин сес гъабхънийи. ¹³ Думу гъеебхьиган, Ил'яс пайгъамбри валжгъихъди маш элебкнийи, гьудужвнийи ва хъаран гурзлийн дийигънийи. Ва дугъахъна сес гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Уву мушваъ гъаІрава, Ил'яс?

¹⁴ Ил'яс пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Узу РАББИЙИЗ, Заварин Къувватарин Ахьюриз, юкІв убгури гьуллугъ гъаІунза. Израилари Увухъди вуйи йикърар чІур гъаІну, Яв гьурбан апІрушвар гъарагъну, хъа Яв пайгъамбрар турихъди йивну гъаІну. Анжагъ сар узу гьузунза, ва дурари узура йивну йикІуз чарйир агура.

¹⁵ РАББИЙИ дугъаз гъапнийи:

– Уву гъафи рѣкъюѣди къяляхъ хъадарк ва Дамаск-диз буш чюлиантина гъарах. Дина гъафиган, Хазаил, ччим кадатну, Арамдин паччагъди деркк. ¹⁶ Гъацира, ччим кадатну, Нимшийин бай Егъу Израилин паччагъди, хъа Авел-Мехола шагъриан вуйи Шафатдин бай Элиш яв къяляхъ пайгъамбарди деркк. ¹⁷ Егъуйи Хазаилин туриккан чИвиди ккадархъуз гъахъир гъарсар йивну йикИди, хъа Элишди Егъуйин туриккан чИвиди ккадархъуз гъахъир гъарсар йивну йикИди. ¹⁸ Хъа Узу Израилиъ Баалин улихъ къамкъариина ис дархъи ва дугъан бутариз макар дарапIу ургуд агъзур инсан гъюрхюнза.

*Элишдиз пайгъамбрин гъуллугъниина
дих апIуб*

¹⁹ Ил'яс пайгъамбар душвхъан гъушнийи. Ва дугъаз Шафатдин бай Элиш гъидихънийи. Дугъу, йицIикъюд жут йицар ккитIну, хутIил хъапIрайи, хъа учв йицIикъюдпи жутнахъди гъягъюрайи. Ил'яс пайгъамбар дугъан багхъантина гъушнийи, ва дугъу чан валжагъ Элишдин илипнийи. ²⁰ Думуган Элиш, йицар дирчну, Ил'яс пайгъамбрин къяляхъди гъажаргънийи.

– Адашдиз ва дадайиз баркаллагъ пуз ва мак апIуз узуз ихтияр тув, – гъапнийи дугъу, – хъасин увухъди гъидиза.

– Гъарах, къяляхъ гъач. Узу уву дерккрадарза, – жаваб тувнийи Ил'яс пайгъамбри.

²¹ Думуган Элиш къяляхъ гъушнийи, дугъу жут йицар гъурккнийи. Дурцин гакIвларин цIа алапIни-йи, йикк гъубхънийи ва инсанариз пай гъапIнийи, ва инсанари думу гъипIнийи. Дидин къяляхъ Элиш

Ил'яс пайгъамбрихъди гъягъюз рякъюѳ учІвнийи ва дугъан гъараваш гъахънийи.

Бен-Гъадад дявдиз гъязур хъуб

20¹ Арамдин паччагъ Бен-Гъададди къушум уч гъапІнийи. Дугъахъди сумчІурна къюр паччагъ, чпин гъайвнарра, гъайвнар ккитІнайи дявдин фургънарра хъади, хъайи. Дугъу, дявдиз удучІвну, Самария къялаѳ тІапІнийи. ² Бен-Гъададди Израилин паччагъ Ахавдихъна шагъриз гъамци пуз чан вакилар гъаънийи: ³ «Гъамци кІура Бен-Гъададди: „Яв арс ва гъизил – йиздар ву ва яв хпарикан ва веледарикан ужударсдар – йиздар ву“».

⁴ Израилин паччагъди жаваб тувнийи:

– Уву кІуруганси ву, йиз агъа паччагъ, узу ва узухъ хъайиб вари явдар ву.

⁵ Вакилар хъана Ахав паччагъдихъна гъафнийи ва гъапнийи:

– Гъамци кІура Бен-Гъададди: «Узу увухъна яв арс ва гъизил, яв хпар ва бицІидар тІалаб апІуз гъаънийи-за. ⁶ Хъа закур гъаму вахтназди яв гъала ва яв багахъ гуллугъ апІурайидарин хулар ахтармиш апІуз гъаравашар гъаъдиза. Дурари чпиз къабул гъабхъиб вари бисиди ва чпихъди гъабхиди».

⁷ Израилин паччагъди Израилин вари гъюрматлу яшлуийриз дих гъапІнийи ва дурариз гъапнийи:

– Лигай, гъаму касди писвал абгура! Дугъу йиз хпар ва бицІидар, йиз арс ва гъизил чаз хуз гъаиган, узу ваѳ гъапундарза.

⁸ Вари гъюрматлу яшлуийри ва вари халкъди паччагъдиз гъапнийи:

– Дугъахъ мехъебехъан ва дугъу кІуруб мапІан.

⁹ Думуган паччагьди Бен-Гъададин вакилариз жаваб тувнийи:

– Йиз агъа паччагьдиз йипай: «Уву сабпи ражну яв гъаравашдикан тГалаб апІруб узу апІурза, хъа му тамам апІуз шулдарзухъан».

Вакилар гъушнийи ва гъаму жаваб Бен-Гъададихъна гъурубкънийи. ¹⁰ Думуган Бен-Гъададди Ахавдиз гъамци пуз гъаънийи:

– Эгер Самарияйикан йиз инсанариз гъарсариз саб карк тувуз рюкъ гъубкІну гъубзиш, гъит заанудари узуз ижми жаза туври!

¹¹ Израилин паччагьди жаваб тувнийи:

– Йипай дугъаз: «Дявдин палат алабхъурайи эскер гъалибвалин къяляхъ палат илдибтуруайирси шад духъну ккундар».

¹² Бен-Гъадад му гафарихъ, дугъуна паччгъари чпин чадрарикк убхъурайиган, хъпехънийи, ва дугъу чан инсанариз амур гъапІнийи:

– Дявдиз гъязур йихъай!

Ва дураар шагъриин алархъуз гъязур гъахънийи.

Арамарин сабпи магълубвал

¹³ Гъадму вахтнан арайиъ Израилин паччагъ Ахавдихъна пайгъамбар гъафнийи ва дугъаз хабар дебккнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Гъаму зурба къушум рябкъюравуз? Гъи думу Узу яв хилиз тувидиза, ва увуз Узу РАББИ вуйивал агъю хъибдивуз».

¹⁴ – Хъа шли думу ляхин апІиди? – гъерхнийи Ахавди.

Пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Виляатарин регъбра-рин жигъил гъаравашари».

– Хъа шли ккебгъиди дяви? – гъерхнийи дугъу.

– Уву, – жаваб тувнийи пайгъамбри.

¹⁵ Думуган Ахавди виляатарин регъбрарин жигъил гъаравашариз дих гъапІнийи, къюдваржна сумчІурна къюр касдиз. Хъасин дугъу имбу вари израилар уч гъапІнийи – уъмуми гъисабниинди ургуд агъзур кас. ¹⁶ Дураар дядвиз лисунган, Бен-Гъадади ва дугъахъди йикърариъ айи сумчІурна къюр паччагъди чпин чад-рарикк бегъемди дубхънайиган, удучІвнийи. ¹⁷ Регъбрарин жигъил гъаравашар улихъ гъучІвнайи.

Бен-Гъадади гюзчйир гъаънайи, ва дурари дугъаз хабар дебккнийи:

– Самарияйиан инсанар удучІвурар.

¹⁸ Дугъу гъапнийи:

– Дураар ислягъвалиинди дуфнашра, дядвинди дуфнашра, чІивиди дисай.

¹⁹ Виляатарин регъбрарин жигъил гъаравашар ва дураарин къяляхъди гъюрайи израилин къушум шагъриан удучІвнайи. ²⁰ Дураарикан гъарсари чаз къаршуди айир йивну гъакІнийи, ва арамар гъергнийи, хъа израилар дураарихъ хъергнийи, амма Арамдин паччагъ Бен-Гъадад жара атлуйирихъди сатІиди гъяйвнариинди къутармиш гъахънийи. ²¹ Израилин паччагъ улихъ гъушнийи, гъяйвнар ва гъяйвнар ккитІнайи дяддин фургънар терг гъапІнийи ва арамариз гъагъи зарарар тувнийи.

Арамарин къюбпи магълубвал

²² Израилин паччагъдихъна пайгъамбар гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Яв йишв мюгъкам апІин ва, уву фу дапІну ккундуш, лиг, гъаз гъапиш гъюру хъадукра Арамдин паччагъ хъана ув'ин алархъиди.

²³ Гъадму вахтна Арамдин паччагъдин багахъ гъуллугъ апІурайидари дугъаз насигъатар тувуйи:

– Дурарин Заанур – му дагъларин Заанур ву, гьадиз дурар ухъухъди къадарсуз гужлидар ву. Хъа эгер ухъу дурарихъди дюзендиин дяви гъаПиш, ухъу дурартІан мумкинсузди гужлидар хъиди. ²⁴ Гъамци апІин: къушмариъ вари паччгъар чпин йишварилан алдаъ ва дурар жара къушмин ахъударихъди дигиш апІин. ²⁵ Хъана яв талаф гъабхъибсиб къушум уч апІин – ухъу Израилихъди дяви апІбан бадали, гъайвнин ерина гъайван, гъайвнар ккитІнайи дявдин фургънин ерина гъайвнар ккитІнайи дявдин фургън. Думуган ухъу дурарихъди дюзендиъ дяви апІидихъа ва дурартІан мумкинсузди гужлидар хъидихъа.

Паччагъ дурарихъди рази гъахънийи, ва дугъу гъацци гъаПІнийи.

²⁶ Хъасин хъадукра Бен-Гъададди арамар уч гъаПІнийи ва Израилихъди дяви апІуз Афекдихъна гъушннийи. ²⁷ Израиларра уч гъаПІиган ва дурариз сурсатар ва дявдин тадарукар тувиган, дурар арамариз гъаншарди удучІвнийи. Израилар арамарин улихъ цІигъарин къюб бицІи лижси бина йивну дийигънайи, хъа арамарин къушми вари дере абцІнайи.

²⁸ Заанурин инсан Израилин паччагъдихъна гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Арамари кІураки, РАББИ дагъларин Заанур ву, хъа дюзенарин Заанур дар. Гъаддиз Узу гъадму зурба къушум яв хилиз тувидиза ва учвуз Узу РАББИ вуйивал агъю хъибдичвуз».

²⁹ Дурар ургуд йигъан сар сариз къаршуди дийигънийи. Ва ургудпи йигъан дяви ккебгънийи. Израилари сад йигъандин арайиъ арамарин варж агъзур пияда эскрар талаф гъаПІнийи. ³⁰ Имбудар Афек шагъризди гъергънийи, душваъ дурарикан къанна ургуд агъзур эскриинди цал алабхънийи.

Бен-Гъададра шагъриз гьергнийи ва саб хулаъ жин гъахънийи.

Ахавди Бен-Гъададдиз рягъм апІуб

³¹ Бен-Гъададдин багахъ гьуллугъ апІурайидари дугъаз гъапнийи:

– Хъебехъ, учуз Израилин паччгъар рягъмлудар вуйиваликан гъеебхунчуз. Учуз Израилин паччагъдихъна йирси ва гъячІяргъю палтарикди ва гардандиъ тІурнар ади гъягъюз ихтияр тув. Белки, дугъу яв уъмриз рягъм апІур.

³² Ва гъячІяргъю палтарикди ва гардандиъ тІурнар ади дуар Израилин паччагъдихъна гъафнийи ва гъапнийи:

– Яв гъараваш Бен-Гъададди кІура: «Ккун апІурза, узу чІивиди гъит».

Паччагъди жаваб тувнийи:

– Думу чІивиди имийинхъа? Думу йиз чве ву.

³³ Вакилариз думу гафариъ рягъмлу лишан гъябкънийи ва гъялакди думу гафнан терев гъибиснийи:

– Ав, Бен-Гъадад яв чве ву! – гъапнийи дуарари.

– Гъарахай, думу хъади гъачай, – гъапнийи паччагъди.

Бен-Гъадад чахъна гъафиган, Ахавди думу чан гъяйвнар ккитІнайи дявдин фургъниъ итнийи.

³⁴ – Йиз адашди яв адашдихъан гъидису шагърар къяляхъ апІидиза, – гъапнийи Бен-Гъададди. – Увхъан Дамаскдиъ, йиз адашдихъан Самарияйиъси, базрар арццуз шулвухъан.

Ахавди жаваб тувнийи:

– Дицисдар шартІариинди узу уву деетурза.

Ахавди дугъахъди йикърар гъийитІнийи ва думу деетнийи.

Пайгъамбри Ахавдиз тягъна йивуб

³⁵ РАББИЙИН гафниинди сар пайгъамбри чан дустраз гъапнийи:

– Ккун апІурза, узуз йив.

Хъа думу рази гъахъундайи.

³⁶ Думуган пайгъамбри гъапнийи:

– Уву РАББИЙИХЪ хъпехъундарва, гъаддиз уву, узхъан гъушубси, асланди йикІиди.

Ва думу кас пайгъамбрихъан гъушубси, дугъаз гъан-шарди аслан ккутІубчвнийи ва думу гъачІяргънийи.

³⁷ Пайгъамбри жара инсан гъагънийи ва гъапнийи:

– Ккун апІурза, узуз йив.

Дугъу пайгъамбриз гъивнийи ва зийнар гъапни-йи. ³⁸ Думуган пайгъамбар гъушнийи ва рякъюхъ, паччагъдиз ккилигури, дийигънийи. Дугъу кІул’ин илипруб чан улариъ ипнайи. ³⁹ Паччагъ багъхъантина гъягъруган, дугъу паччагъдиз чІигъар гъапниийи:

– Узу, яв гъараваш, дявдин яцІаъ гъахънийи, ва узухъна йисир хъади эскер гъафнийи ва гъапнийи: «Гъаму гъаравликк гъит. Эгер думу гъудургиш, дугъан уъмрихъанди яв уъмур дивдива, ясана талант* арснан тувдива». ⁴⁰ Хъа узу гагъ мушвахъ, гагъ тушвахъ маш-гъулди имиди, йисир гъергънийи.

– Гъациб хъибди увуз жаза, – гъапнийи Израилин паччагъди, – Уву думу яв мелзналан гъапунва.

⁴¹ Думуган пайгъамбри уларилан кІул’ин илипруб чкиди уълчІюбгънийи, ва Израилин паччагъдиз думу пайгъамбрарикан сар вуйивал агъю гъабхънийи.

⁴² Пайгъамбри паччагъдиз гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Узу нянайикк ккаъ-найи инсан деетунва. Гъаддиз дугъан уъмрихъанди яв уъмур дивдива, хъа дугъан халкъдихъанди – яв халкъ».

* ^{20:39} Талант: тахминан 34 килограмм.

⁴³ Хъял кубчІвну ва маш чІур дапІну, Израилин паччагь Самарияйин гъалайиз къяляхь хътаркнийи.

Навотдин тІумтІин багъ

21¹ Саб къадар вахтналан гьамцдар гъядисйир гъахънийи. Изреелиан вуйи Навотдиз Самарияйин паччагь Ахавдин Изреелигь айи гъалайин гъвалахь тІумтІин багъ айи. ² Ахавди Навотдиз гъапнийи:

– Яв тІумтІин багъ узуз бистан апІуз ча, думу йиз гъалайин гъвалахь ерлешмиш дубхъна аьхир. Дидин ерина узу увуз думутІан ужуб тІумтІин багъ туварза. Эгер ккундуш, дидин къимат туварзавуз.

³ Навотди жаваб тувнийи:

– Узу йиз абйирин ирс тувуз РАББИЙИ узуз амур дарапІри.

⁴ Ахав хулаз маш чІур дапІну ва хъял кади гъушнйи, гъаз гъапиш Изреелиан вуйи Навотди гъапнийи: «Узу йиз абйирин ирс увуз тувидарза». Думу ахникк дахънийи, ва дугъу маш гъибицнийи, хураг ипІуз ваъ кІуйи.

⁵ Дугъан хпир Изавел дугъахъна гъафнийи ва гьерхнийи:

– Гъаз дици маш чІур дапІнава? Гъаз хураг ипІурдарва?

⁶ Ахавди дугъаз жаваб тувнийи:

– Гъаз гъапиш узу Изреелиан вуйи Навотдиз гъапунза: «Узуз тІумтІин багъ масу тув, ясана, увуз ккундуш, дидин ерина жара багъ туварзавуз». Хъа дугъу гъапнийи: «Узу увуз тІумтІин багъ тувидарза».

⁷ Дугъан хпир Изавели гъапнийи:

– Хъа Израилин паччагъси уву гъахурайвахъа? Гъудужв ва хураг ипІин! Зирек йихъ, узу Изреелиан вуйи Навотдин тІумтІин багъ явуб апІидиза.

⁸ Дугъу Ахавдин ччвурнахъан кагъзар гъидикІ-нийи, дурарин зиин мугъур гъивнийи ва Навотдин шагъриъ яшамиш шулайи гъюрматлу яшлуйириз ва машгъур ксариз хътаънийи. ⁹ Кагъзариъ дугъу гъидикІнийи:

«Ушв бисру йигъ мялум апІнаи ва халкъ уч апІнаи. Навот халкъдин арайиъ гъюрматлу йишв'ин дитай. ¹⁰ Хъа дугъан гъаншариъ кюр мердимазар дитай, ва гъит дурари шагъидвал апІри, Навотди Заанурра, паччагъра биябур гъапІну кІури. Хъасин думу душв'ан адагъай ва йикІайизкъан гъванар йивай».

¹¹ Навотдин шагъриъ яшамиш шулайи гъюрматлу яшлуйири ва машгъур ксари чпиз кагъзариъ Изавели амур гъапІганси гъапІнийи. ¹² Дурари ушв бисру йигъ мялум ва халкъ уч гъапІнийи. Навот халкъдин арайиъ гъюрматлу йишв'ин дитнийи. ¹³ Хъасин кюр мердимазар гъафнийи, дугъан гъаншариъ деънийи, ва дурари Навотдик халкъдин улихъ тахсир кипнийи:

– Навотди Заанурра, паччагъра биябур гъапІнийи.

Дидин къяляхъ Навот шагърин гъирагъдиз адагънийи ва гъванар йивури гъакІнийи. ¹⁴ Хъасин дурари Изавелиз хабар дебккуз гъаънийи:

– Навот гъвандихъ гъитну, ва думу гъакІну.

¹⁵ Навот гъванар йивури йикІбакан гъебхъубси, Изавели Ахавдиз гъапІнийи:

– Гъудужв ва Изреелиан вуйи Навотди увуз масу тутруву тІумтІин багъ бис. Навот сарун чІивиди имдар, думу дукІна.

¹⁶ Навот дукІнайиваликан гъебхъиган, Ахав гъудужвнийи ва Навотдин тІумтІин багъ чаз бисуз гъуш-нийи.

*Ахавдикан ва Изавеликан шлуб
Ил'яс пайгъамбри вахт ккимиди пуб*

¹⁷Тишбайиан вуйи Ил'яс пайгъамбрихъна РАББИ-ИИН гаф гъафнийи:

¹⁸ – Самарияйиъ паччагъвал апІурайи Израил-ин паччагъ Ахавдиз гъаншарди гъарах. Думу гъамус-сяятна Навотдин тІумтІин багъдиз думу чаз бисуз дуфна. ¹⁹ Дугъаз йип: «Уву инсан йивну гъакІунва, хъа гъамус дугъан мутмура бисурава?» Хъасин йип дугъаз: гъамци кІура РАББИИИ: «Хуйири Навотдин ифдиз мелз гъиву йишвахъ хуйири яв ифдизра мелз йивиди!»

²⁰ Ахавди Ил'яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Гъаци, увуз узу гъидихъунвуз, йиз душман!

– Гъидихъунзуз, – жаваб тувнийи дугъу, – гъаз гъапиш уву РАББИИИИ уларикк писвал апІуз къаст гъапІунва. ²¹ Гъамци кІура РАББИИИ: «Узу ув'ин бала алапІидиза. Узу яв наслар тІанкъ апІидиза ва Ахавдихъ хъайи фунур вушра жилижви – лукІ-ра, азадди вуйирра – терг апІидиза. ²² Узу яв тухум Наватдин бай Яравамдин тухумдиз ва Ахияйин бай Баашайин тухумдиз ухшар апІидиза, гъаз гъапиш уву Узук хъял капІунва ва Израилиз гунгъихъна ял гъапІунва». ²³ Гъацира Изавеликан РАББИИИ кІура: «Хуйири Изавел Изреелин цаликк ккучІвуркъиди». ²⁴ Ахавдин инсанарикан шагъриъ кечмиш гъахьидар хуйири ккучІвуркъиди, хъа хутІлиъ кечмиш гъахьидар жакъвари удудиди.

²⁵ (Чан хпир Изавели хъаъну, РАББИИИИ уларикк писвал апІуз къаст гъапІу Ахавдиз барабар вуйир гъеле гъахъундайи. ²⁶ Израиларихъан РАББИИИ гъутІуркку амореяриса, бутариз ибадат апІури, дугъу учв гизаф хъавиди гъахуйи.)

²⁷ Ахавди, гъаму гафар гъеерхъиган, чаин али палтар гъячІяргънийи, йирси палат алабхънийи ва ушвар дисуйи. Думу йирси палатдиккди ахуйи ва маш чІуруди лицуйи.

²⁸ Тишбайиан вуйи Ил'яс пайгъамбрихъна РАББИ-ЙИН гаф гъафнийи:

²⁹ – Йиз улихъ Ахав фици мютІюгъ гъахънуш, увуз гъябкъюнвар? Йиз улихъ мютІюгъ хъвализ лигну, Узу дугъ'ина учв чІивиди имиди бала алапІидарза, хъа дугъан тухумдиина дугъан балин уъмрин вахтна бала алапІидиза.

*Михей пайгъамбри Ахавдиин улубкърубдикан вахт
ккимиди пуб*

22¹ Шубуд йисан Арамдин ва Израилин арайиъ дяви гъабхъундайи. ² Хъа шубудпи йисан Ягъудайин паччагъ Югъушафат Израилин паччагъдихъна гъушнийи.

³ Израилин паччагъди чаз гъуллугъ апІурайидариз гъапнийи:

– Галааддин Рамот ихъуб вуйиваликан учвуз агъдаричвузхъа, амма ухъу думу Арамдин паччагъдихъан тадабгъуз чарйиркъан зигурадархъа?

⁴ Дугъу Югъушафатдихъан гъерхънийи:

– Галааддин Рамот бадали дяви апІуз узухъди гъагъидива?

Югъушафатди Израилин паччагъдиз жаваб тувнийи:

– Уву фици вуш, узура гъаци, йиз халкъ – яв халкъ, йиз гъайвнар – яв гъайвнар.

⁵ Гъацира Югъушафатди Израилин паччагъдиз гъапнийи:

– Сифте РАББИЙИХЪАН насигъят гъадабгъ.

⁶ Израилин паччагьди пайгъамбар уч гъапІни-йи – вари юкьудварж касдихъна – ва дурарихъан гьерхнийи:

– Галааддин Рамотдиз дяви апІуз гъягъюза, дарш ваъ?

– Гъарах, – жаваб тувнийи дурари. – Раббийи думу паччагьдин хилиз тувиди.

⁷ Амма Югъушафатди гьерхнийи:

– Мушваъ ухъу гьерхуз шлу РАББИЙИН пайгъамбар сарун адарин?

⁸ Израилин паччагьди Югъушафатдиз жаваб тувнийи:

– Ухъхъан чаллантина РАББИЙИХЪАН гьерхуз шлу сарсана инсан а. Хъа узуз думу дяркънукъан ккундарзуз, гъаз гъапиш дугъу, узкан шлуб улихъ ккимиди кІуруган, гъеле саб вахтнара ужуб гъапундарзуз, анжагъ харжибтІан. Думу Имлайн бай Михей ву.

– Паччагъ, уву дици макІан, – гъапнийи Югъушафатди.

⁹ Думуган Израилин паччагьди къушмин ахъюдарикан сариз дих гъапІнийи ва гъапнийи:

– Тядиди Имлайн бай Михей хъади гъач.

¹⁰ Паччгъарин палтар алахънайи Ягъудайин паччагъ Югъушафат ва Израилин паччагъ Самарияйин урнарихъ раццаъ гъарсар чан тахтнийин деънайи. Хъа вари пайгъамбарари дурариз шлубдикан вахт ккимиди кІурайи.

¹¹ Гъаци, Кенаанайин бай Цедекияйи чаз рукъан кІарчар ктаънийи ва гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Му кІарчарихъди арамариз, дурар терг хъайизкъан, йивидива».

¹² Имбу вари пайгъамбарарира гъаддикан кІуйи:

– Галааддин Рамотдиин алжагъ ва гъалибчи йихъ.
РАББИЙИ думу шагъур мумкинсузди паччагъдин хилиз тувиди.

¹³ Михей пайгъамбриз дих апІуз гъънайири дугъаз гъапнийи:

– Хъебехъ, имбу пайгъамбрари варидари паччагъ-
диз хъуркъувал шлуваликан кІура. Гъит, яв гафра
гъадрарин гафнахъди сабси ибшири, ужуди шлували-
кан йип.

¹⁴ Амма Михеи гъапнийи:

– РАББИЙИИНДИ ху апІурза, узукна РАББИ-
ЙИ фу гъапиш, гъадмутІан пидарза.

¹⁵ Михей гъафиган, паччагъди дугъхъан гъерхнийи:

– Михей! Галааддин Рамотдихъди дяви апІуз гъя-
гъюча, дарш гъягъюдарча?

– Гъарах, гъелбетда, ва гъалибчи йихъ, – жаваб
тувнийи дугъу. – РАББИЙИ мумкинсузди думу ша-
гъур паччагъдин хилиз тувиди!

¹⁶ Амма паччагъди дугъаз гъапнийи:

– РАББИЙИИН амриинди вуйи гъякътІан фукІа
жараб дарпуз уву ху апІуз швнубан мажбур апІуза?

¹⁷ Думуган Михеи жаваб тувнийи:

– Узуз вари Израил, марччлихъан хъадру марччар-
си, дагълариъ дарабгъну гъябкъюнзуз. Ва РАББИЙИ
дупна: «Дурарин агъа адар. Гъит, гъарсар ислягъва-
лиинди чпин хулаз хъадаркри».

¹⁸ Израилин паччагъди Югъушафатдиз гъапнийи:

– Узу увуз гъапундаинхъа, дугъу узкан шлубдин
гъякънаан вахт ккимиди фукІа ужуб кІурдар, анжагъ
харжибтІан?

¹⁹ Михеи гъапнийи:

– Гъаци, РАББИЙИИН гафнахъ хъебехъ. Узуз
РАББИ Чан тахтнийин деънади гъяркъюнзуз, Дугъ-
хъан арчул ва гагул терефнаъ дийибгънайи чан

заварин къшумра хъади. ²⁰ РАББИЙИ гъапнийи: «Ахав Галааддин Рамотдиз гъягъюз, душваъ думу йикІбан бадали, шли алдатмиш апІиди?» Сари саб, тмунури жараб кІуйи. ²¹ Аьхирки фициб-вуш жин удубчІвнийи ва РАББИЙИН улихъ дийибгънийи, ва диди гъапнийи: «Узу думу алдатмиш апІидиза». ²² «Фици?» – гьерхнийи РАББИЙИ. «Узу гъябгъидиза ва дугъан вари пайгъамбрарин мелзнийин кучІлин жин хьибдиза», – гъапнийи диди. «Ав, увхъан думу ляхин хъуркъувалиинди кІулиз адабгъуз ва думу алдатмиш апІуз хьибдивухъан, – гъапнийи РАББИЙИ. – Гъарабх ва гъаци апІин». ²³ Ва магъа РАББИЙИ гъаму яв вари пайгъамбрарин мелзнийин кучІлин жин алапІна. Хъа РАББИЙИ увуз бала улупна.

²⁴ Думуган Кенаанайин бай Цедекияйи, Михайихъна дуфну, дугъан гарцІликкан бачІ гъивнийи.

– Увухъди гафар апІуз РАББИЙИН Рюгъ, узхъан гьудучІвну, увухъна фици гъафну? – гьерхнийи дугъу.

²⁵ Михайи жаваб тувнийи:

– Думу яв хуларин айтІан хулаъ уву душмнарехъан жин гъахъи йигъан агъю хьибдивуз.

²⁶ Думуган Израилин паччагъди амур гъапІнийи:

– Михай дисай ва шагърин гъакимдар Амондихъна ва паччагъдин бай Юашдихъна къяляхъ гъайихай.

²⁷ Дурариз йипай: «Гъамци кІура паччагъди: гъаму кас зиндандиъ итай ва дугъаз, узу ягъурлувалиинди къяляхъ хътаркайизкъан, гашу даркІузситІан уъл ва шид мутуванай».

²⁸ Михайи гъапнийи:

– Эгер уву ягъурлувалиинди къяляхъ хътаркиш, РАББИЙИ йиз мелзналан дарпиб гъисаб ибшри.

Ва дугъу хъана гъапнийи:

– Гъит, вари халкъариз гъаму ебхъри!

Галааддин Рамотдиъ Ахав талаф хуб

²⁹ Израилин паччагъ Ягъудайин паччагъ Югъушафатдихъди сатИиди Галааддин Рамотдиин алархънийи. ³⁰ Израилин паччагъди Югъушафатдиз гъапнийи:

– Узу дявдиъ палтар гъюдюхну учИвидиза, хъа уву паччагъвалин палтар алахъну гъуз.

Израилин паччагъди палтар гъюдюхнийи, ва думу дявдиъ учИвнийи.

³¹ Хъа Арамдин паччагъди гъяйвнар ккитИнайи дявдин фургънарин сумчИурна кюр ахъюриз амур гъапИнийи:

– Израилин паччагъдихъдитИан савайи, сарихъдира, я эскрарихъди, я ахъюдарихъди, дяви мапИанай.

³² Гъяйвнар ккитИнайи дявдин аьрабйирин ахъюдариз Югъушафат гъяркъиган, дурари фикир гъапИнийи: «Гъелбетда, гъаму ву Израилин паччагъ». Дура, дугъ'ин алархъбан бадали, илтИикИнийи, хъа Югъушафатди чИигъ гъапИнийи. ³³ Гъяйвнар ккитИнайи дявдин фургънарин ахъюдариз думу Израилин паччагъ даруб гъябкънийи, ва дурари дугъахъ хъчИарккувал дебккнийи. ³⁴ Амма шли-вуш дерккучИимриз гъизигнийи ва дюшюшдиан Израилин паччагъдиз зиян гъапИнийи, гъаз гъапиш чИимир дявдин палатди дубхну адру йишвак кубКИнийи.

Паччагъди чан фургъунчийиз гъапнийи:

– Къяляхъ илтИикИ ва узу дявдиан адагъ! Узуз зиян дубхъназуз.

³⁵ Амма кчИихуб ярхи йигъ гъизгъинди гъубшнйи, ва паччагъ арамарин улихъ чан фургъниъ дийигъуз мажбур гъахънийи. Зийниан фургънизди ифи удубзурайи, ва хъяхъган думу кечмиш гъахънийи.

³⁶ Ригъ алабхъруган, кьушмин зиин гъарай тарабгъ-нийи:

– Гъит, гъарсар чан шагъриз, гъарсар чан жилиина къяляхъ хъадаркри!

³⁷ Паччагъ гъакІнийи ва Самарияйиз гъахнийи, душваъ думу накъвдик кивнийи. ³⁸ Хъа гъяйвнар ккитІнайи дяддин фургъун Самарияйин къяппийр жикІру даграрикан сабдиъ гъижибкІнийи. РАББИЙИХЪАН гъафи гафнаъ дупнайиганси, хуйири паччагъдин ифдикан мелзар ктатнийи.

³⁹ Ахавдин паччагълугъвалин вахтнан жара гъадисйирикан ва дугъу гъапІу ляхнарикан, гъадму гъисабнаан дугъу тикмиш гъапІу ва филин кІурбарихъди гъабалгу гъалайикан, ва дугъу тикмиш гъапІу шагърарикан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

⁴⁰ Ахав чан архйирихъди фаракъат гъахънийи. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Ахазия гъахънийи.

Югъушафат – Ягъудайин паччагъ

⁴¹ Асайин бай Югъушафат Израилин паччагъ Ахавдин паччагъвалин юкъудпи йисан Ягъудайин паччагъ гъахънийи. ⁴² Паччагъ шлуган, Югъушафатдин сумчІурна хъуд йис вуйи, ва дугъу Ерусалимдиъ къанна хъуд йисан паччагъвал гъапІнийи. Дугъан дадайиз Шилхийин риш Азува кІуйи. ⁴³ Думу варибдиъ чан адаш Асайин рякъяриъди гъягъюйи ва, РАББИЙИН уларикк гъякъди вуйиб апІури, дурарилан улдучІвурдаи. Амма тепйириин али гирами йишвар терг гъапІундаи, ва халкъди душвариина гъурбнар хувал ва душвариин ицци ниъ хъайи шей’ар ургувал давам апІуйи. ⁴⁴ Гъацира Югъушафатди Израилин паччагъдихъди ислягъвалин йикърар гъийитІнийи.

⁴⁵ Югъушафатдин паччагъвалин вахтнан жара гъядисйирикан ва дугъан хъуркъуваларикан, ва дугъан дявдиъ улупу гъунарарикан «Ягъудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ⁴⁶ Чан адаш Асайин вахтна ибадатханйириъ гъузу къяппа жилар дугъу терг гъапІнийи.

⁴⁷ Эдумдиъ паччагъ адайи, душваъ гъюкумдарвал Ягъудайин паччагъди деркку регъбру апІуйи.

⁴⁸ Гъизил хуз Офириз гъягъбан бадали, Югъушафатди Таршиш жюрейин гимйирин* десте тикмиш гъапІнийи, амма дурар гъягъюз хъуркъундайи, гъаз гъапиш багъри Эцион-Гевер портдиъ гъюргънийи.

⁴⁹ Думуган Ахавдин бай Ахазияйи Югъушафатдиз гъапнийи:

– Гъит, йиз инсанар яв инсанарихъди сатІиди гъюлериина гимйириъди гъарахри.

Амма Югъушафатдиз думу ляхин ккун гъабхъундайи.

⁵⁰ Югъушафат чан архйирихъди фаракъат гъахънийи ва чан арха Давуддин Шагъриъ дурарихъди кивнийи. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Ярам гъахънийи.

Ахазия – Израилин паччагъ

⁵¹ Ахавдин бай Ахазия Ягъудайин паччагъ Югъушафатдин паччагъвалин йициургудпи йисан Самарияйиъ Израилин паччагъ гъахънийи. Дугъу Израилиъ къюд йисан паччагъвал гъапІнийи. ⁵² Дугъу РАББИ-ЙИН уларикк писвал апІуйи, гъаз гъапиш чан адашдинна дадайин рякъяриъди ва Израилиз гунгъихъна ял гъапІу Яравамдин, Наватдин балин, рякъяриъ-

* ^{22:48} Таршиш жюрейин гимйир: ярхлаз гъягъюз ва гизаф вахтна штуин гъузуз шлу гимйир.

ди гъягъюйи. ⁵³ Чан адашдиси, Ахазияйира Баализ
гъуллугъ ва ибадат апІуйи ва Израилин Заанур вуйи
РАББИЙИК хъял капІуйи.

**Паччагълугъарин
юкьубпи китаб**

*Ил'яс пайгъамбар
ва Ахазия паччагъ*

1¹ Ахав кечмиш хъубхъан Муав улке Израилиз къаршуди удубчІвнийи. ² Хъа Ахазия Самария шагъриъ айи чан хуларин заан мертебайин унчІв'ан ахънийи ва дугъаз яман шикастар гъахънийи. Дугъу чархачйир* гъаънийи ва гъапнийи:

– Гъарахай ва, гъаму шикастарихъан узу сагъ шулуш, Экрондин заанур Баал-Зевувдихъан гъерхай.

³ Амма РАББИЙИН малайикди Тишбайиан вуйи Ил'яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Самарияйин паччагъдин чархачйириз гъаншарди гъарах ва дурарихъан гъерх: «Учву Экрондин бут** Баал-Зевувдихъан*** гъерхуз гъягъюз, мегер Израилиъ Заанур адарин?» ⁴ Гъаци, магъа РАББИЙИ фу кІураш: «Уву дахънайи ахниккан гъудужвидарва. Уву мумкинсузди кечмиш хъидива!»

Ва Ил'яс пайгъамбар гъушнийи.

⁵ Хъа чархачйир паччагъдихъна къяляхъ гъафнийи, ва дугъу дурарихъан гъерхнийи:

* ^{1:2} Чархачи: табшуругъ хъади гъаънайир.

** ^{1:3} Бут: Заанурси гъисаб апІури гъахъир.

*** ^{1:3} Баал-Зевув: китабдин автори, кълхъбан бадали, аххириъ саб гъярф гъюдоухбиинди бут Баал-Зевуликан (эйси-агъа) «мизмизарин агъа» гъапІну.

– Гъаз ухди къяляхъ гъафунчва?

⁶ Дурари жаваб тувнийи:

– Учуз гъаншарди фуж-вуш сар инсан гъафнийи. Дугъу учуз гъапнийи: «Учву гъау паччагьдихъна къяляхъ гъарахай ва дугъаз РАББИЙИ гъамци кІура йипай: „Экрондин бут Баал-Зевувдихъан гъерхуз уву инсанар гъауз, мегер Израилиъ Заанур адарин? Гъаци, уву дахънайи ахниккан гъудужвидарва. Уву мумкинсузди кечмиш хъидива!“»

⁷ Паччагьди дурарихъан гъерхнийи:

– Учвуз гъаншарди удучІву ва гъаци гъапи инсан фициб юрушнан вуйи?

⁸ Дурари жаваб тувнийи:

– Дугъ’ин чІар али гъидкъарин палтар алахънайи, юкъваъ гъидкъин чІул идибтІнайи.

Паччагьди гъапнийи:

– Думу Тишбайиан вуйи Ил’яс ву.

⁹ Дугъу Ил’яс пайгъамбрихъна хъуцІур эскер хъади къушмин ахјур гъаънийи. Къушмин ахјур тепейин кІакІниин деънайи Ил’яс пайгъамбрихъна за гъахънийи, ва дугъу Ил’яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Заанурин инсан, паччагьди кІура: «Исина кудучІв!»

¹⁰ Ил’яс пайгъамбри хъуцІур эскрин ахјуриз жаваб тувнийи:

– Эгер узу Заанурин инсан вуш, гъит завариан цІа гъјори, ва диди увуна яв инсанар ургри!

Ва цІи, завариан дуфну, думу ва дугъан хъуцІур эскер гъургнийи.

¹¹ Думуган паччагьди Ил’яс пайгъамбрихъна жара къушмин ахјур ва дугъан хъуцІур эскер гъаънийи. Дугъу Ил’яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Заанурин инсан, паччагьди гъамци кІура: «Къан дарапІди, исина кудучІв!»

¹² – Эгер узу Заанурин инсан вуш, – жаваб тувни-йи Ил’яс пайгъамбри, – гъит завариан цІа гъюри, ва диди увуна яв хьуцІур кас ургри!

Ва Заанурин цІи, завариан дүфну, думу ва дугъан хьуцІур кас гъургнийи. ¹³ Думуган паччагьди шубурпи кьушмин аьхюр чан хьуцІур инсанар хъади гъаьнийи.

Думу кьушмин аьхюр тепейиина за гъахънийи ва Ил’яс пайгъамбрин улихъ кьамкъарихъди дахънийи.

– Заанурин инсан, – ккарагнийи думу, – миннат вуйиз, яв гъаравашар вуйи йиз уьмриз ва гъаму хьуцІур эскрин уьмрариз рягьим апІин. ¹⁴ Завариан гъафи цІи садпи кьюр кьушмиш аьхюр ва дурарин эскарар гъургну аьхир. Йиз уьмриз рягьим апІин!

¹⁵ РАББИЙИН малайикди Ил’яс пайгъамбриз гъапнийи:

– Дугъахъди исина кудучІв, дугъхъан гучІ мапІан.

Думуган Ил’яс пайгъамбар гъудужвнийи ва дугъахъди паччагьдихъна исина кудучІвнийи. ¹⁶ Ил’яс пайгъамбри паччагьдиз гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Мегер Израилиъ, Чахъан гьерхбан бадали, Заанур адарин? Уву чархач-йир Экрондин бут Баал-Зевувдихъан гьерхуз гъауйва! Гъаддиз лигну уву яв дахънайи ахниккан гъудужвидарва. Уву мумкинсузди йикІидива!»

¹⁷ Ва Ахазия, Ил’яс пайгъамбри гъапи РАББИЙИН гафнаъси, кечмиш гъахънийи. Ахазияйихъ бай хътарди хъпаз лигну, паччагьдин тахтнийин Ахазияйин чве Юрам деънийи. Думу ляхин Югъушафатдин бай вуйи Ягъудайин паччагь Ярамдин паччагъвалин кьюдпи йисан гъабхъну.

¹⁸ Ахазияйин паччагъвалин вахтнан жара гъадис-йирикан ва дугъу гъапІу ляхнариккан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

Ил'яс пайгъамбар завуз гъахуб

2¹ РАББИЙИЗ Ил'яс пайгъамбар кулкихъди завуз гъахуз ккун гъабхьиган, Ил'яс ва Элиш Гилгалиан гъюрайи. ² Ил'яс пайгъамбри Элишдиз гъапнийи:

– Хаиш вуйиз, гъамушвахъ гъуз, РАББИЙИЗ узу Бет-Эл шагъриз гъауз ккунда.

Амма Элишди гъапнийи:

– РАББИЙИИНДИ ва ув'инди ху ап'урза – узу увхъан хътаркидарза!

Ва дурар Бет-Элиз гъушнийи. ³ Бет-Элиъ пайгъамбрарихъ урхурайидар Элишдин улихъна гъафнийи, ва дурари гъерхнийи:

– РАББИЙИИ увхъан гъи яв агъа гъадагъруб агъязвуз?

– Агъязуз, – жаваб тувнийи дугъу. – Ккебехъай.

⁴ Ил'яс пайгъамбри Элишдиз гъапнийи:

– Элиш, хаиш вуйиз, гъамушвахъ гъуз, РАББИЙИИ узу Ерихон шагъриз гъаъра.

Дугъу жаваб тувнийи:

– РАББИЙИИИНДИ ва ув'инди ху ап'урза – узу увхъан хътаркидарза!

Ва дурар Ерихондиз гъушнийи. ⁵ Ерихондиъ пайгъамбрарихъ урхурайидар Элишдин багахъна гъафнийи, ва дурари гъерхнийи:

– РАББИЙИИ гъи увхъан яв агъа гъадагъруб агъязвуз?

– Агъязуз, – жаваб тувнийи дугъу. – Ккебехъай.

⁶ Ил'яс пайгъамбри Элишдиз гъапнийи:

– Хаиш вуйиз, гъамушвахъ гъуз, РАББИЙИИ узу Ярдан нирихъна гъаъра.

Дугъу жаваб тувнийи:

– РАББИЙИИИНДИ ва ув'инди ху ап'урза – узу увхъан хътаркидарза!

Ва дурари сатИиди рьякъ давам гъапИнийи. ⁷ Ду-
рар кьюрид Ярдан нирихъ дийигъиган, пайгъамб-
рарихъ урхурайидарикан хьуцIур кас гъафнийи ва
дурарихъан тинаси гъаншарди дийигънийи. ⁸ Ил'яс
пайгъамбри чуха хътибтнийи, думу гъибиржнийи ва
штулан гъивнийи. Шид гагвлахъинди ва арччлахъин-
ди гъудубчIвнийи, ва дураар кьюридра гъеббцу жи-
лиинди тму терефназди ктучIвнийи. ⁹ Дураар ктучIви-
ган, Ил'яс пайгъамбри Элишдиз гъапнийи:

– Йип, узу увхъан гъадагъайиз, фу апIуза увуз?

– Яв рюгъ кьюб къадарнагъди узухъна гъюруганси
апIин, – жаваб тувнийи Элишди.

¹⁰ – Читин тIалаб апIурава, – гъапнийи Ил'яс пай-
гъамбри. – Узу увхъан фици гъадагъуруш увуз гъяб-
къиш, уву кIурубси хъибди, хъа эгер дрябкъиш,
хъибдар.

¹¹ Гъеле дураар гъягъюри ва дурари гафар апIури
имици, сабпну цIин фургъун ва цIин гъяйвнар ашкар
гъахънийи. Дурари Ил'яс пайгъамбарна Элиш жа-
ра гъапИнийи, ва Ил'яс пайгъамбар кулкихъди завуз
гъурхнийи. ¹² Элиш гъаддиз лигуйи, ва дугъу чIигъар
апIуйи:

– Йиз адаш! Йиз адаш! Израилин дявдин фургъ-
нар ва атлуйирин кьушум!

Хъа чахъан сарун Ил'яс пайгъамбар рьякъюз дар-
шлуган, чан палтарихъан хъичIихнийи ва дураар гъя-
чIяргънийи. ¹³ Дугъу Ил'яс пайгъамбрихъан хътабхъу
чуха за гъапИнийи, думу къяляхъ гъушнийи ва Ярдан
нирин гъирагъдихъ дийигънийи. ¹⁴ Дугъу хътабхъу чу-
ха шидлан гъивнийи, «РАББИ, Ил'яс пайгъамбрин
Заанур гъамус наан а?» – гъапнийи дугъу.

Дугъу шидлан чуха гъивган, шид арччлахъинди
ва гагвлахъинди жара гъабхънийи, ва думу ниркан
ктучIвнийи.

¹⁵ Гьаму ляхин гьябкью Ерихондиан вуйи пайгьамбрарихь урхурайидари гьапнийи:

– Ил'яс пайгьамбрин рюгь Элишдиь убчІвну.

Дурар Элиш пайгьамбриз гьаншарди гьушнийи, ва дурари дугъаз жилиинакъан икрам гьапІнийи.

¹⁶ Дурари Элиш пайгьамбриз гьапнийи:

– Яв гьаравашарин хьуцІур гьудуркью жилижви а, ихтияр тув, дурар гьягьиди ва яв агьа, Ил'яс пайгьамбар, агиди. Белки, РАББИЙИН Рюгьну думу завариз за гьапІну ва дагьларикан сабдиина ясана дерйирикан сабдизди гатІархьнашул?

– Ваъ, – жаваб тувнийи Элиш пайгьамбри. – Дурар магьаанай.

¹⁷ Амма дурар думу табигь хьайиз ва гьамци пайизкъан гафнийи дийигьнийи:

– Гьаай дурар.

Ва дурари хьуцІур жилижви гьаънийи, дурари шубуд йигьан Ил'яс пайгьамбар гьагьнийи, амма гьидихьундайи. ¹⁸ Ерихондиь гьузнайи Элиш пайгьамбрарихьна дурар гьафиган, дугьу дурариз гьапнийи:

– Мегер узу учвуз мягьянай гьапундайин?

Элиш пайгьамбрин аьламатар

¹⁹ Шагьрин агьалйири Элиш пайгьамбриз гьапнийи:

– Агьа, увуз рябкьюравузки, гьаму шагьур ужуйи ерлешмиш дубхьна, амма мушваъ шид ужуб дар ва жил бегьерсузуб ву.

²⁰ – Узухьна цІийи зах абкъинай, – гьапнийи дугьу, – ва дидиь кыл абхьай.

Дурари дугьахьна захаъди кыл гьабхнийи. ²¹ Элиш пайгьамбри, булагьдихьна дуфну, дидизди кыл гатІабхьну, гьапнийи:

– Гьамци кІура РАББИЙИ: «Узу му шид марцц гьапІунза. Гьамусдихъантина саб вахтнара дидлантина я аьжал, я бегьерсузвал хьидар».

²² Гьийин ийгъазра* душваъ шид Элиш пайгъамбри гьапи гафниинди марццибди гьубзна.

²³ Душв'ан Элиш пайгъамбар Бет-Элиз гьушнийи. Думу рякььюџди гьягьюрайиган, шагъриан бицІидар удучІвнийи ва дугъ'ин аьлхьюз хьюгънийи:

– Гьамлин дург, кечел! – чІигъар апІуйи дурари. – Гьамлин дург!

²⁴ Элиш пайгъамбар кьяляхъ илдицнийи ва дурари-хьинди гьилигнийи, ва дурариз, РАББИЙИН ччвур дибисну, агъ гьапІнийи. Думуган ярквраан кьуб хпи швеъ удучІвнийи, ва дурари баяरिकан ягъчІвурна кьур бай гьячІяргънийи. ²⁵ Хъа Элиш пайгъамбар Кармил дагъдихъна гьушнийи ва душв'ан Самария-йиз кьяляхъ гьафнийи.

Израилин паччагь Юрам

З¹ Ахавдин бай Юрам Ягьудайин паччагь Югьушафатдин паччагьлугъвалин йицІимиржидпи йисан Израилин паччагь гьахънийи. Дугьу Самария-йиъ йицІикьюд йисан паччагьвал гьапІнийи. ² Дугьу РАББИЙИН уларикк писвал апІуйи, амма чан адашдиси ва дадайиси ваъ. Дугьу чан адашди диву Баалин** гирами гьван гатІабхънийи. ³ Гьаци вушра, дугьу Наватдин бай Яравамди гьапІу ва дугьу Израил чиб'ина ял гьапІу гунгъар апІуйи. Думу дурарихъан ярхла шулдайи.

* ^{2:22} Гьийин ийгъазра: китаб гьибикІу вахтнакан кІура.

** ^{3:2} Баал: ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гьахьи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси».

Муав магълуб хьувал

⁴ Муавдин паччагъ Мешайи чарвйир уърхюйи ва Израилин паччагъдиз варж агъзур ччил ва варж агъзур якъралан хъа харж тувну ккундийи.

⁵ Амма Ахав кечмиш хьубхъан Муавдин паччагъ Израилин паччагъдиз къаршуди удучІвнийи. ⁶ Думуган Юрам паччагъ Самарияйиан удучІвнийи, ва дугъу израил вари къушум уч гъаІнийи. ⁷ Гъацира дугъу Ягъудайин паччагъ Югъушафатдикна гъамци пуз чархачйир гъаънийи:

– Муавдин паччагъ узуз къаршуди удучІвна. Узухъди Муавдиз къаршуди дяви апІуз гъягъидива?

– Гъидиза, – жаваб тувнийи дугъу. – Уву фу апІуруш, узура гъадму апІурза, йиз халкъ – яв халкъ, йиз гъяйвнар – яв гъяйвнар.

⁸ Хъасин дугъу гъерхнийи:

– Ухъу фуну рякьюъди гъягъиди?

Юрамди жаваб тувнийи:

– Эдум вилаятдин буш чюлиъди.

⁹ Израилин паччагъ Ягъудайин паччагъдихъди ва Эдумдин паччагъдихъди рякьюъ учІвнийи. Хълицбахъ вуйи рякьюъди ургуд йигъан гъягъбахъан къушмиз я чпиз, я чпихъди хъайи гъяйванатариз шид имдаи.

¹⁰ – Бала! – гъарай гъаІнийи Израилин паччагъди. – РАББИЙИ учу, шубур паччагъ, Муавдин хилиз тувуз уч гъаІну!

¹¹ Амма Югъушафатди гъерхнийи:

– Мегер мушвахъ чалантина РАББИЙИХЪАН гъерхуз РАББИЙИН пайгъамбар хътарин?

Израилин паччагъдин гъаравашарикан сари жаваб тувнийи:

– Мушвахъ Шафатдин бай Элиш пайгъамбар хъа. Думу Ил'яс пайгъамбрин кюмекчи вуди гъахъну.

¹² Югьушафатди гъапнийи:

– Дугъахъ РАББИЙИН гаф хъа.

Думуган Израилин паччагь, Югьушафат ва Эдумдин паччагь дугъахъна гьушнийи.

¹³ Элиш пайгъамбри Израилин паччагьдиз гъапнийи:

– Ич увухъди сатланди вуйиб фу а? Яв адашдин ва яв дадаин пайгъамбрарихъна гъарах.

– Ваъ, – жаваб тувнийи Израилин паччагьди, – мина учу, шубур паччагь, Муавдин хилариз тувбан бадали РАББИЙИ уч дапна аьхир.

¹⁴ Элиш пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Узу гьуллугъ апIурайи Заварин Кьувватарин Аьхюриинди ху апIурза, Ягьудайин паччагь Югьушафатдиз узу гьюрмат апIури адайиш, увухъинди улкъан гатIабхьидайза, гьятта лигидикъан дайза. ¹⁵ Хъа гьамус узухъна арфа йивру къавал акъинай.

Ва къавли арфа йивруган, Элиш пайгъамбрихъна РАББИЙИН кьувват гъафнийи. ¹⁶ Ва дугъу гъапнийи:

– Гъамци кIура РАББИЙИ: «Гъаму вари дерейиъ ичIар ерккай». ¹⁷ Гъаз гъапиш, гъамци кIура РАББИЙИ: «Учвуз я микI, я мархъ рякъидарчвуз, амма му дере шту абцIиди, ва учвура, ичв мал-къарайира шид убхъидичва». ¹⁸ Дици апIуз РАББИЙИЗ рягъятди ву, Дугъу Муавра ичв хилариз тувиди. ¹⁹ Учву вари мягъкам дапIнайи ва аьхю шагърар дисидичва. Учву ужудар гъарар алдатIидичва, шид айи гъуййир пуч апIидичва ва ужудар хутIлариз гъванар гатIархъидичва.

²⁰ Хъайигъан гвачIнинган, гьурбан апIру вахтна, Эдумдин терефнаан шид гъафнийи. Ва жил шту абцIнийи. ²¹ Хъа Муавдин халкъдиз паччгъар чпихъди дяви апIуз гьурайиваликан деебхънайи. Вари жилижвувар, къабидарра, жигъиларра, уч гъапIнийи ва

сыргъятдихъ дерккнийи. ²² ГвачІнин ухди дурар гьуду-
жвиган, ригъди шид'ин акв туврайи, ва шид муавариз
ифиси уьруди гьугъубжвнийи.

²³ — Му ифи ву! — гьапнийи дурари. — Пачгъари
дяви гьапІну хьиди ва сари сар йивну гьакІну хьиди.
Гъан, хюрч'ин алабхъ, Муав!

²⁴ Хъа муавар израиларин бинайихъна гьафиган,
израилар гьудужвнийи ва дурар йивну йикІуз хьюгъ-
нийи, ва муавар гьергнийи. Муавдиъ учІвну, израила-
ри дурар йивну йикІувал давам гьапІнийи. ²⁵ Дурари
шагърар гъарагънийи, ва гъарсар эскру гъарсаб ужуб
хутІлиина са-саб гъван гатІахънийи, дурар гъванари
алацІайизкъан. Дурари шид айи гъуййир пуч гьа-
пІнийи ва ужудар гъарар алдатІнийи. Анжагъ Кир-
Харасетдиъ гъвандин цалар чІвегъентариан гъванар
гатІахърудари думу шагъур къялаъ апІайиз ва дид'ин
алархъайиз гьузнайи.

²⁶ Муавдин паччагъдиз дявдиъ учв магълуб шу-
лайиб гъябкъиган, дугъу, Эдумдин паччагъдихъинди
гъютІурчъвбан бадали, чахъди тур йивуз шлу ургуд-
варж инсан гъадагънийи, амма дугъхъан гьабхъунда-
йи. ²⁷ Думуган дугъу чан ерина паччагъ духъну ккуни
чан сарпи бай гъадагънийи ва шагърин цал'ин думу
гъурбан гьапІнийи. Думу ляхни израилариз къаршу-
ди зурба ажугълувал арайиз гьабхънийи. Израилари
къяляхъ гъизигнийи, ва дурар чпин жилиина хътарк-
нийи.

Элиш пайгъамбар ва касиб ачІни хпир

4¹ Пайгъамбарарихъ урхури гъахъидарикан сарин
хпири Элиш пайгъамбриз гъарйир гьапІнийи:

— Яв гъараваш, йиз жилир, кечмиш гъахъну, ва ду-
гъу РАББИЙИЗ гьюрмат апІури хъувал увуз аьгъявуз.

Хъа гьамус дугъак бурж кайир, йиз къюринд баярра лукI'вализ гъахбан бадали, дуфна.

² Элиш пайгъамбри дугъаз жаваб тувнийи:

– Увуз фици кюмек апIуза? Йип узуз, яв хулаъ фу аяв?

– Яв гъараваш-дишагълийин фукIа адар, – гъапнийи дугъу, – анжагъ саб бети зейтундин ччим.

³ Элиш пайгъамбри дугъаз гъапнийи:

– Гъарах ва яв гъуншйирихъан ичIи бетйир ккун апIин, дурар шлубкъан гизаф уч апIин. ⁴ Хъасин яв ва яв баярин къяляхъди раккин хъябкъ. Бетйириъ ччим убз ва ацIу бетйир гъирагъдизди гъадагъ.

⁵ Дишагъли гъушнийи, ва чан ва чан баярин къяляхъди раккин хъябкънийи. Баяри бетйир хуйи, хъа дугъу чан хулаъ айи бетдиан ччим убзуйи. ⁶ Вари бетйир ащчну ккудуркIиган, дугъу бализ гъапнийи:

– Ча узухъна сабсан бети.

Хъа бали жаваб тувнийи:

– Сарун саб бетира имдар.

Ва ччим рубзувал дийибгънийи. ⁷ АчIни хпири, душну, Заанурин инсандиз дидкан ктибтнийи, хъа дугъу гъапнийи:

– Гъарах, ччим масу тув ва буржар кидирч, хъа гъубзубдихъ увхъанна яв баярихъан яшамиш хъуз хъидичвухъан.

Элиш пайгъамбар ва девлетлу дишагъли

⁸ Саб ражари Элиш пайгъамбар Шунем гъулаз гъушнийи. Душваъ сар девлетлу дишагъли яшамиш шулайи, дугъу Элиш пайгъамбриз чпихъна уъл ипIуз теклиф апIуйи. Ва гъар ражну душвхъантина гъягъ-руган, думу душваъ уъл ипIуз дергуйи. ⁹ Дишагълийи жилириз гъапнийи:

– Узуз аьгъязуз, ухьухьна кми-кмиди гъюру кас Заанурин гирами инсан ву. ¹⁰ Гъач гъваин бицИи хал тикмиш апІухъа ва душваъ дугъаз ахин-леэф, тахта, кусри ва чирагъ дивхъа. Дици гъабхьиш, ухьухьна гъафиган, дугъхъан гъар ражну душваъ гъузуз хьибди.

¹¹ Саб ражари Элиш пайгъамбар, думу гъулаз гъафиган, думу хулаз за гъахънийи ва дахънийи. ¹² Хъасин чан гъараваш Гиезийиз гъапнийи:

– Дих апІин гъадму дишагълийиз.

Гиезийи дишагълийиз дих гъапІнийи, ва думу дугъахъна гъафнийи. ¹³ Элиш пайгъамбри чан гъаравашдиз гъапнийи:

– Дугъаз йип: «Учу бадали гизаф чалишмиш гъахъунва. Фу уж’вал апІуча увуз? Белки, уву бадали паччагъдин ясана кьушмин ахъюрин улихъ гаф пуча?»

Дишагълийи жаваб тувнийи:

– Лазим дар, узу йиз халкъдин арайиъ яшамиш шулаза.

¹⁴ – Дугъаз фу уж’вал апІидийІан? – гъерхнийи Элиш пайгъамбри.

Гиезийи гъапнийи:

– Хъа магъа, дугъахъ бай хътар, хъа жилир сарун кьабир ву.

¹⁵ Думуган Элиш пайгъамбри гъапнийи:

– Дих апІин дугъаз.

Гъаравашди дугъаз дих гъапІнийи, ва думу ракк-наригъ дийигънийи.

¹⁶ – Гъюру йисан гъаму вахтна, – гъапнийи Элиш пайгъамбри, – уву хилариин яв бай дисидива.

– Ваъ, йиз агъа, – жаваб тувнийи дугъу, – яв гъараваш дишагълийиз кучІлар мапІан, Заанурин инсан!

¹⁷ Хъа магъа, думу дишагълийик бицІир киршнйи, ва дугъаз хъайисан, гъадму вахтна, бай гъахънйи. Элиш пайгъамбри гъапиганси.

Шунем гьул'ан вуйи дишагълийин бай чИви хьувал

¹⁸ Шунем гьул'ан вуйи дишагълийин бай ахю гъахънийи. Саб ражну думу иган убгурайидарихъди хъайи адашдихъна гъафнийи.

¹⁹ – Ая кІул! Ая кІул! – гъапнийи дугъу адашдиз.

Адашди гъаравашдиз амур гъапІнийи:

– Думу дадайихъна гъайих.

²⁰ Гъаравашди бай хилариина за гъапІнийи ва дада-йихъна гъурхнийи. БицІир дадайин къамкъариин лисузкъан деънийи, хъасин кечмиш гъахънийи. ²¹ Дада-йи думу за гъапІнийи ва Заанурин инсандин ахнийин дитнийи, раккин хъябкънийи ва удучІвнийи. ²² Хъасин дугъу чан жилириз дих гъапІнийи ва гъапнийи:

– Ккун апІурза, узу Заанурин инсандихъна чкиди гъягъбан ва къяляхъ гъюбан бадали, узухъна гъаравашарикан сар ва дажи гъаъ.

²³ – Дугъахъна гъи гъягъюб гъаз ву? – гъерхнийи дугъан жилири. – Гъи я Цийивазлин машквар, я султ йигъ дар.

– Вари ужуйи хъибди, – жаваб тувнийи хпири.

²⁴ Дишагълийи даждиин хъюрар иливнийи ва гъаравашдиз гъапнийи:

– Хъади гъарах. Узу пайизкъан мидийигъан.

²⁵ Дурар рякъюъ учІвнийи ва Заанурин инсандихъна Кармил дагъдиина гъафнийи. Дишагъли ярхла имидитІан дяркъну, Заанурин инсанди чан гъараваш Гиезийиз гъапнийи:

– Лиг! Гъатму Шунем гьул'ан вуйи дишагъли ву!

²⁶ Дугъаз гъаншарди жаргъ ва дугъхъан гъерх: «Уву сагъ вува? Яв жилир сагъ вуйин? Яв бицІир сагъ вуйин?»

– Сагъ ву, – жаваб тувнийи дишагълийи.

²⁷ Хъа дишагъли Заанурин инсандихъна дагъдиина гъафиган, дугъу Элиш пайгъамбрин ликар хабаъ

аънийи. Гиезий, думу гьутІуркІбан бадали багахъна гъафнийи, амма Заанурин инсанди гъапнийи:

– Гьит думу! Дугъак ахю дерд ка, амма РАББИЙИ думу ляхин узхъан жин гъапІну ва узукна гъапундар.

²⁸ – Узу увкан бай ккун гъапІнийинхъа, йиз агъа? – гъапнийи дишагълийи. – Узу увуз «Узу умуд кивуз мигъитан» гъапундайинхъа?

²⁹ Элиш пайгъамбри Гиезийиз гъапнийи:

– Чухайин канчІар чІуликк ккитІишв ва хлиз йиз гъяса гъадабгъ ва жаргъ. ФужкІа алахъиш, салам мутуван, ва, шликІа увуз салам тувиш, магъадабгъан. БицІир айи хулаз хъуркыган, йиз гъяса балин машниин див.

³⁰ Хъа бицІирин дадаи гъапнийи:

– РАББИЙИИНДИ ва ув’инди ху апІурза, узу увхъан хътаркидарза.

Думуган Элиш пайгъамбар гъудужвнийи ва дугъахъди гъушнийи.

³¹ Гиезий улихъди гъушнийи, ва дугъу балин машниин гъяса дивнийи, амма гъич сескъан гъабхъундаи. Гиезий Элиш пайгъамбрин улихъна гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Бай уягъ гъахъундар.

³² Думуган Элиш пайгъамбар хулаз гъафнийи, бай дугъан ахниин дукІну дахънайи. ³³ Думу хулазди учІвнийи, чан къяляхъди раккин хъябкънийи ва РАББИЙИЗ ккарагнийи. ³⁴ Хъасин думу ахниина за гъахънийи ва бал’ин дахънийи – ушвник ушв, уларик улар, хиларик хилар куркІри. Думу бал’ин гъачІарккиган, балин жандак мани гъабхънийи. ³⁵ Элиш пайгъамбар улдучІвнийи, хулаъ улихъ-къяляхъ гъилицнийи ва, ахниина за духъну, бал’ин сабсан ражну гъачІарккнийи. Бали ургубан инчи гъапІнийи ва улар арццнийи. ³⁶ Элиш пайгъамбри Гиезийиз дих гъапІнийи ва гъапнийи:

– Дишагълийиз дих апІин.

Гъаравашди гъаци гъапІнийи.

Дишагьли гъафиган, Элиш пайгъамбри гъапнийи:
– Гъадагъ яв бай.

³⁷ Думу хулазди учІвнийи, Элиш пайгъамбрин ли-
карикк дахънийи ва жилиинакъан икрам гъапІнийи.
Хъасин думу, чан бай гъадагъну, гъушнийи.

Агъу кайи жук

³⁸ Хъа Элиш пайгъамбар Гилгализ къяляхъ гъаф-
нийи. Думу вилаятдиъ думуган гаш абхънайи. Пай-
гъамбрарихъ урхурайидари думу къаршуламиш гъа-
пІиган, дугъу гъаравашдиз гъапнийи:

– Зурба йигъаг илив ва гъаму инсанариз жук убхъ.

³⁹ Дурарикан сар итІру укІар уч апІуз хутІлиз гъуш-
нийи, ва дугъаз чІуру гъабгъар гъидихънийи. Дугъу ун
абцІну чІуру гъабгъар уч гъапІнийи ва, къяляхъ гъафи-
ган, саризра дурар фйир вуш аьгъдаршра, жвилли дапІ-
ну, жукук куркнийи. ⁴⁰ Инсанариз жук адабцІнийи, ам-
ма, думу ипІуз хъюгъюбси, дурари чІигъар гъапІнийи:

– Заанурин инсан, йигъгийъ аьжал а! – ва дурари
жук ипІувал дебккнийи.

⁴¹ Элиш пайгъамбри гъапнийи:

– Хю аьбкъинай.

Дугъу хю йигъгийъ абхънийи ва гъапнийи:

– Узб жук инсанариз.

Ва йигъгийъ зарар кайиб фукІа гъубзундайи.

Варж инсан тухъ апІуб

⁴² Баал-Шалиша шагъриан фуж-вуш сар инсан
гъафнийи, ва дугъу Заанурин инсандиз сабпи бегъе-
рин мухан хюйин къаб уьл ва мухан кІуларин гъвар-
чар гъахнийи.

– Тув инсанариз, гьит ипІри, – гьапнийи Элиш пайгьамбри гьаравашдиз.

⁴³ – Мурарихъди варж инсан фици тухъ апІузахъ? – гьерхнийи гьаравашди.

Хъа Элиш пайгьамбри жаваб тувнийи:

– Тув инсанариз, гьит ипІри. РАББИЙИ гьамци кІура аьхир: «Дурар тухъ хьиди, ва хъана гьубзидира ву».

⁴⁴ Думуган гьаравашди инсанариз уьлер пай гьапІнийи. Ва, РАББИЙИН гафнакси, дурари гьипІнийи, ва хъана гьубзнура вуйи.

Нааман гьидкьин уьзрихъан сагъ апІуб

5¹ Нааман Арамдин паччагьдин кьушмин аьхюр вуйи. Чан агъайин улихъ думу машгьур ва гьюрмат айи инсан вуйи, гьаз гьапиш дугълантина РАББИЙИ Арамдиз гьалибвал тувуйи. Думу дирбаш эскер вуйи, амма дугъак гьидкьин уьзур кайи.

² Арамарин дестйири алжагъбарикан сабдиъ Израилиъ бицІи риш йисирвализ гьидиснийи. Дугъу Наамандин хпириз гьуллугъ апІурайи. ³ Дугъу чан агъа дишагълийиз гьапнийи:

– Йиз агъа Наамандихъан Самарияйиъ айи пайгьамбар рякьюз гьахънийиш! Дугъу думу гьидкьин уьзрихъан сагъ апІидийи.

⁴ Нааман чан агъайихъна гьушнийи ва Израилиан вуйи шуру гьапиб дугъакна гьапнийи.

⁵ – Гьелбетда, гьарах. Узу Израилин паччагьдиз кагъаз бикІидиза, – жаваб тувнийи Арамдин паччагьди.

Ва Нааман, чахъди йицІуб талант* арснан, йирхьуд агъзур шекел** гьизил ва йицІуб раж палтар гьадагъну, гьушнийи. ⁶ Дугъу Израилин паччагьдиз гьабхи

* ⁵⁵ ЙицІуб талант: тахминан 340 килограмм.

** ⁵⁵ Йирхьуд агъзур шекел: тахминан 70 килограмм.

кагъзиъ дибикІнайи: «Гъаму кагъаз увухъна гъурубкъи-ган, аьгъю йибхъ: узу увухъна йиз гъараваш Нааман уву думу гъидкъин уьзрихъан сагъ апІбан бадали гъаъназа».

⁷ Израилин паччагъ, думу кагъаз гъубхиган, чан пал-тар дьчІяргъну, дерднак кахънийи. Дугъу гъапнийи:

– ЙикІуз ва чІиви апІуз мегер узу Заанур вуйин? Гъид-къин уьзрихъан сагъ апІуз дугъу узухъна гъаз гъаъра? Ли-гай, думу узухъди гъалмагъал ккебгъуз чалишмиш шула!

⁸ Заанурин инсан вуйи Элиш пайгъамбриз Изра-илин паччагъ дерднак кахънайиваликан гъеобхъиган, дугъу паччагъдиз гъамци пуз гъаънийи:

– Гъаз уву дерднак кахънава? Гъадму инсан узухъ-на гъаъ, ва дугъаз Израилиъ пайгъамбар айивал аьгъю хъибди.

⁹ Нааман гъяйваринди ва дявдин фургънар хъа-ди гъафнийи ва Элиш пайгъамбрин хуларин рақкнихъ дийигънийи. ¹⁰ Элиш пайгъамбри дугъахъна гъамци пуз чархачи гъаънийи:

– Гъарах, ургуб ражну Ярдан нирик жикІ, яв жан-дак сагъ хъибди ва уву марцц хъидива.

¹¹ Амма Наамандик хъял кубчІвнийи ва, гъамци кІури, гъушнийи:

– Узу фикир апІуиза: «пайгъамбар узухъна чарасуз удучІвиди, дийигъиди, чан Заанур вуйи РАББИЙИЗ ккарагиди, иццрушвлан хил алдатида ва гъидкъин уьзрихъан узу сагъ апІиди». ¹² Дамаск шагърин багагъ хъайи нирар Амана ва Парпар Израилин вари штар-тІан ужудар даринхъа? Марцц хъпан бадали, узхъан ду-му нирарик жикІуз шулдаинхъа?

Думу къяляхъ илдицнийи ва хъял кади гъушнийи. ¹³ Наамандин гъаравашар дугъан багахъна гъафнийи ва гъапнийи:

– Агъа, эгер пайгъамбри саб фу-вуш зурба ляхин апІин гъапнийиш, уву думу ляхин апІидайвахъа? Хъа

дугъу увуз вари́на-вари гъапну: «ЖикІ ва марцц хьидива».

¹⁴ Думуган Нааман гъушнийи ва, Заанурин инсанди чаз гъапиганси, ургуб ражну Ярдан нирик кахънийи, ва дугъан жандак, бабкан духъну имбу бицІиринси, марцц гъабхънийи. ¹⁵ Нааман чан дестера хъади Заанурин инсандихъна къяляхъ гъафнийи. Дугъу, пайгъамбрин улихъ дийигъну, гъапнийи:

– Гъамус узуз аьгъязуз: вари дюн’яйиъ жара Заанур адар, Израилин ЗаануртІан. Хъа гъамус, ккун апІурза, яв гъаравашдихъан пешкеш къабул апІин.

¹⁶ Пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Узу гъуллугъ апІурайи РАББИЙИИНДИ ху апІурза, узу фукІа къабул апІидарза.

Думу разивалихъна хуз Нааман фукъан чалишмиш гъахънушра, пайгъамбри кІул ккивундайи.

¹⁷ Нааманди гъапнийи:

– Эгер уву пешкеш къабул апІурдарш, ккун апІурза увкан: узуз, яв гъаравашдиз, саб жут гъятрари гъабхуз шлубкъан руг туври, гъаз гъапиш узу сарун РАББИЙИИЗ дарди, сар заануризра гъурбнар апІидарза. ¹⁸ Гъит, РАББИЙИИ узлан саб ляхнин хил алдабгъри: йиз паччагъди, чав бут Риммондин ибадатханайиъ ибадат апІбан бадали учІвруган, йиз хилхъан бисуру. Ва узур ибадат апІурза. Узу бут Риммондин ибадатханайиъ ибадат апІруган, гъит РАББИЙИИ узлан дици апІбан хил алдабгъри.

¹⁹ – Ислягъвалиинди гъарах, – гъапнийи Элиш пайгъамбри.

Гиезийиз гъидкъин уьзур кивбиинди жазатувуб

Нааман саб къадар манзилназ гъушган, ²⁰ Заанурин инсан вуйи Элиш пайгъамбрин гъараваш Гиезийи

чав чаз гъапнийи: «Йиз агъайи гъаму арамжви Нааман лап гизаф рягъятди, саб жюрейинра пешкешар дидрисди, деетну. РАББИЙИИИДИ ху апІурза, узу дугъахъ жаргъури хъІарккидиза ва дугъхъан фу-вуш бисидиза». ²¹ Гиезий Наамандихъ хъІарккнийи. Чахъна Гиезий жаргъури гъяркъиган, думу къаршула-миш апІуз Нааман фургъниан эдеънийи.

– Вари сагъ-саламатди вуйин? – гъерхнийи дугъу.

²² Гиезийи жаваб тувнийи:

– Вари сагъ-саламатди ву. Йиз агъайи узу гъам-ци пуз гъаъну: «Ефраимдин тепйирилан узухъна кьюр урхрур гъафну. Ккун апІурза увкан, дурариз саб талант* арс ва кьуб раж палтар ча».

²³ – Гъелбетда! Гъадагъ кьуб талант, – гъапнийи Нааманди.

Дугъу Гиезий кьуб шишлиъди кьуб талант арс, кьуб раж палтарра хъади гъадагъуз разивалихъна гъахнийи. Нааманди шишлар чан кьюр гъараваш-дихъна тувнийи, ва дурари шишлар Гиезийин улихъди гъурхнийи. ²⁴ Тепейиина хъуркъиган, Гиезийи шиш-лар гъаравашарихъан гъидиснийи ва чан хулазди див-нийи. Гиезийи Наамандин гъаравашар деетнийи, ва дурар гъушнийи. ²⁵ Хъасин думу чан агъа Элиш пай-гъамбрихъна гъушнийи ва дугъан улихъ дийигънийи.

– Уву наан айва, Гиезий? – гъерхнийи Элиш пай-гъамбри.

– Яв гъараваш наанКІа гъушундар, – жаваб тувни-ийи Гиезийи.

²⁶ Амма Элиш пайгъамбри дугъаз гъапнийи:

– Уву къаршуламиш апІуз думу инсан фургъниан эдеъруган, мегер йиз рюгъ увухъди хътайКІан? Арс бисуз ясан палтар, зейтундин гъарар, ТумТІин багъ-лар, сюрйир, лижар, гъараваш жилар ясан гъараваш

* ⁵²² Саб талант: тахминан 34 килограмм.

дишагълыйир къабул апІуз вахт вуйинхъа? ²⁷ Гъит, Наамандин гьидкьин уьзур увук ва яв насларик гьаргандиз кубчІври.

Ва Гиезий Элиш пайгъамбрихъан удучІвруган, думу гьидкьин уьзриан, йифси, лизи духънайи.

Шид'ин уьлюбхю екІв

6¹ Пайгъамбарихъ урхурайидари Элиш пайгъамбриз гъапнийи:

– Хъебехъ, яв хликкди учу яшамиш шулайи мушваъ учуз йишв гьубкІрадарчуз. ² Учуз Ярдан нирихъна гъягъюз, душвхъан гьарсари саб хамхар хуз ва учуз яшамиш шлу йишв тикмиш апІуз ихтияр тув.

– Гъарахай, – гъапнийи дугъу.

³ Думуган урхурайидарикан сари гъапнийи:

– Ич агъа, увхъан учухъди гъюз шуйкІан?

Элиш пайгъамбри гъапнийи:

– Узу гьидиза.

⁴ Элиш пайгъамбар дурарихъди гъушнийи. Дурар Ярдан нирихъна хъуркьнийи, ва дурари гъарар алдатІуз хъюгънийи. ⁵ Дурарикан сари гъар алдабтІурайиган, екІв рижвналар ултІубчІвнийи ва штукк ккабхънийи.

– Агъ, йиз агъа! ЕкІв жарарихъан вахтназ гъадабгънайиб вуйиз аьхир! – чІигъ гъапІнийи дугъу.

⁶ Заанурин инсанди гьерхнийи:

– Наанди абхънийи думу?

Дугъу йишв улупиган, Элиш пайгъамбри гъарин кюл ктабтІнийи ва душвазди гатІабхънийи. ЕкІв шутин уьлюбхнийи.

⁷ – Гъадабгъ думу, – гъапнийи Элиш пайгъамбри.

Думу касди хил гъачІабккнийи ва екІв гъадабгънийи.

Арамар кур апІуб

⁸ Арамдин паччагьди Израилихъди дяви апІури гъахънийи. Багахъ гьуллугъ апІурайидарихъди гаф-чІал дапІну, дугъу гъапнийи:

– Узу наан-вуш душваъ бина йивидиза.

⁹ Элиш пайгъамбри, Заанурин инсанди, Израилин паччагьдихъна гъамци пуз чархачи гъаънийи:

– Думу йишв'хъантина гъягъруган, ихтият апІин, гъаз гъапиш дина арамар ктучІвур.

¹⁰ Израилин паччагьди Заанурин инсанди чаз улупу йишвар ахтармиш апІуйи. Элиш пайгъамбри паччагьдиз ихтият хъпан гъякънаан хабар саб-къюб ражну хъадапІну имдайи, ва паччагъ дицисдар йишварихъ ихтиятди шуйи. ¹¹ Арамдин паччагьдик ахъю гъалаб кабхънийи. Дугъу чан багахъ гьуллугъ апІурайидар уч гъапІнийи ва дурарихъан гьерхнийи:

– Ихъ инсанарикан Израилин паччагьдин тереф-кар фуж вуш, узукна пидичва?

¹² Багахъ гьуллугъ апІурайидарикан сари гъапнийи:

– ФужкІа, йиз агъа вуйи паччагъ. Израилин паччагьдихъна гъягта уву яв дахъру хулаъ гъапІу гафарра кмиди рукърур – му Израилиъ айи пайгъамбар Элиш ву.

¹³ – Гъарахай ва, узу инсанар гъаъну думу дисбан бадали, думу наан аш, агъю апІинай, – амур гъапІнийи паччагьди.

Дугъаз хабар тувнийи:

– Думу Дутан шагъриъ а.

¹⁴ Паччагьди дина атлуйир, дявдин фургънар ва ахъю къадар къушум гъаънийи. Дурар йишвну гъафнийи, ва дурари шагъур къялаъ апІнийи. ¹⁵ ГъачІнин ухди Заанурин инсан гъудужвруган ва лигруган, шагъур атлуйири ва дявдин фургънари къялаъ апІнайи.

– Агъ, йиз агъа, ухьу фу апИиди? – гьерхнийи гъавашди.

¹⁶ Пайгъамбри жаваб тувнийи:

– ГучІ мапІан, ухьухъди хъайидар дурарихъди хъайидартІан гизаф ву.

¹⁷ Элиш пайгъамбри дюаъ гъапІнийи:

– РАББИ, дугъаз рябкъбан бадали, дугъан улар арщ!

РАББИЙИ гъавашдин улар арщнийи. Думу гъилигнийи ва дугъаз Элиш пайгъамбрилан ва вари дагъдилан юкьуб тереф цІин гъайвнар ва дявдин фургънар илтІикІнади гъяркънийи. ¹⁸ Душмнар чайна диш гъахъиган, Элиш пайгъамбар РАББИЙИЗ ккарагнийи:

– Гъаму инсанар кур апІин.

Ва РАББИЙИ дурар, Элиш пайгъамбри ккун гъапІганси, кур гъапІнийи. ¹⁹ Элиш пайгъамбри душмнин эскрариз гъапнийи:

– Му думу рякъ ва му думу шагъур дар. Узухъди гъачай, ва узу учву агурайи инсандихъна учву гъахидиза.

Дугъу дурар Самария шагъриз хъади гъафнийи. ²⁰ Дурар шагъриъ учІвиган, Элиш пайгъамбри гъапнийи:

– РАББИ, гъаму инсанарин улар, дурариз рябкъюз хъпан бадали, арщ.

РАББИЙИ дурарин улар арщнийи, ва дурариз чпи Самарияйиъ айивал гъябкънийи. ²¹ Израилин паччагъди, дурар гъяркъиган, Элиш пайгъамбрихъан гьерхнийи:

– Гъамрар йивну йихузахъа, йиз агъа? Йивну йихузахъа?

²² – Ваъ, яв турихъди ва деккуйихъди гъидисдар вуйинхъа дурар? Уву дурар йивну йихидарва.

Дурариз уъл ва шид тув, гъит, ипІри, убхъри ва чпин агъайихъна къяляхъ гъарахри, – жаваб тувнийи дугъу.

²³ Думуган паччагъди дурариз ахю дем* гъязур гъапІнийи. Дурари ипІбахъан ва убхъбахъан дурар деетнийи, ва дурар чпин агъайихъна къяляхъ гъушнийи. Дидхъантина Арамдиан вуйи дестийир Израил-ин жилиина алжагъундаи.

Къялаъ апІнайи Самарияийиъ гаш абхъуб

²⁴ Циб вахтналан Арамдин паччагъ Бен-Гъадад, къушум уч дапІну, дявдиз удучІвнийи, ва дугъу Самария къялаъ апІнийи. ²⁵ Шагъриъ пис гаш абхънийи. Шагъур къялаъ апІнайивал гъадмукъан вахтна давам гъабхънийики, даждин кІул миржцІур шекел арснахъ**, хъа саб гъабраъ айи луфран кІетІрем хъуб шекелихъ*** масу тувуйи.

²⁶ Израилин паччагъ шагърин цал’инди гъягъюра-ийган, сар дишагълийи дугъаз чІигъ гъапІнийи:

– Узуз кюмек апІин, йиз агъа вуйи паччагъ!

²⁷ Паччагъди жаваб тувнийи:

– Эгер РАББИЙИ увуз кюмек апІурадарш, узу увуз кюмек наънан абгуру? Раццхъан? ТІумтІар кчІюкьру йишв’ан?

²⁸ Хъасин паччагъди гъерхнийи:

– Фу гъабхъну?

Дишагълийи жаваб тувнийи:

– Магъа гъаму дишагълийи увуз гъапнийи: «Чаяв бай, гъи думу итІидихъа, хъа закур йиз бай итІидихъа». ²⁹ Учу йиз бай гъурхънийча ва гъитІнийча.

* ^{6:23} Дем: ипІруб-убхъруб гъивувал.

** ^{6:25} МиржцІур шекел арс: тахминан 1 килограмм.

*** ^{6:25} Хъуб шекел: тахминан 60 грамм.

Хъайигъан узу дугъаз гъапнийза: «Ча яв бай, ухъу думу итИдихъа». Амма дугъу чан бай жин гъапИнийи.

³⁰ Дишагълийин гафар деерхъну, паччагъди дерд хъувалиан чан палтар гъячЯргънийи. Хъа паччагъ цал'ин алди хъпаз лигну, халкъдиз дугъан жандиин ирин ккуртт* гъябкънийи. ³¹ Паччагъди гъапнийи:

– Эгер Шафатдин бай Элишдин кІул гъи чан гъюнаринин гъубзиш, гъит Заанури узуз ижми жаза туври.

³² Дугъу чан терефнаан чархачи гъаънийи.

Хъа Элиш пайгъамбар чан хулаъ деънайи ва дугъахъди яшлуйир хъайи. Гъаънайи чархачи хъуркъайиз, Элиш пайгъамбри яшлуйириз гъапнийи:

– Лигай, инсан гъачИ касди йиз кІул алдабтІуз инсан гъаъна! Чархачи гъафиган, лигай гъа, раккин хъябкъяй ва дугъан улихъ хъябкъну гъибтай. Чархачийин къяляхъди хъайи сес дугъан агъайин даринхъа? ³³ Элиш пайгъамбри яшлуйирихъди гафар апІури имиди, чархачи дугъахъна гъафнийи ва гъапнийи:

– Му бала РАББИЙИХЪАН ву. Мушвхъантина РАББИЙИК умуд кивну йиз гъаз вухъа?

7¹ Амма Элиш пайгъамбри гъапнийи:
– РАББИЙИН гафнахъ хъебехъ. РАББИЙИ гъамци кІура: «Закур гъаму вахтназ Самарияйин ур-нарихъ ужубсиб хюйин сат** саб шекел*** арснахъ ва къюб сат мухъ саб шекел арснахъ масу тувди».

² Израилин паччагъдин хъугъвал али гъуллугъчийи Заанурин инсандиз гъапнийи:

* ^{6:30} Ирин ккуртт: думу ккуртт яснаъ айивалин лишан вуйи.

** ^{7:1} Сат: тахминан 10 килограмм.

*** ^{7:1} Саб шекел: тахминан 11 грамм.

– Хъебехъ, гьятта РАББИЙИ заварин унчІвар арццну, мархъ гъубгъишра, думу ляхин мукъан ухди хъуз мумкин дар!

– Увуз думу ляхин яв улариинди рябкъидивуз, ам-ма ипІдарва! – жаваб тувнийи Заанурин инсанди.

Къялаъ аувалин аьхир

³ Шагърин урнарин улихъ юкьур гъидкъин уьзур кайидар хъади гъахънийи. Дурари сари сарикна гъапнийи:

– Ухъу мушвахъ гъаз деъру ва аьжлиз ккилигуру?
⁴ Эгер ухъу шагъриз гъушиш, душваъ гаш абхъна, ва ухъу кечмиш хъиди. Мушвахъ ухъу гъузишра, ухъу кечмиш хъиди. Гъачай, арамарин бинайиз гъягъюхъа ва йисирвалиъ учІвхъа. Эгер дурари ухъуз рягъим гъапІиш, чІивиди гъузидихъа, хъа дарапІиш, кечмиш хъидихъа.

⁵ Лавландин вахтна мурар гъудужвнийи ва арамарин бинайиз гъушнийи. Дурар бинайин гъирагъдихъна хъуркъиган, душваъ фужкІа адайи. ⁶ Гъаз гъапиш, Раббийи арамариз дявдин фургънарин, гъяйвнарин ва зурба къушмин сесер ерхъруганси гъапІнийи. Арамари сари сарикна гъапнийи:

– Му, ухъ'ин алархъбан бадали, Израилин паччагъди хетт ва египет паччгъар пулихъ дидисна!

⁷ Чадрар, гъяйвнар ва дажйир дирчну, арамар лавландин вахтна гъергнийи. Дурари бина чан айиганси дипнийи, ва дурар гъергбиинди къутармиш гъахънийи.

⁸ Гъидкъин уьзур кайидар бинайихъна хъуркънийи ва чадрарикан сабдикк ккучІвнийи. Дурари ацІайизкъан гъипІнийи, гъубхънийи ва душвккан, арс, гъизил ва палтар хъади, гъушнийи. Дурар жин

гъапІнийи. Хъасин дуарар къяляхъ гъафнийи ва жара чадрикк ккучІвнийи, душвкканра фу-вуш гъадабгъ-ну, гъушнийи ва думура жин гъапІнийи. ⁹ Хъасин ду-рари сари сарикна гъапнийи:

– Ухъу дюз апІурадархъа. Гъи ужудар хабрарин йигъ ву, хъа ухъу дуарар ухъухъ гъитрахъа. Ухъу ахсрар ккивайиз ккилигиш, ихъ тахсир хъибди. Гъамусяаьт гъягъидихъа ва му ляхникан паччагъдин гъалайиь ха-бар тувдихъа.

¹⁰ Дуарар гъушнийи, шагърин урнарихъ хъайи гъа-равлариз дих гъапІнийи ва дуарариз гъапнийи:

– Учу арамарин бинайиз гъушунча, хъа душваьт фужкІа рякъюрадар, саринра сес адар, анжагъ гъяйв-нар ва дажйир китІна, чадрар чпин айиганси ими.

¹¹ Урнарихъ хъайи гъаравлари дидкан паччагъдин гъалайиь хабар дебккнийи. ¹² Паччагъ йишвну гъу-дужвнийи, ва дугъу чан багахъ гъуллугъ апІурайида-риз гъапнийи:

– Арамари фу гъапІнуш, узу учвуз пидиза. Ухъуз гашди вуйивал дуарариз аьгъя, гъаддиз дуарар бина-йиан удучІвну ва чюлиь жин гъахъну. Дуарари фикир апІура: «Израилар шагъриан удучІвиди, ухъу дуарар чІвиди дисидихъа ва шагъриь учІвидихъа».

¹³ Паччагъдин багахъ гъуллугъ апІурайидарикан са-ри гъапнийи:

– Мушваьт гъеле сагъди гъуздарра, гъамусдиз гъи-йихдарси, йихиди аьхир. Гъит, имбу гъяйвнарикан хъуб гъяйвниинди гъарахри ва, фу дубхънаш, аьгъю апІри.

¹⁴ Израилари къюб дявдин фургъун ва гъяйвнар гъязур гъапІнийи, ва паччагъди дуарар Арамдин къуш-мин къяляхъди гъаьнийи. Фургъунчйириз дугъу амур гъапІнийи:

– Гъарахай ва, фу гъабхънуш, аьгъю апІинай.

¹⁵ Дурар Арамдин къушмин шилариъди тап Ярдан нирихъна гъушнийи. Дурариз вари рякъюъ арамарин чиб лап гъялакди гьергруган дирчу гизаф палтар ва жара герек вуйи шей'ар гъяркънийи. Гъаънайидар къяляхъ гъафнийи, ва дурари чпиз гъябкъюбдикан паччагъдиз хабар тувнийи. ¹⁶ Халкъ шагъриан удубчІвнийи ва арамарин бина тІараш гъапІнийи. РАББИ-ЙИН гафнаъ дупнайиганси, саб сат ужубсиб хю саб шекелихъ ва къюб сат мух саб шекелихъ масу тувуз хъюгънийи. ¹⁷ Хъа паччагъди чан хъугъвал али гъуллугъчи шагърин урнарихъ къайда уьхрурди дерккнийи, ва душвахъ инсанарин дестейи думу ликариккан гъапІнийи. Душвахъ думу кечмиш гъахънийи. Му ляхин, паччагъ чахъна гъафиган, Заанурин инсанди гъапиганси гъабхъну. ¹⁸ (Заанурин инсанди думуган гъапнийи: «Закур гъаму вахтназ Самарияийин урнарихъ ужубсиб хюйин сат саб шекелихъ ва къюб сат мух саб шекелихъ масу тувиди». ¹⁹ Хъа думу гъуллугъчийи Заанурин инсандиз гъапнийи: «Хъебехъ, гъятта РАББИЙИ заварин унчІвар арццну, мархъ гъубгъиш-ра, думу ляхин мукъан ухди хъуз мумкин дар!» Думуган Заанурин инсанди жаваб тувнийи: «Увуз думу ляхин яв улариинди рябкъидивуз, амма ипІидарва!») ²⁰ Дугъ'ин гъациб ляхин улубкънура вуйи: инсанарин дестейи думу урнаригъ ликариккан гъапІнийи, ва думу кечмиш гъахънийи.

Шунем гъул'ан вуйи дишагълийин жил къяляхъ апІуб

8¹ Чав бай чІиви гъапІу дишагълийиз Элиш пай-гъамбри гъапнийи:

– Яв хизан хъади гъарах ва, увхъан наан шулуш, гъадушваъ бина йив, гъаз гъапиш РАББИЙИ уълкейиина ургуд йисан давам шлу гаш гъапІна.

² Дишагълыйи Заанурин инсанди кІуруганси гъапІ-нийи. Хизан хъади душну, думу ургуд йисан филистимарин жилин яшамиш гъахънийи.

³ Ургуд йислан думу филистимарин жилилан къяляхъ гъафнийи ва чан хулар ва жил къяляхъ тувуб ккун апІуз паччагъдихъна гъушнийи. ⁴ Хъа паччагъди думу вахтна Заанурин инсандин гъараваш Гиезийихъди сюгъбат гъабхуради гъахъну. Паччагъди гъапнийи:

– Элиш пайгъамбри гъапІу вари машгъур ляхна-рикан узуз кидибт.

⁵ Гиезийи паччагъдиз, Элиш пайгъамбри дукІна-йир фици чІиви гъапІнуш, гъаддикан ктибтурайи. Гъадму вахтна, Элиш пайгъамбри шлин бай чІиви гъапІнуш, гъадму дишагъли паччагъдикан чан хулар ва жил къяляхъ тувуб ккун апІуз гъафнийи. Гиезийи гъапнийи:

– Магъа гъаму ву гъадму дишагъли, йиз агъа вуйи паччагъ, хъа му дугъан Элиш пайгъамбри чІиви гъапІу бай ву.

⁶ Паччагъди дишагълийихъан гъерхбар-хъерхбар гъапІнийи, дишагълийи паччагъдиз вари ктибтнийи. Думуган паччагъди дишагълийин ляхниз лигуз гъаким тйин гъапІнийи. Паччагъди гъапнийи:

– Мугъаз ади гъабхъиб вари къяляхъ апІин, хъа гъацира думу уълкейиан гъушу йигълан гъийин йигъаз дугъан жилилан гъадагъу вари гъазанжарра.

Бен-Гъадад йивну йикІуб

⁷ Элиш пайгъамбар Дамаскдиз Арамдин паччагъ Бен-Гъадад иццурайиган гъафнийи. «Мина Заанурин инсан дуфна», – хабар тувнийи паччагъдиз. ⁸ Паччагъди Хазаилиз гъапнийи:

– Увухди пешкеш гьадабгъ ва Заанурин инсан кършуламиш апІуз гърах. Дугълантина РАББИ-ЙИХЪАН, узу гьаму узрихъан сагъ шулуш, гьерх.

⁹ Хазаил, пешкешди ягъчІвур девейин гьагъар Дамаскдин варитІан ужударсдар шей’ар гьадагъну, Элиш пайгъамбар кършуламиш апІуз гъушнийи. Думу Элиш пайгъамбрихъна гьафнийи, дугъан улихъ дийигънийи, ва дугъу гьапнийи:

– Яв бай* Бен-Гьадади, Арамдин паччагъди, узу увъхъан, думу гьаму узрихъан сагъ шулуш, гьерхуз гьаъну.

¹⁰ Элиш пайгъамбри гьапнийи:

– Гърах ва дугъаз йип: «Уву чарасузди сагъ хьидива». Амма РАББИЙИ узуз гьакъикъатди думу йикІрувал ачмиш гьапІну.

¹¹ Элиш пайгъамбар Хазаилиз, дугъаз нач хъайизкъан, ул алдадабгъри, гъилигънийи. Думуган Заанурин инсан гъишнийи.

¹² – Йиз агъа гъаз ишура? – гьерхнийи Хазаили.

Элиш пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Гъаз гьапиш, уву израилариз фициб писвал апІуруш, узуз агъязуз. Уву дурарин гьалйирик цІа кипдива, дурарин жигъилар турихъди йивну йихидива, дурарин никкдихъ хъайи бицІидар жиликан йивидива ва дурарин бицІир кайи дишагълийирин фунар турихъди уркидива.

¹³ Хазаили гьапнийи:

– Анжагъ хутІан дару яв гъаравашдихъан гьадмукъан ахъю ляхин апІуз хьибдин?

– Уву Арамдин паччагъ шлувал РАББИЙИ узуз ашкар гьапІну, – жаваб тувнийи Элиш пайгъамбри.

¹⁴ Думуган Хазаил Элиш пайгъамбрихъан гъушнийи ва чан агъайихъна гьафнийи. Бен-Гьадади гьерхнийи:

* ⁸⁹ Яв бай: му гафари пайгъамбрихъна гьюрмат улупуру.

– Фу гьапунвуз Элишди?

Хазаили жаваб тувнийи:

– Дугъу узуз уву чарасузди сагъ хьиди гьапну.

¹⁵ Хъайигъан Хазаили леэф штухъди кьяши гьапІ-нийи ва дидихъди паччагъдин маш элебкнийи. Паччагъ гьакІнийи. Хъа Хазаил дугъан йишв’ин паччагъ гьахънийи.

Ягъудайин паччагъ Ярам

¹⁶ Ахавдин бай Юрам паччагъди Израилигъ паччагъвал апІбан хъудпи йисан, Ярам Ягъудайигъ паччагъвал апІуз хьюгънийи. Гъеле дугъан адаш Югъушафат Ягъудайин паччагъди имийи. ¹⁷ Паччагъ шлуган, Ярамдин сумчІурна кьюд йис вуйи, ва дугъу Ерусалимдигъ миржид йисан паччагъвал гьапІнийи. ¹⁸ Думу, Ахавдин тухумдихъан мисал гъадабгъну, Израилин паччгъарин рякьюъди гъушнийи, гъаз гъапиш Ахавдин риш чаз хпирди гъадагънийи. Дугъу РАББИЙИН уларикк писвал апІуйи. ¹⁹ Амма Чан гъараваш Давуддин гьюрматназ РАББИЙИЗ Ягъуда талаф апІуз ккунди адайи. РАББИЙИ Давуддиз дугъан насларин гамдигъ цІа убхюз гаф тувнийи.

²⁰ Ярамдин вахтари Эдум уылкейин халкъ Ягъудайи идара апІбаз къаршуди удубчІвнийи, душваъ дура-ри чпиз паччагъ дерккнийи. ²¹ Думуган Ярам чан вари дявдин фургънар хъади Цаир шагъриз гъушнийи. Эдумари думу душваъ кьялаъ аънийи. Йишвну Ярам эдумарин дявдин фургънариин алархънийи. Амма Ярамдин кьушум хулаз гъебгънийи. ²² Гъамусра* Эдум уылке Ягъудайин идара апІбаз мютІюгъ дубхънадар. Гъадму саб вахтна Ливна шагъур Ягъудайиз къаршуди удубчІвнийи.

* ^{8:22} Гъамусра: китаб гьибикІу вахтнакан кІура.

²³ Ярамди паччагьвал гьапІу вахтнан гьядисйирикан ва дугъан ляхнарикан «Ягьудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ²⁴ Ярам чан архйирихъди архаин гьахъну ва Давуддин Шагъриъ накъвдик кивну. Ярамдин бай Ахазия дугъан къяляхъ паччагь гьахъну.

Ягьудайин паччагь Ахазия

²⁵ Ахавдин бай Юрамди Израилиъ паччагьвал апІу-райи йицІикьюдпи йисан Ягьудайиъ Ярамдин бай Ахазияйи паччагьвал апІуз хьюгънийи. ²⁶ Учв паччагь шлуган, Ахазияйин къанна къюд йис вуйи, ва дугъу Ерусалимдиъ сад йисан паччагьвал гьапІнийи. Дугъан дадайиз Аталия кІуйи, думу Израилин паччагь Омрийин худул вуйи. ²⁷ Ахазия Ахавдин тухумдин рякъюъди гьягъюйи. Дугъу, Ахавдин тухумдихъан нумуна гьадабгъну, РАББИЙИН уларикк писвал апІуйи, дугъу Ахавдин риш чаз хпирди гьадагънийи аьхир.

²⁸ Ахавдин бай Юрамдихъди Ахазия Арамдин паччагь Хазаилихъди дяви апІуз Галаад виляятдин Рамот шагъриккна гьягъюйи. Арамари Юрамдиз зийнар гьапІнийи. ²⁹ Юрам паччагь, Арамдин паччагь Хазаилихъди Рамотдикк дявдиъ чаз гьапІу зийнар сагъ апІбан бадали, Изреелиз къяляхъ гьафнийи.

Ярамдин бай, Ягьудайин паччагь Ахазияра, зийнар духънайи Юрамдиин, Ахавдин бал'ин, улуркъуз Изреелиз гьушнийи.

Егьуйикан Израилин паччагь хьуз ччим ктатуб

9¹ Элиш пайгъамбри чахъ урхурайидарикан сариздих гьапІнийи ва гьапнийи:

– Чухайин канчІар чІуликк ккитІишв, ччим айи гьаму гьаб гьадабгъ ва Галааддин Рамот шагъриз

гъарах. ² Дина хъуркьиган, душваъ Югъушафатдин бай, Нимшийин худул Егъу аг. Дугъан багахъна гъарах ва дустарихъан жаради думу айтІан хулаз хъади гъарах. ³ Гъаму гъаб гъадабгъ, дугъан кІул’ин ччим улубз ва йип: «Гъамци кІура РАББИЙИ: „Узу увкан Израилин паччагъ хъуз ччим ктатураза“». Хъасин раккин абцц ва, къан дарапІди, гьерг!

⁴ Жигъил пайгъамбар Галааддин Рамотдиз гъушнйи. ⁵ Думу дина гъафиган, дугъаз сатІиди деънайи кьушмин абхюрар гъаркънйи.

– Увуз хабар казук, кьушмин абхюр, – гъапнйи дугъу.

– Учкан шлиз? – гьерхнйи Егъуйи.

– Увуз, – жаваб тувнйи дугъу.

⁶ Егъу гъудужвнйи ва хулан айтІинди гъушнйи. Пайгъамбри Егъуйин кІул’ин ччим улубзнйи ва гъапнйи:

– Гъамци кІура Израилин Заанур вуйи РАББИЙИ: «Узу увкан РАББИЙИН халкъдин, Израилин паччагъ хъуз ччим ктатураза. ⁷ Яв агъа вуйи Ахавдин тухум терг апІин. Думу Йиз къисас хьибди, фицики Ахавдин хпир Изавели Йиз пайгъамбрарин ва жара Йиз гъаравашарин ифи удубзну. ⁸ Ахавдин вари тухум йибхиди. Узу Израилиъ Ахавдин вари жилижвувар – лукІра, азад вуйирра – терг апІидиза. ⁹ Узу Ахавдин тухум Наватдин бай Яравамдин тухумдиз ва Ахияйин бай Баашайин тухумдиз ухшар апІидиза. ¹⁰ Хъа Изавел Изреел кІуру йишваъ хуйири итІиди, ва сарира думу накъвдик кивидар».

Гъаму гафар гъапи пайгъамбар, раккин абццну, гьергнйи. ¹¹ Егъу агъайин гъаравашарихъна гъафиган, дурарикан сари дугъхъан гьерхнйи:

– Вари ужуйи вуйин? Гъадму авали увухъна гъаз гъафнйи?

– Думу фицир инсан вуш ва дугъхъан фу пуз шулуш, учвузра аьгъячвуз, – жаваб тувнийи Егъуйи.

¹² – Ваъ, дици дар! – гъапнийи дурари. – Кидибт учуз.

Егъуйи гъапнийи:

– Дугъу узуз гъапнийи: «Гъамци кІура РАББИЙИ: „Узу увкан Израилин паччагъ хъуз ччим ктатураза“».

¹³ Дурар гъялак гъахънийи, чухийр гъадагънийи ва Егъуйин улихъ умбрариъ дурар ккирчнийи. Хъасин дурари кІарчсиб зурна гъивнийи ва чІигъар гъапІнийи:

– Егъу паччагъ гъахъну!

Юрам паччагъ йивну йикІуб

¹⁴ Югъушафатдин бай, Нимшийин худул Егъуйи Юрамдиз къаршуди жини йикърар гъапІнийи. (Юрамди ва Израилин вари кьушми Галааддин Рамот шагъур Арамдин паччагъ Хазаилихъан уьбхюрайи. ¹⁵ Амма Юрам паччагъ Изреелиз, чаз Арамдин паччагъ Хазаилихъди дявдиъ гъахъи зийнар сагъ апІбан бадали, къяляхъ дуфнайи.) Егъуйи гъапнийи:

– Эгер учву йиз тереф бисуруш, гъич саризра шагъриан удучІвуз ва Изреелиъ хабар дабгъуз мигъитанай.

¹⁶ Егъу дявдин фургъниъ эънийи ва Изреелиз гъушннийи, гъаз гъапиш душваъ зийнар духънайи Юрам дахънайи, Ягъудайин паччагъ Ахазия дугъ’ин улуркъуз дуфнайи. ¹⁷ Изреелиъ чІвурд’ин али гъаравли, чаз Егъуйин эскрар фици багахъ шулаш гъяркъиган, чІигъ гъапІнийи:

– Узуз эскрар рякъюразуз.

Юрамди амур гъапІнийи:

– Дурариз гъаншарди атлу гъаъ. Гъит гъерхри: «Ислягъвалиинди вучва?»

¹⁸ Атлу Егъуйиз гъаншарди гъушнийи, ва дугъу гъапнийи:

– Учву ислягъвалиинди вуш, паччагъди гъерхра.

– Яв ислягъвалихъ фу хъаяв? – жаваб тувнийи Егъуйи. – Узухъди гъач.

Гъаравли хабар дебккнийи:

– Чархачи дурарихъна гъурукъну, амма къяляхъ хътаркурадар.

¹⁹ Думуган паччагъди къюрпи атлу гъаънийи. Дурарин багахъ духъну, дугъу гъапнийи:

– Учву ислягъвалиинди вуш, паччагъди гъерхра.

– Яв ислягъвалихъ фу хъаяв? – жаваб тувнийи Егъуйи. – Узухъди гъач.

²⁰ Гъаравли хабар дебккнийи:

– Чархачи дурарихъна гъурукъну, амма къяляхъ хътаркурадар. Хъа улихъди гъайвниинди жаргъурайи инсан Нимшийин худул Егъуйиз ухшар ву. Дугъу деллу духънайириси гъайван хъаПра.

²¹ – Йиз дявдин фургъникк гъайвнар ккитІай, – амур гъапІнийи Юрамди.

Фургъникк гъайвнар ккитІиган, Израилин паччагъ Юрам ва Ягъудайин паччагъ Ахазия дявдин фургънариъди Егъуйиз гъаншарди гъушнийи. Дурариз Егъу Изреелиан вуйи Навотдин вуди гъабхъи хутІлиин алахънийи. ²² Егъу дяркъну, Юрамди гъерхнийи:

– Уву ислягъвалиинди вува, Егъу?

– Бутариз ибадат апІувал ва яв дада Изавелин сюгъюрчивал артухъ шули имиди, гъаПру ислягъвал? – жаваб тувнийи Егъуйи.

²³ Юрам къяляхъ илдицнийи ва, «Хаинвал гъаПну, Ахазия!» чІигъар апІури, гъергуз хъюгънийи.

²⁴ Егъуйи деккуйиз гъизигнийи ва Юрамдин йирфарин арайиъ чІимир гъивнийи. ЧІимир дугъан кІвак кубкІнийи, ва думу дявдин фургъниъ къамкъарихъди

деънийи. ²⁵ Егъуйи чан гьуллугъчи Бидхъариз гъапнийи:

– За апІин думу ва Изреелиан вуйи Навотдин вуди гъабхъи хутІлиина гатІахъ. КІваин илмияв, узуну дугъан адаш Ахавдихъди дявдин фургънарихъди гъягъюрайиган, РАББИЙИ дугъкан гъамцдар улихъ ккимиди вуйи гафар гъапнийи. ²⁶ РАББИЙИ дугъаз гъапнийи: «Накъ Узуз Навотдин ва дугъан баярин ифи гъябкъюнзуз, ва Узу увлан дидин къисас чарасузди гъаму хутІлиин алдабгъидиза». Гъаци вуйиган, за апІин думу ва гъадму хутІлиина гатІархъ, РАББИЙИИН гафнаъ дупнайиганси.

Ахазияйин аьжал

²⁷ Гъабхъи ляхин дябкъну, Ягъудайин паччагъ Ахазия Бет-Хагган шагъриз вуйи рякъюъди гъергнийи. Егъу дугъахъ, «Гъамура йивну йикІай!» ЧІгъар апІури, хъергнийи. Инсанари Ахазияйиз Ивлеам шагърин багахъ хъайи Гур кІуру машнакна за шлу рякъюъзиян гъапІнийи. Амма думу Мегиддо шагъриъ жин гъахънийи. Душваъ думу гъакІнийи. ²⁸ Гъаравашари думу дявдин фургъниъди Ерусалимдиз гъурхнийи ва Давуддин Шагъриъ чан архйирихъди гюмбетдиъ кивнийи. ²⁹ (Ахавдин бай Юрамдин паччагъвалин йицІисадпи йисан Ягъудайин паччагъ Ахазия вуди гъахънийи.)

Изавел йикІуб

³⁰ Егъу Изреелиз гъушнийи. Дидин гъякънаан Изавелиз гъебхъиган, дугъу уларикан рангар ктатнийи, кушар гъужвурхнийи, ва думу унчІвхъан лигуз хъюгънийи. ³¹ Егъу урнариан учІвиган, Изавели гъерхнийи:

– Ислягъвалиинди уву дуфнава, чан агъа йивну гъакIи кьюрпи Зимри*?

³² Егъу унчIваз гъилигнийи, ва дугъу гъапнийи:

– Узхъан фуж ву? Фуж?

УнчIв'ан кьюр ясана шубур гъараваш гъилигнийи.

³³ – Думу исизди гатIахъай! – гъапнийи Егъуйи.

Дурари Изавел унчIв'ан исизди гатIархънийи, ва дугъан ифи цаларик ва гъайвнарлик кибчнийи. Гъайвнари думу ликариккан гъапIнийи.

³⁴ Егъу шагъриъ учIвнийи, уъл гъипIнийи, гъубхънийи. Хъасин дугъу гъапнийи:

– Гъадму нянти агай ва накъвдик кивай, фици вушра думу паччагъдин риш ву.

³⁵ Изавел накъвдик кивуз гъушиган, дугъан келлетIан, ликартIан ва хиларин кабартIан фукIа гъибихъундайи. ³⁶ Къяляхъ гъафидари Егъуйиз ктибтнийи. Егъуйи гъапнийи:

– Му РАББИЙИ Тишбайиан вуйи Чан гъараваш Ил'ясдин мелзналан гъапи гаф ву: «Изреелин жил'ин хуйири Изавелин жандак ипIиди. ³⁷ Изавелин майит Изреелин жилин хутIлиъ айи пейинси хъибди, гъацци вуйиган, гъич сарира „Му Изавел ву“ пидар».

Ахавдин тухум терг апIуб

10¹ Самарияйиъ Ахавдин ургцIур бай айи. Егъуйи кагъзар гъидикIнийи ва дурар Самарияйиз Изреелин гъюкумдрариз, гъюрматлу яшлууйриз ва Ахавдин баярин тербиячйириз хътаънийи. Дугъу кагъзиъ дибикIнайи:

² – Учвухъди ичв паччагъдин баяр хъачвухъди, ичв дявдин фургънар ва гъайвнар, мюгъкам дапIнайи

* ^{9:31} Зимри: Израилин паччагъ Эла йивну гъакIи ва дугъан ерина паччагъ гъахьи кас (лиг 3 Пач. 16:9-20).

шагъур ва яракъ айичв. ³ Гъаддиз ичв агъайин баярикан ужурсир ва лайикълу вуйирсир кадагъай ва чан адашдин тахтнийин дитай. Хъасин ичв агъайин тухум бадали дяви апІнай.

⁴ Амма дуариз лапра гизаф гучІ гъабхънийи, ва дуарари гъапнийи:

– Къюр паччагъдихъан дугъаз къаршуди дийигъуз гъабхъндар, хъа ухъхъан фици хъибди?

⁵ Гъалайин ляхнариз лигури, шагърин гъюкумдари, гъюрматлу яшлуйири ва паччагъдин баярин тербиячйири Егъуйиз гъамци пуз гъаънийи:

– Учү яв гъаравашар вуча ва, уву фу гъапиш, гъадму апІидича. Учү сарра паччагъди дерккидарча, уву лазим вуди гъисаб апІруб вари апІин.

⁶ Думуган Егъуйи дуариз къюбпи кагъаз гъибикІнийи. Дидик кайи:

– Эгер учү йиз терефнаъ аш ва узухъ хъпехъуруш, ичв агъайин баярин кІулар хъади закур гъаму вахтназ Изреелиз узухъна гъачай.

Паччагъдин ургцІур бай дуариз тербия тувуб ихтибар дапІнайи шагърин варитІан гъюрматлу инсанарихъди хъайи. ⁷ Кагъаз гъафиган, думу гъюрматлу инсанари паччагъдин вари баяр гъурккнийи. Дуарари паччагъдин баярин кІулар гъярзинкйириъ ивнийи ва Егъуйихъна Изреелиз хътаънийи. ⁸ Чархачийи, хъуркъыган, Егъуйиз хабар дебккнийи:

– Паччагъдин баярин кІулар духна.

Егъуйи амур гъапІнийи:

– Дуарар шагърин урнарин улихъ къюб чІвеъди гвачІиндиз дивай.

⁹ Хъайигъан гвачІининган Егъуйи, халкъдихъна удучІвну, гъапнийи:

– Учвук тахсир ктарчвук. Йиз агъайиз къаршуди удучІвур ва думу йивну гъакІир узу вуза, хъа гъамрар

шли йивну гьакІну? ¹⁰ Гъаци, аьгъю йибхъай, Ахавдин тухумдиз къаршуди РАББИЙИ гъапи гъич саб гафра тамам дархъиди гъубзнадар. Чан гъараваш Ил'ясдин мелзналан туву гаф РАББИЙИ тамам гъапІну.

¹¹ Ва Егъуйи Изреелиъ Ахавдин тухумдикан гъуз-найидар, дурарин заан гъуллугъчйирра, багахълу дустарра ва бутариз гъуллугъ апІурайидарра кади, йивну гьакІнийи, сарра чІивиди гъитундайи.

Егъуйи Ахазияйин ва Ахавдин багахълуйир йивну йикІуб

¹² Дидин къяляхъ Егъу Самарияйиз рякъюъ учІв-нийи. Думу Бет-Экед-Гъаруим кІуру йишвахъ дийигъ-нийи. ¹³ Душвахъ дугъаз Ягъудайин паччагъ Ахазияйин багахълуйир алахънийи. Дугъу дурарихъан гьерхнийи:

– Учву фужар вучва?

Дурари гъапнийи:

– Учү Ахазияйин багахълуйир вуча ва паччагъдин баяриин ва Изавелин баяриин улуркьуз гъягъюрача.

¹⁴ – Мурар чІивиди имиди дисай! – амур гъапІни-йи дугъу.

Дурар – ягъчІвурна къюр кас – чІивиди имиди гъидиснийи ва Бет-Экеддихъ гъуйдихъ гъурккнийи. Дурарикан сарра дугъу чІивиди гъитундайи.

¹⁵ Душвхъан гъушган, дугъаз чаз гъаншарди гъюра-йи Юнадав, Рехавдин бай, алахънийи. Егъуйи дугъаз салам тувнийи ва гъапнийи:

– Йиз юкІв яв кІваз фици вафалу вуш, гъаци яв юкІв йиз кІваз вафалу вуйинхъа?

– Ав, – жаваб тувнийи Юнадавди.

– Дици вуш, ча узухъна хил, – гъапнийи Егъуйи.

Юнадавди дугъахъна хил тувнийи, ва Егъуйи дугъаз дявдин фургъниъ учІвуз кюмек гъапІнийи.

¹⁶ Егъуйи гъапнийи:

– Узухъди гъягъидихъа. Увуз, РАББИЙИХЪНА йиз гъисс фукъан гужлиб вуш, рябкъидивуз, – дугъу думу чан дявдин фургъниъди гъурхнийи.

¹⁷ Егъуйи, Самарияйиз хъуркъиган, душваъ Ахавдин тухумдихъан гъузнайидар вари гъийихнийи. Дугъу дураар, РАББИЙИ Ил'яс пайгъамбриз гафнаъ дупнайиганси, гъийихнийи.

Егъуйи Баал бутдиз гъуллугъ апІрудар терг апІуб

¹⁸ Дидин къяляхъ Егъуйи вари халкъ уч гъапІнийи ва дураариз гъапнийи:

– Ахавди Баализ* цІибдитІан гъуллугъ гъапІундар – Егъуйи дидиз артухъди гъуллугъ апІиди. ¹⁹ Гъаци вуйиган, Баалин вари пайгъамбрариз, дидиз гъуллугъ апІрудариз ва дидиз гъурбан апІрудариз варидиз узухъна дих апІинай. Лигай гъа, сарра гъидритди вари гъюри, гъаз гъапиш Баализ зурба гъурбан апІуз ккундузуз.

Хъа Егъуйи, Баализ гъуллугъ апІрудар вари терг апІуз ккунди, аъмал ккайи ляхин апІурайи. ²⁰ Дугъу гъапнийи:

– Баалин гъюрматназ машквран мярака мялум апІинай.

Ва дураари машквран мяракайикан хабар тувнийи. ²¹ Егъуйи вари Израилиъ хабар гъарабгънийи, ва Баализ гъуллугъ апІрудар вари гъафнийи, дарфиди гъузур сарра гъахъундаи. Дураар Баалин ибадатханайиъ, думу саб кІакІнахъан тму кІакІнахъна абцІайизкъан, уч гъахънийи. ²² Егъуйи палтар уърхруриз гъапнийи:

– Баализ гъуллугъ апІрудариз варидиз палтар акъин.

* ^{10:18} Баал: ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гъахъи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси».

Ва дугъу дурариз палтар гъахнийи.

²³ Хъасин Егъу ва Рехавдин бай Юнадав Баалин ибадатханайиъ учІвнийи. Егъуйи Баализ гьуллугъ апІрудариз гъапнийи:

– Мушваъ РАББИЙИЗ гьуллугъ апІрудар адарди, анжагъ Баализ гьуллугъ апІрудар ади хъпан бадали, агай ва лигай.

²⁴ Хъасин Егъу ва Юнадав гьурбнар ва вариубгбан гьурбнар апІуз ибадатханайиъ учІвнийи. Хъа Егъуйи чІат миржцІур инсан дерккнийи. Дурариз улихьмиди гъапнийи:

– Эгер узу ичв хлиз туврайи гьаму инсанарикан фуж-вуш къутармиш хъуз учвкан шли гьитиш, дугъу чан уьмриинди жаваб тувиди.

²⁵ Чав вариубгбан гьурбан дапІну ккудубкІубси, Егъуйи гъаравлариз ва къушмин ахъюрариз гъапнийи:

– УчІвай ва вари йивну йихай, гьит, сарра къутармиш даришри.

Дурари Баализ гьуллугъ апІрудар вари турарихъди гьийихнийи. Гъаравлар ва къушмин ахъюар, дурарин жандкар чІатинди гатІархъну, Баалин ибадатханайин айтІан гирамишваз гьушнийи. ²⁶ Гъаравлари ва къушмин ахъюари Баалин ибадатханайиан гирами гъван адабгънийи ва думу цІигъ гьипнийи. ²⁷ Дурари Баалин гирами гъван терг гъапІнийи, Баалин ибадатхана гъарабгънийи ва думу гъажатханайиз илтІибкІнийи. Гъира *думу йишв гъаци а.

²⁸ Израилиъ Баализ ибадатвал апІувал Егъуйи гъаци арайиан терг гъапІнийи. ²⁹ Амма думу Наватдин бай Яравамдин дугъу Израил ял гъапІу гунгъарихъан ярхла гъахъундайи. Бет-Элин ва Дандин гъизилин жердюкьяриз ухшар айи бутариз ибадат апІури имийи.

* ^{10:27} Гъира: китаб гьибикІу вахтнакан кІура.

³⁰ РАББИЙИ Егъуйиз гъапнийи:

— Йиз улариф уву дугъри ляхин, Ахавдин тухумди-
кан Узуз ккуниб, гъапунва. Гъаддиз яв наслар Изра-
илин тахтнийн юкьубпи къамдихъна деиди.

³¹ Амма Егъуйи Израилин Заанур вуйи РАББИ-
ЙИН Къанун кИваантІан тамам апІурдаи. Думу
Яравамдин дугъу Израил чпихъна ял гъапІу гунгъа-
рихъан гъидицундаи.

Егъуйи идара апІбан аьхир

³²⁻³³ Думу йигъари РАББИ Израилин жил цІиб
апІуз хъюгънийи. Арамдин паччагъ Хазаили Яр-
дан нирхъан ригъ гъудубчІвру терефназ дурарин ва-
ри жилин израилар дагъитмиш гъапІнийи: Арнуна
нирихъ хъайи Аруер шагърихъан кафари терефнахъ
хъайи Галаад ва Башан вилаятарин жилариин. Дурар
Гаддин, Рувимдин ва Манасдин наслар яшамиш шу-
лайи вилаятар вуйи.

³⁴ Егъуйи паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядис-
йириккан ва дугъу гъапІу ляхнариккан, дугъан вари гъу-
нарариккан «Израилин паччгъарин тарихарин китаб-
диъ» дибикІна.

³⁵ Егъу чан архйирихъди архаин гъахънийи ва Са-
марияйиъ накъвдик кивнийи. Дугъан бай Яхаз дугъан
къяляхъ паччагъ гъахънийи. ³⁶ Самария шагъриъ яша-
миш шули, Егъуйи Израилин къанна миржид йисан
паччагъвал гъапІнийи.

Ягъудайин паччагъ-дишагъли Аталия

11 ¹ Ахазияйин дада Аталияйи, чан бай дукІна-
йивал гъябкъиган, паччагъдин вари хизан терг
гъапІнийи. ² Амма Яшевайи Аталияйиз йивну йикІуз

ккунди айи Ахазия паччагьдин баярин арайиан дугьан бай Юаш гьадагьнийи. Яшева Ярам паччагьдин риш, Ахазияйин чи вуйи. Дугьу Юаш дугьаз никк туврурихьди сатIиди дахьру хулаь жин гьапIнийи. Гьаци, дугьу думу Аталияйихьан жин гьапIнийи, ва паччагьдин думу бай йивну гьакIундаи. ³ Юаш чаз никк туврурихьди РАББИЙИН Хулаь йирхьуд йисан, Аталияйи уьлкейиь идара апIури имидикьан гагьди, жин гьахьнийи.

Аталияйиз кьаршуди удучIвуб

⁴ Юаш РАББИЙИН Хулаь йирхьуд йисан жин гьапIнийи. Ургудпи йисан Заанурин гьуллугьчи Югьудайи паччагьдин гьаравларин абхюариз ва гьалайин гьаравлариз чяхьна РАББИЙИН Хулаз дих апIуз гьаьнийи. Дугьу дурарихьди йикьрар гьийитIнийи. Югьудайи РАББИЙИН Хулаь дурари ху апIуз гьитнийи ва дурариз паччагьдин бай улупнийи. ⁵ Дугьу дурариз амур гьапIнийи:

– Магьа учву дапIну ккуниб: султ йигьан гьуллугьназ удучIвру ичв шубуб пайнакан саб пайну паччагьдин гьала уьбхидичва. ⁶ Кьубпи пайну – Сур урнар ва шубубпи пайну – гьалайин гьаравларин кьяляхь хьайи урнар уьрхидичва. Учву гьалайин багахьна фужкIа гьитну ккундар. ⁷ Хьа султ йигьан аьдат вуйиганси гьуллугь ккудубкIну гьягьру ичв кьуб десте РАББИЙИН Хулаь паччагь уьрхюз гьузну ккунду. ⁸ Юкьуб терев паччагьдин багахь гьузай, гьарсар хлиь яракь ади. Ичв жергйирихьна гьюрур фуж-вушра йивну йикIай. Паччагь наана гьушишра, дугьан багахь гьузай.

⁹ Гьарсар варж эскрин абхюарари вари Заанурин гьуллугьчи Югьудайи гьапиганси гьапIнийи. Дурарикан

гъарсар чан инсанар, султ йигъан гьуллугъназ гьорударра, гьуллугънаан гьагьрударра, хъади, Югьудайихъна гьафнийи. ¹⁰ Югьудайи гъарсар варж эскрин ахьорарихъна фила-вуш Давуд паччагъдин вуди гъахьы ва гьамус РАББИЙИН Хулаъ айи жидйир ва гьалхнар тувнийи. ¹¹ Хлиъ яракъ айи гъаравлар паччагъдин вари терефарихъан, РАББИЙИН Хулан кьибла терефнаан кафари терефназ, гъурбан апІру йишвлан ва РАББИЙИН Хулан илтІикІну, дийигънийи.

¹² Югьудайи паччагъдин бай хъади гьафнийи, дугъ'ин таж улубкІнийи. Дугъахъна Къанундин чешне тувнийи ва думу паччагъ вуди мялум гьапІнийи. Дугъкан ччим ктатнийи, ва халкъди гурлу гарччлар йивуйи ва чІигъар апІуйи:

– Яшамиш ишри паччагъ!

¹³ Гъаравларин ва халкъдин гьугъ деебхъну, Аталия дурарихъна РАББИЙИН Хулаз гьушнийи. ¹⁴ Думу гьилигнийи ва дугъаз гьабкънийи: мурхълин багахъ, аьдатди тІалаб апІурайиганси, паччагъ дийигънайи! Дугъан багахъ дестйирин ахьюар ва зурначйир хъайи. Уълкейин вари халкъди шадвал апІурайи ва зурнйир йивурайи. Аталияйи, дерднак кахъну, чан палтар гьачІяргънийи ва чІигъ гьапІнийи:

– Хаинвал! Хаинвал!

¹⁵ Заанурин гьуллугъчийи Югьудайи кьушмин ахьюариз амур гьапІнийи:

– Му хул'ан адагъай ва, дугъахъди фуж удучІвиш, гьадмура турихъди йивну йикІай.

Гъаз гьапиш Югьудайи гьапнийи: «РАББИЙИН Хулаъ инсан йивну йикІуз хай шулдар».

¹⁶ Аталия гьидиснийи ва паччагъдин гьалайихъна Гъайвнарин урнариан гъурхнийи ва гьадушвахъ йивну гьакІнийи.

¹⁷ Хъа Югъудайи РАББИЙИН, паччагъдин ва халкъдин арайиъ дурар РАББИЙИН халкъ шлува-лин гъякънаан йикърар гъийитІнийи. Гъацира дугъу паччагъдин ва халкъдин арайиъ йикърар гъийитІни-йи. ¹⁸ Вари халкъ Баалин ибадатханайихъна гъубшни-йи ва думу гъарабгънийи. Дурари гъурбан апІрушвар ва бутар тикйир гъапІнийи ва гъурбан апІрушварин улихъ Баалин гъуллугъчи Маттан йивну гъакІнийи.

Хъасин Заанурин гъуллугъчи Югъудайи РАББИ-ЙИН Хулахъ гъаравлар дерккнийи. ¹⁹ Дугъу чахъ-ди гъарсар варж эскрин ахъюрар, паччагъдин гъа-равлар, гъалайин гъаравлар ва уълкейин вари халкъ чахъди гъадагънийи. Дурари вариди сатІиди паччагъ РАББИЙИН Хул'ан адагънийи ва Гъаравларин ур-нариан паччагъдин гъалайиз гъушнийи. Паччагъ па-ччагъдин тахтнийин чан йишв'ин деънийи. ²⁰ Уълке-йин вари халкъди шадвал апІуйи. Хъа, паччагъдин гъалайиъ Аталия турихъди йивну йикІбахъан, шагъур архаин гъабхънийи.

Ягъудайин паччагъ Юаш

²¹ Чав паччагъвал апІуз хъюгъруган, Юашдин ургуд йис вуйи.

12¹ Израилиъ Егъуйин паччагъвалин ургудпи йисан Юаш Ягъудайиъ паччагъ гъахънийи, ва дугъу Ерусалимдиъ ягъчІвур йисан паччагъвал гъапІ-нийи. Дугъан дадайиз Цивья кІуйи, думу тухмиинди Беэр-Шевайиан вуйи. ² Юашди РАББИЙИН улариан дюз вуйиб апІуйи, Заанурин гъуллугъчи Югъудайи чаз насигъятар туври имидикъан гагъди. ³ Амма те-пйирилан гирами йишвар терг дапІнадайи. Халкъди

душвариин гъурбнар аПувал ва иццидар ниар хъайи шей'ар ургувал давам аПур иимийи.

Юашди Заанурин Хал цИйи алаПуб

⁴ Юашди Заанурин гьуллугъчйириз гъапнийи:

– РАББИЙИН Хулаз гирами пешкешди хру вари пул уч аПинай. Гьадму гьисабнаан инсанарилан уч гъаПу налуг ва Хулаз хушниинди гъурбан гъаПуб.

⁵ Гъурбан аПрударихъан гьарсарихъан пул гъадабгъри ва РАББИЙИН Хулан чПур гъабхъи йишв рас аПбаз ишлетмиш аПри.

⁶ Амма Юаш паччагъдин паччагъвалин къанна шубудпи йисаз Заанурин гьуллугъчйири Хал гъеле цИйи алаПундайи. ⁷ Юаш паччагъди Заанурин гьуллугъчи Югьудайиз ва Заанурин жара гьуллугъчйириз дих гъаПнийи ва дурарихъан гьерхнийи:

– Гъаз Хал рас аПурадарчва? Гъурбан аПуз гъафидарихъан пул сарун учвухъна мибисанай, хъа Хал рас аПуз тувай.

⁸ Думуган Заанурин гьуллугъчйир я халкъдихъан сарун пул дибрисуз, я Хал цИйи алаПбан жаваб тутрувуз рази гъахънийи.

⁹ Заанурин гьуллугъчи Югьудайи ишикI гъадабгънийи ва дидин зиин къуликан урхъ ктипнийи. Дугъу думу гъурбан аПрушван багахъ, РАББИЙИН Хулаъ учIвршван арччул терефнаъ дивнийи. РАББИЙИН Хулаз хру вари пул учIвршв уьбхюрайи Заанурин гьуллугъчйири ишкIиъ ипуйи. ¹⁰ ИшкIиъ пул гизаф хувал дурариз гъябкъю гьар ражну паччагъдин бикI-рур ва Заанурин сарпи гьуллугъчи гъюйи. РАББИЙИН Хулаз гъабхи пул дурари гьисаб аПуйи ва шишлариф ивуйи. ¹¹ Пул гьисаб аПIбахъан Хулан рас аПбан ляхнариз лигрударихъна тувуйи. Дурари РАББИЙИН

Хулаъ гъилиху харатчйириз ва тикилишчйириз, ¹² цар апРудариз, гъванар ктаърудариз гъякъи тувуйи. Гъацира дурари РАББИЙИН Хал цйиийи алапІуз гакІул ва ктау гъванар масу гъадагъуйи ва Хал цйиийи алапІбаз гъахъи харжарин кымат тувуйи.

¹³ Амма Хулаз хру пулихъ я арснан гъабар, я лампйирин пилтйир гъадатІру убрушвар, я захар, я зурнйирстар алатар, я РАББИЙИН Хулаз вуйи гъизилин ва арснан жара шей'ар гъязур апІурдаи. ¹⁴ Арс ва гъизил Хал цйиийи алапІбиин лихурайидариз тувуйи. ¹⁵ Лихурайидариз гъякъи тувуз думу пул тувнайидарихъан гъякъ-гъисаб тІалаб апІурдаи, гъаз гъапиш дурари намуслуди ляхин апІуйи. ¹⁶ Тахсиркарвал ва гуннагъ апІбаз лигну гъурбан апІбан пул ишкІиъ ипурдаи, РАББИЙИН Хал рас апІбаз харж апІурдаи — думу пул Заанурин гъуллугъчйириз тувуйи.

Юашди Ерусалим Хазаилихъан къутармиш апІуб

¹⁷ Гъадму вахтна Арамдин паччагъ Хазаил Гъат шагъриин алархънийи ва думу гъибиснийи. Хъасин дугъу Ерусалимдиин алжагъуз къаст гъапІнийи. ¹⁸ Амма Ягъудайин паччагъ Юашди чан абйир Югъушафатди, Ярамди ва Ахазияйи РАББИЙИН Хулаз бахш гъапІу, чав бахш гъапІу гирами пешкешар, РАББИЙИН Хулаъ ва паччагъдин гъалайиъ гъибихъу вари гъизил уч гъапІнийи. Думу Арамдин паччагъ Хазаилиз хътапІнийи. Дидин къяляхъ Хазаил Ерусалимдихъан гъудучІвнийи.

Юаш йивну йикІуб

¹⁹ Юашди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядисйирикан ва дугъу гъапІу ляхнарикан «Ягъудайин

паччгьгарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ²⁰ Дугъан багахъ гуллугъ апІурайидари дугъаз къаршу жини йикърар гьапІнийи. Дурари Бет-Миллойиъ Силла-йихъна гъябгъру рякъюъ думу йивну гьакІнийи. ²¹ Шиматдин бай Юзавад ва Шумерин бай Югъзавад – магъа Юаш паччагъ йивну гьакІи гуллугъчйир. Думу чан архйирихъди Давуддин Шагъриъ накъвдик кивнийи. Дугъан бай Амасия дугъан къяляхъ паччагъ гъахънийи.

Израилин паччагъ Яхаз

13¹ Ягъудайин паччагъ Юашдин, Ахазияйин ба-лин, паччагъвалин къанна шубудпи йисан Егъуйин бай Яхаз Израилин паччагъ гъахънийи. Дугъу Самарияйиъ йицІиургуд йисан паччагъвал гьапІ-нийи. ² Яхаз Наватдин бай Яравамди чав Израил ял гьапІу гунгъарихъди гъягъюйи. Дугъу РАББИЙИН улариан писвал гьапІнийи ва думу гунгъарихъан гьидицурдайи. ³ РАББИЙИН хъял Израилина гъизмиш гъабхънийи. Хайлин вахтна Дугъу израилар Арамдин паччагъ Хазаилин ва дугъан бай Бен-Гъададин гъюкмикк дерккнийи.

⁴ Амма Яхаз РАББИЙИЗ ккарагнийи, ва РАББИЙИЗ дугъан ккарагуб гъеебхънийи. Арамдин паччагъди Израилиз фукъан писди илзигураш, РАББИЙИЗ рякъюйи аьхир. ⁵ РАББИЙИ Израилиз азад апІруртувнийи, ва израилар Арамдин гъюкмиккан ккудучІвнийи. Дурар чпин хулариъ муганазси ислягъвалиинди яшамиш хъуз хъюгънийи. ⁶ Гъаци вушра, дурар Яравамдин тухумди Израил ял гьапІу гунгъарихъан гьидицундайи, хъа гъадрариъ гъузнийи. Ашерайин мурхьулра* Самарияйиъ дийибгъну имийи.

* ^{13:6} Ашерайин мурхьул: Ашера Ханаандин бегъерлуварин бут вуйи. Думу мурхьулси улупуйи.

⁷ Яхаздин кьушмикан, хьцІур атлутІан, йицІуб дяддин фургъунтІан ва йицІуд агъзур пияда эскрартІан савайи, фужкІа гъузнадайи. Имбудар Арамдин паччагъди, гад апІруган шлу биширугдиз ухшар дапІ-ну, терг гъапІнийи.

⁸ Яхазди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядис-йирикан, дугъу гъапІу вари ляхнарикан ва дугъан кІубанваликан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ⁹ Яхаз чан архйирихъди архаин гъахънийи ва Самарияйиъ накъвдик кивнийи. Хъа дугъан бай Юваш дугъан къяляхъ паччагъ гъахънийи.

Израилин паччагъ Юваш

¹⁰ Ягъудайин паччагъ Юашдин паччагъвалин сум-чІурна ургудпи йисан Яхаздин бай Юваш Израилин паччагъ гъахънийи. Дугъу Самарияйиъ йицІийирхъуд йисан паччагъвал гъапІнийи. ¹¹ Дугъу РАББИЙИН улариан писвал апІуйи ва Наватдин бай Яравамдин чав Израил ял гъапІу гунгъарикан сабдихъанра гъи-дицурдайи. Думу гъадму гунгъариъ гъузнийи.

¹² Ювашди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядис-йирикан, дугъу гъапІу вари ляхнарикан ва Ягъудайин паччагъ Амасияйихъди дявйириъ дугъан кІубанваликан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

¹³ Юваш чан архйирихъди архаин гъахънийи. Думу Самарияйиъ Израилин паччгъарихъди накъвдик кивнийи. Ювашдихъна тахтнийин дугъан бай Юравам деънийи.

Элиш пайгъамбрин аьжал

¹⁴ Элиш пайгъамбар йикІру гъялнийинди ищцру гъахънийи. Израилин паччагъ Юваш, дугъ'ин улуркъуз

дуфну, дугъахъ гъишнийи. Дугъу ягъал сесниинди гъапнийи:

– Йиз адаш! Йиз адаш! Израилин дявдин фургънар ва атлуйирин кьушум вува!

¹⁵ Элиш пайгъамбри гъапнийи:

– Декку ва чИмрар адагъ.

Дугъу гъаци гъапнийи.

¹⁶ – Декку хилиз гъадабгъ, – гъапнийи дугъу Израилин паччагъдиз.

Дугъу декку гъадабгъиган, Элиш пайгъамбри чан хилар Израилин паччагъдин хилариин иливнийи.

¹⁷ – Ригъ гъудубчІвру терефнан унчІв абщц, – гъапнийи Элиш пайгъамбри.

Ва паччагъди унчІв абщцнийи.

– ЧИмир йив! – гъапнийи Элиш пайгъамбри.

Ва дугъу деккуйиан чИмир гъивнийи.

– РАББИЙИН Гъалибвалин му чИмир, Арамдиин гъалибвалин му чИмир! Уву Афек шагърин багахъ арамариз дурад дагъитмиш апІайизкъан йивидива, – гъапнийи Элиш пайгъамбри.

¹⁸ Хъасин Элиш пайгъамбри гъапнийи:

– ЧИмрар гъадагъ.

Израилин паччагъди чИмрар гъадагънийи.

Элиш пайгъамбри дугъаз гъапнийи:

– Дурад жилилан йив.

Паччагъди шубуб ражну гъивнийи ва дийигънийи. ¹⁹ Заанурин инсандик дугъкан хъял кубчІвнийи ва гъапнийи:

– Уву жилилан хъуб ясан йирхъуб ражну йивну ккундийи, думуган уву Арам тамамди дагъитмиш апІидийва. Хъа гъамус уву думу шубуб ражнутІан дагъитмиш апІидарва.

²⁰ Элиш пайгъамбар кечмиш гъахънийи ва накъдик кивнийи. Къандиси Муавдиан вуйи гъачагъар

Израилин гъарсаб хьадукра алжагъуз хьюгънийи.
²¹ Саб ражну, сар кас накъвдик киврайиган, израилариз гъачагъарин десте гъябкънийи, ва дурари майит Элиш пайгъамбрин гюмбтизди гатIабхънийи. ДубкI-найи жандак Элиш пайгъамбрин кIурбарик кубкIиган, думу инсан чIиви гъахънийи ва ликариин дийигънийи.

Арамдихъди Израилин дяви

²² Арамдин паччагъ Хазаили Яхаздин паччагъвалин вари йигъари Израилиз зулум апIури гъахънийи. ²³ Амма РАББИ израиларихъна рягъимлу вуди гъахънийи. Дугъу дурадин язухъ апIуйи ва Ибрагъим, Исакъ, Якьуб пайгъамбрарихъди йикърарин гъюрматназ дурадин гъайгъу зигуйи. Дугъаз гъамусра* ду-рар терг апIуз ккунди адайи, дурадинхъинди Чан къял гъибицундайи.

²⁴ Арамдин паччагъ Хазаил кечмиш гъахънийи, дугъан бай Бен-Гъадад дугъан ерина паччагъ гъахънийи. ²⁵ Яхаздин бай Ювашди Хазаилин бай Бен-Гъададдихъан дугъу чан адаш Яхаздихъан дявдиинди гъидису шагърар тадагънийи. Ювашди Бен-Гъадад шубуб ражну дагъитмиш гъапIнийи ва израил шагърар къяляхъ гъапIнийи.

Ягъудайин паччагъ Амасия

14¹ Израилин паччагъ Ювашдин, Яхаздин балин, паччагъвалин къюдпи йисан Ягъудайин паччагъ Юашдин бай Амасия паччагъ гъахънийи. ² Паччагъ шлуган, дугъан къанна хъуд йис яш вуйи, ва дугъу Ерусалимдиъ къанна урчIувуд йисан паччагъвал

* ^{13:23} Гъамусра: китаб гъибикIу вахтнакан кIура.

гъапІнийи. Дугъан дадайиз Югъуаддан кІуйи, тух-миинди думу Ерусалимдиан вуйи. ³ Дугъу РАББИ-ЙИН уларий дюз вуйиб апІуйи, амма чан арха Давуддиси дарди. Дугъу варибдиъ чан адаш Юашдихъан нумуна гъадабгъуйи. ⁴ Анжагъ тепйириин гирами йишвар терг дапІнадайи, ва халкъди душвариъ гъурб-нар апІувал ва ищиб ниъ хъайи шей'ар ургувал да-вам апІуйи.

⁵ Чан хиларий паччагъвал мюгъкам апІбахъан дугъу паччагъ, чан адаш, йивну гъакІи дугъан багахъ гъахъи гъуллугъчйириз йикІбан жаза тувнийи. ⁶ Хъа дурарин баяр дугъу аъжлин хилиз тувундайи, Муса пайгъамбрин Къанундин китабдиъ дибикІнайиганси гъапІнийи. Думу китабдик РАББИЙИ амур гъапІни-йи: «Баярин тахсирариз лигну адашар аъжлиз тувуз хай шулдар, баярра адашарин тахсирариз лигну аъж-лиз тувуз хай шулдар. Гъит гъарсар чан хусуси гун-гъиз лигну йикІри».

⁷ Къилан Дерейиъ эдум халкъдин йицІуд агъзур эскер дагъитмиш гъапІурра, Села шагъур гъибисур-ра, дид'ин Юктеил ччвур иливурра Амасия ву. Гъира *думу шагъриз гъаци кІура.

Амасияйин ва Ювашдин арайиъ дяви

⁸ Амасияйи Израилин паччагъ Ювашдихъна, Яхаз-дин балихъна, Егъуйин худлихъна гъамци пуз чархач-йир гъаънийи:

– УдучІв, машна-машди алахъидихъа!

⁹ Амма Израилин паччагъ Юваши Ягъудайин па-ччагъ Амасияйиз гъамциб жаваб тувнийи:

– Ливандин къалгъан укІу ливандин кедрйихъ-на фици-вуш гъамци пуз гъаъну: «Яв риш йиз бализ

* ^{14:7} Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

швушвди ча». Амма ливандин вягъши гъафну ва къалгъан укІ ликариккан гъаІну. ¹⁰ Ав, уву Эдум дагъитмиш гъаІунва ва гъамус фурс апІурава. Яв гъалибвалиинди адлу йихъ, амма хулаъ гъуз! Увур, увухъди сатІиди Ягъудара терг хъуз балйир дагну гъаз вуяв?

¹¹ Амма Амасия хъпехъундаи, ва Израилин паччагъ Ювашди дугъ'ина чан къушмар диш гъаІни-йи. Ювашна Ягъудайин паччагъ Амасия Ягъудайиъ айи Бет-Шемеш шагърикк дявдиъ машина-машди алахънийи. ¹² Израили Ягъуда бегъемди дагъитмиш гъаІнийи, ягъудар гъарсар чан хулаз гъергнийи. ¹³ Израилин паччагъ Ювашди Ягъудайин паччагъ Амасия, Юашдин бай, Ахазияйин худул Бет-Шемеш шагърикк йисирвализ гъадагънийи. Хъасин Юваш Ерусалимдихъна гъушнийи ва дугъу Ефраимдин урнарехъан Мурчван урнарехъна юкьудварж юкІ манзилнаъ* шагърин цал гъарабгънийи. ¹⁴ Юваш паччагъди гъизилна арс ва РАББИЙИН Хулаъ ва паччагъдин гъалайиъ гъидихъу вари шей'ар гъурхнийи. Дугъу гъацира йисирвализ, аманатси, инсанар гъидиснийи, хъасин Самарияйиз къяляхъ гъушнийи.

Ювашдин абжал

¹⁵ Ювашди паччагъвал гъаІу вахтнан жара гъядис-йириккан, дугъу гъаІу ляхнариккан, дугъан кІубан-валикан ва, Ягъудайин паччагъ Амасияйихъди дугъу фици дяви гъаІнуш, «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ¹⁶ Юваш чан архйирихъди архайн гъахънийи ва Самарияйиъ Израилин паччгъарихъди накъвдик кивнийи. Дугъан къялхъан паччагъ дугъан бай Юравам гъахънийи.

* ^{14:13} Юкьудварж хъуршил: тахминан 180 метр.

Амасияйин аьжал

¹⁷ Ягьудайин паччагь Юашдин бай Амасия Израилин паччагь, Яхаздин бай ЮваштІан йицІихьуд йисан къаназ яшамиш гъахънийи. ¹⁸ Амасияйи паччагьвал гьапІу вахтнан жара гьядисйириккан «Ягьудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикина.

¹⁹ Амасияйиз къаршуди Ерусалимдиъ жини йикьрар гьапІнийи ва думу Лахиш шагъриз гьергнийи. Амма дугъан къяляхъди инсанар гъаънийи, ва думу душаваъ йивну гьакІнийи. ²⁰ Дугъан майит гьаявниинди Ерусалимдиз гьабхнийи. Думу Давуддин Шагъриъ чан архйирихъди накъвдик кивнийи.

²¹ Хъа Ягьудайин халкъди йицІийирхъуд йис яшнаваъ аи Азария* чан адаш Амасияйин ерина паччагь гьапІнийи. ²² Амасия чан архйирихъди архаин хъпахъан гимйир дийигъру Элат шагъур цІийикІултІан тикмиш гьапІур ва Ягьудайик кпикьур Азария ву.

Израилин паччагь Юравам

²³ Ягьудайин паччагь Юашдин бай Амасияйин паччагьвалин йицІихьудпи йисан Самарияйиъ Ювашдин бай Юравам Израилиъ паччагь гъахънийи. Дугъу ягъчІвурна сад йисан паччагьвал гьапІнийи. ²⁴ Дугъу РАББИЙИН улариан писвал апІуйи ва Наватдин бай Яравамдин чав Израил ял гьапІу гунгъарикан сабди хъанра гьидицундайи. ²⁵ Израилин сяргъатар Лехамат шагърихъан ГьабкІи гьюлихъна цІийи алаур гьадму ву. Израилин Заанури, РАББИЙИ, Чан гьараваш, Гъат-Хефер шагъриан вуйи Амиттайин бай, пайгъамбар Юнусдин мелзналан гьапи гафнаъси.

* ^{14:21} Азария: Мушвхъантина китабдиъ дугъаз Уззия кІуру (лиг 4 Пачч. 15:3).

²⁶ Израилиъ вариди фукъан пис аъзаб зигураш, РАББИЙИЗ рябкъюйи. Дурариз кюмекназ гъюрур — я лукI, я азад вуйир — фужкIа адайи. ²⁷ РАББИЙИ, Чаз Израилин ччвур завариккан дубгуз ккунди дархъувализ лигну, израилар Ювашдин бай Юравамдин хилариинди къутармиш гъапIнийи.

²⁸ Юравамди паччагъвал гъапIу вахтнан жара гъядисйириккан, дугъан кIубанваликан ва дугъу гъапIу ляхнариккан, дугъу дяви фици гъапIнуш ва Ягъудайин вуди гъахъи Дамаскра, Хаматра Изра依лик фици китIнуш, «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикIна.

²⁹ Юравам чан архйирихъди, Израилин паччгъарихъди, архаин гъахънийи. Дугъан къяляхъ паччагъ дугъан бай Захария гъахънийи.

Ягъудайин паччагъ Азария

15¹ Израилин паччагъ Юравамдин паччагъвалин къанна ургудпи йисан Ягъудайиъ Амасияйин бай Азарияйи паччагъвал апIуз хъюгънийи. ² Паччагъ шлуган, дугъан йицIийирхъуд йис вуйи, ва дугъу Ерусалимдиъ хъцIурна къюд йисан паччагъвал гъапIнийи. Дугъан дадайиз Ехулия кIуйи, тухумдиинди думу Ерусалимдиан вуйи. ³ Дугъу РАББИЙИИН улариъ дюз вуйиб апIуйи, чан адаш Амасияйиси. ⁴ Анжагъ тепйириин гирами йишвар терг дапIнадайи. Халкъди душвариъ гъурбнар апIувал ва ицциб ниъ хъайи шей'ар ургувал давам апIуйи.

⁵ РАББИЙИ паччагъдик тап думу кечмиш хъайизкъан жазан уьзур кивнийи. Паччагъ жаради вуйи хуларий яшамиш шуйи. Ютамди, паччагъдин бали, паччагъдин гъалайиъ буйругъар тувуйи ва уълкейин халкъдиин идара апIуйи.

⁶ Азарияйи паччагьвал гьапІу вахтнан жара гьядисйириккан, дугъу гьапІу вари ляхнариккан «Ягьудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ⁷ Азария чан архйирихъди архаин гьахънийи ва Давуддин Шагъриъ дурарин багахъ накъвдик кивнийи. Дугъан къяляхъ паччагь дугъан бай Ютам гьахънийи.

Израилин паччагь Захария

⁸ Ягьудайин паччагь Азарияйин паччагьвалин сумчІурна миржидпи йисан Израилин паччагь Юравамдин бай Захария гьахънийи. Дугъу Самарияйиъ йирхъуб вазли паччагьвал гьапІнийи. ⁹ Дугъу, чан абйириси, РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи. Думу Наватдин бай Яравамдин чав Израил ял гьапІу гунгъарихъан гьидицурдаи.

¹⁰ Явешдин бай Шаллумди Захарияйиз къаршуди жини йикърар гьийитІнийи. Шаллумди, вари халкъдин уларики йивну, Захария гьакІнийи. Дугъан ерина Шаллум паччагь гьахънийи. ¹¹ Захарияйи паччагьвал гьапІу вахтнан жара гьядисйириккан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ¹² Гьамци тамам гьабхъну РАББИЙИ Егъуяйиз гьапи гаф: «Яв наслар Израилин тахтнийин юкьубпи къамдихъна деиди».

Израилин паччагь Шаллум

¹³ Явешдин бай Шаллум Ягьудайин паччагь Уззияйин* паччагьвалин сумчІурна урчІвудпи йисан паччагь гьахъну. Дугъу Самарияйиъ саб вазли паччагьвал гьапІну. ¹⁴ Тирца шагъриан Самарияйиз Гадияйин

* ^{15:13} Уззия: Муганаз дугъаз китабдиъ Азария кІуйи (лиг 4 Пачч. 14:21).

бай Менахем гъафнийи. Дугъу Явешдин бай Шаллумдиз Самарияийъ гъивнийи, думу гъакІнийи ва дугъан ерина учв паччагъ гъахънийи.

¹⁵ Шаллумди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядис-йирикан ва дугъу гъийитІу жини йикърарикан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

¹⁶ Думу вахтна Менахем, Тирцайиан удучІвну, Тифсах шагъриин ва дидин гъирагъарихъ хъайидариин варидариин алархънийи, гъаз гъапиш дурари дугъаз шагърин урнар арццуз кІул ккивундайи. Дугъу Тифсахдиъ вари бицІир кайи дишагълийириин фунар турихъди гъурккнийи.

Израилин паччагъ Менахем

¹⁷ Ягъудайин паччагъ Уззияйин паччагъвалин сумчІурна урчІвудпи йисан Израилин паччагъ Гадияйин бай Менахем гъахънийи. Дугъу Самарияийъ йицІуд йисан паччагъвал гъапІнийи. ¹⁸ Дугъу РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи. Чав паччагъвал гъапІу вари йигъари думу Наватдин бай Яравамдин чав Израил ял гъапІу гунгъарихъан гъидицундайи.

¹⁹ Думуган уълкейиъ Ашурдин паччагъ Пулл* архънийи. Менахемди, паччагълугъдиин чан гъюкум мягъкам апІбаъ дугъу кюмек апІбан бадали, дугъаз агъзур талант** арс тувнийи. ²⁰ Менахемди думу пул Израиликан ктабгънийи. Гъарсар девлетлу инсан, Ашурдин паччагъдиз тувбан бадали, хъцІур шекел*** арс хуз буржлу вуйи. Думуган Ашурдин паччагъ къяляхъ гъушнийи, Израилиъ гъузундайи.

* ^{15:19} Пулл: дугъаз гъацира Тиглат-Паласар кІуру (лиг 4 Пачч. 15:29).

** ^{15:19} Агъзур талант: тахминан 34 тонндихъна.

*** ^{15:20} ХъцІур шекел: тахминан гъацІ килограмм.

²¹ Менахемди паччагъввал гъапІу вахтнан жара гъядисйирикани ва дугъу гъапІу вари ляхнарикани «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.
²² Менахем чан архйирихъди архаин гъахънийи. Дугъан ерина паччагъ дугъан бай Пекахия гъахънийи.

Израилин паччагъ Пекахия

²³ Ягъудайин паччагъ Уззияйин паччагъввалин хъІурпи йисан Израилин паччагъ Менахемдин бай Пекахия гъахънийи. Дугъу Самарияйиъ кюд йисан паччагъввал гъапІнийи. ²⁴ Пекахияйи РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи. Думу Наватдин бай Яравамдин чав Израил ял гъапІу гунгъарихъан гъидицундаийи. ²⁵ Пекахияйин гъуллугъчи Пекахди, Ремалияйин бали, дугъаз къаршу жини йикърар гъийитІнийи. Чахъди хъІур инсан Галааддиан вуйидар гъадагъну, Аргувдихъди ва Ар'ейихъди сатІиди Самарияйиъ паччагъдин гъалайиъ думу Пекахияйиин алархънийи. Пекахди Пекахия йивну гъакІнийи, ва думу дугъан ерина паччагъ гъахънийи.

²⁶ Пекахияйи паччагъввал гъапІу вахтнан жара гъядисйирикани ва дугъу гъапІу вари ляхнарикани «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

Израилин паччагъ Пеках

²⁷ Ягъудайин паччагъ Уззияйин паччагъввалин хъІурна кюдпи йисан Израилин паччагъ Ремалияйин бай Пеках гъахънийи. Дугъу Самарияйиъ къад йисан паччагъввал гъапІнийи. ²⁸ Пекахди РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи. Думу Наватдин бай Яравамдин чав Израил ял гъапІу гунгъарихъан гъидицундаийи.

²⁹ Израилин паччагъ Пекахдин паччагъвалин вахтна Ашурдин паччагъ Тиглат-Паласар* Израилин алархънийи. Ашурдин паччагъди Ийон, Авел-Бет-Мааха, Янух, Къедеш, Хацор шагърар, Галаад, Галилея вилаятар, Нефталим тухумдин вари жил гъибиснийи. Душварин халкъ Ашур улкейиз йисирвализ гъубхнийи. ³⁰ Элайн бай Гъушайи Ремалияйин бай Пекахдиз къаршуди жини йикърар гъийитИнийи. Думу паччагъдиин алархънийи, думу йивну гъакИнийи ва Уззияйин бай Ютамдин паччагъвалин къадпи йисан Пекахдин ерина паччагъ гъахънийи.

³¹ Пекахди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядисйириккан ва дугъу гъапІу вари ляхнариккан «Израилин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

Ягъудайин паччагъ Ютам

³² Израилин паччагъ Пекахдин, Ремалияйин балин, паччагъвалин къюдпи йисан Уззияйин бай Ютам Ягъудайиъ паччагъвал апІуз хъюгънийи. ³³ Паччагъ шлуган, дугъан къанна хъуд йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ йицІийирхъуд йисан паччагъвал гъапІнийи. Дугъан дадайиз Еруша кІуйи, думу Цадукдин риш вуйи. ³⁴ Дугъу РАББИЙИН улариъ дюз вуйиб апІуйи, чан адаш Уззияйиси. ³⁵ Анжагъ тепйириин гирами йишвар терг дапІнадайи. Халкъди душвариъ гъурбнар апІувал ва ицци ниъ хъайи шей'ар ургувал давам апІуйи. Ютамди РАББИЙИН Хулан Заан урнар тикмиш гъапІнийи.

³⁶ Ютамди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядисйириккан ва дугъу гъапІу вари ляхнариккан «Ягъудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ³⁷ Ютам-

* ^{15:29} Тиглат-Паласар: Муганайиз дугъаз Пулл кІуйи (лиг 4 Пачч. 15:19).

дин паччагьвалин вахтна РАББИЙИ Ягьудайиз къаршуди Арамдин паччагь Рецин ва Ремалияйин бай Пеках гьауз хьюгънийи. ³⁸ Ютам чан архйирихъди архаин гъахънийи ва чан арха Давуддин Шагъриъ дурарин багахъ накъвдик кивнийи. Хъа дугъан бай Ахаз дугъан ерина паччагь гъахънийи.

Ягьудайин паччагь Ахаз

16¹ Ремалияйин бай Пекахдин паччагьвалин йицИургудпи йисан Ягьудайиъ Ютамдин бай Ахаз паччагьвал апІуз хьюгънийи. ² Паччагь шлуган, Ахаздин къад йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ йицИйирхъуд йисан паччагьвал гъапІнийи. Чан арха Давуддихъан тафавутлу вуди, дугъу РАББИЙИН, чан Заанурин, улариъ дюз вуйиб апІурдаи. ³ Думу Израилин паччгъарин рякъяриъди гъягъюйи. РАББИЙИ израиларихъан гьутІуркку халкъарихъан хяви мисал гъадабгъну, гъятта чан бай цигъ гьурбан гъапІниийи. ⁴ Дугъу тепйириинра, гирами йишвариъра, ахю сириг тувру гьарсаб гьариккра гьурбнар апІуйи ва ицциб ниъ хъайи шей'ар ургуйи.

Ахазди Ашурдикан кюмек ккун апІуб

⁵ Думуган Арамдин паччагь Рецин ва Израилин паччагь Пеках, Ремалияйин бай, Ерусалимдиина дьвдиинди гъушнийи. Дурари Ахаз айи Ерусалим гургутум къялаъ аънийи, амма думу ккагъуз гъахъундаи. ⁶ Думу вахтна Арамдин паччагь Рецинди Элат шагъур, душв'ан ягьудар утІурккну, Арамдиз къяляхъ гъапІнийи. Элатдиз арамар кючмиш гъахънийи, дурар гъира *душваъ яшамиш шула.

* ^{16:6} Гъира: китаб гъибикІу вахтнакан кІура.

⁷ Ахазди Ашурдин паччагь Тиглат-Паласарихьна гьамци пуз чархачйир гьаънийи:

– Узу яв гьараваш ва бай вуза. Гъач ва уз'ин алархьу Арамдин паччагьдихъан ва Израилин паччагьдихъан узу уьрх.

⁸ Ахазди РАББИЙИН Хулаъ ва паччагьдин гьалайин хазнйириъ гьибихьу вари гьизил ва арс уч гьапIнийи ва Ашурдин паччагьдиз хътапIнийи. ⁹ Ашурдин паччагь Тиглат-Паласари Ахаздин хаиш тамам гьапIнийи: Дамаскдиин алархънийи ва думу гьибиснийи. Дугъу Дамаскдин агьалйир Кир шагъриз йисирваллиз гьухнийи, хъа Рецин аьжлин хлиз тувнийи.

Ахазди Заанурин Хал цIуйи алапIуб

¹⁰ Думуган Ахаз паччагь Ашурдин паччагь Тиглат-Паласарихьди гьорюшмиш хьуз Дамаскдиз гьушнйи. Дугъаз Дамаскдиъ гьурбан апIрушв гьябкънийи. Ахазди Заанурин гьуллугъчи Урияйиз гьурбан апIрушван шикил ва, думу фици тикмиш дапIну ккундуш, хъайи-хъайибси улупбар хътаънийи. ¹¹ Заанурин гьуллугъчи Урияйи гьурбан апIрушв Дамаскдиан Ахаз паччагьди хътау улупбариз асас тикмиш гьапIнийи. Ахаз паччагь къяляхъ гьяйиз, дугъу думу тикмиш дапIну ккудубкIнийи. ¹² Дамаскдиан дуфну ва гьурбан апIрушваз дилигну, паччагь дидин багахьна гьушнйи ва дид'ин улучIвнийи. ¹³ Дугъу вариубгбан гьурбан гьапIнийи ва уьлер гьурбан гьапIнийи, гьурбан гьапIу чяхир удубзнийи. Гьацира демдин гьурбнарин*

* ^{16:13} Демдин гьурбнар: Му жюре гьурбнар Заанурихьди дюз аьлакьйир уьрхюз ва Дугъахьди албагбан ва цIийикIултIан аьлакьйир хьпан шадлугъар ипIбар-ухбариинди къайд апIуз апIури гьахьну. Убккбахъан гьяйванатдин тялукъ пай гьурбан апIрушв'ин убгуйи; хъа имбу пай гьурбан

ифи гъурбан апІрушвак кибчнийи. ¹⁴ РАББИЙИН улихъ дивнайи кемшрин гъурбан апІрушв хъайи йишв'хъан гъадабгънийи. Думу цІийи гъурбан апІрушван ва РАББИЙИН Хулан арайиъ айи. Гъамус думу цІийи гъурбан апІрушван кафари терефнаъ дивнийи. ¹⁵ Хъасин Ахаз паччагъди Заанурин гъуллугъчи Урия-йиз амур гъапІнийи:

– Ахю цІийи гъурбан апІрушв'ин гвачІниндин вариубгбан гъурбнар апІин ва хябяхъдин улерин гъурбнар апІин, паччагъдин вариубгбан гъурбнар апІин ва дугъан улерин гъурбнар апІин, улкейин вари халкъдин вариубгбан гъурбнар апІин ва дура-рин улерин гъурбнар апІин. Гъурбан гъапІу чяхир душвахъ удубз. Вари гъурбнарин ифи гъурбан апІрушвак кибч. Хъа кемшрин гъурбан апІрушв, Заанурин къаст аьгъю апІбан бадали, узу ишлетмиш апІидиза.

¹⁶ Заанурин гъуллугъчи Урияйи вари Ахаз паччагъди амур гъапІганси дюм-дюзди тамам гъапІнийи. ¹⁷ Ахаз паччагъди РАББИЙИН Хулаъ айи аьрабйирилан къулар аьлчІягънийи ва дура-рилан хилар жикІрудар алдагънийи. Дугъу кемшрин гъявуз учв дивнайи кемшрин йицарилан алдабгънийи ва думу гъвандин бинайиин дивнийи. ¹⁸ Ахазди РАББИЙИН Хулахъ султ йигъан инсанар гъягъюз тикмиш дапІнайи элебкнайишв ва РАББИЙИН Хулахъ чІатанди паччагъ гъюз гургутум тикмиш дапІнайишв гъадагънийи. Дугъу му ляхин Ашурдин паччагъ бадали гъапІнийи.

Ахаздин аьжал

¹⁹ Ахазди паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъяди-сйирикан ва дугъу гъапІубдикан «Ягъудайин

гъапІу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипІури гъахъну.

пачгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ²⁰ Ахаз чан архйирихъди архаин гъахънийи ва Давуддин Шагъриъ дурарин багахъ накъвдик кивнийи. Хъа Ахаздин бай Хизкъи дугъан ерина паччагъ гъахънийи.

Израилин абхиримжи паччагъ Гьуша

17¹ Ягьудайин паччагъ Ахаздин паччагъвалин йицІикьюдпи йисан Элайн бай Гьуша Самарияйиъ Израилин паччагъ гъахънийи. Дугъу урчІвуд йисан паччагъвал гъапІнийи. ² Дугъу РАББИЙИН уларий писвал апІуйи, амма учв хъайиз гъахъи Израилин пачгъгарисикъан дарди.

³ Ашурдин паччагъ Шалманасер* Гьушайиина дявдиз гьушнийи. Гьуша дугъан гьюкмикк ккахънийи, ва дугъу Шалманасериз харж тувуйи. ⁴ Ашурдин паччагъдиз Гьуша хаинкар вуйивал ашкар гъабхънийи, гъаз гъапиш Гьушайи Египетдин паччагъ Суйихъна чархачийр гъауйи. Ашурдин паччагъдиз дугъу, муганайиз йис'ан йисаз тувруганси, харж тувурдайи. Гъаддиз Шалманасерри думу гъидиснийи ва дустагъдиъ итнийи.

Израил йисирвалиъ абхъувал

⁵ Ашурдин паччагъ Израил улкейиъ архънийи, Самарияйиина диш гъахънийи. Дугъу шубуд йисан Самария къялаъ апІну гьибтнийи. ⁶ Гьушайин паччагъвалин урчІвудпи йисан Ашурдин паччагъди Самария гъадабгънийи ва израилар Ашур улкейиз йисирвализ гьухнийи. Дугъу дурар Хавор нирихъ хъайи Халах шагъриъ, гъацира Гузан шагъриъ ва мид халкъдин шагърарий дитнийи.

* ^{17:3} Шалманасер: думу Ашурдин паччагъ Тиглат-Паласарин бай вуйи.

⁷ Гъаму вари ляхнар хьпан себеб чпин Заанур вуйи РАББИЙИЗ къаршуди израилари гунгъар апІувал вуйи. РАББИЙИ дурар Египетдиан адаьнийи, египет паччагъ вуйи фряряуьндин гьокмиккан ккадаьнийи, амма дурари бутариз ибадат апІуйи. ⁸ Дурар РАББИЙИ чибхъан гьутІуркку халкъарин аьдатарихъди, хъа гъацира Израилин паччгъари ирчу аьдатарихъди гъягъюйи.

⁹ Израилари чпин Заанур вуйи РАББИЙИЗ къабул даруб апІуйи. Дурари биціи ва аьхю вари шагърариъ тепйириин гирамишвар тикмиш апІуйи. ¹⁰ Дурари гъарсаб ягъли тепейиин ва аьхюди сириин тувру гъарикк гирами гъванар ва Ашерайин мурхълар дивуйи. ¹¹ Гъарсаб гирамишв'ин дурари, чибхъан РАББИЙИ гьутІуркку халкъариси, ищиб ний хъайи шей'ар ургуйи. РАББИЙИК хъял капІри, дурари пис ляхнар апІуйи. ¹² РАББИЙИ «Мици мапІанай» гъапнушра, дурари бутариз ибадат апІуйи. ¹³ РАББИЙИ Израилиз ва Ягъудайиз вари пайгъамбарин ва чпин мелзалан РАББИЙИН гафар инсанарихъна рукърударин кюмекниинди ихтибарлу хабар дебккри гъахъну: «Пис рякъяриан удучІвай! Йиз амрар ва тйинвалар Узу ичв абйириз тамам апІуз амур гъапІу ва учвуз Йиз лукІар вуйи пайгъамбарин мелзалан туву Къанундиз асас тамам апІинай».

¹⁴ Амма дурар хъпехъурдайи ва, чпин Заанур вуйи РАББИЙИХЪ хътругъру чпин абйирси, инкар вуйидар вуйи. ¹⁵ Дугъан къайдйир, чпин абйирихъди гъийитІу Дугъан йикърар, Дугъу дурариз туври гъахъи улупбар дурари ярхла гъапІнийи. Дурар фукІа дару бутарихъди гъягъюйи ва чибра фукІа дарудар гъахънийи. Израилин ва Ягъудайин агъалйири гургутум айи ва дурари апІруб апІуз РАББИЙИ гъадагъа дапІнайи халкъарихъан мисал гъадабгъуйи.

¹⁶ Дурари чпин Заанур вуйи РАББИЙИН вари амрар ярхла гъапІнийи. Чпиз жердюкъярин суратнаьди

урзнайи кьуб бут ва Ашерайин мурхьул гьапІнийи. Дурари вари завун кьушум вуйи ригъдиз, вазлиз, хядариз, гьацира Баализ* ибадат апІуйи. ¹⁷ Дурари чпин баяр ва шубар цигъ гъурбан апІуйи. Дурари фал кипуйи, изитІ апІуйи, дураp РАББИЙИН уларики, Дугъак хъял капІри, пис ляхнарийин машгълушуйи.

¹⁸ РАББИЙИЗ Израиликан яманди хъял гьабхънийи, ва Дугъу дураp Чахъан ярхла гьапІнийи. Анжагъ Ягъудайин тухум гьибтнийи. ¹⁹ Амма гьятта Ягъудайира чан Заанур вуйи РАББИЙИН амраp тамам апІурдайи. Дураp Израили ирчу аьдатарихъди гьягъюйи. ²⁰ Гьаддиз РАББИЙИ Израилин вари тухмар ярхла гьапІнийи. Чахъан ярхла апІайизкъан, Дугъу дураpиз жаза тувуйи ва дураp тІарашчйирин хлиз тувуйи.

²¹ РАББИЙИ Израилин гьюкум Давуддин тухумдихъан тадабгъиган, дураp Наватдин бай Яравам паччагъ гьапІнийи. Яравамди Израил РАББИЙИХЪАН гьубхънийи, ва дидиз лапра пис гунгъихъна ял гьапІнийи. ²² Израилари Яравамдин гунгъарин рякьюьди гьягъювал давам гьапІнийи, дураpихъан гьидицундайи. ²³ Чан гъаравашарин, пайгъамбарин, мелзналан улихъ ккимиди гьапиганси, РАББИ дураpихъан гьидицнийи. Гьаци Израилин халкъ чпин уьлкейиан Ашурдиз йисирвализ гьубхънийи, дураp гъира** душваъ ими.

*Самарияйиз, яни Израил алди гьабхъи йишвариз,
жара халкъар хувал*

²⁴ Ашурдин паччагъди Вавилондин, Кутайин, Аввайин, Хаматдин ва Сепарваимдин агъалйир хъади

* ^{17:16} Баал: ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гъахъи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна — «агъа, эйси».

** ^{17:23} Гъира: китаб гьибикІу вахтнакан кІура.

гъахнийи ва Самарияйин шагърариъ израиларин ерина дитнийи. Дурари Самарияйин шагърариъ бина гъивнийи. ²⁵ Дурар душваз кючмиш духъну имиди, дурари гъеле РАББИЙИЗ ибадат апІурдаи, ва Дугъу дурариина асланар гъауйи. Асланари дурарикан бязидар чІяргъюйи. ²⁶ Дидин гъакънаан Ашурдин паччагъдиз хабар дебккнийи:

– Уву хъади гъахи ва Самарияйин шагърариъ диту халкъариз, думу уълкейин Заанури фу тІалаб апІуруш, аьгъдар. Дугъу дурариина асланар гъаъру, асланари дурар терг апІуру, гъаз гъапиш агъалйириз, думу уълкейин Заанури фу тІалаб апІуруш, аьгъдар.

²⁷ Думуган Ашурдин паччагъди амур гъапІнийи:

– Учву Самарияйиан йисирвализ гъуху Заанурин гъуллугъчйирикан сар дина гъаай. Гъит, думу душваъ яшамиш ишри, ва дурариз думу уълкейин Заанурин къанунар улупри.

²⁸ Самарияйиан йисирвализ гъуху Заанурин гъуллугъчйирикан сар Бет-Элиъ яшамиш хъуз ва, РАББИЙИЗ фици ибадат апІуруш, дурариз улупуз гъафнийи.

²⁹ Амма гъарсаб халкъди чпи бина гъиву шагърариъ чпин бутарра гъапІнийи ва Самарияйин агъалйири тепйириин гъапІу гирамишвариъ дивнийи. ³⁰ Вавилондин агъалйири Суккут-Бенут бутдиз ибадат апІуйи, Кутдин агъалйири – Нергал бутдиз, хъа Хаматдин агъалйири – Ашима бутдиз. ³¹ Авва шагърин агъалйири Нивхаз ва Тартак бутар гъапІнийи. Хъа Сепарваим шагърин агъалйири чпин бицІидар Адрамелех ва Анамелех бутариз цІигъ гъурбан апІуйи. ³² Дурари РАББИЙИЗРА ибадат апІуйи ва тепйириин али гирамишвариъ чпин арайиан жюрбежюр инсанар бутарин гъуллугъчйирди тйин гъапІнийи. Дурари душвариин бутариз гъурбнар апІуйи. ³³ Дурари

РАББИЙИЗ ибадат апІуйи, хъа чиб кючюрмиш гъа-
пІу йишвариан халкъарин вари аьдатариинди бутариз-
ризра гьуллугь апІуйи. ³⁴ Дурари гьийин йигъазкъан
улихь вахтнан аьдатар уьрхюра. Дурариз РАББИЙИ-
ХЪАН гучІурдар. Якьубдин наслариз РАББИЙИ ту-
ву Дугъан тьйинвалар ва рякъяр-ражар, къанунар ва
амрар дурари тамам апІурдар. РАББИЙИ Якьубдиин
Израил ччвур иливнийи.

³⁵ РАББИЙИ, израиларихъди йикърар йитІруган,
дурариз амур гъапІнийи: «Бутариз гьюрмат мапІанай,
дурариз ибадат мапІанай ва дурариз гьурбнар маха-
най. ³⁶ Зурба кьувватниинди ва аьхю аьламатариин-
ди учву Египетдиан адау РАББИ – магъа Думу, учву
Шлиз гьюрмат дапІну ккундуш. Дугъаз ибадат апІи-
най ва Дугъаз гьурбнар аькъинай. ³⁷ Дугъан тьйинва-
лар ва рякъяр-ражар, къанунар ва амрар гьарган та-
мам апІинай. Дугъу дурар учвуз гьидикІну. Бутариз
гьюрмат мапІанай. ³⁸ Узу учвухъди гьийитІу йикърар
кІваълан магъапІанай ва бутариз ибадат мапІанай.
³⁹ РАББИЙИЗ, ичв Заануриз, ибадат апІинай, ва Ду-
гъу учву вари душмнарин хилариккан азад апІиди».

⁴⁰ Амма Самарияйин агъалйир хъпехъурдаи, ва
дурари улихъдин вахтнан аьдатар уьрхюйи. ⁴¹ Гьятта
РАББИЙИЗ ибадат апІури, думу халкъари бутариз
ибадат апІуйи. Гьийин йигъазкъан дурарин бицІидари
ва худлари чпин абйири гъапІуб апІувал давам апІура.

Ягьудайин паччагь Хизкы

18¹ Израилин паччагь Гьушайин, Элайин балин,
паччагьвалин шубудпи йисан Ягьудайиь Ахаз-
дин бай Хизкыйи паччагьвал апІуз хьюгънийи. ² Па-
ччагь шлуган, дугъан къанна хьуд йис яш вуйи. Ду-
гъу Ерусалимдиь къанна урчІвуд йисан паччагьвал

урчІвудпи йисан Самария гьибиснийи. ¹¹ Ашурдин паччагъди Израилин агъалйир чан уълкейиз йисирвализ гьурхнийи. Дугъу дураар Хавор нирихъ хъайи Халах шагъриъ, гъацира Гузан шагъриъ ва мид халкъдин шагърариъ дитнийи. ¹² Гъаму вари ляхнар хъпан себеб чпин Заанур вуйи РАББИЙИХЪ хъпехеъувал вуйи. Дурари Дугъан йикърар, РАББИЙИН гъараваш Муса пайгъамбри амур гъапІуб вари чІур апІуйи. Дураар хъпехъурдаи, ва дурари йикърар тамам апІурдаи.

Санхерибди Ерусалимдиз къурху ккапІуб

¹³ Хизкъийин паччагъвалин йицІиюкьудпи йисан Ашурдин паччагъ Санхериб Ягъудайин мюгъкам дапІнайи шагърариин алархънийи ва дураар гъидиснийи. ¹⁴ Ягъудайин паччагъ Хизкъийи Лахиш шагъриз Ашурдин паччагъдиз гъамци пуз гъаънийи:

– Узук тахсир казук. Узу гъит, ва узу увуз узкан уву тІалаб гъапІуб вари тувидиза.

Ашурдин паччагъди Ягъудайин паччагъ Хизкъийи-лан шубудварж талант* арс ва сумчІур талант** гъизил алдабгънийи. ¹⁵ Хизкъийи дугъаз РАББИЙИН Хулаъ ва паччагъдин хазнйириъ гъибихъу вари арс тувнийи. ¹⁶ Гъадмуган Ягъудайин паччагъ Хизкъийи РАББИЙИН ибадатханайин раккнариин ва раккнарин дарчариин чав алабсу гъизил вари алдабснийи ва думу Ашурдин паччагъдиз тувнийи.

¹⁷ Гъаци вушра, Ашурдин паччагъди Лахишдиан Хизкъи паччагъдихъна Ерусалимдиз къушмин заанур ахъюр ва ахъюнур чяхирчи*** ахъю къушум хъади

* 18:14 Шубудварж талант: тахминан 10 тонн.

** 18:14 СумчІур талант: тахминан саб тонн.

*** 18:17 Ахъюнур чяхирчи: паччагъдин багахъ гъуллугъ апІурайидарикан сар, ахъюну насигъятчи.

гъаьнийи. Дурар Ерусалимдиз багахъ гъахънийи ва Заан даграан шид дизигнайи йишвахъ, палтар урччу ру ва ерщру хутлиз рякьюъ дийигънийи. ¹⁸ Дурари паччагъдиз дих гъапнийи, ва дурарихъна гъалайиъ буйругъар туврур вуйи Элиаким, Хилкияйин бай, бикІрур вуйи Шевна ва тарихчи Юах, Асафдин бай, удучІвнийи.

¹⁹ Аьхюну чяхирчийи дурариз гъапнийи:

— Хизкыйиз йипай: «Гъамци кІура машгъур паччагъди, Ашурдин паччагъди: „Наънан вуяв гъаму хъугъвал? ²⁰ Буш гафарна дявдин устадвал ва къувват саб ву кІуру фикир апІурава? Узуз къаршуди удучІвну, уву шлик умуд киврава? ²¹ Магъа уву Египетдик умуд киврава! Думу дьобгънайи, чаин алахъурин гъарсарин хлин гагънаан итІибгъру чІеъсиб ву. Египетдин паччагъ вуйи фяряуън чак умуд кивдарихъди варидихъди гъацир ву. ²² Хъа учву узуз, учу РАББИ-ЙИК, ич Заанурик, умуд киврача, пуз шулучвухъан. Хъа Хизкыйи тепйирилан Дугъан гирамишвар ва гъурбан апІрушвар алдагъну аьхир. Дугъу Ягъудайиз ва Ерусалимдиз анжагъ гъаму, Ерусалимдиъ айи гъурбан апІрушвахъ, ибадат апІинай гъапну.“

²³ Гъаци вуйиган, йиз агъайихъди, Ашурдин паччагъдихъди, гъожат апІин: узу увуз къюд агъзур гъайван тувидиза, увуз дурариина атлуйиркъан дихъидарвуз.

²⁴ Йиз агъайин гъаравашарикан варитІан бицІи гъакимдин улихъ дурум тувуз фици хьибдивухъан? Уву гъамусра египетдин дявдин фургънарик ва атлуйирик умуд киврава. ²⁵ Узу гъаму уълкейиина, му уълке терг апІбан бадали, РАББИЙИН амриинди диш гъахъунза. РАББИЙИ Чав узуз гъаму уълкейиина гъарах ва думу терг апІин гъапну».

²⁶ Думуган Хилкияйин бай Элиакимди, Шевнайи ва Юахди аьхюну чяхирчийиз гъапнийи:

– Ккун апІурча, учухъди, яв гъаравашарихъди, арама чІалниинди гафар апІин, учу думу чІалнан гъавриъ ахъурча аъхир. Цал’ин али халкъ хъайиган, учухъди жугъуд чІалниинди гафар мапІан.

²⁷ Амма аъхюну чяхирчийи жаваб тувнийи:

– Мегер йиз агъайи узу гъаму гафар анжагъ ичв агъайиз ва учвуз, хъа цал’ин али инсанариз ктарди, пуз гъаънийинхъа? Ваъ, дурарира, гъаму учвуси, чпин нежес ипІиди ва чпин жвур убхъиди.

²⁸ Аъхюну чяхирчи гъудужвнийи ва жугъуд чІалниинди ягъалди чІигъ гъапІнийи:

– Машгъур паччагъдин, Ашурдин паччагъдин гафнахъ хъебехъай! ²⁹ Паччагъди гъамци кІура: «Хизкъийи учвуз кучІал апІуз мугъузанай. Дугъхъан учву йиз хилккан азад апІуз шулдар. ³⁰ Хизкъийи учвуз кІура: „РАББИЙИ ухъу чарасузди къутармиш апІиди. Му шагъур Ашурдин паччагъдин хилиз тувидар“. Хъа учву РАББИЙИХЪ йирфар хъирчбиин дугъу инанмиш апІуз мугъузанай. ³¹ Хизкъийихъ мехъебехъанай».

Гъамци кІура Ашурдин паччагъди: «Узухъди мясляаът йибтІай ва узуз мютІюгъ йихъай. Думуган учву ичв тІумтІин ширариккан ва инжиларин гъаригъян ипІидичва ва ичв гъуййириан шид убхъидичва. ³² Хъасин узу гъидиза ва учву узухъди ичвсиб уълкейиз, тахил ва чяхир, уъл ва тІумтІин ширар, зейтундин гъарар ва йиччв айи уълкейиз, гъахидиза. Уъмур кадабгъай, хъа аъжал ваъ! Хизкъийихъ мехъебехъанай, гъаз гъапиш дугъу, „РАББИЙИ ухъу къутармиш апІиди“ кІури, учву гъаврихъан хътаура. ³³ Яраб жарра халкъдин фунур-вуш заанури чан уълке Ашурдин паччагъдин хилккан азад гъапІунун? ³⁴ Хаматдин ва Арпаддин заанураб наши? Сепарваимдин, Гъенайин ва Иввайин заанураб наши? Шли-вуш Самария йиз

хилккан азад гъапІнийин? ³⁵ Гъаму вари уьлкйирин заанурарикан шилхъан чан уьлке узккан азад апІуз гъабхъну? РАББИЙИХЪАН Ерусалим йиз хилккан азад апІуз фици хъибди?»

³⁶ Амма халкъ ккебехънайи ва жаваб вуди фукІа кІури адайи, гъаз гъапиш паччагъди амур дапІнайи: «Дугъаз жаваб мутуванай».

³⁷ Гъалайиъ буйругъар туврур вуйи Элиаким, Хилкияйин бай, бикІрур вуйи Шевна ва тарихчи Юах, Асафдин бай, Хизкыйихъна, чпин палтар дячІяргъну, дерд кади гъафнийи. Дурари ахъюну чяхирчийи гъапиб паччагъдикна гъапнийи.

*Ерусалим къутармиш шлуваликан Ешайи вахт
ккимиди пуб*

19¹ Хизкъи паччагъдиз думу гафар гъеерхъиган, дугъу чан палтар гъячІяргънийи ва, дерднан лишан вуди, ирин ккуртар алахъну, РАББИЙИН Хулаз гъушнийи. ² Дугъу гъалайиъ буйругъар туврур вуйи Элиаким, бикІрур вуйи Шевна ва ахъюндар Заанурин гъуллугъчйир ирин ккуртар алди Амоцдин бай Ешя пайгъамбрихъна гъаънийи. ³ Дурари Ешя пайгъамбриз гъапнийи:

– Хизкыйи гъамци кІура: «Гъи балайин, жазайин ва аъйибнан йигъ ву, хиял апІин бицІир гъамус-хъа бабкан хъиди, хъа бабкан хуз къувват адар. ⁴ Белки, яв Заанур вуйи РАББИЙИЗ Ашурдин паччагъди чІиви Заанурик къалхъюз гъау ахъюну чяхирчийи гъапи вари гафар ерхъур. Белки, яв Заанур вуйи РАББИЙИЗ гъеерхъу гафарин Дугъу жаза тувур. Гъеле чІивиди имбударихъан дюаъ апІинава».

⁵ Хизкъи паччагъдин гъаравашар Ешя пайгъамбрихъна гъафиган, ⁶ дугъу дурариз гъапнийи:

– Ичв агъайиз йипай: «Гъамци кІура РАББИЙИ: „Увуз гъеебхъубдихъан, Ашурдин паччагъдин гъаравашари гъапи Узук кълхъбан гафарихъан гучІ мапІан.⁷ Магъа Узу думу гъаци чашмиш хъуз гъитдизаки, дугъаз саб хабар ебхъиган, думу чан уълкейиз къяляхъ хътаркуз мажбур хъиди. Хъа душваъ Узу гъаци апІидизаки, думу тур йивну йикІиди“».

⁸ Аьхюну чяхирчийиз Ашурдин паччагъ Лахишдиан удучІвуваликан гъеебхъиган, думу къяляхъ гъафнийи. Аьхюну чяхирчийиз паччагъ дугъу Ливна шагъур къялаъ апІради гъидихънийи.

Санхерибди цІийикІултІан гучІ ккапІуб ва Хизкъийин ккарагуб

⁹ Санхерибдихъна Кушдин паччагъ Тиргъакъа чайна дядвиинди гъюрайиваликан хабар гъурубкънийи. Думуган дугъу гъамци пуз Хизкъийихъна хъана вакилар гъаънийи:

¹⁰ – Ягъудайин паччагъ Хизкъийиз йипай: «Уву умуд киврайи Заанури, Дугъу Ерусалим Ашурдин паччагъдиз тувидар кІуруган, увуз кучІлар апІуз мугъузан.¹¹ Увуз гъеебхъунвуз аьхир, Ашурдин паччгъари вари уълкйириккан, дурар бегъемди терг дапІну, фу гъапІнуш. Хъа мегер уву сагъ-саламатди гъуздивахъа?¹² Йиз абйири терг гъапІу халкъарин заанурари, мисалназ, Гузан, Харан, Рецеф шагъарин агъалйирин ва Телассар шагъриз алдау Эден шагърин агъалйирин заанурари дурар къутармиш гъапІнийин?¹³ Хаматдин паччагъ, Арпадайин паччагъ, Сепарваим, Гъена ясана Ивва шагъарин паччгъар гъамус наан а?»

¹⁴ Вакиларихъан Хизкъийихъна кагъаз гъурубкънийи, дугъу думу гъурхнийи. Хъасин Хизкъи РАББИЙИН Хулаз гъушнийи, ва дугъу кагъаз РАББИЙИН

улихъ гъатІабцднийи. ¹⁵ Хизкъи РАББИЙИЗ ккарагуйи:

– Я РАББИ, Израилин Заанур, малайикар-херувимариин* деънайир! Жилин вари паччагълугъариин анжагъ сар Уву Заанур вува. Уву зав ва жил яратмиш гъапІунва. ¹⁶ Ис апІин, РАББИ, Яв иб ва ебхъ. Арцц, РАББИ, Яв улар ва лиг. ЧІиви Заанурик кялхъбан бадали, Санхерибди хътау гафар ерхъ. ¹⁷ Ашурдин паччгъари думу халкъар ва дурарин уълкйир гъякъикъатди терг гъапІну. ¹⁸ Дурарин бутар цІигъ гъирчувал ва дурар терг апІувал гъякъикъат ву, гъаз гъапиш дурар заанурар дайи. Дурар инсандин хилариинди тартиб дапІнайи гакІул ва гъванар вуйи. ¹⁹ Гъамус, ич Заанур вуйи РАББИ, миннат апІурза, жилин вари паччагълугъариз анжагъ Уву, РАББИ, сар Заанур вуйивал аьгъю хъпан бадали, учу дугъан хилккан къутармиш апІин.

*Санхериб дагъитмиш хъпан гъякънаан
Ешая пайгъамбри вахт ккимиди пуб*

²⁰ Амоцдин бай Ешая пайгъамбри Хизкъийиз гъамци пуз гъаънийи:

– Израилин Заанур вуйи РАББИЙИ гъамци кІура: «Ашурдин паччагъ Санхерибдин гъякънаан яв ккарагуб Узуз гъеебхъунзуз».

²¹ Магъа Санхерибдин гъякънаан РАББИЙИ гъапи гаф:

– Эй, Ашурдин паччагъ! Сиондин марцци шураз**
уву гъяспикк ккадар. Думу ув'ин аьлхъюра.

* ^{19:15} Малайикар-херувимар: завуь айи хлинццар кайи чІиви шей'ар.

** ^{19:21} Сиондин марцци риш: Гирами БикІбарий саспиган Ерусалим шагъриз гъаци кІуйи.

- Дугъу, Ерусалим-шуру,
уву чІюрхсира гъисаб апІурадар.
22 Уву шлик кялхънийва, фуж биябур
гъапІнийва?
Шил’ина уву сес
ва дамагъ кайи улар за гъапІунва?
Израилин Гирами Заануриина!
23 Яв вакиларин мелзалан
уву Раббийик кялхънийва.
Ашурдин паччагъ, уву гъапнийва:
«Гизаф къадар йиз дявдин фургънарихъди
узу дагъларин кІакІариина,
Ливандин ярхла ямажарикна за гъахъунза.
Узу Ливандин варитІан ягъли кедрйин гъарар,
дидин варитІан ужударсдар кипарисдин
гъарар алдатІунза.
Узу дидин варитІан ярхла йишвариз,
дидин ужударсдар ярквариз хъуркъунза.
24 Узу гъуййир гъириккунза
ва яд йишварин шид гъубхъунза.
Узу Египетдин вари нирарикан,
гъеебцу жилиланси, ктучІвунза».
- 25 Эй, Ашурдин паччагъ! Мегер увуз
гъеебхъундайвуз?
Узу, РАББИЙИ, думу ляхнар ухдитІан
тяйин гъапІнийза,
кюгъне вахтари къаст гъапІнийза.
Гъамус Узу, мюгъкам дапІнайи шагърар
гъюрдарин чІвеэриз илтІикІуз увуз мумкинвал
тувну,
думу ляхнар тамам гъапІунза.
26 Думу шагърарин агъалйир къувватнаан адахъна,
дурариз гучІ дубхъна, дурар биябур дапІна.

Дурар хутЛиъ набататарси,
назук чру гъелемарси,
гъваин ктубчІву, ягъл хъайизра
гъубгу укІси ву.

- 27 Хъа Узуз яв гъарсаб
алдабгъру гам аьгъязуз.
Узкан фици хъял апІуруш, аьгъязуз.
- 28 Узухъна вуйи яв гужли хъюлаз
ва Йиз ибарихъна дуфнайи яв дамагъназ
лигну,
Узу яв хъюхъниан рукъан ппул итІибгъидиза
ва яв ушвниин Йиз фурун алапІидиза,
ва уву гъафи рякъюди
къяляхъ апІидиза.

29 Му увуз улупру лишан хъибди, Хизкъи:
щци учву чав чаланди кудубчІвуб ипІидичва,
хъа гъюру йисан – дидкан кудубчІвуб.
Хъа шубудпи йисан тум убзай ва иган убгай,
тІумтІин багълар кивай ва дурарин
йимишар итІинай.

30 Ягъудайин тухумдиан сагъди гъуздар хъана
исикк ччивар деетиди ва зиин йимишар
хиди.

31 Ерусалимдиан хъйибгъуб удубчІвиди,
Сион дагъдилан сагъди гъуздар
улдучІвиди.

Гъамци Заварин Къувватарин Аьхюрин, РАББИ-
ЙИН, зурба ккунивали апІиди.

32 Гъаддиз РАББИЙИ Ашурдин паччагъдикан
гъамци кІура:

– Думу му шагъриъ учІвидар,
ва дугъу чІимрар деетидар.
Думу дидихъна гълхан хъади гъидар

ва думу бисуз руг хъабхьидар*.

³³ Думу учв гъафи рьякьюъди къяляхъ хътаркиди,
думу му шагъриъ учІвидар.

³⁴ Узу ва Йиз лукІ Давуд бадали,
Узу думу шагъур уьбхидиза ва къутармиш
апІидиза.

Ашурдин къушум магълуб хьуб

³⁵ Думу йишван РАББИЙИН малайикди, дуф-
ну, Ашурдин къушмин бинайиъ варжна миржцІурна
хьуд агъзур инсан аьжлин хлиз тувнийи. Хъайигъан
гвачІнинган нивкІ'ан хъиргиган, инсанариз вари-
шварихъ майтар гъяркънийи. ³⁶ Думуган Ашурдин
паччагъ Санхериб, бина алдабгъну, гъушнийи. Думу
хулаз къяляхъ хътаркнийи ва Ниневияйиъ яшамиш
гъахънийи.

³⁷ Саб ражари, Санхерибди чан бут Нисрухдин
ибадатханайиъ ибадат апІурайиган, дугъан баяр Ад-
рамелехди ва Сарецери думу, тур йивну, гъакІнийи.
Дурар Арарат вилайатдиз гъергнийи. Хъа Санхерибдин
бай Асархаддон дугъан ерина паччагъ гъахънийи.

Хизкыйин уьзур ва думу сагъ хьуб

20¹ Думу йигъари Хизкьи ицру гъахънийи ва
йикІру гъялнахъна дуфнайи. Амоцдин бай
Ешая пайгъамбар дугъахъна гъафнийи ва гъапнийи:

– Гъамци кІура РАББИЙИ: «Яв хулан гъякънаан
амур апІин, гъаз гъапиш уву кечмиш шулава, уву сагъ
хьидарва».

* ^{19:32} Думу бисуз руг хъабхьидар: кюгъне вахтари, къяляъ
тІапІнайи шагъур бисбан бадали, дидин цаларихъ руг
хъабхъуйи ва цалариин улучІвуйи.

² Хизкьѝ цалихьинди машди гьидицнийи ва РАББИЙИЗ ккарагнийи:

³ – КІваин апІин, я РАББИ, узу Яв улихь вафалуди фици гьягьюйиш ва Яв улариф гьякь вуйиб вари мар-ци кІваантІан апІуйиш!

Ва Хизкьѝ яманди гьѝшнийи.

⁴ Ешяя пайгъамбар кьялан гьяятдиан удучІвайиз, дугьахьна РАББИЙИИН гаф гьяфнийи:

⁵ – Кьяляхь хьадарк ва Йиз халкъдин регьбер Хизкьѝийиз йип: «Гъамци кІура яв арха Давуддин Заанур вуйи РАББИЙИ: Узуз яв ккарагуб гьѝебхьунуз ва яв нивгъар гьяркьѝонуз. Узу уву сагь апІидиза. СаритІ уву РАББИЙИИН Хулаз гьягьѝидива. ⁶ Узу яв уьмриин йицІи-хьуд йис иливидиза. Узу уву ва гьаму шагьур Ашурдин хилхьан азад апІидиза. Узу бадали ва Йиз лукІ Давуд бадали Узу гьаму шагьур кьутармиш апІидиза».

⁷ Ешяя пайгъамбри гьяпнийи:

– Паччагьдиз инжиларин лавашсиб аьбкъинай.

Дурари думу аьмгьѝиин иливнийи, ва паччагь сагь гьяхьнийи. ⁸ Думуган Хизкьѝийи Ешяя пайгъамбри-хьан гьѝрхнийи:

– РАББИЙИ узу сагь апІрувалин ва саритІ РАББИЙИИН Хулаз гьягьрувалин тасдикьвалин лишан фу ву?

⁹ Ешяя пайгъамбри жаваб тувнийи:

– Гаф тувнайиб РАББИЙИ тамам апІрувалин РАББИЙИХЪАН увуз тасдикьвалин лишан магьа: гьѝи сирин йицІуб умбур улихь, ясана йицІуб умбур кьяляхь гьябгьѝиди. Улихь ясана кьяляхь гьябгьѝю-руш, кадабгь.

¹⁰ Хизкьѝийи гьяпнийи:

– Сирниз йицІуб умбриинди улихь гьябгьѝюз рягьятди ву. Ваь, гьѝит думу йицІуб умбриинди кьяляхь хьадабкри.

¹¹ Ешая пайгъамбар РАББИЙИЗ ккарагнийи, ва РАББИЙИ сирич Ахаздин гядрариъди думу йицӀуб умбриинди къяляхъ гъаӀнийи.

Вавилондин паччагъдин вакилар Хизкьийихъна гъюб

¹² Думу вахтна Вавилондин паччагъ Мерудах-Баладанди, Баладандин бали, Хизкьийиз кагъаз ва пешкеш хътаънийи, гъаз гъапиш дугъаз Хизкьийин узрикан гъебхънийи. ¹³ Хизкьи вакиларихъ хъпехънийи, ва дугъу чан хазнаханайиъ айиб вари – арс, гъизил, тюнт даднан шей’ар ва багъалу ччимар – улупнийи. Гъацира дугъу яракъхана ва дидин хазнаханйириъ убхюрайиб вари улупнийи. Я гъалайиъ, я чан вари паччагълугъдиъ дугъу дулариз улулупуб фукӀа имдайи.

¹⁴ Ешая пайгъамбар паччагъдихъна гъафнийи ва гъапнийи:

– Гъаму инсанари фу кӀуйи ва дулар наънан увухъна гъафну?

Хизкьийи жаваб тувнийи:

– Ярхла уълкейиан, дулар Вавилондиан гъафну.

¹⁵ Пайгъамбри гъерхнийи:

– Дулариз яв гъалайиъ фу гъябкъну?

– Йиз гъалайиъ дулариз вари гъябкъну. Йиз хазнаханйириъ узу дулариз улулупуб фукӀа адар, – жаваб тувнийи Хизкьийи.

¹⁶ Думуган Ешая пайгъамбри Хизкьийиз гъапнийи:

– РАББИЙИН гафнахъ хъебехъ: ¹⁷ «Яв гъалайиъ айиб вари, гъийин йигъазкъан яв абйири уч даӀна-йиб вари Вавилондиз гъабхру вахт чарасузди улубкъиди. ФукӀа гъубзидар. ¹⁸ Хъа яв насларикан бязидар дина гъахиди ва Вавилондин паччагъдин гъалайиъ гъаравашар хъиди».

¹⁹ – Уву узукна гъапи РАББИЙИН гаф ужуб ву, – жаваб тувнийи Хизкыйи. Ва дугъу фикир гъапІнийи: «Вуш фу вухъа, йиз йигъари ислягъвал ва хатІасузвал ади гъабхъихъантина?»

Хизкыйин абжал

²⁰ Хизкыйи паччагъвал гъапІу вахтнан жара гъядисйирикан ва дугъу гъапІу ляхнарикан, дугъу дагар фици гъапІнуш ва жиликкди шагъриз шид фици гъизигнуш, «Ягъудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

²¹ Хизкыйи чан архйирихъди архаин гъахънийи. Дугъан бай Манаше дугъан къяляхъ паччагъ гъахънийи.

Ягъудайин паччагъ Манаше

21¹ Манашейин, паччагъ шлуган, йицикьюд йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ хъцІурна хъуд йисан паччагъвал гъапІнийи. Дугъан дадайиз Хефцибах кІуйи. ² РАББИЙИ израиларихъан гъутІуркку халкъарин хъаби абдатарихъди гъягъюри, дугъу РАББИЙИН уларихъ писвал апІуйи. ³ Чан адаш Хизкыйи гъадаргъу тепйириин али гирамишвар дугъу цІийи-кІулІан тикмиш гъапІнийи. Израилин паччагъ Ахавдихъан мисал гъадабгъну, Баализ гъурбан апІрушвар гъапІнийи ва Ашерайин мурхъул дубснийи. Дугъу вари завун къушум вуйи ригъдиз, вазлиз ва хъдариз ибадат ва гъуллугъ апІуйи. ⁴ Гъятта РАББИЙИ чакан «Ерусалимдиъ Йиз ччвурназ гъюрмат апІиди» гъапи РАББИЙИН Хулаъра дугъу гъурбан апІрушвар тикмиш гъапІнийи. ⁵ РАББИЙИН Хулан къюбиб гъятариъ дугъу вари завун къушум вуйи ригъдиз, вазлиз ва хъдариз гъурбан апІрушвар тикмиш гъапІнийи.

⁶ Дугъу чан бай цигъ гърбан гьапІнийи, фал кипуйи, изитІ апІуйи, гьийихдариз дих апІрударихъди ва сюгьюрчйирихъди гаф-чІал апІуйи. Дугъу РАББИЙИН уларийъ, Дугъак хъял капІри, гизаф писвал гьапІнийи.

⁷ Дугъу Ашерайин мурхъул ктапІуз амур гьапІнийи ва думу РАББИЙИН Хулаъ дивнийи. Думу Хулкан РАББИЙИ Давуддиз ва дугъан бай Сулеймандиз гьапІнийи: «Му Хулаъ ва Израилин вари тухмаригъян Узу гъядябгъю Ерусалимдиъ Йиз ччвурназ даимайиз гьюрмат апІиди. ⁸ Узу гьамусдихъантина израилар Узу чпин абйириз туву жилилан удучІвуз гьитидарза. Анжагъ дурари Узу чпиз амур гьапІуб вари тамам дапІну ва дурариз Йиз лукІ Мусайи туву Къанун дьобхну ккунду».

⁹ Амма халкъ хъпехъундайи. Манашеи дураар рякълан алдаънийи. Дураар РАББИЙИ израиларин улихъ терг гьапІу халкъаритІан артухъ писвал апІуз хъюгънийи. ¹⁰ РАББИЙИ Чан гъаравашар вуйи пайгъамбрарин мелзналан кІуйи:

¹¹ — Ягъудайин паччагъ Манашеи хяви гунгъар гьапІну. Дугъу чпин улихъна вуйи амореяритІан артухъ писвал гьапІну ва чан бутариинди Ягъудайиз гунгъиз ял гьапІну. ¹² Гъаддиз Израилин Заанур вуйи РАББИЙИ гьамци кІура: «Узу Ерусалимдин ва Ягъудайин гъациб бала алапІидиза, шлиз дидкан гъеебхъиш, дугъан юкІв тІубкІиди. ¹³ Узу Ерусалимдиз жаза, Самарияйиз гъадабтІганси, гъадабтІидиза ва уълчме Ахавдин тухумдизси ишлетмиш апІидиза. Узу Ерусалим, зах марцц апІруганси, марцц ва маш кІанакк апІидиза. ¹⁴ Узу ктабгъу халкъдихъан гъуздарихъан гъудучІвидиза ва дураар душмнарин хилариз тувидиза. Ягъудайин вари душмнари дураар тІараш апІиди. ¹⁵ Гъаз гъапиш дурари Йиз уларийъ писвал апІуйи, чпин абйир Египетдиан удучІвхъамина гьийин йигъазкъан Узук хъял капІуйи».

¹⁶ Манашейи Ягьудайин агьалйириз гунгьихьна ял гьапІнийи ва дурари РАББИЙИН улариъ писвал апІуз гьитнийи. Дидланна савайи, дугъу тахсир ктру ифи гьадмукъан удубзнийики, Ерусалим саб гьирагъдихъан тмунуб гьирагъдихъна дидихъди абцІнийи.

¹⁷ Манашейи паччагьвал гьапІу вахтнан жара гьядисйирикан, дугъу гьапІу вари ляхнарикан ва дугъу гьапІу гунгьикан «Ягьудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ¹⁸ Манаше чан архйирихъди архаин гьахънийи ва чан гьалайиъ айи Уззайин багъдиъ накъвдик кивнийи. Хъа дугъан бай Амон дугъан къяляхъ паччагъ гьахънийи.

Ягьудайин паччагъ Амон

¹⁹ Паччагъ шлуган, Амондин къанна къюд йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ къюд йисан паччагьвал гьапІнийи. Дугъан дадайиз Мешулемет кІуйи, думу тухмиинди Ютба шагъриан вуйи Харуцдин риш вуйи. ²⁰ Чан адаш Манашейиси, Амондира РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи. ²¹ Думу чан адашдин вари рякъяриъди гьягъюйи. Дугъу чан адашди гьуллугъ апІури гьахъи бутариз гьуллугъ ва ибадат апІуйи. ²² Думу чан абйирин Заанур вуйи РАББИЙИХЪАН гьидицнийи ва РАББИЙИН рякъюъди гьягъюрдаи.

²³ Амон паччагъдин багахъ гьуллугъ апІурайидари дугъаз къаршуди жини йикърар гьапІнийи ва паччагъ чан гьалайиъ йивну гьакІнийи. ²⁴ Хъа уълкейин халкъди Амон паччагъдиз къаршуди жини йикърариъ гьахъидар вари гьийихнийи ва Амондин бай Юшия паччагъ гьапІнийи.

²⁵ Амонди паччагьвал гьапІу вахтнан жара гьядисйирикан «Ягьудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ²⁶ Думу Уззайин багъдиъ чан гьомбтиъ

кивнийи. Ва дугъан бай Юшия дугъахъна паччагъ гъахънийи.

Ягьудайин паччагъ Юшия

22¹ Паччагъ шлуган, Юшияйин миржид йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ сумчІурна сад йисан паччагъвал гъапІнийи. Дугъан дадайиз Едида кІуйи, думу тухумдиинди Буцкъат шагъриан вуйи Адаяйин риш вуйи. ² Юшияйи РАББИЙИН улариъ дюзиб вуйиб апІуйи. Думу чан арха Давуддин вари рякъяриъди, я арччлахъинди, я гагвлахъинди улдудучІври, гъагъюйи.

³ Юшия паччагъдин бикІурр вуйи Шафан айи. Думу Ацалияйин бай, Мешуламдин худул вуйи. Чан паччагъвалин йицІмиржидпи йисан Юшия паччагъди Шафан РАББИЙИН Хулаз, гъамци дупну, гъаънийи:

⁴ – Заанурин ахъюну гьуллугъчи Хилкияйихъна гъарах. РАББИЙИН Хулаз халкъди гъабхи ва урнарихъ хъайидари уч гъапІу пул гъисаб апІри. ⁵ Гъит думу пул РАББИЙИН Хулаъ ляхнар апІрудариин гюзчивал гъабхуз тьяйин дапІнайидарихъна туври. Хъа дурари РАББИЙИН Хал рас апІру ⁶ харатчйириз, тикилишчйириз ва гъвандин устйириз туври. Гъит дурари думу пулихъ гъацира Хал цІийи алапІуз гакІул ва ктау гъванар масу гъадагъри. ⁷ Дурариз ихтибар дапІнайи пулин гъакъ-гъисаб дурарихъан тІа-лаб апІуб лазим дар, гъаз гъапиш дугъриди ляхин апІуру.

РАББИЙИН Къанундин китаб Заанурин Хулаъ бихъуб

⁸ Заанурин ахъюну гьуллугъчи Хилкияйи бикІурр Шафандиз гъапнийи:

– Узуз РАББИЙИН Хулаъ Къанундин китаб гъибихъунзуз.

Дугъу думу Шафандихъна тувнийи, ва Шафанди думу гъурхнийи. ⁹ БикІрур Шафан хъасин паччагъдихъна гъафнийи ва дугъаз гъапнийи:

– Яв гъаравашари РАББИЙИН Хулаъ айи вари пул гъадабгъну ва ляхнариин гюзчивал гъабхрударихъна тувну.

¹⁰ БикІрур Шафанди хъасин паччагъдиз гъапнийи:

– Заанурин гъуллугъчи Хилкияйи узуз саб китаб тувну.

Ва Шафанди думу китаб паччагъдиз урхуз хъюгънийи.

¹¹ Къанундин китабдиан гафар деерхъну, паччагъ пашман гъахънийи, ва дугъу чан палтар гъячІяргънийи. ¹² Паччагъди Заанурин гъуллугъчи Хилкияйиз, Шафандин бай Ахикамдиз, Михайин бай Ахбуриз, бикІрур Шафандиз ва паччагъдин гъараваш Асаяйиз амур гъапІнийи:

¹³ – Гъарахай, гъибихъу китабдиъ узкан, халкъди-кан ва вари Ягъудайикан дибикІнайибдин гъякънаан РАББИЙИХЪАН гъерхай. Ихъ абйир гъаму китабдин гафарихъ хъпебехъри хъпаз, дидик ухъуз дибикІнайиганси ляхнар дарапІри хъпаз лигну, ухъ’ин алабхъна-йи РАББИЙИН хъял гизаф зурбаб ву.

¹⁴ Заанурин гъуллугъчи Хилкия, Ахикам, Ахбур, Шафан ва Асая Хулдайихъна гъушнийи. Думу Тиквайин бай, Хархасдин худул, палтар уърхрур вуйи Шалумдин хпир вуйи. Хулда пайгъамбар вуйи. Думу Ерусалимдин кьюбпи мягъялиъ яшамиш шулайи. Дурари дугъаз вари ктибтнийи. ¹⁵ Хулдайи гъапнийи:

– Учву узухъна гъау инсандиз йипай. Гъамци кІура Израилин Заанур вуйи РАББИЙИ: ¹⁶ «Узу му

жилиина ва мушв'ин яшамиш шулайидариина бала гьапИдиза. Ягьудайин паччагъди гьурху китабдиъ дибикІнайиб вари тамам хьибди. ¹⁷ Дурар Узхъан гьудучІвбаз, бутариз ицциб ниъ хъайи шей'ар ургбаз ва дурари чпин вари хяви ляхнар апІбаз лигну, Узук хъял капІну. Гьаддиз Йиз хъял му жилиин кабхьиди ва кутІубшвидар. ¹⁸ РАББИЙИКАН ккун апІуз учву гьау Ягьудайин паччагъдиз йипай: „Израилин Заанур вуйи РАББИЙИ гьамци кІура: увуз думу китабдиъ дибикІнайиб гьамус аьгъявуз. ¹⁹ Узу му жилиз ва мушв'ин яшамиш шулайидариз кършуди гьапиб, дурариз барбатІвал ва агъ кьисмат шлувал гьеебхъунвуз. Думуган яв юкІв гьюдли гьабхъну ва уву Йиз улихъ мютІюгъ гьахъунва, уву яв палтар гьячІяргъюнва ва Йиз улихъ гьишунва. Гьаддиз Узуз уву кІуруб гьеебхъунзуз. ²⁰ Гьаддиз Узу уву яв архйирихъна гьадагъидиза, ва уву ислягъвалиинди накъвдик кивди. Узу му жилиин алапІру бала яв улариз рябкъидар“».

Дурари Хулдайин жаваб паччагъдихъна гьурубкънийи.

Юшияйи Заанурихъди Йикърар цІийи алауб

23 ¹ Думуган Юшия паччагъди Ягьудайин ва Ерусалимдин вари гьюрматлу яшлуйириз дих гьапІнийи. ² Думу Ягьудайин халкъдихъди, Ерусалимдин агъалйирихъди, Заанурин гьуллугъчйирихъди ва пайгъамбрарихъди – бицІирихъан ахъюрихъна вари халкъдихъди – сатІиди РАББИЙИИН Хулаз гьушнийи. Дугъу РАББИЙИИН Хулаъ гьибихъу Йикърарин Китабдик кайи вари гафар дурариз гьурхнийи. ³ Паччагъ мурхълин багахъ дийигънайи. Паччагъди, РАББИЙИИН рякьюъди гьягъюз, Дугъан амрар, улупбар ва тйинвалар кІвантІан ва вари

къуватаринди тамам апІуз ва гьаму китабдик дидикІнайи гафарихъди гьягьюз гаф туври, РАББИ-ЙИН улихъ Йикърар гьийитІнийи. Вари халкъ думу Йикърарихъди рази гьабхънийи.

⁴ Паччагъди Заанурин ахъюну гьуллугъчи Хил-кийайиз, Заанурин исина дережайин гьуллугъчйириз ва раккнарихъ дийигънайи гьаравлариз амур гьапІ-нийи:

– РАББИЙИН Хул’ан Баализ, Ашерайиз* ва заварин къушум вуйи ригъдиз, вазлиз ва хядариз дапІна-йи вари шей’ар адагъай.

Дугъу дурар Ерусалимдин гьирагъдиъ Кьидрун дерейиъ цІигъ гьургнийи, дурарин рюкъ Бет-Эл шагъриз гьубхънийи. ⁵ Юшйайи Ягъудайин паччгъари тепйириин, Ягъудайин шагърарий ва Ерусалимдин гьирагъарихъ ищидар ниар хъайи шей’ар ургуз дерккнайи ва Баализ, заварин къушум вуйи ригъдиз, вазлиз ва хядариз ищидар ниар хъайи шей’ар ургурайи бутарин гьуллугъчйир ултІурккнийи. ⁶ Дугъу РАББИЙИН Хул’ан Ашерайин мурхул Кьидрун дерейиз адабгънийи ва душваъ думу гьубгънийи. Мурхлин рюкъ дугъу халкъдин умуми накъваригъ гьарабгънийи. ⁷ Гьацира дугъу РАББИЙИН Хулан багахъ хъайи хулар гьарагънийи. Думу хуларий ибадатханайин къяппа жилижвувар яшамиш шуйи ва дишагълийири Ашерайиз парчйир урхуйи.

⁸ Юшйа паччагъди Ягъудайин шагърариан вари Заанурин гьуллугъчйир адабнийи, ва Гивайихъан Беэр-Шевайихъна тепйириин али гьурбан апІрушвар чиркин гьапІнийи. Дугъу шагърин урнарин

* ^{23:4} Баал, Ашера: Баал – ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари ибадат апІури гьахъи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси». Ашера Ханаандин бегьерлуварин бут вуйи. Думу мурхулси улупуйи.

багахъ хъайи гъурбан апІрушв гъарабгънийи (душв гъюкумдар Гъисайин урнарихъан гагул терефназди хъайи). ⁹ Тепйириин али гъурбан апІрушвариан вуйи Заанурин гъуллугъчйири Ерусалимдиъ РАББИЙИИН гъурбан апІрушваъ гъуллугъ апІурдайи. Гъаци вушра, дурари чпин чвйирихъди, Заанурин гъуллугъчйирихъди, сатІиди дун ктру уъл ипІуйи.

¹⁰ Мулех кІуру бутдиз баяр ва шубар сарун сари-хъанра цІигъ гъурбан апІуз дархъбан бадали, дугъу Бен-Гинум дерейиъ айи Туфет кІуру гъурбан апІрушв чиркин гъапІнийи. ¹¹ Дугъу РАББИЙИИН Хулан учІврушвахъ Ягъудайин паччгъари ригъдиз бахш вуди дивнайи гъяйвнар гъадагънийи. Дурар гъяятдиъ, паччагъдин гъалайин гъуллугъчи Натан-Мелехдин хулан багахъ, жилиин дивнайи. Хъасин Юшияйи ригъдиз бахш дапІнайи дявдин фургънар цІигъ гъургънийи.

¹² Ягъудайин паччгъари Ахаздин заан хулан гъваин тикмиш гъапІу гъурбан апІрушвар ва Манашейи РАББИЙИИН Хулан кьуб гъяятдиъ тикмиш гъапІу гъурбан апІрушвар Юшияйи гъарагънийи. Дугъу дурар душвлан алдагънийи, гъюргънийи ва тикйир Къидрун дерейизди гатІархънийи. ¹³ Юшия паччагъди гъацира Ерусалимдихъан ригъ гъудубчІвру терефнаъ, Аъжлин дагъдихъан кьибла терефнаъ айи тепйириин али гъурбан апІрушвар чиркин гъапІнийи. Дурар Израилин паччагъ Сулейманди сидонарин хъави бутдишагъли Астартайиз, Муавдин халкъдин хъави бут Кемушдиз ва Амундин халкъдин хъави бут Милхумдиз тикмиш гъапІдар вуйи. ¹⁴ Юшия паччагъди гирами гъванар тикйир гъапІнийи, Ашерайин мурхълар алдатІнийи ва дурар алди гъахъи йишвариин инсанарин кІурбар дахънийи.

¹⁵ Гъятта Бет-Элиъ айи, Израилиз гунгъихъна ял гъапІу Яравамди, Наватдин бали, тикмиш гъапІу

гъурбан апІрушвра кмиди дугъу гъарабгънийи. Дугъу тепейин али ибадатханайик цІа кипнийи ва думу рюкь-руг гъапІнийи, Ашерайин мурхьулра гъубгънийи. ¹⁶ Дидин къяляхъ Юшия паччагъ гургутум гъилигънийи, ва дугъаз тепейин ямажнак накъвар гъяркънийи. Дугъу накъвариан кІурбар адагъуз ва гъурбан апІрушв'ин, думу чиркин апІбан бадали, дурар ургуз амур гъапІнийи. Гъаци Заанурин инсанди вахт ккимиди мялум гъапІу РАББИЙИН гаф Юшияйи тамам гъапІнийи.

¹⁷ Паччагъди гъерхнийи:

– Узуз рябкъюрайиб шлин накъвдин гъван ву?

Шагърин агъалйири гъапнийи:

– Му накъв Бет-Элин гъурбан апІрушвкан уву гъапІуб вари вахт ккимиди гъапи Ягъудайиан гъафи Заанурин инсандин ву.

¹⁸ Паччагъди гъапнийи:

– Гъит думу архаинди дахъри. Гъит сарира дугъан кІурбар инжик дарапІри.*

Дурари дугъан ва Самарияйиан гъафи пайгъамбрин кІурбариз инсаф гъапІнийи.

¹⁹ Гъацира Юшия паччагъди Самарияйин шагъра-риъ тепйириин али вари ибадатханйир терг гъапІнийи. Дурар, РАББИЙИК хъял капІри, Израилин паччгъари тикмиш гъапІдар вуйи. Дугъу дурарикан Бет-Элиъ гъапІуб гъапІнийи. ²⁰ Юшия паччагъди думу ибадатханйирин гъуллугъчйир гъурбан апІрушвариин гъурккънийи ва душв'ин инсанарин кІурбар гъургънийи. Хъасин думу Ерусалимдиз къяляхъ гъафнийи.

* ^{23:18} Мушваъ улхуб Заанурин инсан къяляхъ гъапІу пайгъамбрикан гъябгъюра. Думу Заанурин инсандин гюмбтиъ кивнийи (3 Пачч. 13:11-32). Самария мушваъ вари Израил паччагълугъдиз кІура.

Песах машквар цІуйи алапуб

²¹ Паччагъди халкъдиз амур гъапІнийи:

– РАББИЙИЗ, ихъ Заануриз, Йикърарин Китабдиъ дибикІнайиганси, Песах машквар* апІнай.

²² Израилиз диванбегари регъбервал тувуз хъюгъю йигъланмина**, Израилин паччгъарин ва Ягъудайин паччгъарин вари йигъари мициб ахъю Песах машквар гъабхундайи. ²³ Юшия паччагъдин паччагъвалин йицІимиржидпи йисан РАББИЙИЗ думу Песах Ерусалимдиъ къайд гъапІнийи.

Юшия паччагъдин паччагъваликан

²⁴ Гъацира Юшия паччагъди гъийихдариз дих апІрудар, фалчйир, хулан бутар ва Ягъудайиъна Ерусалимдиъ гъидихъу хяви шей'ар терг гъапІнийи. Дугъу думу ляхин РАББИЙИН Хулаъ Заанурин гъуллугъчи Хилкиийиз гъибихъу китабдик дибикІнайи Къанундин тІалабар тамам апІбан бадали гъапІнийи. ²⁵ Я Юшия паччагъ хъайиз, я дугъан къяляхъ дугъаз ухшар вуйи, думуси вари кІваантІан, вари рюгъниинди ва къуватариинди, Муса пайгъамбрин вари Къанундиинди РАББИЙИХЪНА илтІикІу паччагъ гъахъундар.

²⁶ Гъаци вушра, РАББИЙИ, Чак хъял капІри Манашейи гъапІубдин варибдин кІуллан Ягъудайикан гъабхъи Чан гизаф зурба ажугълувал къяляхъ гъапІундайи. ²⁷ РАББИЙИ гъапнийи:

* ^{23:21} Песах машквар: жугъдарин асас машкварикан саб вуйи му машквар Израилин халкъ Египетдиан удучІувалихъди аьлакьалу ву. Думу гъарсад йисан хъадукра къайд апІуру. Думу машквриз жугъдар Ерусалимдиз дуфну ккундийи.

** ^{23:22} Паччгъар хъайиз Израилиъ диванбегари регъбервал ту-вуйи. Диванбегар Израилин къушмарин ахъюрарра вуйи.

– Узу Ягьудара Узхъан, Израил ярхла гьапІганси, ярхла апІидиза. Узу ктабгьуб вуйи гьаму шагьур, Ерусалим, ва Узу «Мушваъ Йиз ччвур хьибди» гьапи Халра гатІахьидиза.

Юшия йивну йикІуб

²⁸ Юшияйи паччагьвал гьапІу вахтнан жара гьядис-йирикан ва дугъу гьапІу вари ляхнарикан «Ягьудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна.

²⁹ Юшияйи паччагьвал апІурайи вахтна Египетдин паччагь, фряряуьн Неху Ашурдин паччагьдиз кюмекназ Евфрат нирихъна гьушнийи. Юшия паччагь дугъахъди дяви апІуз удучІвнийи, амма Неху фряряуьнди Мегиддо шагъриъ думу йивну гьакІнийи. ³⁰ Юшияйин гьаравашари дугъан майит дявдин фургъниъди Мегиддойиан Ерусалимдиз гьабхнийи ва чан гюмбтиъ накъвдик кивнийи. Хъа халкъди Юшияйин бай Яхаздикан чан адашдин ерина паччагь хьуз ччим ктатнийи.

Ягьудайин паччагь Яхаз

³¹ Учв паччагь шлуган, Яхаздин къанна шубуд йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимди шубуб вазли паччагьвал гьапІнийи. Дугъан дадайиз Иремияйин риш Хамутал кІуйи. Тухумдиинди думу Ливна шагъриан вуйи. ³² Яхазди, варибдиъ чан абйириз ухшар шули, РАББИЙИИН улариъ писвал апІуйи.

³³ Неху фряряуьнди Хамат вилайтдиъ айи Ривла шагъриъ дугъахъ, сарун Ерусалимдиъ паччагьвал дарапІбан бадали, къандалар хьитІнийи. Гьацира дугъу Ягьудайиин варж талант* арснан ва саб талант** гьизилин харж

* 23:33 тахминан 3400 килограмм.

** 23:33 тахминан 34 килограмм.

иливнийи. ³⁴ Неху фяряуьнди Юшияйин бай Элиаким чан адашдин ерина паччагъ гьапІнийи ва дугъ'ин Яким ччвур иливнийи. Хъа Яхаз дугъу Египетдиз гьурхнийи, думу душваъ кечмишра гъахънийи. ³⁵ Якимди Неху фяряуьндиз дугъу тІалаб апІру къадар арс ва гъизил тувнийи. Дици апІбан бадали, дугъу уълкейин налог илипнийи ва уълкейин халкъдихъан, гьарсарихъ хъайи мутмуьиз дилигну, арс ва гъизил уч гьапІнийи.

Ягьудайин паччагъ Яким

³⁶ Учв паччагъ шлуган, Якимдин къанна хьуд йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ йицІисад йисан паччагьвал гьапІнийи. Дугъан дадайиз Зевуда кІуйи, думу тухумдиинди Рума шагъриан вуйи Педаин риш вуйи. ³⁷ Якимди, варибдиъ чан абйириз ухшар шули, РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи.

24¹ Якимди паччагьвал апІурайи вахтна Вавилондин паччагъ Навухаднасар Ягьудайин алархънийи. Яким паччагъ шубуд йисазди дугъан гьюкмикк ккахънийи, амма хъасин Якимди фикир гьюдюхнийи, ва Навухаднасариз къаршуди удучІвнийи. ² РАББИЙИ Якимдиина Халдеяйиан, Арамдиан, Муавдиан ва Аммундиан тІарашчйир гъаънийи. Дугъу дурар Ягьуда терг апІуз гъауйи, Чан гъаравашар пайгъамбрарин мелзалан РАББИЙИН гафнаъ дупнайиганси. ³ Гьелбетда, Ягьудайин му вари ляхнар РАББИЙИН амриинди, Манашейин гунгъариз ва дугъу гьапІу вари ляхнариз лигну улуркъдар вуйи. ⁴ Манашеи гизаф тахсир ктру ифи удубзнийи, ва Ерусалим ифдихъди абцІнийи аьхир. РАББИЙИЗ гьаддиз хил алдабгъуз ккунди адайи.

⁵ Якимди паччагъвал гъаІу вахтнан жара гъядис-йирикан ва дугъу гъаІу вари ляхнарикан «Ягъудайин паччгъарин тарихарин китабдиъ» дибикІна. ⁶ Яким чан архйирихъди архаин гъахънийи. Ва дугъан бай Якин дугъахъна паччагъ гъахънийи.

⁷ Египетдин паччагъ чан уълкейиан сарун удучІвундайи, гъаз гъапиш Вавилондин паччагъди Египетдин дерейихъан Евфрат нирихъна дугъан вари жилар гъидиснийи.

Ягъудайин паччагъ Якин йисирвализ дисуб

⁸ Учв паччагъ шлуган, Якиндин йицІмиржид йис вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ шубуб вазли паччагъвал гъаІнийи. Дугъан дадайиз Нехушта кІуйи, думу тухумдиинди Ерусалимдиан вуйи Элнатандин риш вуйи. ⁹ Якинди, варибдиъ чан адашдиз ухшар шули, РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи.

¹⁰ Думу вахтна Вавилондин паччагъ Навухаднасарин къушмарин ахъюар Ерусалимдиина гъушнийи ва шагъур къялаъ апІнийи. ¹¹ Учв Навухаднасар шагъур къялаъ апІган гъафнийи. ¹² Ягъудайин паччагъ Якин, чан дадара, багахъ гъуллугъ апІурайидарра, къушмарин ахъюарра, гъалайиъ гъуллугъ апІурайидарра хъади, Навухаднасариз йисирвализ гъушнийи.

Чан паччагъвалин миржидпи йисан Навухаднасарин Якин йисирвализ гъадагънийи. ¹³ РАББИЙИ гъапиганси, Навухаднасарин РАББИЙИН Хул’ан ва паччагъдин гъалайиан вари хазнйир гъурхнийи. Израилин паччагъ Сулейманди РАББИЙИН Хулаз гъапІу гъизилин аваданлугъар дугъу тикйир гъаІнийи. ¹⁴ Дугъу Ерусалимдиан вари гъакимар ва эскрар, сянъяаткар ва рукъан устйир – уьмуми гъисабниинди

йицІуд агъзур инсан – йисирвализ гъурхнийи. Гъитдар анжагъ уълкейин касиб инсанар вуйи.

¹⁵ Навухаднасари Якин йисирди Вавилондиз гъурхнийи. Дугъу Ерусалимдиан Вавилондиз Якин паччагъдин дада, дугъан хпар, дугъан гъалайиъ гъуллугъ апІурайидар ва уълкейин гъакимар гъурхнийи.

¹⁶ Гъаци, Вавилондин паччагъди йисирарди ургуд агъзур къувватлу эскер, агъзур сян्याаткар ва рукъан уста Вавилондиз гъурхнийи. Дурар вари дяви апІуз шлудар вуйи. ¹⁷ Дугъу Якиндин халу Матания дугъан ерина паччагъ гъапІнийи ва дугъан ччвур Цедекия ччвурнахъди гъюдюхнийи.

Ягъудайин паччагъ Цедекия

¹⁸ Учв паччагъ шлуган, Цедекияйин къанна сад йис яш вуйи. Дугъу Ерусалимдиъ йицІисад йисан паччагъвал гъапІнийи. Дугъан дадайиз Хамутал кІу-йи, думу Ливна шагъриан вуйи Иремияйин риш вуйи. ¹⁹ Цедекияйи, варибдиъ Якимдиз ухшар шули, РАББИЙИН улариъ писвал апІуйи. ²⁰ Ерусалимди ва Ягъудайи РАББИЙИК гъацикъан хъял капІнийики, Дугъу дурар Чахъан гъутІурккнийи.

Цедекия Вавилондин паччагъдиз къаршуди удучІвнийи.

Ерусалим ккадабхъувал

25 ¹ Цедекияйин паччагъвалин урчІувдпи йисандин йицІубпи вазлин йицІудпи йигъан Вавилондин паччагъ Навухаднасар чан вари къушум хъади Ерусалимдиана гъушнийи. Дугъу шагърин гургутум бина гъивнийи, шагърин цаларихъ, думу бисбан бадали, руг хъабхънийи. ² Шагъур Цедекияйин

паччагьвалин йицІисадпи йисазкъан къялаъ апІну имийи.

³ Юкьубпи вазлин урчІвудпи йигъаз шагъриъ гаш гужал гъабхънийи, халкъдиз ипІруб имдаийи. ⁴ Думуган Вавилондин халкъ вуйи халдеяри шагърин цалиъ урхъ гъапІнийи, ва Цедекия паччагъ вари къушум хъади гьергнийи. Дурари шагъур йишвну дипнийи, халдеяри шагъур къялаъ апІнашра. Цедекия ва дугъан къушум къюб цалин арайиъ айи, паччагъдин багъдин багахъ хъайи урнариан удучІвнийи ва Ярдан дере-йин терефназди гъушнийи. ⁵ Амма халдеярин къушум паччагъдихъ хъебгнийи ва дугъахъ Ерихондин дюзенариъ хъубкънийи. Цедекияйин вари къушум, думу ялгъузди гъитну, гъарабгънийи. ⁶ Цедекия халдеяри гъидиснийи. Думу Вавилондин паччагъдихъна Ривла шагъриз гъахнийи, душваъ дугъаз жаза гъадабтІнийи. ⁷ Цедекияйин баяр дугъан уларикк гъурккнийи, хъасин дугъан улар адагънийи, ва, кемшрин къандалар хъитІну, думу Вавилондиз гъурхнийи.

⁸ Хъубпи вазлин ургудпи йигъан паччагъдин гъаравларин ахъюр вуйи Невузардан, Вавилондин паччагъдин гъараваш, Ерусалимдиз гъафнийи. Думуган Вавилондин паччагъ Навухаднасарин паччагьвалин йицІиурчІудпи йис вуйи. ⁹ Дугъу РАББИЙИН Хал, паччагъдин гъала ва Ерусалимдиъ айи вари хулар цІигъ гъургнийи. Дугъу вари ахъю хулар цІигъ гъургнийи. ¹⁰ Хъа халдеярин къушми Невузардандин регъберваликкди Ерусалимдилан илтІикІнайи вари цалар гъарагънийи. ¹¹ Невузарданди Ерусалимдиъ имбу вари агъалйир, Вавилондин паччагъдин терефназди гьергдарра кади, йисирвализ гъурхнийи. ¹² Амма касиб инсанарикан бязидар, тІумтІин багълариъ ва хутІлариин лихбан бадали, душваъ гъитнийи.

¹³ Халдеяри РАББИЙИН Хулаъ айи кемшрин мурхълар, шид убзру гъабарикк ккивру бицИи чархар ккайи кемшрин аьрабйир, «гъюл» ччвур али кемшрин гъявуз гъюргънийи ва кемшир Вавилондиз гъубхнийи. ¹⁴ Гъацира дурари бетйир, бицИи къасйир, лампйирин пилтйир гъадатІру убрушвар, РАББИЙИН Хулаъ ишлетмиш апІури гъабхъи вари кемшрин гъабгъажагъ гъухнийи. ¹⁵ Паччагъдин гъаравларин аьхюри марцци гъизиликан ва арснakan дапІнайиб вари — ициб ниъ хъайи шей’ар ургуз вуйи гъабар ва ифи кубзру захар — гъухнийи.

¹⁶ Сулейманди РАББИЙИН Хулаз гъапІу къюб мурхълин, гъявуждин ва аьрабйирин кемшир ебцуз даршлукъан гизаф вуди гъабхъну*. ¹⁷ Гъарсаб мурхъл йицІимиржиб юкІ** ягълишин алиб вуйи. Кемширикан дапІнайи мурхълиин иливрубдин ягълишин шубуб юкІ*** вуйи, думу кемшрин зунжрихъди ва кемшрин нарарихъди дабалгнайи. Гъациб вуйи тмуну мурхълра.

¹⁸ Паччагъдин гъаравларин аьхюри Заанурин сарпи гъуллугъчи Серая, дугъахъна къюрпир вуйи Заанурин гъуллугъчи Цепаная ва РАББИЙИН Хулан раккнар уьрхру шубур кас йисирвализ гъадагънийи. ¹⁹ Шагъриъ гъузнайидарикан дугъу гъалайиъ айи эскрариз табшуругъар тувру сар гъуллугъчи ва хъур кас паччагъдин насигъятчйир йисирвализ гъадагънийи. Гъацира дугъу уьлкейин къушмиз инсанар гъядягърур ва шагъриъ гъидихъу дугъан йирхъцІур кас йисирвализ гъидиснийи. ²⁰ Невузарданди дураар вари Вавилондин паччагъдихъна Ривлайиз гъухнийи. ²¹ Хамат виляятдиъ айи Ривла шагъриъ Вавилондин паччагъди

* 25:16 Лиг 3 Пачч. 7:15-47.

** 25:17 ЙицІимиржиб юкІ: тахминан 9,5 метр.

*** 25:17 Шубуб юкІ: тахминан 1,5 метр.

дурар йивну йикІуз амур гъапІнийи. Гъаци Ягьудайин агъалйир чпин жилилан алдаънийи.

Гедалия Ягьудайиъ гъяким хъувал

²² Вавилондин паччагъ Навухаднасари Ахикамдин бай, Шафандин худул Гедалия чав Ягьудайиъ гъибту халкъдиин гъякимди тйин гъапІнийи. ²³ Вавилондин паччагъди Гедалия гъякимди дерккуваликан гъееб-хыган, къушмарин вари аъхюар ва дурарин инсанар Гедалиейихъна Мицпа шагъриз гъафнийи. Дурар Нетанияйин бай Уъсмяил, Къареахдин бай Юханан, Нетоф шагъриан вуйи Танхуметдин бай Серая, Мааха вилайатдиан Язания ва дурарин инсанар вуйи. ²⁴ Дурар ва дурарин инсанар архаин апІбан бадали, Гедалиейи дурариз ху гъапІнийи. Дугъу гъапнийи:

– Халдей гъякимарихъан гучІ мапІанай. Уълкейиъ бина йивай, Вавилондин паччагъдиз гьуллугъ апІнай, ва учвуз ужуи хъибди.

²⁵ Амма ургубпи вазли Нетанияйин бай, Элишамдин худул, паччгъарин тухумдиан вуйи Уъсмяили, йицІур кас хъади дуфну, Гедалия ва дугъахъди Мицпайиъ айи ягьударна халдеяр йивну гъакІнийи.

²⁶ Дидин къяляхъ вари халкъ, гъам касибарра, гъам девлетлуйирра, халдеярхъан гучІури, къушмарин аъхюарихъди сатІиди Египетдиз гьергну гьушнийи.

Якин паччагъ дустагъдиан азад апІуб

²⁷ Ягьудайин паччагъ Якин йисирвализ гъадагъ-хъанмина сумчІурна ургудпи йисан Вавилондин паччагъ Эвил-Мерудах гъахънийи. Учв паччагъ гъахъи йисандин йицІикьубпи вазлин къанна ургудпи йигъан дугъу Ягьудайин паччагъ Якин дустагъдиан

деетнийи. ²⁸ Эвил-Мерудахди Якиндихъди дуства-
лиинди гафар апІуйи, дугъу думу чахъди Вавилондиъ
гъахъи вари паччгъартІан зади дисуйи. ²⁹ Якинди чан
дустагъдин палтар гъюдохнийи, ва дугъу чан уъм-
рин имбу йигъари гъарган паччагъдин суфрайихъ уъл
ипІуйи. ³⁰ Чан имбу уъмриъ дугъаз лазим вуйиб вари
гъарган паччагъдихъан тувуйи.

Ччвурар

Астарта – бегьерлувалин бут-дишагъли, дидиз ханаанари икрам апІури гъахъну. Кюгъне вахтари Багагъ Ригъ удубчІвру терефнаъ Астартайиз икрам апІру йишвариъ гакІвлин дестгар дурснади гъахъну, мумкин ву, бут-дишагълийин адатІнайи шиклар кади. Саспи нагълариъ Астарта Илу бутдин ясана Баал бутдин (варитІан заану бутдин) хпир ва «вари бутарин дада» вуди гъахъну. (лиг гъацира: Баал)

Ашера – Ашера Ханаандин бегьерлуварин бут ву-йи. Думу мурхълси улупуйи.

Баал – ханаанарин кІулин бут, чаз кюгъне вахтари ханаанари икрам апІури гъахъи завар рахбан бут. Думу гафнан мяна – «агъа, эйси».

Бут – думу гъвандикан, металликан, ясана гакІвликан ктапІуйи. Дурар заанурарси гъисаб апІуйи, дурариз ибадат апІуйи.

Вариубгбан гъурбан – гъурбан апІбан саб жюре. Убккбахъан гъайванат гъурбан апІрушв’ин тамамди убгури гъахъну. Гъурбан апІбан жара жюрйириъ гъурбан апІру гъайванатдин тялукъ пай убгури, хъа имбуб ипІури гъахъну. (лиг гъацира: Демдин гъурбан)

Гюрюшнан (РАББИЙИН) Чадур – Заанурин регъберваликкди жугъдари тикмиш гъапІу саб йишвхъан жара йишвахъна гъабхру ибадатхана. Ибадатхана-йиъ садакъайин уълер ва садакъйир хпаъ лазим вуйи

алатар али стол, хъа гъацира иццидар ниар адаъбан гъурбан апІрушв ва лампа ади гъахъну.

Заанурин амриинди израилари Гюрюшнан Чадур тикмиш гъапІну ва, чпи гъумран буш чюлиъ лицруган, думу чпихъди гъабхури гъахъну. Гюрюшнан Чадрин Йикърарин сундух уьбхюйи. Лишнариинди Гюрюшнан Чадур израиларин бинайиин Заанурин Хал вуди гъабхъну. Гюрюшнан Чадрин улихъ Заанурииз икрам апІури ва гъаригъан, Сулейманди Ерусалимдиъ Ибадатхана тикмиш апІайизкъан, гъурбнар апІури гъахъну.

Израиларихъан Гюрюшнан Чадрин гъятдиъ учІвуз шули гъабхъну, хъа Гирамишваъ учІвуз анжагъ Заанурин гъуллугъчйирихъан шули гъабхъну; гъаддихъди сабси, Гирамидарик Гирами йишваъ хъуз анжагъ Заанурин сарпи гъуллугъчийихъан шули гъабхъну, думура анжагъ йискъубак саб ражну.

Израилар Гюрюшнан Чадринкк Заанур ккайивалихъ хъугъри гъахъну. (лиг гъацира: Заанурин/РАББИЙИН гъуллугъчи, Заанурин/РАББИЙИН Хал, Заанурин/РАББИЙИН (Йикърарин) сундух)

Дандихъан Беэр-Шевайихъна – Дан кафарийиъ, Беэр-Шева къиблайиъ айи шагърар гъахъну, му вари Израилиъ кІуру гаф ву.

Демдин гъурбан – ислягъвалин гъурбан. Му жюре гъурбан Заанурихъди дюз аьлакъйир уьрхюз ва Дугъахъди албагбан ва цІийикІултІан аьлакъйир хъпан шадлугъар демдиинди къайд апІуз апІури гъахъну. Убккбахъан гъайванатдин тялукъ пай гъурбан апІрушв'ин убгуйи; хъа имбу пай гъурбан гъапІу касди, дугъан хизанди ва Заанурин гъуллугъчийи ипІури гъахъну. (лиг гъацира: Заанурин/РАББИЙИН гъуллугъчи)

Дявдин фургъун – гъайвнар ккитІру, къюб чарх ккайи аьрабасиб. Думу дявдиъ ясана эъну гъягъюз ишлетмиш апІуйи.

Заанурин/РАББИЙИИН гьуллугъчи – Гюрюшнан Чадрикк диндин рякъяр-ражар ва ибадатвал аплуз махсус ихтияр айи инсан. Мусайин Къанундиинди Израилиъ Заанурин гьуллугъчйир хьуз Мусайин ахьюну чве Гъарундин насларихъантІан шули гъахъундар, гъаз гъапиш Гъарун гъадму гьуллугъ аплуз Заанури ктагъну. Заанурин гьуллугъчйири Заануриз ибадатвал апІбан, гъурбан апІбан, диндин рякъяр-ражар ва мажлисар гъахбан ляхнарин жаваб туври гъахъну. Чпин гьуллугънаъ дурариз левитари кюмек апІури гъахъну. Анжагъ Заанурин гьуллугъчйирихъан Гюрюшнан Чадрин, хъасин Заанурин Хулан, гирамишваъ учІвуз шули гъахъну. (лиг гъацира: Гюрюшнан Чакур, Заанурин/РАББИЙИИН Хал, Левит)

Заанурин/РАББИЙИИН Хал – му Заануриз ибадатвал аплуз тѣйин дапІнайи дарамат вуйи. Душваъ Учв Заанур, дярякъри, шуйи. Инсанар дина Дугъаз икрам аплуз гъюйи.

1 Пачч. китабдиъ (1:7, 9; 3:15) дици Заанурихъди Йикърарин сундух айи дараматдиз кІуйи. Хъасин Сулейман паччагъди тикмиш гъапІу Хулаз гъаци кІуйи (лиг 3 Пачч. 6).

Заанурин/РАББИЙИИН (Йикърарин) сундух – израиларин асас гирами шейъ, гакІвликан кадапІнайи ва гъизилихъди дабалгнайи ишикІ. Дидиъ Заанури, Израилин халкъдихъди йикърар йибтІруган, Синай дагъдиин Муса пайгъамбриз туву 10 табшуругъ утІурчнайи гъвандин къюб шиб айи. Сундхин гъапгъийин гъизиликан кадаънайи хлинццар гъатІарццнайи къюб малайик-херувим алийи. (лиг гъацира: Малайик-херувим).

Заварин Къувватарин Ахъюр – Заварин Къувватар – малайикар вая хьдар. Думу ччвурну Заанури вари аьлам идара апІурайивал улупуру.

Левитар – Якъубдин (Израилин) шубурпи бай Левийин наслар. Муса пайгъамбрин вахтари Заанури Левийин наслиан вуйи Гъарундин наслар Чан гьуллугъчйирди ктагънийи. Левийин имбу вари наслар (ари гъадрариз левитар кІуру) Гюрюшнан Чадрикк, Чан гьуллугъчйириз кюмек апІури, дилихну ккундиийи Ччвурар. Думу жилин эйсйир дару Израилин ялгъуз саб тухум вуйи, гъаз гъапиш дурарин ляхин Гюрюшнан Чадрикк, хъасин Заанурин Хулаъ, гьуллугъ апІуб вуйи. (лиг гъацира: Гюрюшнан Чадур, Заанурин/РАББИЙИН гьуллугъчи, Заанурин/РАББИЙИН Хал)

Малайик-херувим – завуъ айи хлинцар кайи чІиви шей’ар. Гъизиликан кадаънайи дурарин кюб уюгъ Йикърарин сундхиин алийи. (лиг гъацира: Заанурин/РАББИЙИН (Йикърарин) сундух)

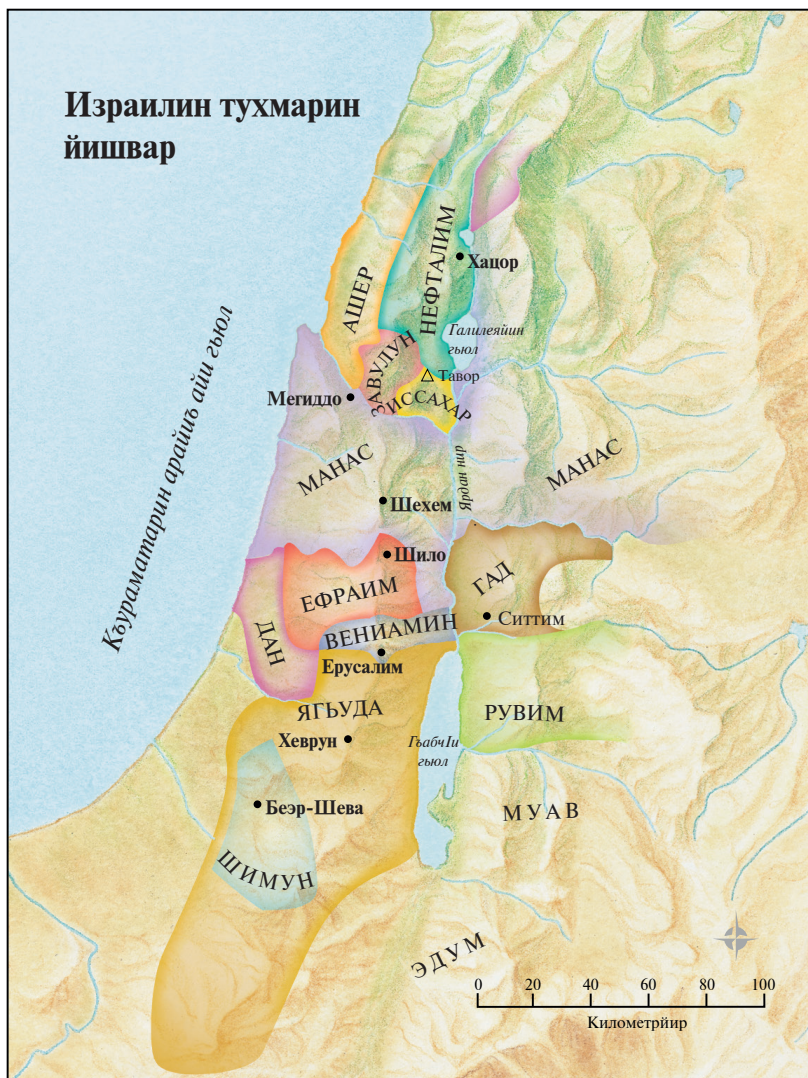
Улгъани – Заанурин гьуллугъчийи гьурбан апІру вахтна юкъвнаан идибтІруб. Заанурин ахъюну гьуллугъчийин улгъанийиъ кюб гирами гъван ади гъахъну. Заанурин амур агъю апІбан бадали думу гъванарихъди тупут гъипри гъахъну. (лиг гъацира: Заанурин/РАББИЙИН гьуллугъчи)

Чархачи – табшуругъ хъади гъаънайир.

Ччим ктатуб – кюгъне вахтарианмина жугъдарин зейтундин ччим ктатувалиинди инсанар асас гьуллугъназ адауб аьдат ади гъабхъну. Гъадму гъисабнаан, Раббийин амриинди думу паччгъариз, Заанурин гьуллугъчйириз ва пайгъамбрариз аид вуди гъабхъну. (лиг гъацира: Заанурин/РАББИЙИН гьуллугъчи)

Картйир ва шиклар

Израилин тухмарин йишвар

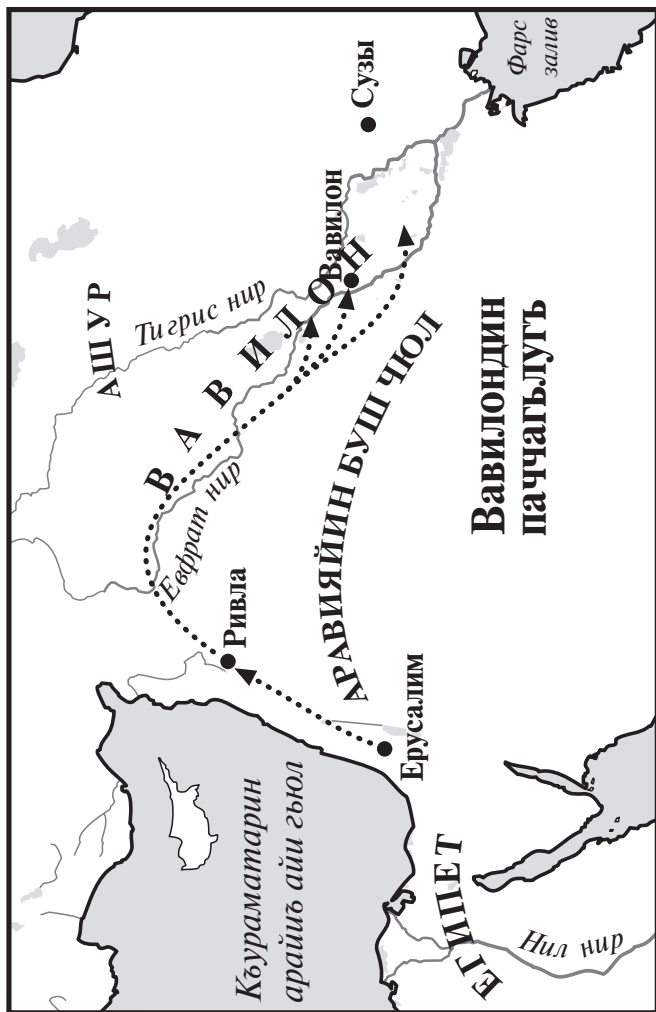
©UBS, 1994

©UBS, 1994

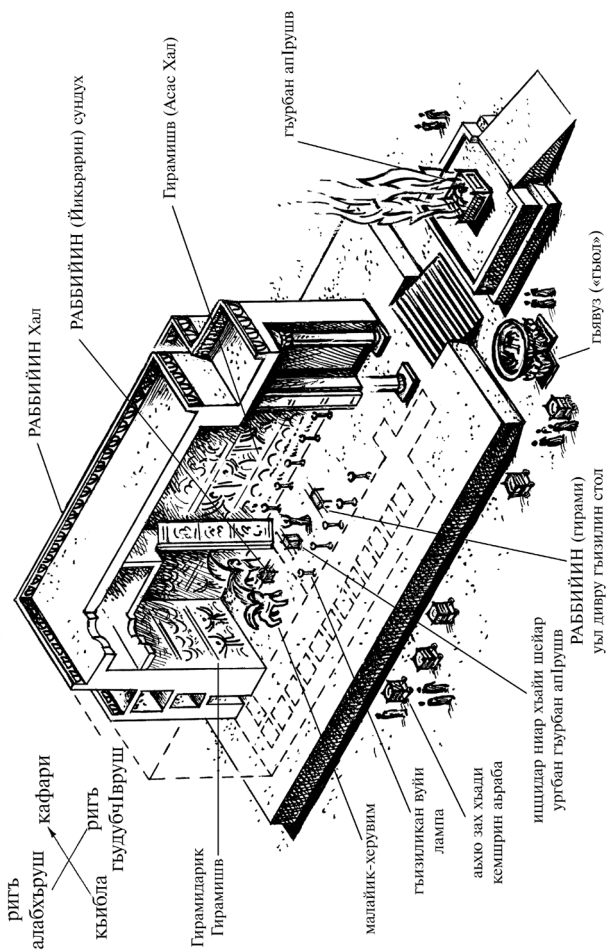

©UBS, 1994

© UBS, 1994

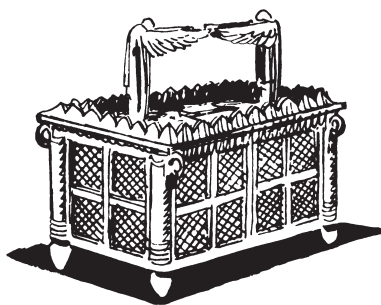
Сулейман папчагъди тикмиш гъапу РАББИЙИН Хал

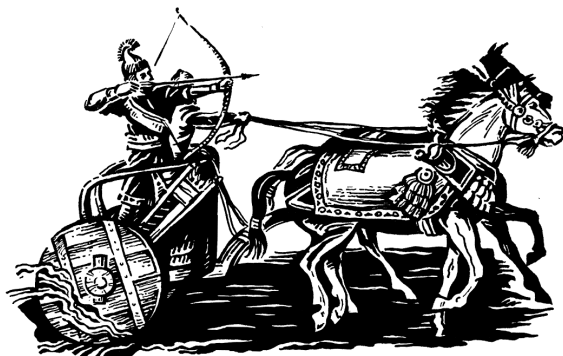
©УЗБО, 2006

Абхю зах хъади
кемшрин аъраба

РАББИЙИН
(Йикъраин) сундух

Дявдин фургъун

Кіулар

Сифте гаф	3
Паччагьлугьарин сабпи китаб.	7
Паччагьлугьарин кьубпи китаб	105
Паччагьлугьарин шубубпи китаб	193
Паччагьлугьарин юкьубпи китаб	293
Ччвурар	391
Картйир ва шиклар.	395

Паччагьлугъарин китабар

1–4 Книги Царств
на табасаранском языке

1–2 Samuel & 1–2 Kings
in the Tabasaran language (*ISO: tbn*)

Институт перевода Библии
101000 Россия, Москва,
Главпочтамт, а/я 360
www.ibt.org.ru; ibt_inform@ibt.org.ru

Подписано в печать 10.10.2023
Формат 84×108 1/32. Печать офсетная. Усл. печ. л. 21,42
Тираж 500 экз. Заказ №

Отпечатано в АО «Первая Образцовая типография»
Филиал «Чеховский Печатный Двор»
142300, Московская область,
г. Чехов, ул. Полиграфистов, д.1
Сайт: www.chpd.ru, E-mail: sales@chpd.ru,
тел. 8(499)270-73-59